

Załącznik
do uchwały nr CCLXXV/4850/2021
Zarządu Województwa Lubelskiego
z dnia 6 lipca 2021 r.

Urząd Marszałkowski
Województwa Lubelskiego
w Lublinie

FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA LUBELSKIEGO

2021-2027

PROJEKT

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	1
1. STRATEGIA PROGRAMU: GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI.....	4
BADANIA NAUKOWE I INNOWACJE	6
TRANSFORMACJA GOSPODARCZA I CYFROWA REGIONU.....	8
ŚRODOWISKO I KLIMAT	11
EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ENERGII	13
ZRÓWNOWAŻONY SYSTEM TRANSPORTU	15
ZWIĘKSZANIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	17
ZASPOKAJANIE POTRZEB RYNKU PRACY	19
LEPSZA EDUKACJA	22
ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE.....	23
ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI.....	25
KOMPLEMENTARNOŚĆ.....	27
UZASADNIENIE WYBORU CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH	28
<i>Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej.....</i>	<i>28</i>
<i>Cel Polityki 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej.....</i>	<i>35</i>
<i>Cel Polityki 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności.....</i>	<i>43</i>
<i>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</i>	<i>45</i>
<i>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych.....</i>	<i>57</i>
2. PRIORYTETY	60
2.1 PRIORYTETY INNE NIŻ POMOC TECHNICZNA.....	60
2.1.1. PRIORYTET I BADANIA NAUKOWE I INNOWACJE	60
2.1.1.1. CEL SZCZEGÓŁOWY- 1(I) ROZWIJANIE I WZMACNIANIE ZDOLNOŚCI BADAWCZYCH I INNOWACYJNYCH ORAZ WYKORZYSTYWANIE ZAAWANSOWANYCH TECHNOLOGII.....	60
2.1.1.1.1. <i>Interwencje w ramach Funduszy.....</i>	<i>60</i>
2.1.1.1.2. <i>Wskaźniki</i>	<i>63</i>
2.1.1.1.3. <i>Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji</i>	<i>63</i>
2.1.1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY – 1(IV) ROZWIJANIE UMIEJĘTNOŚCI W ZAKRESIE INTELIGENTNEJ SPECJALIZACJI, TRANSFORMACJI PRZEMYSŁOWEJ I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.....	66
2.1.1.2.1. <i>Interwencje w ramach Funduszy.....</i>	<i>66</i>
2.1.1.2.2. <i>Wskaźniki</i>	<i>68</i>
2.1.1.2.3. <i>Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji</i>	<i>69</i>
2.1.2. PRIORYTET II TRANSFORMACJA GOSPODARCZA I CYFROWA REGIONU.....	71
2.1.2.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 1(II) CZERPANIE KORZYŚCI Z CYFRYZACJI DLA OBYWATELI, PRZEDSIĘBIORSTW, ORGANIZACJI BADAWCZYCH I INSTYTUCJI PUBLICZNYCH.....	71
2.1.2.1.1. <i>Interwencje w ramach Funduszy.....</i>	<i>71</i>
2.1.2.1.2. <i>Wskaźniki</i>	<i>73</i>

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.1.2.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	74
2.1.2.2. CEL SZCZEGÓŁOWY- 1(III) WZMACNIANIE TRWAŁEGO WZROSTU I KONKURENCYJNOŚCI MŚP ORAZ TWORZENIE MIEJSC PRACY W MŚP, W TYM POPRZEC INWESTYCJE PRODUKCYJNE	76
2.1.2.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	76
2.1.2.2.2. Wskaźniki	79
2.1.2.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	80
2.1.3. PRIORYTET III OCHRONA ZASOBÓW ŚRODOWISKA I KLIMATU	82
2.1.3.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 2(IV) WSPIERANIE PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO ZMIAN KLIMATU I ZAPOBIEGANIA RYZYKU ZWIĄZANEMU Z KLĘSKAMI ŻYWIŁOWYMI I KATASTROFAMI, A TAKŻE ODPORNOŚCI, Z UWZGLĘDNIENIEM PODEJŚCIA EKOSYSTEMOWEGO	82
2.1.3.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	82
2.1.3.1.2. Wskaźniki	85
2.1.3.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	86
2.1.3.2. CEL SZCZEGÓŁOWY 2(V) WSPIERANIE DOSTĘPU DO WODY ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ GOSPODARKI WODNEJ	88
2.1.3.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	88
2.1.3.2.2. Wskaźniki	90
2.1.3.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	92
2.1.3.3. CEL SZCZEGÓŁOWY- 2(VI) WSPIERANIE TRANSFORMACJI W KIERUNKU GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM I GOSPODARKI ZASOBOOSZCZĘDNEJ	93
2.1.3.3.1. Interwencje w ramach Funduszy	93
2.1.3.3.2. Wskaźniki	96
2.1.3.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	97
2.1.3.4. CEL SZCZEGÓŁOWY 2(VII) WZMACNIANIE OCHRONY I ZACHOWANIA PRZYRODY, RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ ORAZ ZIELONEJ INFRASTRUKTURY, W TYM NA OBSZARACH MIEJSKICH, ORAZ OGRANICZANIE WSZELKICH RODZAJÓW ZANIECZYSZCZENIA	98
2.1.3.4.1. Interwencje w ramach Funduszy	98
2.1.3.4.2. Wskaźniki	100
2.1.3.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	101
2.1.4. PRIORYTET IV EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ENERGII	102
2.1.4.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 2(I) WSPIERANIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ I REDUKCJI EMISJI GAZÓW CIĘPLARNIANYCH	102
2.1.4.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	102
2.1.4.1.2. Wskaźniki	105
2.1.4.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	106
2.1.4.2. CEL SZCZEGÓŁOWY – 2(II) WSPIERANIE ENERGII ODNAWIALNEJ ZGODNIE Z DYREKTYWĄ (UE) 2018/2001, W TYM OKREŚLONYMI W NIEJ KRYTERIAMI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	108
2.1.4.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	108
2.1.4.2.2. Wskaźniki	111
2.1.4.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	111
2.1.4.3. CEL SZCZEGÓŁOWY 2(VIII) WSPIERANIE ZRÓWNOWAŻONEJ MULTIMODALNEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ JAKO ELEMENTU TRANSFORMACJI W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ	113
2.1.4.3.1. Interwencje w ramach Funduszy	113
2.1.4.3.2. Wskaźniki	116
2.1.4.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	117
2.1.5. PRIORYTET V ZRÓWNOWAŻONY SYSTEM TRANSPORTU	118
2.1.5.1. CEL SZCZEGÓŁOWY - 3(II) ROZWÓJ I UDOSKONALANIE ZRÓWNOWAŻONEJ, ODPORNEJ NA ZMIANY KLIMATU, INTELIGENTNEJ I INTERMODALNEJ MOBILNOŚCI NA POZIOMIE KRAJOWYM, REGIONALNYM I LOKALNYM, W TYM POPRAWĘ DOSTĘPU DO TEN-T ORAZ MOBILNOŚCI TRANSGRANICZNEJ	118
2.1.5.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	118

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.1.5.1.2. Wskaźniki	121
2.1.5.1.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	122
2.1.6. PRIORYTET VI ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I ZDROWOTNEJ	123
2.1.6.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(II) (EFRR) POPRAWA RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPRZYJAJĄCYCH WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA, SZKOLEŃ I UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE POPRZEC ROZWÓJ ŁATWO DOSTĘPNEJ INFRASTRUKTURY, W TYM POPRZEC WSPIERANIE ODPORNOŚCI W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA NA ODLEGŁOŚĆ ORAZ ONLINE	123
2.1.6.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	123
2.1.6.1.2. Wskaźniki	125
2.1.6.1.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	126
2.1.6.2. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(III) (EFRR) WSPIERANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO SPOŁECZNOŚCI MARGINALIZOWANYCH, GOSPODARSTW DOMOWYCH O NISKICH DOCHODACH ORAZ GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI, W TYM OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH, DZIĘKI ZINTEGROWANYM DZIAŁANIOM OBEJMUJĄCYM USŁUGI MIESZKANIOWE I USŁUGI SPOŁECZNE	127
2.1.6.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	127
2.1.6.2.2. Wskaźniki	129
2.1.6.2.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	129
2.1.6.3. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(V) (EFRR) ZAPEWNIANIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO OPIEKI ZDROWOTNEJ I WSPIERANIE ODPORNOŚCI SYSTEMÓW OPIEKI ZDROWOTNEJ, W TYM PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ, ORAZ WSPIERANIE PRZECHODZENIA OD OPIEKI INSTYTUCJONALNEJ DO OPIEKI RODZINNEJ I ŚRODOWISKOWEJ	131
2.1.6.3.1. Interwencje w ramach Funduszy	131
2.1.6.3.2. Wskaźniki	133
2.1.6.3.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	133
2.1.6.4. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(VI) (EFRR) WZMACNIANIE ROLI KULTURY I ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI W ROZWOJU GOSPODARCZYM, WŁĄCZENIU SPOŁECZNYM I INNOWACJACH SPOŁECZNYCH	135
2.1.6.4.1. Interwencje w ramach Funduszy	135
2.1.6.4.2. Wskaźniki	138
2.1.6.4.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	139
2.1.7. PRIORYTET VII ZWIĘKSZANIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	140
2.1.7.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(H) (EFS+) WSPIERANIE AKTYWNEGO WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO W CELU PROMOWANIA RÓWNOŚCI SZANS, NIEDYSKRYMINACJI I AKTYWNEGO UCZESTNICTWA, ORAZ ZWIĘKSZANIE ZDOLNOŚCI DO ZATRUDNIENIA, W SZCZEGÓLNOŚCI GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI	140
2.1.7.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	140
2.1.7.1.2. Wskaźniki	143
2.1.7.1.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	143
2.1.7.2. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(K) (EFS+) ZWIĘKSZANIE RÓWNEGO I SZYBKIEGO DOSTĘPU DO DOBREJ JAKOŚCI, TRWAŁYCH I PRZYSTĘPNYCH CENOWO USŁUG, W TYM USŁUG, KTÓRE WSPIERAJĄ DOSTĘP DO MIESZKAŃ ORAZ OPIEKI SKONCENTROWANEJ NA OSOBIE, W TYM OPIEKI ZDROWOTNEJ; MODERNIZACJA SYSTEMÓW OCHRONY SOCJALNEJ, W TYM WSPIERANIE DOSTĘPU DO OCHRONY SOCJALNEJ, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIECI I GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI; POPRAWA DOSTĘPNOŚCI, W TYM DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, SKUTECZNOŚCI I ODPORNOŚCI SYSTEMÓW OCHRONY ZDROWIA I USŁUG OPIEKI DŁUGOTERMINOWEJ	145
2.1.7.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	145
2.1.7.2.2. Wskaźniki	150
2.1.7.2.3. Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	150
2.1.8. PRIORYTET VIII ZASPOKAJANIE POTRZEB RYNKU PRACY	152
2.1.8.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(A) (EFS+) POPRAWA DOSTĘPU DO ZATRUDNIENIA I DZIAŁAŃ AKTYWIZUJĄCYCH DLA WSZYSTKICH OSÓB POSZUKUJĄCYCH PRACY, W SZCZEGÓLNOŚCI OSÓB MŁODYCH, ZWŁASZCZA POPRZEC WDRAŻANIE GWARANCJI DLA MŁODZIEŻY, DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH ORAZ GRUP ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY, JAK RÓWNIEŻ DLA OSÓB BIERNYCH ZAWODOWO, A TAKŻE POPRZEC PROMOWANIE SAMOZATRUDNIENIA I EKONOMII SPOŁECZNEJ	152

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.1.8.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	152
2.1.8.1.2. Wskaźniki	154
2.1.8.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów programu (UE) według rodzaju interwencji	155
2.1.8.2. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(B) (EFS+) MODERNIZACJA INSTYTUCJI I SŁUŻB RYNKÓW PRACY CELEM OCENY I PRZEWIDYWANIA ZAPOTRZEBOWANIA NA UMIEJĘTNOŚCI ORAZ ZAPEWNIENIA TERMINOWEJ I ODPOWIEDNIO DOPASOWANEJ POMOCY I WSPARCIA NA RZECZ DOSTOSOWANIA UMIEJĘTNOŚCI I KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH DO POTRZEB RYNKU PRACY ORAZ NA RZECZ PRZEPLYWÓW I MOBILNOŚCI NA RYNKU PRACY	156
2.1.8.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	156
2.1.8.2.2. Wskaźniki	158
2.1.8.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	158
2.1.8.3. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(D) (EFS+) WSPIERANIE DOSTOSOWANIA PRACOWNIKÓW, PRZEDSIĘBIORSTW I PRZEDSIĘBIORCÓW DO ZMIAN, WSPIERANIE AKTYWNEGO I ZDROWEGO STARZENIA SIĘ ORAZ ZDROWEGO I DOBRZE DOSTOSOWANEGO ŚRODOWISKA PRACY, KTÓRE UWZGLĘDNIĄ ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA	160
2.1.8.3.1. Interwencje w ramach Funduszy	160
2.1.8.3.2. Wskaźniki	163
2.1.8.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	164
2.1.9. PRIORYTET IX LEPSZA EDUKACJA	165
2.1.9.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(E) (EFS+) POPRAWA JAKOŚCI, POZIOMU WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO I SKUTECZNOŚCI SYSTEMÓW KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ORAZ ICH POWIĄZANIA Z RYNKIEM PRACY – W TYM PRZEZ WALIDACJĘ UCZENIA SIĘ POZAFORMALNEGO I NIEFORMALNEGO, W CELU WSPIERANIA NABYWANIA KOMPETENCJI KLUCZOWYCH, W TYM UMIEJĘTNOŚCI W ZAKRESIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I KOMPETENCJI CYFROWYCH, ORAZ PRZEZ WSPIERANIE WPROWADZANIA DUALNYCH SYSTEMÓW SZKOLENIA I PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO	165
2.1.9.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	165
2.1.9.1.2. Wskaźniki	167
2.1.9.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	167
2.1.9.2. CEL SZCZEGÓŁOWY 4(F) (EFS+) WSPIERANIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO DOBREJ JAKOŚCI, WŁĄCZAJĄCEGO KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ORAZ MOŻLIWOŚCI ICH UKOŃCZENIA, W SZCZEGÓLNOŚCI W ODNIESIENIU DO GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI, OD WCZESNEJ EDUKACJI I OPIEKI NAD DZIECKIEM PRZEZ OGÓLNE I ZAWODOWE KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE, PO SZKOLNICTWO WYŻSZE, A TAKŻE KSZTAŁCENIE I UCZENIE SIĘ DOROSŁYCH, W TYM UŁATWIANIE MOBILNOŚCI EDUKACYJNEJ DLA WSZYSTKICH I DOSTĘPNOŚCI DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	168
2.1.9.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	168
2.1.9.2.2. Wskaźniki	172
2.1.9.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	172
2.1.10. PRIORYTET X ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	174
2.1.10.1. CEL SZCZEGÓŁOWY- 5(I) WSPIERANIE ZINTEGROWANEGO I SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ROZWOJU SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO I ŚRODOWISKOWEGO, KULTURY, DZIEDZICTWA NATURALNEGO, ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI I BEZPIECZEŃSTWA NA OBSZARACH MIEJSKICH	174
2.1.10.1.1. Interwencje w ramach Funduszy	174
2.1.10.1.2. Wskaźniki	177
2.1.10.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	178
2.1.10.2. CEL SZCZEGÓŁOWY- 5(II) WSPIERANIE ZINTEGROWANEGO I SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ROZWOJU SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO I ŚRODOWISKOWEGO, NA POZIOMIE LOKALNYM, KULTURY, DZIEDZICTWA NATURALNEGO, ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI I BEZPIECZEŃSTWA NA OBSZARACH INNYCH NIŻ MIEJSKIE	180
2.1.10.2.1. Interwencje w ramach Funduszy	180
2.1.10.2.2. Wskaźniki	183
2.1.10.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji	183
2.2. PRIORYTETY DOTYCZĄCE POMOCY TECHNICZNEJ	185

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.2.1. PRIORYTET DOTYCZĄCY POMOCY TECHNICZNEJ.....	185
2.2.1.1. INTERWENCJA W RAMACH FUNDUSZY.....	185
2.2.1.2. WSKAŹNIKI.....	186
2.2.1.3. INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	186
3. PLAN FINANSOWY	188
3.1 ŚRODKI FINANSOWE W PODZIALE NA POSZCZEGÓLNE LATA	188
3.2 ŁĄCZNE ŚRODKI FINANSOWE W PODZIALE NA POSZCZEGÓLNE FUNDUSZE ORAZ WSPÓLFINANSOWANIE KRAJOWE.....	188
4. WARUNKI PODSTAWOWE	190
5. INSTYTUCJE PROGRAMU	212
6. PARTNERSTWO	213
7. KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ	216
8. STOSOWANIE STAWEK JEDNOSTKOWYCH, KWOT RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI	218
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU (WZÓR OKREŚLONY W ZAŁĄCZNIKU V DO ROZPORZĄDZENIA W SPRAWIE WSPÓLNYCH PRZEPISÓW):	219
ANEKS 1 - WKŁAD UNII W OPARCIU O STAWKI JEDNOSTKOWE, KWOTY RYCZAŁTOWE I STAWKI RYCZAŁTOWE	219
ANEKS 2 – WKŁAD UNII W OPARCIU O FINANSOWANIE NIEPOWIĄZANE Z KOSZTAMI	219
ANEKS 3 - WYKAZ PLANOWANYCH OPERACJI O ZNACZENIU STRATEGICZNYM WRAZ Z HARMONOGRAMEM	219

WYKAZ Skrótów

AOS	Ambulatoryjna opieka specjalistyczna
AOTMiT	Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji
BIZ	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne
B+I	badania i innowacje
B+R	badania i rozwój
B+R+I	badania i rozwój i innowacje
BUR	Baza Usług Rozwojowych
CR 2019	Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 (<i>ang. Country Report</i>)
CSR	Zalecenia Rady w sprawie krajowego programu reform (<i>ang. Country Specific Recommendation</i>)
EFPS	Europejski Filar Praw Socjalnych
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
ES	ekonomia społeczna
EURES	Europejskie Służby Zatrudnienia (<i>ang. European Employment Services</i>)
FE	Fundusze Europejskie
GOZ	Gospodarka o Obiegu Zamkniętym
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IA	Instytucja Audytowa
IF	instrumenty finansowe
IIT	inny instrument terytorialny
IOB	instytucje otoczenia biznesu
IS	Inteligentne specjalizacje
ISP	Informacje sektora publicznego
ITS	Inteligentne Systemy Transportowe
IZ	Instytucja Zarządzająca Funduszami Europejskimi dla Lubelskiego 2021-2027
JST	jednostki samorządu terytorialnego
K	Kobiety (dot. tabel ze wskaźnikami)
KE	Komisja Europejska
KIS	Klub Integracji Społecznej
KM	Komitet Monitorujący Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027
KPD	Krajowy Plan Działania
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KSRR2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
M	Mężczyźni (dot. tabel ze wskaźnikami)
MOF	miejski obszar funkcjonalny
MŚP, MMŚP	mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
NGO	Organizacja pozarządowa (<i>ang. non-government organization</i>)
O	Ogółem (dot. tabel ze wskaźnikami)

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. Organisation for Economic Co-operation and Development)
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OSI	Obszary strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii
OzN	Osoby z niepełnosprawnościami
P	Priorytet
PES	Podmiot Ekonomii Społecznej
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PO IIŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO IR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
<u>POWER</u>	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
POZ	Podstawowa Opieka Zdrowotna
PPO	Proces przedsiębiorczego odkrywania
Program	Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
PS	Przedsiębiorstwo społeczne
PSZOK	Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
RLM	Równoważna liczba mieszkańców
RPDWL	Roczny Plan Działania dla województwa lubelskiego w ramach projektu REBORN INTERREG EUROPA
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Regionalnej
RPOWL 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
RIPOK	Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych
RIS	Regionalne inteligentne specjalizacje
RPZ	Regionalny program zdrowotny
RSI	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku.
SIT	strategiczna inwestycja terytorialna
SOR	Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SRKS 2030	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030
SZOOOP	Szczegółowy opis osi priorytetowych
SRWL2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku
SRT	Strategia Rozwoju Transportu do roku 2030
SSiNP2030	Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030
SUE RMB	Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa (ang. <i>Trans-European Transport Networks</i>)
TGR	Tematyczna Grupa Robocza
TIK	Technologie Informacyjno-Komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UMWL	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie
UP	Umowa Partnerstwa

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

ZIT Zintegrowana Inwestycja Terytorialna
ZWL Zarząd Województwa Lubelskiego

1. STRATEGIA PROGRAMU: GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI

Województwo lubelskie jest jednym ze słabiej rozwiniętych regionów Polski. Pomimo zauważalnego, w stosunku do lat poprzednich, wzrostu gospodarczego mierzonego wskaźnikiem PKB *per capita*, w 2018 r., z wartością 37 458 zł na mieszkańca, w dalszym ciągu plasuje się ono na ostatniej pozycji w kraju. Specyfikę regionu obrazują dwa procesy: dywergencja w ujęciu krajowym i konwergencja w skali Unii Europejskiej. Udział regionu w wytworzeniu PKB w 2018 r. wyniósł 3,7%, wobec 4,0% w 2007 r., co oznacza, że powoli następuje zwiększanie dystansu, jaki dzieli region od średniej krajowej. Jednocześnie następuje proces konwergencji regionu w Unii Europejskiej - również dzięki środkom z polityki spójności (w 2018 r. wartość PKB *per capita* na jednego mieszkańca wyniosła 48% średniej UE, wobec 38% w 2007 r.). W lubelskim występował stały wzrost PKB, jednak zmiany w strukturze gospodarki regionu (charakteryzującej się dużym udziałem tradycyjnego, niskotowarowego i mało efektywnego rolnictwa, małym udziałem przemysłu oraz usług wyspecjalizowanych) są wciąż powolne i utrudniają poprawę pozycji naszego regionu na tle innych regionów Polski. Biorąc pod uwagę stosunek wartości PKB *per capita* do średniej dla Unii Europejskiej (UE-27) województwo lubelskie w 2018 r. z wynikiem 48% zajęło 284 miejsce na 312 regionów UE dla których dostępne są dane. Oznacza to, że gorsze wyniki od lubelskiego odnotowano jedynie w 28 regionach UE.

W województwie lubelskim w 2018 r. najwyższy PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w podregionie lubelskim – 50 226 zł, był on wyższy o 34,1% od średniej wojewódzkiej i stanowił 90,9% średniej krajowej. Zdecydowane niższe wartości osiągnęły pozostałe podregiony województwa: podregion bialski 33 147 zł, podregion puławski 33 115 zł i podregion chełmsko-zamojski 28 359 zł.

Lubelskie dotknięte jest negatywnymi zjawiskami demograficznymi, które od lat ulegają pogłębieniu – obserwowany jest wysoki ubytek ludności, wynikający zarówno z ujemnego przyrostu naturalnego (w 2019 r. współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł -1,8‰), jak i niekorzystnego salda migracji (współczynnik salda migracji w 2019 r. osiągnął wartość -2,9‰). Następuje również niekorzystna zmiana struktury, z rosnącym udziałem osób starszych (w 2019 r. odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w województwie lubelskim osiągnął wartość 18,6%). Prognozy demograficzne wskazują, że tendencje te nadal będą się utrzymywać, co w dłuższej perspektywie może skutkować dalszymi problemami społecznymi i gospodarczymi. W 2019 r. jedynie w podregionie lubelskim współczynnik przyrostu naturalnego przyjął wartość dodatnią 0,1‰, natomiast w pozostałych podregionach odnotowano ujemny przyrost naturalny. Najbardziej niekorzystną sytuację obserwuje się w podregionie chełmsko-zamojskim, gdzie współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł -3,7‰. Wartość współczynnika przyrostu naturalnego w podregionie bialskim i puławskim wyniosła odpowiednio: -1,8‰ i -2,0‰. Podobnie kształtuje się sytuacja w odniesieniu do współczynnika salda migracji – dodatnie saldo migracji odnotowano jedynie na terenie podregionu lubelskiego (0,5‰), natomiast w pozostałych podregionach wskaźnik ten przyjął wartości ujemne: -5,1‰ w podregionie chełmsko-zamojskim, -4,8‰ w podregionie puławskim oraz -4,6‰ w podregionie bialskim. W 2019 r. odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w poszczególnych podregionach lubelskiego osiągnął dość zbliżone wartości: od 17,4% w podregionie bialskim, poprzez 18,5% w podregionie lubelskim, po 19,9% w podregionach puławskim i chełmsko-zamojskim.

Według najnowszych dostępnych danych GUS (listopad 2020 r.) stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim wyniosła 8,0%, wobec 6,1% w Polsce i uplasowała je na 11 miejscu w kraju. Nie należy jednak zapominać, że lubelskie dotyka wiele problemów związanych ze strukturą bezrobocia: duże bezrobocie wśród osób młodych, również tych dopiero wchodzących na rynek pracy, duże bezrobocie osób starszych w wieku przedemerytalnym, a także istnienie bezrobocia ukrytego, nie wykazywanego w oficjalnej ewidencji statystycznej.

Jednym z najpoważniejszych problemów społecznych w lubelskim jest zagrożenie ubóstwem. Pomimo znaczącej poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej wiele grup społecznych w regionie jest zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wpływ na tę sytuację ma kilka czynników (m.in. status majątkowy, wykształcenie, miejsce zamieszkania, niepełnosprawność), a sytuacja może ulec pogorszeniu w wyniku pandemii COVID-19 i jej negatywnego oddziaływania na gospodarkę.

Pomimo, że zasięg ubóstwa ekonomicznego w lubelskim sukcesywnie maleje, wciąż utrzymuje się on powyżej średniej krajowej. W 2019 r. dochody 17,5% mieszkańców regionu były na poziomie niższym od relatywnej granicy ubóstwa, natomiast w skali kraju zjawisko to dotyczyło 13,0% osób. W 2019 r. na terenie lubelskiego, w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzw. minimum egzystencji), funkcjonowało 6,8% osób, wobec 4,2% w Polsce. Wyższy wskaźnik ubóstwa skrajnego odnotowano jedynie w dwóch województwach – małopolskim (7,5%) oraz podlaskim (7,0%). Wskaźniki dotyczące relatywnej i ustawowej granicy ubóstwa kształtują się powyżej średniej krajowej.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej regionu, a także analiza zmian związanych z wystąpieniem pandemii COVID-19 wskazują na to, że w najbliższych latach lubelskie będzie musiało sprostać **wielu wyzwaniom rozwojowym**, do których należą m.in.:

- transformacja gospodarki służąca poprawie konkurencyjności firm województwa lubelskiego oraz tworzeniu nowych miejsc pracy, w tym w szczególności należących do sektora MŚP, wspieranie ożywienia gospodarczego i łagodzenie skutków pandemii COVID-19 oraz zmiana struktury gospodarczej regionu polegająca na zmniejszeniu udziału zatrudnionych w rolnictwie,
- budowanie trwałych przewag konkurencyjnych województwa w oparciu o wykorzystanie potencjału badawczo-rozwojowego i transfer technologii z ośrodków naukowych do biznesu oraz koncentrację środków na inteligentnych specjalizacjach regionu,
- wykorzystanie szans płynących z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorców oraz sektora publicznego,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska, zapewniające ich zachowanie dla przyszłych pokoleń oraz wzrost odporności województwa na zmiany klimatyczne mogące wywoływać zjawiska niepożądane, takie jak klęski żywiołowe,
- wykorzystanie posiadanych zasobów dla zapewnienia zdywersyfikowanych, stabilnych i bezpiecznych dostaw taniej energii, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska oraz racjonalizacja zużycia energii,
- wykształcenie funkcjonalnego systemu powiązań komunikacyjnych (drogowych i kolejowych) w układzie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym oraz umocnienie pozycji różnych form transportu niskoemisyjnego,
- zapewnienie większej spójności społecznej poprzez aktywizację środowisk zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspieranie usług społecznych i ES, poprawę odporności systemu ochrony zdrowia i intensyfikację działań profilaktycznych, wzmocnienie systemu edukacji,
- poprawa wykorzystania zasobów rynku pracy oraz ich dostosowanie do potrzeb regionu zwiększające efektywność działania firm oraz polepszające jakość życia obywateli,
- wykorzystanie społeczno-ekonomicznego potencjału kulturowego i przyrodniczego województwa,
- animowanie i realizacja inicjatyw społeczności lokalnych w zakresie działań rewitalizacyjnych,
- wzmocnienie współpracy i upowszechnienie stosowania zintegrowanego planowania rozwoju w miejskich obszarach funkcjonalnych, uwzględniającego procesy suburbanizacji, ekonomiczne wykorzystanie infrastruktury komunalnej i społecznej, zmniejszającą się liczbę mieszkańców zajmujących się gospodarką rolną,

- zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze,
- pobudzenie rozwoju obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, poprzez wykorzystanie ich potencjału oraz optymalizacja działań prorozwojowych (społecznych, gospodarczych, kulturowych, krajobrazowych).

W związku z założeniami strategicznymi oraz w odpowiedzi na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe za cel główny Programu przyjęto:

Wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu, sprzyjające zintegrowanemu, zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi województwa lubelskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców.

Cel główny zostanie osiągnięty przez interwencję w ramach **10 Priorytetów** obejmujących **5 celów polityki pakietu legislacyjnego UE**. Poniżej wskazano wyzwania wynikające z przeprowadzonej analizy sytuacji w poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego oraz rodzaj interwencji planowanej w ramach Programu, projektowanej przy uwzględnieniu wniosków płynących z dotychczasowych doświadczeń.

Badania naukowe i innowacje

W województwie lubelskim występuje stosunkowo niska aktywność przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia działalności B+R, jak również wdrażania wyników prac B+R oraz innowacji. Nakłady na działalność B+R ponoszone przez sektor przedsiębiorstw w relacji do PKB w 2018 r. w lubelskim wyniosły 0,36%, wobec 0,80% w kraju, co uplasowało nasz region dopiero na 13 miejscu w Polsce. Problemem jest, wciąż niewystarczający poziom współpracy pomiędzy sferą naukową (w tym badawczo-rozwojową) a przedsiębiorstwami, co przekłada się na niewielką skalę wdrażanych przez nie innowacji produktowych i procesowych. Jednostki naukowo-badawcze skoncentrowane są na prowadzeniu badań podstawowych oraz na funkcji dydaktycznej. Problemem pozostaje również ich niska aktywność i skuteczność w ubieganiu się o granty z programów krajowych i międzynarodowych. Niewystarczająca i niedostosowana do potrzeb przedsiębiorców pozostaje również oferta IOB we wspieraniu działań innowacyjnych w przedsiębiorstwach, transferze wiedzy i komercjalizacji rezultatów B+R.

Dotychczasowe wsparcie mające na celu zaaktywizowanie sektora B+R obciążone zostało pewnymi wadami proceduralnymi, nie zawsze zależnymi od Instytucji Zarządzającej, które spowodowały, niesatysfakcjonujące wykorzystanie środków oraz potrzebę zmiany przyjętych założeń.

Wsparcie w ramach Działania 1.1 RPOWL 2014-2020, dotyczące rozwoju infrastruktury B+R jednostek naukowych prowadzących działalność gospodarczą uwarunkowane zostało koniecznością zagwarantowania wkładu pochodzącego od przedsiębiorstw, jak również odpowiedniej wysokości dochodów z działalności komercyjnej w dłuższej perspektywie czasowej. Dodatkowo, każdy projekt musiał być uzgodniony z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz z Ministerstwem Rozwoju oraz ujęty w Kontrakcie Terytorialnym. Powyższe wymogi proceduralne spowodowały nikłe zainteresowanie jednostek naukowych aplikowaniem w ramach Działania 1.1. Biorąc pod uwagę dalszy rozwój województwa Lubelskiego oraz z uwagi na to, że rozwój infrastruktury B+R organizacji badawczych, na bazie której będą prowadzone badania na rzecz przedsiębiorców, jest bardzo ważny dla rozwoju tych MŚP, które nie posiadają własnych laboratoriów ani doświadczeń w prowadzeniu prac B+R, planowane jest kontynuowanie działań w tym obszarze.

Interwencja w ramach RPOWL 2014-2020 obejmowała w ramach Działania 1.3 zakup infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach a w ramach Działania 1.2 prowadzenie prac B+R przez przedsiębiorstwa lub konsorcja z ich udziałem, w tym z jednostkami naukowymi. Z uwagi na strukturę przedsiębiorstw w lubelskim (przewaga mikro i małych przedsiębiorstw, przeważająca liczba przedsiębiorstw działających w sektorach niskiej i

średnio-niskiej techniki) zainteresowanie wsparciem w tym zakresie nie było wysokie, jednak zauważono tendencję wzrostową, zarówno pod względem liczby składanych wniosków, jak i jakości projektów. Analizując doświadczenia płynące z wdrażania ww. Działań w zakresie partnerstwa przedsiębiorców z jednostkami naukowo-badawczymi problemem okazał się niekorzystny dla jednostek naukowych (posiadających status dużego przedsiębiorcy) poziom finansowania wydatków ponoszonych w ramach projektu (40% czy 35% kosztów kwalifikowalnych). Jednostki naukowe, o ile były bardzo zainteresowane udziałem w programie, w efekcie nie przystępowały do projektów (lub odsetek partnerstw z jednostkami badawczymi był niewielki), z uwagi na konieczność zaangażowania wkładu własnego, podczas gdy realizując analogiczne projekty w ramach programów krajowych, miały możliwość finansowania 100% kosztów kwalifikowalnych. Brak atrakcyjnej i kompletnej oferty technologicznej dla przedsiębiorstw, przekładający się na brak współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i jednostkami badawczymi, osłabił rozwój prac badawczo-wdrożeniowych i zablokował aktywność jednostek naukowych, jako strony podażowej innowacji. Z uwagi na powyższe w perspektywie finansowej 2021-2027, oprócz wsparcia na zakup infrastruktury B+R i realizacji prac B+R w przedsiębiorstwach planuje się objęcie interwencją działania inicjujące i wspierające nawiązanie współpracy przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi.

W kontekście wdrażania środków UE problemem jest długi okres realizacji projektów badawczych (średnio 2,5 roku), co powoduje niski poziom płatności i certyfikacji w pierwszych latach po uruchomieniu programu. Pozytywnie przez Beneficjentów zostały odebrane typy projektów polegające na prowadzeniu eksperymentalnych prac rozwojowych, realizowane przez przedsiębiorstwa, w zakresie innowacyjnych technologii fotonicznych wpisujące się w Agendę Badawczą Wspólnego Przedsięwzięcia Województwa Lubelskiego oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju pn. Lubelska Wyżyna Technologii Fotonicznych. W przypadku mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, dopuszczalna była realizacja elementu dotyczącego wdrożenia wyników prac B+R (tzw. komponent wdrożeniowy) – inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne niezbędne do wdrożenia w działalności własnej MŚP wyników prac B+R powstałych na skutek realizacji eksperymentalnych prac rozwojowych. Jednocześnie, co do zasady, tego typu wsparcie ukierunkowane zostało na projekty służące pogłębieniu współpracy na linii KIS-RIS. W perspektywie finansowej 2021-2027 planowana jest kontynuacja wsparcia działalności B+R w formule Wspólnych Przedsięwzięć.

Z uwagi na niewielkie zainteresowanie przedsiębiorców projektami w zakresie ochrony własności intelektualnej (Działanie 1.5 – *Bon na patent*), wsparcie w ramach tego Działania zostało przeformułowane na zakup wyników prac B+R od jednostek badawczych (Działanie 1.5 – *Bon na innowacje*). Powyższe znalazło pozytywny oddźwięk wśród przedsiębiorców, jednak z uwagi na fakt, że wsparcie to było przyznawane w ramach pomocy *de minimis*, a zakup wyników prac B+R jest dość kosztowny, pomimo zmian w obszarze wsparcia liczba beneficjentów tego Działania nie wzrosła znacząco.

Ponieważ działalność B+R+I jest jednym z kluczowych elementów polityki rozwoju województwa lubelskiego (zgodnie z zapisami w dokumentach strategicznych) w celu zwiększenia potencjału badawczego i innowacyjnego naszego regionu, a co za tym idzie wzrostu jego konkurencyjności, konieczne jest kontynuowanie wsparcia w tym obszarze w perspektywie finansowej 2021-2027.

Interwencja Programu w ramach **P1 Badania naukowe i innowacje** zostanie ukierunkowana na wsparcie potencjału intelektualnego oraz rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej organizacji badawczych i przedsiębiorstw, zwiększeniu współpracy pomiędzy nimi, a w szczególności na zintensyfikowaniu transferu technologii z ośrodków naukowych do biznesu oraz wdrożenie wyników prac B+R i innowacji przez przedsiębiorstwa. Wspierany będzie również PPO na rzecz inteligentnej specjalizacji pozwalający na koncentrację zasobów w branżach i technologiach o najwyższym potencjale społecznym i ekonomicznym.

Przewidziano również działania zmierzające do wzmacniania potencjału ośrodków innowacji i inkubatorów przedsiębiorczości oraz wspierania rozwoju nowych i istniejących powiązań klastrowych.

Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu

Rolniczy charakter regionu warunkuje słabość sektora MŚP i relatywnie niską atrakcyjność inwestycyjną lubelskiego. Odnotowuje się niski poziom przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości technologicznej), a dominujące w strukturze przedsiębiorstw MŚP nie wykorzystują w pełni swojego potencjału związanego ze wzrostem poziomu innowacyjności. Konkurencyjność gospodarcza województwa na tle innych regionów Polski utrzymuje się w końcowej części rankingu pod względem nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. Pomimo ogólnej poprawy struktury firm, z rosnącym udziałem podmiotów sektora przemysłowego i usług rynkowych, bariery w rozwoju MŚP nadal stanowią: niska innowacyjność przedsiębiorstw oraz relatywnie niski poziom aktywności inwestycyjnej. W 2019 r. nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca województwa wyniosły 3 067 zł (14 miejsce w Polsce), natomiast wartość brutto środków trwałych przedsiębiorców z naszego regionu wyniosła 64,44 mld zł, co stanowi zaledwie 2,9% wartości dla kraju. Region charakteryzuje niedostateczny stopień przygotowania terenów inwestycyjnych, z których zaledwie trzecia część posiada kompletne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, a ponadto wiele z nich charakteryzuje słaba dostępność komunikacyjna. Obecnie, zgodnie z danymi gromadzonymi przez UMWL, łączna powierzchnia terenów inwestycyjnych wymagających uzbrojenia wynosi 771 ha. Ponadto, pomimo wzrostu zainteresowania inwestorów zagranicznych regionem, nadal utrzymuje się małe znaczenie handlu zagranicznego w gospodarce.

W regionie utrzymuje się niski poziom kompetencji cyfrowych, również w przedsiębiorstwach, co znajduje wyraz w niedostatecznym wykorzystaniu możliwości, jakie oferują technologie cyfrowe. Mimo dotychczasowych postępów aktualny poziom cyfryzacji przedsiębiorstw nadal jest niewystarczający – według danych z 2019 r. jedynie 64% przedsiębiorstw z terenu lubelskiego posiadało własną stronę internetową. Niska jest również skala wykorzystania e-usług w administracji, wynikająca z niedostatecznego poziomu dostępu obywateli do publicznych informacji, zasobów i usług cyfrowych świadczonych przez administrację publiczną oraz niskiego poziomu świadomości mieszkańców w zakresie możliwości korzystania z cyfrowych usług w kontaktach z administracją publiczną. Utrudnienia w dostępie do e-usług są spowodowane również brakiem lub złym stanem technicznym infrastruktury cyfrowej sektora publicznego oraz rozproszeniem usług cyfrowych na wielu portalach. Niezbędna jest cyfryzacja i podnoszenie jakości danych i usług zasobu geodezyjnego szczebla wojewódzkiego i powiatowego, jako kontynuacja projektu strategicznego perspektywy finansowej na lata 2014-2020, prowadząca do osiągnięcia 100% pokrycia powierzchni cyfrową ewidencją gruntów i budynków (w wyniku realizacji projektu strategicznego w perspektywie 2014-2020 cyfrową ewidencją gruntów i budynków objęte zostanie ok. 70% obszaru województwa). Wsparcie z zakresu cyfryzacji realizowane było w ramach Działania 2.1 RPOWL 2014-2020. Celem działania było zwiększenie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w administracji publicznej poprzez działania ukierunkowane na zwiększenie zakresu informacji i zasobów sektora publicznego udostępnionych cyfrowo, a także rozwój elektronicznych usług publicznych oraz zwiększenia ich dostępności dla obywateli. Wsparcie finansowe na cyfryzację w Działaniu 2.1 skierowane zostało w ramach 2 konkursów prowadzonych odrębnie: pierwszy na realizację projektów dotyczących rozwoju elektronicznej administracji, drugi na wsparcie projektów w zakresie rozwoju informatyzacji w sektorze ochrony zdrowia. Ogłaszane konkursy cieszyły się dużym zainteresowaniem wnioskodawców, a wartość składanych wniosków ponad dwukrotnie przekroczyła dostępną alokację. W ramach realizacji konkursu w e-zdrowiu zaistniała duża potrzeba dofinansowania wszystkich zgłoszonych projektów, ze względu na konieczność dostosowania działalności podmiotów leczniczych do znowelizowanych wymogów narzuconych przepisami prawa dot. wdrożenia elektronicznej dokumentacji

medycznej (EDM). W ramach Działania realizowane były również 4 projekty w trybie pozakonkursowym o strategicznym znaczeniu dla województwa. Przede wszystkim należy wskazać tu realizację dużego, partnerskiego projektu strategicznego dot. informatyzacji zasobu geodezyjnego woj. lubelskiego pn. „e-Geodezja cyfrowy zasób geodezyjny województwa lubelskiego”. Kolejnym ważnym przedsięwzięciem jest projekt Województwa Lubelskiego pn. „Cyfrowe Lubelskie”, którego celem jest zwiększenie wykorzystania komunikacji elektronicznej w kontaktach interesariuszy (mieszkańcy, przedsiębiorcy) z Urzędem poprzez modernizację oraz rozbudowę infrastruktury teleinformatycznej, zwiększającej zastosowanie TIK w podmiotach publicznych, w tym rozszerzenie oferty świadczonych usług elektronicznych, a także z informatyzowanie procedur wewnętrznych. Interwencja w cyfryzację realizowana była również z wykorzystaniem Instrumentu ZIT w zakresie Działania 2.2. W ramach tego Działania zrealizowany został pozakonkursowy projekt partnerski 4 gmin województwa lubelskiego pn. „E-gminy w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym”. Należy stwierdzić, iż istnieje dalsza potrzeba interwencji w zakresie wzmocnienia korzyści płynących z cyfryzacji.

W obszarze e-zdrowia dokonał się znaczący postęp ze względu na finansowane inwestycje ze środków UE w ramach konkursu realizowanego w Działaniu 2.1 RPO WL 2014-2020. Jednak w dalszym ciągu wykorzystanie e-usług w obszarze zdrowia kształtuje się na niższym niż oczekiwany poziomie, który pozwala na załatwienie tylko wybranych spraw w sposób elektroniczny. Ponadto, obserwuje się nadal niezadawalający stopień informatyzacji podmiotów leczniczych w województwie. W związku z powyższym istnieje potrzeba kontynuowania interwencji w celu: rozwoju elektronicznej dokumentacji medycznej, rozwoju i zwiększenia dostępności oraz optymalizacji e-usług, jak również zapewnienia wymiany danych pomiędzy podmiotami.” W okresie 2014-2020 działania z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych wspierane w ramach Działania 3.1 cieszyło się nikłym zainteresowaniem wnioskodawców. Spowodowane to było zaostrzonymi kryteriami dofinansowania nałożonymi przez KE, tj. koniecznością obniżenia wsparcia w przypadku lokowania na terenie inwestycyjnym dużego przedsiębiorstwa, nakazem niepowielania dostępnej infrastruktury terenów inwestycyjnych (obowiązek przedstawienia analiz świadczących o wykorzystaniu przez wnioskodawcę dotychczas dostępnej na jego terenie infrastruktury) oraz wymóg maksymalnego wykorzystania tworzonych w ramach wspartego projektu terenów inwestycyjnych. Ograniczono również możliwość dofinansowania infrastruktury drogowej. Z uwagi na przygraniczne położenie, województwo lubelskie jest atrakcyjnym miejscem inwestowania dla kapitału krajowego i zagranicznego, dlatego jeżeli dotychczasowe kryteria dofinansowania terenów inwestycyjnych zostaną zliberalizowane w perspektywie 2021-2027 planuje się kontynuację wsparcia w zakresie przygotowania wyselekcjonowanych terenów inwestycyjnych oraz poprawy infrastruktury istniejących terenów.

W ramach Działania 3.7 realizowane były projekty związane z założeniem nowego zakładu, zwiększeniem zdolności produkcyjnej istniejącego zakładu, dywersyfikacją produkcji zakładu poprzez wprowadzenie produktów uprzednio nieprodukowanych w zakładzie, zasadniczą zmianą dotyczącą procesu produkcyjnego istniejącego zakładu. Działanie to nakierowane było na realizację projektów innowacyjnych lub wdrożenie zakupionych bądź przeprowadzonych przez Wnioskodawców wyników badań B+R. W celu dofinansowania projektów najbardziej wartościowych w kontekście realizacji celów RPOWL 2014-2020 w przypadku projektów w zakresie wdrażania innowacji i prac B+R wsparcie mogły uzyskać wyłącznie projekty dotyczące innowacji co najmniej w skali rynku regionalnego, stosowanej nie dłużej niż 3 lata i potwierdzonej *Opinią o innowacyjności*, sporządzoną przez jednostkę naukową lub centrum badawczo-rozwojowe. Dodatkowo premiowane były projekty dotyczące RSI. Przedmiotowe Działanie cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem ze strony wnioskodawców, często wnioskowane wsparcie w złożonych projektach wielokrotnie przekraczało dostępną w ramach konkursu alokację. Dodatkowo w ramach tego Działania dofinansowanie przeznaczone było na finansowanie kapitału obrotowego oraz kosztów bieżącej

działalności przedsiębiorstwa oraz działalności gospodarczych, prowadzonych przez mikro- i małe przedsiębiorstwa, które w wyniku wystąpienia pandemii COVID-19 znalazły się w sytuacji nagłego niedoboru lub utraty płynności. W perspektywie finansowej 2021-2027 planowana jest kontynuacja wsparcia w tym obszarze.

Wsparcie w Działaniu 3.5 kierowane do MŚP obejmowało zakup usług specjalistycznego doradztwa od podmiotów zewnętrznych, mających na celu wzrost konkurencyjności oraz podniesienie jakości i efektywności zarządzania przedsiębiorstwem. W perspektywie finansowej 2021-2027 wsparcie w zakresie specjalistycznego doradztwa powinno być kontynuowane, kładąc nacisk na stymulowanie rozwoju MŚP w kierunku Przemysłu 4.0 i innowacji prośrodowiskowych.

W ramach Działania 3.6 realizowany był projekt pn. „Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego II”, którego celem było zapewnienie wzrostu konkurencyjności regionu poprzez realizację działań wizerunkowych i ukierunkowanych na poprawę jego atrakcyjności inwestycyjnej, wzrost umiędzynarodowienia lubelskich podmiotów, a także wzrost rozpoznawalności regionu jako miejsca przyjaznego przedsiębiorcom i turystom. Wszystkie zadania realizowane w projekcie zostały zaplanowane w oparciu o wykorzystanie potencjałów rozwojowych. Realizacja projektu miała wzmocnić system promocji gospodarki regionalnej, korzystnie wpłynąć na rozwój instrumentów wspierających zaangażowanie lokalnych przedsiębiorstw poprzez rozwój eksportu towarów i usług, globalnie kreować pozytywny wizerunek regionu pod kątem przyciągania BIZ a także zdynamizować procesy gospodarcze w regionie oraz przyczynić się do wsparcia kluczowych branż. W wyniku realizacji projektu nastąpił wzrost rozpoznawalności województwa lubelskiego w kraju i zagranicą, jako regionu rozwijającego się, atrakcyjnego do inwestowania oraz o wysokim potencjale eksportowym.

W perspektywie finansowej 2021-2027 planowana jest kontynuacja ww. projektu. Planowane działania wzmocnią wcześniej podejmowane aktywności, stanowiąc naturalną konsekwencję już zrealizowanych zadań oraz kontynuację wdrażania założeń skoordynowanego modelu współpracy regionalnej na rzecz wspierania inwestorów i eksporterów, a także realizacji działań informacyjno-promocyjnych zmierzających do wykreowania wizerunku regionu jako miejsca atrakcyjnego gospodarczo.

W ramach Działania 3.9 wsparcie zapewniało udział przedsiębiorstw z sektora MŚP w targach lub wystawach krajowych o charakterze międzynarodowym, prowadzących do rozszerzenia oferty wnioskodawcy na zagraniczne rynki lub w targach, wystawach i misjach zagranicznych, w celu nawiązania współpracy z podmiotami spoza terenu Polski. Powyższe działanie było pozytywnie odebrane przez wnioskodawców, gdyż umożliwiało przedsiębiorcy indywidualny wybór miejsca oraz partnerów handlowych, do których przedsiębiorca planował dotrzeć ze swoją ofertą.

Planowana interwencja w ramach **P2 Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu** przewiduje dalsze stymulowanie rozwoju oraz wspieranie produktywności i konkurencyjności MŚP poprzez wsparcie działalności nowopowstałych oraz funkcjonujących przedsiębiorstw, w szczególności tworzących nowe lub udoskonalone produkty, usługi i technologie oraz ułatwienie dostępu do prorozwojowych usług dla MŚP. Interwencja zostanie skierowana również na zbrojenie terenów inwestycyjnych, uruchomienie potencjału podmiotów należących do regionalnych struktur wspierania i rozwoju przedsiębiorczości oraz stymulowanie zdolności proeksportowych przedsiębiorstw, poprzez kompleksowe wsparcie promocji oferty MŚP oraz ich internacjonalizację. W celu zwiększenia podaży, podnoszenia jakości e-usług sektora publicznego oraz cyfryzacji i większej dostępności danych publicznych planowane wsparcie zostanie ukierunkowane na dalszy rozwój elektronicznych usług publicznych na poziomie regionalnym i lokalnym, digitalizację i udostępnienie zasobów pozostających w dyspozycji różnych podmiotów publicznych i niepublicznych oraz podnoszenie kompetencji cyfrowych społeczeństwa. Realizowane będą również działania zwiększające zaawansowanie cyfrowe sektora przedsiębiorstw, w tym dotyczące rozwoju produktów i usług opartych na TIK. Do planowania działań wykorzystane zostały zarówno wyniki prac

własnych prowadzonych przez Lubelskie Centrum Badań nad Innowacyjnością (analiza zagadnień szczegółowych w ramach obszarów RSI, synteza rekomendacji z projektów międzynarodowych dotyczących RSI), jak i diagnoza regionalnego systemu innowacji oraz związane z nią rekomendacje zawarte w raportach z badań: *Analiza wyzwań, w tym wąskich gardeł w dyfuzji innowacji województwa lubelskiego oraz Strategiczne kierunki rozwoju gospodarczego województwa lubelskiego w kontekście Regionalnej Strategii Innowacji*. Sformułowane w ww. badaniach i opracowaniach rekomendacje w dużej części odnoszą się do prowadzenia procesu PPO i zostały wykorzystane przy opracowaniu modelu PPO w ramach aktualizowanej RSI.

Środowisko i klimat

W województwie lubelskim istnieje deficyt oraz zła jakość wód powierzchniowych, co stanowi istotne zagrożenie dla środowiska, a w dłuższej perspektywie także dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Niezadowalająca jakość wód wynika przede wszystkim z niskiego wskaźnika skanalizowania województwa, w szczególności terenów wiejskich (w 2019 r. jedynie 22,7% ludności na obszarach wiejskich korzystało z sieci kanalizacyjnej, co plasuje województwo na ostatnim miejscu w Polsce), niewystarczającego stopnia oczyszczania ścieków oraz napływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego. Pomimo podejmowanych działań stan techniczny infrastruktury służącej właściwemu reagowaniu na powtarzające się negatywne zjawiska pogodowe pozostaje niezadowalający. W województwie lubelskim pomimo poprawy jakości powietrza (ze względu na zanieczyszczenia pyłem PM10 w rocznej ocenie jakości powietrza za 2019 r. strefy Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska zostały zaliczone do klasy A), nadal odnotowuje się przekroczenia ze względu na zanieczyszczenia benzo(a)pirenem (klasa C). Niewystarczający jest także poziom zagospodarowania oraz retencjonowania wód opadowych i roztopowych. Również pomimo sukcesywnego rozwijania systemu i infrastruktury gospodarki odpadami w regionie nadal obserwuje się niewystarczającą jakość selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz zbyt słabo rozwiniętą infrastrukturę przeznaczoną do recyklingu odpadów (w 2019 r. odpady zebrane selektywnie stanowiły 39,2% ogółu odpadów). Ponadto na terenie regionu brakuje infrastruktury do unieszkodliwiania niektórych rodzajów odpadów niebezpiecznych, w szczególności medycznych (ilość wytwarzanych odpadów medycznych i weterynaryjnych niestety sukcesywnie wzrasta). Istotnym problemem jest również wysoki poziom nagromadzenia wyrobów zawierających azbest. W lubelskim pozostało do unieszkodliwienia 1 113 687 Mg (89,1%) odpadów zawierających azbest spośród ogólnej ilości 1 249 331 Mg zinwentaryzowanych wyrobów tego rodzaju. W ramach realizacji projektu współfinansowanego w ramach RPOWL 2014-2020 planowane jest do unieszkodliwienia 76 000 Mg (6,08%) odpadów zawierających azbest, co pokazuje jak duże potrzeby nadal występują w tym obszarze. Dodatkowo, istnieje potrzeba podjęcia działań ochronnych wobec istniejącej różnorodności biologicznej oraz licznych, cennych przyrodniczo ekosystemów i siedlisk ze względu na silną presję człowieka.

Działania w ramach RPOWL 2014-2020 były ukierunkowane na zachowanie dobrej jakości zasobów przyrodniczych województwa oraz minimalizowanie negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko naturalne. Obejmowały inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, zabezpieczenia mieszkańców w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych, gospodarki odpadami oraz wzmocnienia mechanizmów ochrony przyrody. Zainteresowanie wsparciem w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej było wysokie, a wartość składanych wniosków zazwyczaj przekraczała dostępną alokację. Inwestycje te przyczyniły się do zwiększenia liczby osób korzystających z kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz objętych zbiorowym zaopatrzeniem w wodę. Pomimo ciągłego inwestowania w systemy odprowadzania ścieków i zaopatrzenia w wodę, wsparcie tego sektora wymaga kontynuacji, aby spełnić wymogi UE dotyczące osiągnięcia / utrzymania dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

Dzięki realizacji projektu pozakonkursowego pn. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”, zwiększone zostało bezpieczeństwo ludności województwa w sytuacji wystąpienia zjawisk katastrofalnych poprzez wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt do prowadzenia akcji i usuwania skutków zagrożeń. Z uwagi na ograniczenia związane z finansowaniem Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie oraz późniejszą likwidacją tej jednostki i powołanie w jej miejsce Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, które jako państwowa osoba prawna nie była uprawniona do aplikowania o środki, Działanie 6.2 nie było realizowane. Kontynuacja interwencji mających na celu ochronę przed skutkami zagrożeń naturalnych powinna mieć charakter kompleksowy i obejmować również zagospodarowanie wód opadowych oraz małą retencję.

Zróżnicowanym zainteresowaniem wnioskodawców cieszyły się projekty z sektora gospodarki odpadami. Niewielkie powodzenie miały projekty w ramach konkursu na inwestycje wspierające PSZOK. Spowodowane to było założonymi limitami i ograniczeniami realizacji projektu wynikającymi z kwalifikowalności wydatków – np. ograniczono możliwość dofinansowania związanych funkcjonalnie z PSZOK środków transportu oraz systemów zbiórki odpadów komunalnych – oraz demarkacji z programem krajowym PO IiŚ. Założona dla Działania 6.3 alokacja sfinansowała, obok projektów konkursowych, także projekty realizowane w trybie pozakonkursowym, czyli projekt pn. „Dostosowanie Zakładów Zagospodarowania Odpadów w województwie lubelskim do wymagań dla RIPOK” oraz projekt pn. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”. W kontekście coraz bardziej zaostrzonych norm prawnych w odniesieniu do gospodarki odpadowej konieczna jest kontynuacja działań ukierunkowanych na modernizację i rozwój niezbędnej infrastruktury do zagospodarowania odpadów komunalnych w tym selektywnego zbierania, przygotowania do ponownego użycia, recyklingu i innych metod odzysku.

Inwestycje mające na celu wzmocnienie mechanizmów ochrony przyrody zostały ukierunkowane na działania związane z przywróceniem i zachowaniem bioróżnorodności, skanalizowaniem ruchu turystycznego oraz wzrostem poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców i jakości informacji o środowisku. Realizowane w ramach Osi Priorytetowej 7 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego projekty wypełniły przewidzianą alokację. Kontynuacja działań jest zasadna i powinna uwzględniać redukcję negatywnego oddziaływania działalności człowieka na środowisko naturalne.

Interwencja w ramach **P3 Ochrona zasobów środowiska i klimatu** będzie ukierunkowana na rozwijanie zrównoważonej gospodarki wodnej, poprzez inwestowanie w zwiększenie dostępności i efektywności sieci wodno-kanalizacyjnej (w szczególności na terenach wiejskich, terenach atrakcyjnych turystycznie i obszarach prawnie chronionych). Wsparcie zostanie ukierunkowane również na poprawę bezpieczeństwa publicznego m.in. poprzez rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego oraz wzmocnienie potencjału systemu ratownictwa i reagowania na zjawiska ekstremalne. Podejmowane działania zostaną wsparte poprzez edukację w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych. W zakresie wspierania przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, realizowane będą kompleksowe projekty dotyczące infrastruktury usprawniającej gospodarkę odpadami. W celu minimalizacji negatywnych skutków zdrowotnych dla mieszkańców województwa kontynuowane będzie wsparcie usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest. Zaplanowano również wsparcie budowy instalacji do unieszkodliwiania odpadów medycznych. Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia zwiększające potencjał przyrodniczy regionu przez działania bezpośrednio związane z ochroną zagrożonych wyginięciem oraz rzadkich gatunków i siedlisk przyrodniczych, opracowaniem i wdrażaniem planów ochrony dla obszarów chronionych oraz inwestycje w zakresie budowy i rozwoju ośrodków ochrony różnorodności biologicznej. Wsparcie dotyczyć będzie również działań w zakresie dostosowania do zmian klimatu poprzez rozwój infrastruktury łagodzącej skutki zjawisk katastrofalnych jak również poprawę

retencjonowania wód opadowych jak i roztopowych oraz promowanie małej retencji. W celu ograniczenia antropopresji i degradacji środowiska zaplanowano realizację projektów w zakresie rozwoju infrastruktury mającej na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz przebudowy i doposażenia ośrodków edukacji ekologicznej.

Efektywne wykorzystanie energii

Województwo lubelskie jest regionem o korzystnych uwarunkowaniach dla rozwoju energetyki, których źródłem jest energia słoneczna. Istniejący potencjał w tym zakresie nie jest w pełni wykorzystywany, co wynika m.in. z ograniczonych możliwości przyłączeniowych spowodowanych stanem istniejącej sieci przesyłowej i dystrybucyjnej. Udział energii ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej w 2019 r. w województwie lubelskim wyniósł 23,2%, wobec 15,5 % w kraju (8 miejsce w Polsce). Możliwości optymalnego sterowania rozproszonymi źródłami wytwórczymi sieci energetycznych pozostają również ograniczone. Można zaobserwować niewystarczające wykorzystanie systemów magazynowania energii elektrycznej, poprawiających efektywność generacji rozproszonej. W regionie nadal występuje niewystarczająca efektywność energetyczna obiektów użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych i przedsiębiorstw oraz utrzymująca się niska świadomość dotycząca wyzwań strategicznych związanych z transformacją energetyki. Pomimo znacznych inwestycji w mobilność miejską, nadal istnieją luki w dostępie do miejskiego transportu publicznego, spowodowane przede wszystkim suburbanizacją ośrodków miejskich.

RPOWL 2014-2020 przyczynił się do dynamizowania procesów związanych z poszukiwaniem nowych źródeł wytwarzania energii oraz ich dywersyfikacji. Wsparcie udzielane w ramach Działania: 4.1 oraz 4.2 znacznie zmniejszyło oddziaływanie na środowisko przyrodnicze oraz poprawiło bezpieczeństwo energetyczne regionu. W ramach Działania 4.1 dofinansowaniem objęte zostały głównie inwestycje w energetykę słoneczną. Choć podstawową grupą beneficjentów były jst, to grupę docelową stanowiły gospodarstwa domowe, zwłaszcza na terenach wiejskich. Tak znaczny udział projektów z zakresu wykorzystania energii słonecznej wynikał z możliwości uzyskania oszczędności z tytułu zmniejszonych wydatków ponoszonych na zakup nośników energii w gospodarstwach domowych. Realizowane konkursy cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem wnioskodawców, a wartość składanych wniosków wielokrotnie przekraczała dostępną alokację. Rezultatem realizowanych projektów jest znaczny wzrost produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w województwie lubelskim.

Niższe zainteresowanie Wnioskodawców dotyczyło inwestycji związanych z instalacjami kogeneracyjnymi oraz energetyką wodną i wiatrową. Przeszkodami w budowie farm wiatrowych był ich wpływ na otoczenie oraz wymagania dotyczące towarzyszącej im infrastruktury, a także sprzeciw społeczny związany z tego typu inwestycjami. Przyczyną braku zainteresowania rozwojem kogeneracji są bariery o charakterze ekonomicznym, czyli wysokie koszty realizacji tego typu inwestycji oraz społecznym, związane z brakiem doświadczenia samorządów lokalnych we wdrażaniu tego typu projektów. Przeszkodą był także brak infrastruktury sieciowej, w szczególności gazowej, tak aby możliwy był rozwój wydajnej kogeneracji zasilanej paliwami gazowymi.

W ramach wsparcia z Działania 4.2, skierowanego do przedsiębiorców można było uzyskać dofinansowanie m.in. na inwestycje w budowę jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, słońca, geotermii i wody, a także energii, której źródłem są biomasa i biogaz. Doświadczenia zdobyte podczas realizacji projektów pozwalają stwierdzić, że znacząco wzrosła świadomość ekologiczna przedsiębiorców. Widzą oni korzyści w działaniach prowadzących do ograniczania strat ciepła oraz produkcji energii z odnawialnych źródeł energii. Wielu przedsiębiorców pomimo początkowej nieufności do instalacji opartych na odnawialnych źródłach energii sukcesywnie wprowadza instalacje OZE do swoich firm.

Z doświadczeń wdrażania RPOWL 2014-2020 płyną wnioski, że istnieje dalsza potrzeba interwencji w zakresie zastępowania konwencjonalnych źródeł energii nośnikami odnawialnymi, głównie energią słoneczną, zwłaszcza, że znaczne w skali kraju jej zasoby pozwalają na osiągnięcie przez region pozycji krajowego lidera w wykorzystaniu energii słonecznej do produkcji ciepła i energii elektrycznej. W dalszym ciągu niezbędne jest kontynuowanie wsparcia JST w zakresie planowania energetycznego rozwoju gminy; wsparcia finansowego dla inwestycji w OZE, a także działań na rzecz efektywności energetycznej i redukcji emisji w przedsiębiorstwach w odpowiedzi na wzrastającą presję na racjonalne gospodarowanie energią i ograniczanie emisji w skali europejskiej i krajowej. Biorąc pod uwagę, że lubelskie jest regionem o bardzo dobrym nasłonecznieniu, należy przypuszczać, że ilość inwestycji w produkcję energii elektrycznej, której źródłem jest energia słoneczna będzie stale rosła. Dodatkowo istnienie na terenie województwa dużych obszarów nieużytków jest jedną z cech, które mogą pomóc w rozwoju sektora energetyki słonecznej poprzez wykorzystanie ich do budowy farm fotowoltaicznych.

Niemniej jednak konieczne jest dalsze prowadzenie działań skierowanych na doradztwo w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii na rzecz przedsiębiorstw, sektora komunalnego, JST, budownictwa mieszkaniowego oraz osób fizycznych. Duża ilość nowych inwestycji w instalacje produkujące energię elektryczną uwiarygodniła problem braku dostosowania sieci elektroenergetycznych oraz konieczność ich pilnej modernizacji i rozbudowy z uwzględnieniem nowoczesnych rozwiązań.

Innym doświadczeniem związanym z efektywnością energetyczną było wdrażanie Działań: 5.1, 5.2, 5.3 i 5.6, które skupiały się na osiągnięciu wysokiej efektywności energetycznej przedsiębiorstw, budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych poprzez realizację wielokierunkowych i kompleksowych zadań w różnych dziedzinach, tj. ogrzewaniu, wentylacji, chłodzeniu, przygotowaniu ciepłej wody i oświetleniu pomieszczeń, jak również szerszym wykorzystaniu energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych.

Realizowane konkursy cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem wnioskodawców, a wartość składanych wniosków wielokrotnie przekraczała dostępną alokację. Doświadczenie poprzedniej perspektywy pokazuje, że przedsiębiorcy z terenu lubelskiego są świadomi wielkości potrzeb energetycznych. Nadal istnieje potencjał oszczędności energii, dlatego konieczne jest zintensyfikowanie działań na rzecz promowania poprawy efektywności energetycznej w całej gospodarce w tym w szczególności w MŚP. Mimo wielu inwestycji wdrażanych w zakresie poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstw, cały czas istnieje duża potrzeba, aby prowadzić działania w tym zakresie. Bariery stanowią mechanizmy, które hamują inwestycje w technologie efektywne energetycznie i ekonomicznie, a przede wszystkim niskie możliwości inwestycyjne.

Środki w ramach RPOWL 2014-2020 przeznaczone na finansowanie projektów w ramach Działań 5.4 i 5.7 miały znaczący wpływ na poprawę niskoemisyjności transportowej regionu. Zrealizowane projekty wpłynęły przede wszystkim na podniesienie atrakcyjności i poprawy infrastruktury drogowej poprzez modernizację ścieżek rowerowych oraz dróg dla rowerów czy budowę parkingów. Dzięki otrzymanemu wsparciu wzrósł komfort życia mieszkańców województwa poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń.

Mając na uwadze powyższe w ramach **P4 Efektywne wykorzystanie energii** wspierana będzie budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii wraz z infrastrukturą niezbędną do uzyskania przyłącza do sieci dla jednostki wytwórczej, w tym energetyki rozproszonej wraz z magazynami energii/ciepła. Ponadto, w celu redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza w regionie oraz w celu ograniczenia zjawiska ubóstwa energetycznego podejmowane będą kompleksowe działania zwiększające efektywność energetyczną w budynkach użyteczności publicznej, budynkach mieszkalnych oraz w przedsiębiorstwach wraz z wymianą źródeł ciepła. Znaczącą rolę odgrywać będą inwestycje w lokalne systemy ciepłownicze/chłodnicze, w tym modernizacja już istniejących, skutkujące ograniczeniem niskiej emisji oraz

poprawą bezpieczeństwa dostaw energii ciepłej i chłodu. Jako elementy projektu, planowane są także działania mające na celu podnoszenie świadomości mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE. Realizowane będą również projekty dotyczące budowy i przebudowy energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Interwencja zostanie również skierowana na działania przyczyniające się do rozwoju transportu niskoemisyjnego na obszarach miejskich, poprzez wsparcie zbiorowej i indywidualnej mobilności o niskiej lub zerowej emisyjności. Realizowane będą m.in. projekty w zakresie infrastruktury i taboru niskoemisyjnego transportu publicznego oraz wdrażania nowoczesnych systemów zarządzania ruchem, a także projekty dotyczące rozwoju infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego.

Zrównoważony system transportu

Pomimo, że jakość i dostępność infrastruktury drogowej w województwie w ostatnich latach – również dzięki środkom UE – znacznie się poprawiła, niektóre obszary regionu nadal cechuje niekorzystna dostępność komunikacyjna. Wynika to z braku autostrad, niekompletnej sieci dróg ekspresowych, jak również złego stanu technicznego części pozostałej sieci drogowej. W 2019 r. wskaźnik dotyczący gęstości dróg twardych na 100 km² w województwie lubelskim wynosił jedynie 91,0 km, wobec 98,2 km w kraju (10 miejsce w Polsce). W województwie lubelskim nadal odnotowuje się wysokie ryzyko występowania zdarzeń drogowych, a za główne przyczyny wypadków uznaje się: nadmierną prędkość, niedostateczną dbałość o niechronionych użytkowników ruchu oraz niedociągnięcia infrastrukturalne. Liczba ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych w województwie lubelskim w 2019 r. wyniosła 15 wobec 9,6 w kraju, co uplasowało region na 10 miejscu w Polsce. Dodatkowo, niedoinwestowany transport publiczny nie stanowi alternatywy dla transportu indywidualnego, co skutkuje zagęszczeniem ruchu i zwiększoną emisją spalin, jak również wpływa na ograniczenie mobilności mieszkańców. Brak rozwiązań systemowych, niedostateczna częstotliwość kursów oraz niewystarczające zintegrowanie z innymi środkami transportu sprawiają, że transport szynowy nie stanowi znaczącego składnika systemu transportu zbiorowego województwa.

Środki w ramach RPO WL 2014-2020 przeznaczone na finansowanie projektów w ramach 8 Osi priorytetowej *Mobilność regionalna i ekologiczny transport* miały znaczący wpływ na poprawę dostępności i spójności transportowej regionu, dzięki realizacji inwestycji drogowych i kolejowych. Zrealizowane projekty transportowe wpłynęły przede wszystkim na poprawę jakości dróg, w tym wzrost bezpieczeństwa ruchu na drogach, sprzyjając konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej regionu, przyczyniając się do ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko. Inwestycje współfinansowane ze środków unijnych dotyczące infrastruktury kolejowej przyczyniły się do zwiększenia przepustowości na liniach kolejowych oraz poprawy komfortu podróży, m.in. poprzez zakup nowoczesnych środków transportu kolejowego o napędzie elektrycznym. Zwiększyła się również maksymalna dopuszczalna prędkość pociągów oraz poprawie uległ stan bezpieczeństwa na przejazdach kolejowych. Jednocześnie zrealizowane projekty przyczyniły się do podniesienia atrakcyjności i poprawy infrastruktury drogowej poprzez wprowadzenie elementów systemu zarządzania ruchem budowę obwodnic miast. Dzięki utrzymanemu wsparciu zwiększyło się bezpieczeństwo na drogach, wzrósł komfort życia mieszkańców województwa poprzez usprawnienie dojazdów do pracy, skrócony czas przejazdu, czy zmniejszenie emisji zanieczyszczeń. Zastosowanie trybu pozakonkursowego w projektach z obszaru infrastruktury transportowej sprawdziło się jako efektywna i skuteczna forma oceny i wyboru projektów do dofinansowania. Sprawnie przebiegała również realizacja inwestycji przez podmioty takie jak jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.

Mimo dotychczas podjętych działań nadal występują znaczne deficyty w standardzie sieci drogowej i kolejowej. W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięte są szlaki drogowe i kolejowe łączące najważniejsze

ośrodki społeczno-gospodarcze regionu. Wpływa to niekorzystnie na atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną województwa. Ponadto, niedoinwestowany transport publiczny nie jest konkurencyjną formą przemieszczania się, w stosunku do transportu indywidualnego, co skutkuje zagęszczeniem ruchu i zwiększoną emisją spalin.

W ramach **P5 Zrównoważony system transportu** wsparciem zostanie objęta infrastruktura drogowa na obszarze województwa, poprawiająca dostępność i spójność sieci transportowej regionu oraz ułatwiająca dostęp do sieci TEN-T, a także przyczyniająca się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń z pojazdów. Ponadto, w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/regionalnymi centrami wzrostu, planowane są działania wspierające rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru (drogowe przewozy subregionalne). Interwencja zostanie również skierowana na poprawę dostępności kolejowej w regionie, co przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności tej gałęzi transportu, zarówno w ruchu pasażerskim, jak i towarowym. W rezultacie nastąpi poprawa warunków ruchu na drogach, w tym wzrost bezpieczeństwa ruchu, skrócenie czasu podróży, tym samym zwiększy się mobilność mieszkańców. Usprawnienie połączeń transportowych pozytywnie wpłynie na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa lubelskiego.

Rozwój infrastruktury społecznej i zdrowotnej

Postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz wyższy od przeciętnego w kraju wskaźnik ubóstwa mieszkańców regionu stanowią istotne wyzwania dla systemów ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Szczególnie zauważalne są tu dysproporcje terytorialne w dostępie do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych. Istotnym problemem jest niedostatecznie rozwinięta podstawowa opieka zdrowotna i ambulatoryjna opieka specjalistyczna oraz ograniczony dostęp do opieki długoterminowej i usług z zakresu zdrowia psychicznego w tym uzależnień. Wystąpienie pandemii COVID-19 ujawniło potrzebę wsparcia systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom związanym z chorobami zakaźnymi oraz konieczność podjęcia interwencji mających na celu wzmocnienie odporności i wydolności systemu opieki w czasach kryzysu. Region charakteryzuje również niewystarczająca tak jakościowo, jak i ilościowo infrastruktura edukacyjna i szkoleniowa, a istotnym wyzwaniem pozostaje także poprawa warunków kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami i innymi dysfunkcjami.

Województwo lubelskie od wieków było obszarem współistnienia i przenikania się wielu kultur, wyznań, języków i narodowości. Obecnie stwarza to możliwość rozwoju funkcji turystycznych jako istotnego czynnika aktywizacji obszaru województwa i źródła dochodu mieszkańców. Istniejące zasoby kultury są ważnym czynnikiem tworzenia nowych inicjatyw gospodarczych, które istotnie wpływają m.in. na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej regionu, determinują rozwój turystyki, tworzą rynek pracy, wpływają na rozwój przemysłów kultury, stanowiąc ważny czynnik wzrostu gospodarczego oraz są płaszczyzną do włączenia społecznego. Bogactwo regionu stanowią: najzasobniejsza w kraju liczba obiektów i zespołów zabytkowych, spuścizna kulturowa oraz dobrze zachowane, atrakcyjne środowisko przyrodnicze. Jednocześnie zauważa się słabe wykorzystanie posiadanych walorów oraz potencjalnych atrakcji. Jednym z czynników ograniczających wykorzystanie ww. atutów jest niewystarczający i niezadowolający stan infrastruktury związanej z kulturą i turystyką.

Inwestycje współfinansowane ze środków unijnych dotyczące sektora ochrony zdrowia w ramach działania 13.1 przyczyniły się do poprawy dostępności wysokiej jakości usług medycznych w regionie. W dalszym ciągu zauważalne są jednak dysproporcje terytorialne w tym zakresie. Większy nacisk należy też położyć na działania projakościowe (w przeciwieństwie do inwestycji remontowych/odtworzeniowych) w szczególności w priorytetowych dziedzinach medycyny lub dziedzinach wynikających z potrzeb epidemicznych, zidentyfikowanych na poziomie kraju lub województwa.

Kontynuacji wymagają działania obejmujące odejście od modelu skoncentrowanego na leczeniu szpitalnym (przeniesienie świadczeń możliwych do realizacji poza szpitalem do podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, opieki domowej i środowiskowej). Z uwagi na to, że społeczeństwo coraz szybciej się starzeje, zasadnym jest dalsze wspieranie działań, które będą zintegrowane na poziomie społecznym i zdrowotnym. W obecnej perspektywie, podjęto próbę realizacji tego typu projektów. Zainteresowanie tego typu wsparciem rośnie, potrzeby również, dlatego ten kierunek powinien być kontynuowany w przyszłej perspektywie.

Kontynuacji wymagają działania obejmujące wsparcie infrastruktury podmiotów świadczących usługi społeczne, z naciskiem na inicjatywy prowadzące do ich deinstytucjonalizacji. Zrealizowany w ramach Działania 13.2 RPOWL 2014-2020 konkurs uwidocznił duże zainteresowanie realizacją projektów w obszarze usług społecznych przy jednoczesnej niskiej świadomości (zarówno części samorządów jak i NGO) konieczności realizacji ww. usług w społeczności lokalnej i ich deinstytucjonalizacji.

W perspektywie finansowej 2014-2020 wsparcie z zakresu modernizacji infrastruktury edukacyjnej realizowane było w ramach Działania 13.5, 13.6 oraz 13.7. Głównym ich celem była poprawa warunków kształcenia i dostępu do wiedzy na terenie regionu. W zakresie wsparcia infrastruktury przedszkolnej oraz infrastruktury kształcenia zawodowego i ustawicznego dofinansowane zostały wszystkie projekty, które spełniły kryteria wyboru. Natomiast w zakresie interwencji w infrastrukturę szkolną konkurs cieszył się dużo większym zainteresowaniem wnioskodawców, a wartość wniosków przekroczyła dostępną alokację. Należy stwierdzić, iż istnieje dalsza potrzeba interwencji w zakresie modernizacji infrastruktury edukacyjnej w celu poprawy dostępu do wysokiej jakości edukacji.

W ramach **P6 Rozwój infrastruktury społecznej i zdrowotnej** istotne znaczenie dla przeciwdziałania negatywnym trendom w obszarze włączenia społecznego będą miały działania mające na celu zwiększenie równego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, świadczonych w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych oraz usług zdrowotnych, w szczególności w priorytetowych dziedzinach medycyny, a także w zakresie profilaktyki, diagnostyki, rehabilitacji, terapii i dziedzinach wynikających z potrzeb epidemicznych.

Ważną częścią interwencji będą działania zmierzające do uzupełnienia istniejących deficytów oraz poprawy jakości i dostępności edukacji w zakresie infrastruktury edukacji przedszkolnej i ogólnej, jak również infrastruktury kształcenia zawodowego, ustawicznego i wyższego, przy uwzględnieniu uwarunkowań demograficznych oraz zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Zaplanowano również szereg działań mających na celu wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu m.in. poprzez poprawę stanu zabytków i wzmocnienie potencjału turystycznych szlaków tematycznych. Zaplanowane również zostało wsparcie ukierunkowane na wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego mieszkańców województwa poprzez zapewnienie lepszego dostępu do dóbr kultury.

Zwiększanie spójności społecznej

Charakterystyka obszaru integracji społecznej w województwie lubelskim wskazuje, że ryzyko wykluczenia i sfera ubóstwa dotyczy grup znajdujących się m.in. w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym borykających się z problemem bezrobocia. Problemy dotyczą również np. rodziny wielodzietne, dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej, osoby starsze, bezdomne, osoby opuszczające zakłady karne, osoby ze społeczności marginalizowanych w tym osoby z zaburzeniami psychicznymi, chore psychicznie, uzależnione, obywatele państw trzecich czy imigrantów. Region charakteryzuje się niskim poziomem integracji społeczno-ekonomicznej oraz dużą liczbą osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności w regionie wynosi 5,4% (wobec 4,6% w kraju). Dostrzegalne są również trudności w funkcjonowaniu PES. W regionie brakuje

systemowego podejścia do realizacji wysokiej jakości usług społecznych oraz efektywnej i trwałej współpracy instytucji rynku pracy i integracji społecznej. Pomimo podejmowanych działań nadal utrzymuje się niska świadomość zdrowotna społeczeństwa oraz notuje się wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne jak: zaburzenia i choroby psychiczne, uzależnienia, choroby kardiologiczne i onkologiczne.

W perspektywie 2014-2020 zabrakło projektów dedykowanych aktywizacji społeczności lokalnych realizowanych przez małe podmioty typu NGO-s, na perspektywę 2021-2027 planuje się ich wprowadzenie co sprawdziło się w perspektywie 2007-2013 (Działanie 7.3 PO KL).

Zauważono niskie zainteresowanie jst i ich jednostek organizacyjnych, jak również podmiotów niepublicznych, działaniami w zakresie wsparcia dzieci i rodziny (Działanie 11.2). Z danych ROPS wynika, że mimo alokowania dość dużych środków na ten cel w okresie od 2016 r. do 2019 r. wyraźny jest trend spadkowy w obszarze liczby placówek wsparcia dziennego oraz dzieci objętych tymi placówkami, pomimo faktu że ten rodzaj działań cieszył się stosunkowo dużym zainteresowaniem wnioskodawców. Konkursy z ww. działania nie cieszyły się jednakże dużą popularnością. Aczkolwiek wsparcie dzieci, młodzieży oraz rodzin w pełnieniu funkcji wychowawczych należy kontynuować z uwagi na potrzeby widoczne w szczególności na obszarach wiejskich lub w mniejszych miastach.

Wzrosła gotowość jst i ich jednostek organizacyjnych do realizacji działań z zakresu usług społecznych w działaniu 11.2. Konkursy cieszyły się dużym zainteresowaniem, a wyraźnie znaczącą grupą wnioskodawców były podmioty publiczne. Na minus jednakże należy wskazać wyraźną dominację niektórych form i rodzajów wsparcia, w szczególności wyraźną dominację projektów dotyczących tworzenia klubów seniora.

Obecna perspektywa zbudowała dobre podłoże do rozwoju zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych w kolejnej perspektywie. Wzrosła świadomość wnioskodawców dostępnością środków EFS na ten cel, jak również świadomość potencjalnych uczestników projektów o takiej możliwości wsparcia, która może wywierać wpływ na czynniki decyzyjne.

Kontynuacji wymagają działania z zakresu wsparcia usług świadczonych w środowisku / w miejscu zamieszkania, jak również wsparcie opiekunów faktycznych w realizowanych czynnościach opiekuńczych. Dla zapewnienia kompleksowości usług wskazana jest kontynuacja wsparcia z zakresu mieszkalnictwa (wspomaganego i chronionego) oraz opieki wytchnieniowej. Wskazane by było wsparcie osób z niepełnosprawnościami w realizacji „konceptji niezależnego życia” (dotyczy to również osób z niepełnosprawnościami ze względu na wiek).

Istotnym elementem, jaki może w przyszłej perspektywie wnieść pozytywne zmiany jakościowe we wdrażaniu projektów w tym obszarze w szczególności jest instytucja Centrów Usług Społecznych, dlatego też powinna być możliwość wspierania tworzenia i rozwoju CUS. Ważne również by wraz ze wsparciem usług szła w parze możliwość rozwoju kadr na potrzeby świadczenia usług w środowisku / społeczności lokalnej. Proponujemy zapewnienie korelacji projektów z zakresu usług społecznych z działaniami CUS.

W ramach wsparcia ES należy skoncentrować się na wzmacnianiu już istniejących PES/PS, a nie wyłącznie wspieraniu tworzenia nowych miejsc pracy. Ważne jest by w przyszłej perspektywie utrzymać liczbę i potencjał ekonomiczny już założonych przedsiębiorstw i utworzonych miejsc pracy poprzez zróżnicowane formy wsparcia biznesowego, takie jak doradztwo, podnoszenie kompetencji pracowników i osób zarządzających, wsparcie mające na celu utrzymanie płynności finansowej PES/PS.

Wskazane jest rozszerzenie katalogu działań / instrumentów pozostających do dyspozycji OWES. Należy zauważyć, że w wielu obszarach nie możemy mówić o aktywnych społecznościach lokalnych. Zbudowanie grupy inicjatywnej w takim środowisku wymaga najpierw działań aktywizujących członków (liderów) lokalnych społeczności. Możliwe to jest m.in. dzięki wsparciu działań miękkich, o stosunkowo niewielkiej wartości, w postaci np. mini grantów pozwalających na organizację różnych przedsięwzięć o charakterze

lokalnym (np. obchody rocznic, festiwale, targi itp.), które by pozwalały zorganizować te społeczności, wyłonić w nich grupę liderów / osób aktywnych i w oparciu o nich prowadzić dalszą pracę.

Wskazana jest kontynuacja obecnego zakresu wsparcia realizowanego przez OWES i jego rozszerzenie o dodatkowe formy.

Specyfika tego rodzaju wsparcia ogniskuje je na grupach docelowych w trudnych sytuacjach życiowych, jednakże istniejące ograniczenia co do grupy docelowej powodowały, że pozostawała w zasadzie najtrudniejsza jej część, legitymująca się największymi barierami w aktywizacji społecznej i zawodowej. Utrudniało to realizację projektów i w niektórych wypadkach pozostawiało poza możliwością wsparcia osoby, które również potrzebowały wsparcia w powrocie na rynek pracy, ale nie mogły przedstawić wystarczająco trudnej sytuacji wpisującej się w ograniczoną grupę docelową. W kolejnej perspektywie wskazane byłoby poszerzenie / poluzowanie grupy docelowej z uwzględnieniem specyfiki lokalnej.

Powolny wzrost i rozwój PES / PS mimo alokowania stosunkowo znacznych środków. W dużej mierze powiązany z niewielką stabilnością powoływanych podmiotów. Brak ich wsparcia (głównie w postaci utrzymania płynności finansowej) na późniejszym etapie funkcjonowania powoduje stosunkowo szybką degradację tych przedsięwzięć. Istniejące narzędzie w postaci wsparcia finansowego pomostowego i instrumentów zwrotnych (na poziomie krajowym) jest niewystarczające lub nawet nieadekwatne.

W perspektywie finansowej 2014-2020 ogłoszono pierwsze nabory związane z profilaktyką zdrowotną dzieci i młodzieży. Pożądanym jest kontynuacja tego trendu. Diagnostyka na wczesnym etapie życia, daje szansę na lepszą jakość życia.

Ze względu na rozległość problemów związanych z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w ramach **P7 Zwiększenie spójności społecznej** zakłada się kompleksowe wsparcie na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej oraz integracji osób defaworyzowanych na rynku pracy, osób biernych zawodowo oraz osób i rodzin dotkniętych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Ponadto realizowane będą działania mające na celu zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych. Planuje się zakres interwencji mający na celu poprawę dostępu do wysokiej jakości profilaktyki poprzez realizację kompleksowych, wieloletnich programów promocji zdrowia i profilaktyki chorób, adresowanych zgodnie z potrzebami poszczególnych grup ludności. Przewiduje się również wsparcie usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, edukacyjnym, zdrowotnym i zawodowym. Zaplanowano również wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania PES i podmiotów integracji społecznej, w tym tworzenia miejsc pracy w tym sektorze. Realizowane będą również działania z zakresu profilaktyki i edukacji zdrowotnej.

Zaspokajanie potrzeb rynku pracy

Zmiany zachodzące na rynku pracy, wynikające z czynników demograficznych i ekonomicznych, jak również kryzys spowodowany przez COVID-19, skutkujący wzrostem poziomu bezrobocia warunkują konieczność podjęcia przedsięwzięć aktywizacyjnych na rzecz wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, jak również osób zagrożonych utratą pracy (w szczególności pracujących na czas określony oraz ubogich pracujących). Stopa bezrobocia w województwie lubelskim w grudniu 2020 r. wynosiła 8,2% (wobec 6,2% w Polsce), a wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata w III kw. 2020 r. wyniósł 70,6% i był jednym z najniższych w kraju. Zjawisko niskiej aktywności zawodowej dotyczy w szczególności osób długotrwale bezrobotnych, osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami. Pomimo podejmowanych działań nadal utrzymuje się niższy wskaźnik zatrudnienia kobiet niż mężczyzn, co w znacznym stopniu spowodowane jest koniecznością sprawowania opieki nad osobami zależnymi. Jednocześnie wyzwaniem dla regionu staje się deficyt pracowników o odpowiednich kwalifikacjach, spowodowany niską skłonnością pracowników do zdobywania dodatkowych umiejętności i podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych oraz niedostosowana do potrzeb rynku pracy oferta doradczo-szkoleniowa. Dodatkowo istnieje

konieczność wsparcia na rzecz zapobiegania wpływającym negatywnie na stan zatrudnienia w województwie sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany społeczno-gospodarczej. Dostrzegalna jest również potrzeba dostosowania działań instytucji rynku pracy do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy w regionie.

W ramach PO KL oraz RPOWL 2014-2020 wspierano w sposób kompleksowy osoby pozostające bez pracy w ramach usług rynku pracy i z wykorzystaniem aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Kompleksowość wsparcia zapewnianego w projektach (podniesienie kwalifikacji, wejście na rynek pracy i nabycie doświadczenia zawodowego) przyczyniła się do poprawy zdolności ich uczestników do utrzymania się w zatrudnieniu. W sposób szczególny koncentrowano się na wsparciu osób bezrobotnych i biernych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdowały się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Istotne z punktu widzenia wdrażania programu było wydzielenie jako odrębnego działania zadań realizowanych przez powiatowe urzędy pracy na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Z doświadczeń PSZ (publiczne służby zatrudnienia) w realizacji działań w ramach 2014-2020 płyną wnioski, iż wsparcia te przyniosły pozytywne efekty w postaci spadku stopy bezrobocia oraz wzrostu wskaźnika zatrudnienia, jak i rozwoju kapitału ludzkiego w regionie. Pozytywny wpływ wsparcia na zatrudnienie jest szczególnie widoczny wśród osób młodych oraz osób starszych. Jeżeli chodzi o kapitał ludzki, to dotychczasowa interwencja przyczyniła się do wzrostu jakości tego kapitału przez podwyższanie ogólnego poziomu kwalifikacji, kompetencji lub umiejętności osób objętych wsparciem. Usługi i instrumenty świadczone przez PSZ (np. poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, staże, szkolenia, dotacje) dzięki EFS stały się skutecznymi narzędziami ukierunkowanymi na zwiększanie poziomu zatrudnienia. Niemniej jednak skala wyzwań nadal pozostaje znacząca i konieczne jest dalsze prowadzenie działań skierowanych na aktywizację zawodową oraz rozszerzanie współpracy między urzędami pracy a pracodawcami.

Doświadczenia z wdrażania perspektywy 2007-2013 wskazują, że osiągnięcie zamierzonych rezultatów powiązane jest z potencjałem kadr instytucji rynku pracy. Poprzez szkolenia i doskonalenie zawodowe wspomnianych kadr udało się zwiększyć skuteczność i efektywność działań podejmowanych przez instytucje rynku pracy. To z kolei przełożyło się na poprawę w zakresie dostępu do programów, usług i instrumentów rynku pracy (do tego przyczyniła się poprawa sytuacji w zakresie dostępności pośredników pracy i doradców zawodowych), co w efekcie doprowadziło do wzrostu zatrudnienia i obniżenia się poziomu bezrobocia (poprzez podniesienie poziomu aktywności zawodowej i poprawę dostępu do zatrudnienia). W powyższe zmiany wpisywały się projekty realizowane w ramach Poddziałania 6.1.2 PO KL (grupy docelowe wsparcia: powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy oraz ich pracownicy). Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż pracownicy instytucji rynku pracy (w tym PSZ) nadal odczuwają potrzebę doskonalenia kwalifikacji, nabywania nowych kompetencji lub umiejętności. Dynamiczne zmiany w otoczeniu, w zachowaniach i oczekiwaniach klientów, a także częste zmiany prawne wymuszają konieczność aktualizowania posiadanej wiedzy. Wynika z tego, iż niezbędne jest dalsze wsparcie EFS+ na rzecz publicznych służb zatrudnienia i że należy kontynuować działania zmierzające do ciągłego podnoszenia jakości usług świadczonych na rzecz osób bezrobotnych i biernych zawodowo. W szczególności nacisk powinien być położony na wczesną identyfikację potrzeb klientów instytucji rynku pracy oraz diagnozowanie możliwości ich rozwoju zawodowego, a także na zwiększenie dostępności usług pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego, które odgrywają kluczową rolę w początkowym okresie pozostawania bez zatrudnienia.

Ważnym aspektem wsparcia PSZ jest również koncentracja na procesie zmian, które zachodzą na rynku pracy: diagnozowania potrzeb, identyfikacji priorytetów, wypracowywania sposobów rozwiązania istniejących problemów, ich wdrażania, oceniania i doskonalenia. Doświadczenia PSZ pokazują również, iż dobrą praktyką funkcjonowania PSZ powinny być: wzmocnienie wymiany informacji, doświadczeń i

mechanizmów wzajemnego uczenia się pracowników PUP poprzez wspólne spotkania, seminaria, warsztaty itd.

Doświadczenia zdobyte podczas realizacji projektów Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy pozwalają stwierdzić, iż istotny z punktu widzenia lepszego dostosowania wsparcia do zmieniających się potrzeb rynku pracy jest dostęp do aktualnych wyników badań i analiz, pochodzących nie tylko ze statystyk publicznych. Przeprowadzono szereg badań pozwalających na kompleksową diagnozę regionalnego rynku pracy (RP). Poszerzyły one wiedzę o RP, która wcześniej oparta była głównie na danych o bezrobociu. W uzasadnieniu realizacji projektów przywoływano realizację polityki RP opartej na faktach. Uznano, że brak celowanych środków na systematyczne badanie aktualnych potrzeb i kondycji RP zawsze podnosi ryzyko nieskutecznych działań aktywizacji bezrobotnych i odpowiedzi na potrzeby poszukujących pracy oraz planujących karierę zawodową. Zmienność lokalnych RP to nie tylko wahania koniunktury, ale i sytuacje nieprzewidziane jak np. aktualna pandemia.

W województwie lubelskim realizowane były programy profilaktyczne opracowane z poziomu krajowego, jak i regionalnego. Na podstawie Narodowego Programu Zwalczania Chorób Nowotworowych zostały opracowane na poziomie krajowym programy profilaktyki raka jelita grubego, raka szyjki macicy i raka piersi, których realizacja w województwie lubelskim przyczyniła się do zwiększenia liczby wykonywanych badań przesiewowych u osób w wieku aktywności zawodowej, będących w grupie podwyższonego ryzyka. W regionie nastąpił wzrost działań profilaktycznych pozwalających na wykrycie chorób we wczesnym ich stadium i rozpoczęcie leczenia. Dodatkowo prowadzone działania informacyjno - edukacyjne, zachęcały uczestników do wykonywania badań profilaktycznych. Dzięki realizacji programów zwiększył się odsetek osób, które wzięły udział w badaniach przesiewowych w kierunku wykrycia chorób nowotworowych.

Działania w obszarze zdrowia ukierunkowane były również na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, które miały na celu przeciwdziałanie dezaktywacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych. Wsparcie skierowane było do osób w wieku aktywności zawodowej, będących w grupie podwyższonego ryzyka w związku z wykonywaną pracą. Wsparcie obejmowało diagnozę wystąpienia i przeciwdziałania skutkom chorób związanych z pracą zawodową, jak również działania edukacyjne w zakresie zmiany stanowiska pracy lub poprawy jego funkcjonowania w zakresie wpływu na zdrowie.

Doświadczenia w przedmiotowym zakresie, jak również zdiagnozowane problemy zdrowotne mieszkańców regionu, w tym zagrożenia zaistniałe w związku z pandemią COVID-19, potwierdzają zasadność kontynuacji wsparcia w obszarze zdrowia.

Doświadczenia płynące z realizowanych w ramach RPO WL 2014-2020 projektów z Działania 10.2, obejmujących m.in. doradztwo zawodowe, poradnictwo psychologiczne, pośrednictwo pracy, subsydiowane zatrudnienie, które zapewniały realizację wsparcia o charakterze kompleksowym, dostosowanego do indywidualnych potrzeb pracowników i pracodawców są pozytywne i pozwalały na przechodzenie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w sposób łagodny oraz na stabilne kontynuowanie zatrudnienia pracowników. W dalszym ciągu, a w obecnej sytuacji związanej z zagrożeniem COVID-19 szczególnie, niezbędne jest kontynuowanie wsparcia pozwalającego na utrzymanie zatrudnienia na obecnym poziomie i zapobieganiu utracie zatrudnienia. Wsparcie ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych pozwoliło zapobiec sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw. Przedsięwzięcia koncentrowały się na zapewnieniu wsparcia przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej.

Innym doświadczeniem związanym z ogólnie rozumianymi usługami prozdrowotnymi było działanie 10.3 (programy polityki zdrowotnej) realizowane w ramach RPOWL 2014-2020, które skupiało się na zapobieganiu dezaktywacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych i obejmowało osoby w wieku aktywności zawodowej. Przedsięwzięcia obejmowały profilaktykę w celu przeciwdziałania bierności zawodowej powodowanej stanem zdrowia. Działanie przyczyniło się także do zapewnienia warunków sprzyjających

poprawie i utrzymaniu dobrego stanu zdrowia osób pracujących oraz do wydłużenia aktywności zawodowej starzejącego się społeczeństwa. Potrzeby w zakresie uruchamiania i wdrażania szeroko rozumianych usług prozdrowotnych pozostają wciąż istotne i niezbędne jest dalsze realizowanie działań skierowanych na wydłużanie aktywności zawodowej, a w konsekwencji na utrzymanie stabilnego poziomu zatrudnienia w gospodarce.

W odpowiedzi na zdiagnozowane bariery rozwoju sektora MŚP, do których zaliczał się przede wszystkim trudniejszy dostęp do wykwalifikowanych kadr, czynniki natury finansowej, takie jak trudności z pozyskaniem finansowania zewnętrznego oraz jego wysokie koszty, w perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach RPOWL 2014-2020 wdrażano Działanie 10.1 Usługi rozwojowe dla MŚP. Wsparcie oferowane w ramach tego Działania (tj. analiza potrzeb rozwojowych, szkolenia, doradztwo) realizowano w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania. System ten gwarantował przedsiębiorcom możliwość dokonania samodzielnego wyboru usług rozwojowych w ramach dostępnej oferty BUR. To przez narzędzie BUR przedsiębiorcy dokonywali wyboru usług rozwojowych w ramach oferty dostępnej w Bazie, odpowiadających w największym stopniu na aktualne potrzeby przedsiębiorców.

BUR została wprowadzona w perspektywie 2014-2020 i pomimo, że jako nowe narzędzie wymagała udoskonalenia i modyfikacji w początkowej fazie wdrażania, okazała się adekwatną odpowiedzią na potrzeby pracodawców, przedsiębiorców i pracowników w województwie lubelskim. Dzięki BUR nastąpiła poprawa jakości zarządzania przedsiębiorstwami sektora MŚP, w tym zarządzania zasobami ludzkimi.

Doświadczenia w przedmiotowym zakresie oraz obecna sytuacja na rynku lubelskim, w tym zagrożenia zaistniałe w związku z epidemią COVID19, stanowią ważną przesłankę do kontynuacji działań w obszarze realizacji usług rozwojowych.

Planowane wsparcie w ramach **P8 Zaspokajanie potrzeb rynku pracy**, mające na celu zwiększenie dostępu do zatrudnienia, będzie skierowane do wszystkich osób poszukujących pracy (w szczególności osób, które znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy) poprzez skuteczną aktywizację zawodową oraz promocję samozatrudnienia. Ponadto wsparcie ma na celu zapewnienie większego dostępu do stabilnego zatrudnienia w regionie. Na powyższe działania wpływać będzie niewątpliwie właściwie zdiagnozowany rynek pracy pod kątem m.in. potrzeb pracodawców i zapotrzebowania na kwalifikacje i kompetencje w regionie. Sytuacja związana z pandemią COVID-19 spowodowała również konieczność podjęcia działań na rzecz uelastycznienia działań PSZ w odniesieniu do pracodawców i osób pracujących. Wsparciem objęte zostaną również instytucje rynku pracy i ich pracownicy wobec konieczności dostosowania usług do zmieniającego się rynku pracy. Interwencja w obszarze ochrony zdrowia ukierunkowana będzie na oddziaływanie na rynek pracy poprzez przeciwdziałanie dezaktywacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych osób w wieku aktywności zawodowej, w szczególności osób starszych. W celu wydłużenia aktywności zawodowej, program umożliwi realizację programów profilaktycznych i zdrowotnych oraz zapewni wsparcie programów rehabilitacyjnych, umożliwiających powrót do pracy. W celu przeciwdziałania zjawisku niedopasowania kwalifikacji, kompetencji i umiejętności pracowników do wymagań pracodawców oraz poprawy jakości zarządzania zasobami ludzkimi (w tym zarządzania wiekiem) w przedsiębiorstwach realizowane będą usługi rozwojowe adekwatne do potrzeb rynku pracy, pracowników oraz możliwości rozwojowych firm. Interwencja będzie koncentrować się również na zapewnieniu wsparcia na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany społeczno - gospodarczej.

Lepsza edukacja

Wyzwaniami dla regionu w zakresie edukacji, kształcenia i umiejętności nadal pozostają poprawa jakości i dostępności edukacji na wszystkich jej etapach, podnoszenie poziomu umiejętności i kwalifikacji oraz dostępności form uczenia się przez całe życie. Pomimo odnotowanego w ostatnich latach znaczącego

postępu w dostępie do edukacji przedszkolnej, konieczne jest podejmowanie dalszych działań w tym zakresie, szczególnie na terenach wiejskich. Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolną w 2019 r. na obszarach wiejskich województwa wyniósł jedynie 62,9%. Kluczowym wyzwaniem jest również zapewnienie wysokiej jakości kształcenia osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W kontekście potrzeb rynku pracy problemem nadal pozostaje nierozwinięty i niedostosowany do lokalnego rynku system współpracy i koordynacji oferty szkolnictwa zawodowego oraz niska aktywność w różnych formach kształcenia ustawicznego. Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu w 2019 r. w lubelskim stanowiły jedynie 5,5% ogółu.

W wyniku działań realizowanych w ramach RPOWL 2014-2020 w ramach Działań 12.1, 12.2, 12.3, 12.4, 12.5, 12.6 oraz 12.7 wzrosła dostępność i jakość edukacji przedszkolnej, ale nadal są obszary wymagające wsparcia w zakresie wzrostu liczby miejsc, poprawy warunków lokalowych, wyposażenia i adekwatnych do potrzeb zajęć dodatkowych, wspomagających wczesny rozwój dziecka. Wzrosła jakość edukacji ogólnej, ale nadal istnieje konieczność jej lepszego dopasowania do wymagań rynku pracy, dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kształcenia umiejętności ogólnych i przekrojowych, niezbędnych do sprawnego funkcjonowania i rozwoju kariery edukacyjno-zawodowej. Rozszerzona została oferta w obszarze edukacji włączającej, ale nadal występują duże braki w zakresie kompleksowego wsparcia edukacyjnego, diagnostycznego, rewalidacyjnego i rehabilitacyjnego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością, w tym niewystarczająca infrastruktura, zwłaszcza na terenach o niskiej gęstości zaludnienia. W dalszym ciągu istnieje konieczność rozwoju wsparcia psychologiczno-pedagogicznego (w tym odpowiedniej infrastruktury) na wszystkich etapach edukacji z uwagi na duży wzrost liczby dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego lub opinią o wczesnym wspomaganie rozwoju. Konieczne jest także objęcie właściwą opieką i ofertą edukacyjną uczniów szczególnie uzdolnionych. Z uwagi na duże zainteresowanie kształceniem ustawicznym i podnoszeniem kwalifikacji istnieje konieczność rozszerzenia grupy docelowej, która mogłaby korzystać z tego rodzaju wsparcia (bez ograniczeń dotyczących wieku, poziomu wykształcenia, statusu na rynku pracy oraz tematyki szkoleń). Mimo poprawy jakości wyposażenia szkół zawodowych, wsparcie wymaga kontynuacji, aby kształcenie zawodowe było bardziej atrakcyjne i dostosowane do szybko zmieniającej się sytuacji na rynku pracy. Ze względu na atrakcyjność płatnych staży, które ułatwiają osobom młodym wejście w rynek pracy poprzez zdobywanie doświadczenia zawodowego, zasadne byłoby rozszerzenie takiego wsparcia także na uczniów ponadpodstawowych szkół ogólnokształcących. Nadal niewystarczające jest wsparcie w zakresie doradztwa zawodowego i promocji kształcenia zawodowego, zwłaszcza w szkołach podstawowych.

W odpowiedzi na powyższe wyzwania w ramach **P9 Lepsza edukacja** realizowane będą działania wspierające lepszą jakość i dostępność edukacji na wszystkich etapach kształcenia: od edukacji przedszkolnej, poprzez kształcenie ogólne i zawodowe, po kształcenie ustawiczne w regionie, a szczególny nacisk zostanie położony na edukację włączającą. Interwencja zostanie ukierunkowana również na wdrożenie systemowych rozwiązań w zakresie doradztwa zawodowego oraz edukacyjno-zawodowego, które przyczynią się do trafnego wyboru ścieżki kariery przez poszczególnych uczniów, jak również na wsparcie systemu oświaty w regionie (w szczególności szkół i nauczycieli) w realizacji procesu nauczania opartego o nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne (w tym w systemie zdalnym). Ponadto, kontynuowana będzie realizacja programów stypendialnych dla uczniów szczególnie uzdolnionych, które umożliwią im właściwy rozwój i zapewnią wsparcie na każdym etapie edukacji.

Rozwój zrównoważony terytorialnie

Dotychczasowa interwencja podejmowana w ramach RPOWL 2014-2020 pozwoliła na animację dynamicznie rozwijających się partnerstw w MOF pięciu miast województwa: Lublina, Zamościa, Chełma, Puław i Białej Podlaskiej. Jednak lubelskie miasta (w tym miasta średnie tracące funkcje społeczno-

gospodarcze) i ich otoczenia funkcjonalne wciąż zmagają się z szeregiem różnych barier w zakresie podejmowania współpracy na rzecz rozwoju lokalnego i ponadlokalnego oraz realizacji zintegrowanych przedsięwzięć rozwojowych. Należy wskazać, iż w województwie lubelskim znajduje się aż 11 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Miasta te cechuje regres w rozwoju i utrata funkcji społeczno-gospodarczych i administracyjnych, odpływ ludności (zwłaszcza wykształconej w wieku produkcyjnym) do dużych ośrodków, upadek tradycyjnych lokalnych przemysłów, starzejącego się społeczeństwa zmieniającego popyt na niektóre usługi, jak również niedopasowania popytu i podaży na rynku pracy. Istotnym wyzwaniem na obszarach miejskich jest także marginalizacja całych części miast wynikająca m.in. z degradacji przestrzeni miejskich. Dodatkowo społeczności lokalne pozostają często wyłączone z procesu kształtowania obszarów zdegradowanych, co stanowi istotną barierę dla ich prawidłowego rozwoju. Równocześnie postępuje proces peryferyzacji terenów oddalonych od silnych ośrodków rozwoju gospodarczego. Obszarami największej koncentracji problemów rozwojowych i w największym stopniu zagrożonymi trwałą marginalizacją w województwie lubelskim są skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast. W województwie lubelskim 140 gmin zostało uznanych za obszary zagrożone trwałą marginalizacją i jest to najwyższy wskaźnik w kraju. Obszary te wyróżnia m.in. słaba dostępność transportowa, niski poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunalną. Problemem jest także degradacja infrastruktury publicznej, która negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców. W RPO WL 2014-2020 przy realizacji SIT współdziałanie jst tworzących MOF miało charakter głównie operacyjny i ograniczało się do niewielkich odcinków wspólnych zainteresowań, dla których zawierano osobne umowy wspólnej realizacji. Weryfikacja i zatwierdzenie projektów wchodzących w skład SIT przez IZ następowała wobec ich bardzo ogólnych zarysów. W związku z powyższym, planuje się wprowadzić regulacje, które pozwolą uniknąć problemów, jakie pojawiały się w trakcie wdrażania projektów i przyczynią się do poprawy efektywności instrumentu, a przy okazji pozwolą nabyć partnerom kompetencje na przyszłość.

Jednym z głównych problemów przy opracowaniu Gminnych Programów Rewitalizacji i wdrażaniu rewitalizacji jest włączenie mieszkańców i partnerów społeczno – gospodarczych do opracowania programu i utrzymanie ich zainteresowania procesem. Właściwe wydaje się wprowadzenie typu projektów z zakresu edukacji na temat rewitalizacji, pomoże to promować ideę rewitalizacji i dostarczy interesariuszom odpowiednich kompetencji.

W perspektywie finansowej 2014-2020 instrument ZIT realizowany był na obszarze miasta Lublin i jego obszarze funkcjonalnym obejmującym 15 gmin. Celem nadrzędnym realizacji ZIT w perspektywie finansowej 2014-2020 była poprawa spójności społecznej i gospodarczej, wzmocnienie istniejących powiązań i wykorzystanie ich dla stworzenia wspólnej zintegrowanej przestrzeni Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego, zachowując odrębność poszczególnych gmin, wchodzących w jego skład i wykorzystując lokalne mocne strony i szanse. Na realizację lubelskiego ZIT w ramach RPO WL przeznaczono ponad 5% alokacji Programu, w tym na działania współfinansowane przy udziale EFRR ponad 6% alokacji EFRR, zaś EFS ponad 2% alokacji EFS. Zastosowanie narzędzia ZIT poprzez podejście oddolne pozwoliło na lepsze ukierunkowanie wsparcia tworząc synergii między zasobami miejscowymi, a pomocą zewnętrzną. Pozakonkursowy tryb wyboru projektów ZIT w ramach Działań RPO WL współfinansowanych przy udziale środków EFRR pozwolił na realizację projektów zintegrowanych, wspieranie inicjatyw partnerskich i realizację projektów odpowiadających najważniejszym potrzebom obszaru funkcjonalnego. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia z wdrażania instrumentu ZIT konieczne jest kontynuowanie działań stymulujących długofalową współpracę JST w formie instrumentów terytorialnych.

Działania podejmowane w ramach **P10 Rozwój zrównoważony terytorialnie** będą wspierały projekty wynikające ze strategii terytorialnych opracowanych przez władze lokalne przy zastosowaniu zasady partnerstwa i współpracy ukierunkowanych na zmiany strukturalne danego obszaru, w zgodzie z priorytetami UE oraz celami zdefiniowanymi na poziomie krajowym w KSRR2030 oraz regionalnym w SRWL2030. W ramach instrumentu ZIT kompleksowe wsparcie uzyskają miejskie obszary funkcjonalne wyznaczone w SRWL2030 - ZIT realizowany będzie na terenie miasta Lublin i jego obszarze funkcjonalnym oraz na obszarach funkcjonalnych 4 miast subregionalnych i 12 ośrodków lokalnych w tym na terenie miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Obok kontynuacji wsparcia w formule ZIT zaplanowana została również interwencja za pomocą Innych Instrumentów Terytorialnych, w ramach, których realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych i poprawianie jakości przestrzeni publicznych na zdegradowanych terenach miejskich oraz wiejskich. Przewidziano także interwencję wspierającą rozwój społeczno-gospodarczy obszarów zmarginalizowanych. Wsparcie w P10 zostanie ukierunkowane m.in. na rzecz tworzenia i wzmocnienia istniejących produktów kulturowych i turystycznych, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego oraz podniesienie bezpieczeństwa przestrzeni publicznych.

Informacje o efektach Programu kierowane będą do wielu grup odbiorców, poprzez wykorzystanie różnorodnych narzędzi i kanałów komunikacji, dostosowanych do ich preferencji. Główny przekaz komunikacji skupiać się będzie na dostarczeniu informacji mieszkańcom województwa lubelskiego w zakresie zapewnienia wysokiej świadomości działań rozwojowych w regionie, realizowanych z udziałem Funduszy Europejskich oraz znaczenia przynależności do Unii Europejskiej w kształtowaniu przyszłości Europy.

Zgodność z dokumentami strategicznymi

Wsparcie w ramach Programu jest projektowane z uwzględnieniem wytycznych Komisji Europejskiej dla Polski w zakresie priorytetowych obszarów inwestycyjnych i warunków ramowych skutecznej realizacji Polityki Spójności na lata 2021-2027, wynikających z **załącznika D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019 (Country Report – Poland 2019) oraz załącznika D do Sprawozdania krajowego Polska 2020 (Country Report – Poland 2020)**.

Z drugiej strony kształtowane jest zgodnie z *Zaleceniami Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na rok 2019 oraz zawierającymi opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r., Zaleceniami Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2020 r. oraz zawierającymi opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2020 r. (tzw. CSR – Country Specific Recommendations)*, w których kluczowe są rekomendacje o charakterze inwestycyjnym.

Wsparcie zaplanowane w ramach Programu uwzględni wyzwania jakie stawia przed Polską **Europejski filar praw socjalnych**. Realizacja interwencji opiera się na wdrażaniu jego zasad i praw podstawowych uporządkowanych według trzech kategorii: równe szanse i dostęp do zatrudnienia, uczciwe warunki pracy, ochrona socjalna i integracja społeczna.

Potrzeba interwencji opisanych w poszczególnych Priorytetach ma swoje uzasadnienia także w Indeksie konkurencyjności regionalnej UE za 2019 r.

Podejmowane działania przyczynią się do wdrażania **Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB)**. Konstrukcja programu zakłada spójność z celami, obszarami priorytetowymi oraz działaniami horyzontalnymi SUE RMB, które zostały określone w Planie Działania. W ramach Programu będą realizowane 3 cele SUE RMB: Ocalenie morza – obszar priorytetowy: Substancje biogenne (P3), Połączenie regionu – obszary priorytetowe: Energia (P4) i Transport (P5) oraz Wzrost poziomu dobrobytu – obszary priorytetowe: Kultura i Turystyka (P6, P10), Edukacja (P 6, P 9), Zdrowie (P6, P7) oraz Innowacyjność (P1,

P2, P8). Ponadto interwencja Programu będzie realizować działania horyzontalne Strategii skupione na budowaniu potencjału, zmianach klimatycznych oraz planowaniu przestrzennym.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 wpisują się w główne cele oraz wyzwania określone w **Umowie Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027** w Polsce.

Program jest instrumentem realizacji strategicznych celów rozwojowych wynikających ze **Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** w szczególności w zakresie trwałego wzrostu gospodarczego opartego coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną, rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zrównoważonego oraz skutecznych instytucji służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Wsparcie wpisuje się również w cel główny i cele szczegółowe **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030**. Zgodnie z KSRR2030 głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specyfiki dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Najważniejszym dokumentem regionalnym, będącym podstawą do konstruowania Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 jest **Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**, zgodna zarówno z wytyczonymi kierunkami rozwoju całej Unii Europejskiej, jak i zapisami krajowych dokumentów strategicznych. Strategia wraz z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego tworzą spójny system planowania strategicznego w regionie i stanowią ramy dla realizacji polityki rozwojowej. SRWL2030 wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań, prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym objętym Strategią.

Działania przewidziane w Programie są zgodne z celami strategicznymi i operacyjnymi wskazanymi w SRWL2030, w szczególności dotyczącymi wzmocnienia powiązań układów funkcjonalnych, innowacyjnego rozwoju gospodarki opartej o zasoby i potencjały regionu oraz wzmocnienia kapitału społecznego. SRWL2030 wskazuje na zrównoważony rozwój województwa poprzez efektywniejsze i racjonalne wykorzystanie jego specyfiki społeczno-gospodarczej, zasobów środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich. Nowoczesny charakter regionu ma być kształtowany m.in. dzięki aktywności naukowo-badawczej, tworzeniu i stosowaniu rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwu w zarządzaniu. Strategia przewiduje również wzrost znaczenia regionu jako strategicznego producenta finalnych wyrobów żywnościowych oraz dostarczyciela usług prozdrowotnych i usług czasu wolnego. W efekcie region będzie oferował atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu.

SRWL2030 podkreśla konieczność wspierania oddolnych inicjatyw oraz wskazuje, iż poprawa efektywności zarządzania jest kluczowa dla dynamizowania szans rozwojowych oraz osiągnięcia synergicznych efektów rozwojowych i wyznacza priorytetowe kierunki działań w tym zakresie:

- wspieranie sieciowych inicjatyw ponadlokalnych wpływających na pobudzenie rozwoju gospodarczego oraz wzmocnienie tożsamości społeczności lokalnych,
- budowanie partnerstw na rzecz inicjatyw wymagających współpracy wielopoziomowej i międzyinstytucjonalnej,

rozwijanie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego w zakresie planowania i programowania rozwoju.

Dokumentem kierującym interwencję Programu w zakresie badań i innowacji jest Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku, wyznaczająca regionalne specjalizacje i regionalne priorytety polityki inwestycyjnej.

Cel i zakres wsparcia Programu stanowią odpowiedź na wybrane wyzwania **w zakresie zdolności administracyjnych i sprawowania rządów** określone w krajowych dokumentach strategicznych, dotyczące w szczególności:

- inicjowania i animowania współpracy i partnerstwa w obszarach powiązań funkcjonalnych,
- właściwego i efektywnego wykorzystania dotychczasowych doświadczeń z realizacji ZIT i SIT do integracji i współpracy sąsiadujących samorządów w miejskich obszarach funkcjonalnych i budowy nowych powiązań między jednostkami samorządu terytorialnego różnego szczebla,
- wypracowania i wspierania zdolności do opracowania strategii ponadlokalnych, odpowiadających na aktualne wyzwania i realne potrzeby mieszkańców,
- podniesienie zdolności do strategicznego podejścia do planowania rozwoju i przygotowania inwestycji publicznych, w szczególności tych dofinansowanych ze środków UE.

Od 2018 roku Województwo Lubelskie uczestniczy w programie pilotażowym Komisji Europejskiej i OECD w zakresie budowania potencjału administracyjnego. W ramach projektu został opracowany i przyjęty przez Zarząd Województwa Lubelskiego plan działań, odnoszący się do trzech działań: zarządzanie ludźmi i organizacją, planowanie strategiczne i wdrożenie, warunki ramowe. Poszczególne działania są sukcesywnie wdrażane lub są w fazie przygotowania do realizacji - m.in. organizacja spotkań przeglądowych dla kierownictwa wyższego szczebla, zmiany w polityce szkoleniowej i samoocenie pracowniczej, przeprowadzenie badania satysfakcji pracowniczej, zwiększenie zaangażowania pomiędzy grupami interesariuszy w procesie programowania. Głównym efektem udziału w programie ma być zaprojektowanie i wdrożenie programu mobilności pilotażowej dla pracowników, który pozytywnie wpłynie na zdolności administracyjne całej instytucji.

Komplementarność

Interwencje wspierane w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 będą komplementarne do przedsięwzięć realizowanych w ramach krajowych programów operacyjnych.

Zaplanowane rozwiązania w ramach wsparcia w obszarze wzmocnienia cyfryzacji kierowane do obywateli, przedsiębiorców oraz sektora publicznego będą komplementarne do działań planowanych w ramach **FE na Rozwój Cyfrowy 2021-2027**.

Projektowane wsparcie będzie komplementarne do interwencji w ramach **FE dla Polski Wschodniej** w szczególności w zakresie rozwoju konkurencyjności i innowacyjności MŚP; poprawy efektywności dystrybucji energii elektrycznej; rozwoju transportu miejskiego; ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu; poprawy dostępności transportowej oraz rozwoju kapitału społecznego i potencjału turystycznego. Komplementarne wsparcie w ramach PW+ będzie kierowane do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze z obszaru wschodniej Polski oraz innych miast, w tym wojewódzkich, będących ośrodkami wzrostu oraz zidentyfikowanych w obrębie makroregionu obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. Interwencja Programu jest także komplementarna ze wsparciem w ramach **Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** w zakresie łagodzenia skutków transformacji branży paliw kopalnych w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie.

Wsparcie możliwych instrumentów rozwoju OZE z Programu będzie uzupełniane przez krajowe inicjatywy, jak np. **programy „Czyste Powietrze”, „Mój Prąd”**.

Ponadto interwencja w Programie w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, poprawy atrakcyjności inwestycyjnej, dostosowania do zmian klimatu, zwiększenia dostępności usług publicznych, poprawy dostępności transportowej, lepszego wykorzystania potencjału turystycznego oraz wsparcia rozwoju

kapitału społecznego stanowi uzupełnienie interwencji zaplanowanej w ramach **Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności**.

Zaplanowane w Programie instrumenty wspierające rozwój przedsiębiorczości oraz obszar B+R, skierowane do przedsiębiorców, ośrodków badawczych i jednostek naukowych, a także instytucji ich otoczenia będzie uzupełnieniem oferty w ramach programu **FE dla Nowoczesnej Gospodarki**, gdzie nacisk położony będzie na innowacyjność i działalność badawczo-rozwojową firm. Interwencja dotycząca poprawy dostępności transportowej, zmniejszenia emisyjności gospodarki, ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju zasobów kultury oraz wzmocnienia infrastruktury ochrony zdrowia będzie komplementarna z projektami realizowanymi w ramach **FE na rzecz Infrastruktury, Klimatu, Środowiska**.

Interwencja Programu współfinansowana ze środków EFS+ dotycząca rynku pracy, włączenia społecznego, systemu opieki zdrowotnej i opiekuńczej oraz rozwoju kompetencji zawodowych będzie natomiast komplementarna z działaniami zaplanowanymi do realizacji w ramach **FE dla Rozwoju Społecznego, Programu w zakresie pomocy żywnościowej**, ale także w ramach programów rządowych **Dostępność+, Senior+**.

W aspekcie międzyfunduszowym Program będzie uzupełniał oddziaływanie instrumentów finansowanych przede wszystkim z EFRROW i EFMR.

Zachodzi także spójność interwencji na poziomie celów w zakresie polityki spójności oraz instrumentu Horyzont Europa.

Uzasadnienie wyboru celów szczegółowych

Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej

Cel szczegółowy	Uzasadnienie (podsumowanie)
(i) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Wyzwania: <ul style="list-style-type: none">• Wspieranie potencjału infrastrukturalnego i intelektualnego w zakresie B+R w sektorze przedsiębiorstw i nauki.• Kompleksowe działania dotyczące usług związanych z pobudzaniem transferu technologii i komercjalizacją badań (w tym w zakresie zarządzania własnością intelektualną).• Wspieranie projektów mających na celu wdrożenie wyników prac B+R i innowacji przez MŚP.• Wspieranie inicjatyw oraz projektów badawczo-rozwojowych, projektów badawczo-wdrożeniowych, jak również wdrożenia wyników prac B+R oraz innowacji, realizowanych przez przedsiębiorstwa lub ich konsorcja (w tym w partnerstwie z organizacjami badawczymi), mających na celu opracowanie nowych lub znacząco ulepszonych produktów/usług, procesów.• Inicjowanie rozwoju współpracy w sektorze badawczo-wdrożeniowym.• Wykorzystanie szans rozwoju w obszarze zielonych technologii oraz transformacja do zielonej gospodarki (green economy), a zwłaszcza wsparcie rozwoju innowacyjności w zakresie zielonych technologii oraz stymulacja innowacji środowiskowych.

	<p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w ramach zwiększenia potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystania zaawansowanych technologii; • Projekt UP: Wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wspieranie transferu wiedzy i wykorzystywanie zaawansowanych technologii. • SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną poprzez rozwój innowacyjnych firm. • KSRR2030: Wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek oraz wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych poprzez wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym i innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na RSI. • SRWL2030 - Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu w zakresie wykorzystania potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych oraz wspierania transferu wiedzy i technologii. • RSI <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Nakłady na działalność B+R ponoszone przez sektor przedsiębiorstw w relacji do PKB w 2018 r. w lubelskim wyniosły 0,36%, wobec 0,80% w kraju, co uplasowało go dopiero na 13 miejscu w Polsce. Stymulowanie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw wymaga stosowania silnych bodźców, gdyż przy wysokim poziomie ryzyka inwestycyjnego oraz wyższych kosztach wdrożeniowych, powstaje niepewność co do wygenerowania zakładanego poziomu przychodów, by inwestycje były opłacalne bez dodatkowego wsparcia. Tym samym konieczne jest stosowanie dotacji w całym obszarze wsparcia, tj. przy realizacji projektów badawczo-rozwojowych, badawczo-wdrożeniowych, inwestycji w infrastrukturę B+R, wdrażaniu proinnowacyjnych usług doradczych oraz wdrożeniu wyników prac B+R i innowacji w obszarze RSI (w tym ukierunkowanych na Przemysł 4.0 i prośrodowiskowych). Działania wynikające z zakresu interwencji mają za zadanie wspierać budowanie szeroko rozumianego potencjału innowacyjnego regionu w obszarze RSI. Tym samym, w związku z brakiem generowania przychodów, wymagają stosowania dotacji.</p>
<p>(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój elektronicznych usług publicznych na poziomie regionalnym i lokalnym. • Udostępnienie informacji sektora publicznego oraz cyfrowych zasobów pozostających w dyspozycji podmiotów spoza sektora publicznego w zakresie zasobów naukowych i kulturowych. • Rozwój, modernizacja i integracja danych geodezyjnych zasobów powiatowych oraz zasobów wojewódzkich, ich udostępnienie w celu tworzenia związanych z nimi usług cyfrowych. • Rozwój usług z zakresu e-zdrowia oraz informatyzacja jednostek w sektorze ochrony zdrowia.

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój e-Kompetencji w społeczeństwie. • Zapewnienie bezpieczeństwa świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów, o zasięgu regionalnym i lokalnym. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako priorytetowe, aby obywatele, przedsiębiorstwa i organy publiczne mogli wykorzystać możliwości płynące z cyfryzacji. • CSR 2020, Zalecenie 1 – (...) przyspieszenie wdrażania usług e-zdrowia, Zalecenie 2 – Podnoszenie umiejętności cyfrowych. Dalsze promowanie transformacji cyfrowej przedsiębiorstw i administracji publicznej, Zalecenie 3 - Ukierunkowanie inwestycji na transformację ekologiczną i cyfrową, w szczególności na infrastrukturę cyfrową. • Projekt UP: Wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki. • SOR: Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu w obszarze e-państwo. • KSRR2030: Wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek w zakresie technologii cyfrowych poprzez zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo, Tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce oraz wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów. • Strategia Jednolitego Rynku Cyfrowego dla Europy: Tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju sieci i usług cyfrowych oraz Maksymalizacja potencjału wzrostu gospodarczego związanego z gospodarką cyfrową. • SSiNP2030: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych. • SRWL2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie zrównoważonego rozwoju systemów infrastruktury technicznej; wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie poprawy jakości świadczenia usług zdrowotnych oraz wspierania oddolnych inicjatyw i poprawy efektywności zarządzania. <p>Uzasadnienie form wsparcia: Interwencja ukierunkowana jest na zwiększanie podaży i podnoszenie jakości e-usług sektora publicznego. Nie występuje generowanie korzyści ekonomicznych, dlatego zasadne jest zastosowanie wsparcia wyłącznie w formie dotacji.</p>
(iii) wzmocnianie trwałego wzrostu i	Wyzwania:

konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	<ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie produktywności MŚP (m.in. poprzez automatyzację i robotyzację przedsiębiorstw oraz ich ucyfrowienie).• Zwiększenia intensywności wykorzystania technologii i wiedzy w gospodarce.• Transformacja cyfrowa przedsiębiorstw (transformacja modeli biznesowych przedsiębiorstw w kierunku Przemysłu 4.0 i gospodarki opartej na danych, cyfryzacja przedsiębiorstw, zwiększenie wykorzystania systemów procesowych, wsparcie przestawienia się firm na cyfrowy łańcuch dostaw i wprowadzanie produktów i usług opartych na TIK do codziennej działalności, digitalizacja procesów eksportowych, rozwój e-Kompetencji).• Rozwój usług wspierających prowadzenie działalności, w tym na wczesnym etapie rozwoju.• Kompleksowe wsparcie promocji oferty MŚP oraz ich internacjonalizacji.• Tworzenie lepszych warunków organizacyjno-prawnych oraz infrastrukturalnych na rzecz MŚP, w tym usługi inkubacyjne.• Przygotowanie wyselekcjonowanych terenów inwestycyjnych, w tym uzbrojenie i zapewnienie odpowiedniej jakości infrastruktury biznesowej lub poprawa infrastruktury istniejących terenów.• Wsparcie MŚP w związku z wystąpieniem COVID-19, a w przyszłości - innych czynników globalnego/ europejskiego/ krajowego kryzysu umożliwiające dostosowanie się przedsiębiorstw do sytuacji rynkowej. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• CR 2019 – zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu zwiększenia konkurencyjności i umiędzynarodowienia małych i średnich przedsiębiorstw.• CSR 2020, Zalecenie 3 - Kontynuowanie wysiłków na rzecz zapewnienia przedsiębiorstwom dostępu do finansowania i płynności.• Projekt UP: Wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki.• SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną poprzez rozwój innowacyjnych firm.• KSRR2030: Wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek, zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym poprzez tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych poprzez usługi IOB dla MŚP, wsparcie dla biznesu oraz stymulowanie wzrostu innowacyjności w regionach.• RPDWL: Zadania Punktu Kontaktowego dla przedsiębiorców w trudnościach.• SRWL2030: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu w zakresie wspierania konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw.
--	---

	<p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Dotacje będą stosowane do finansowania inwestycji z zakresu ucyfrowienia przedsiębiorstw z uwagi na niski poziom cyfryzacji regionalnych MŚP. Wsparcie takie możliwe będzie w przypadku działań ukierunkowanych na wsparcie MŚP w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych i ochronę miejsc pracy przed ich negatywnymi skutkami. Będzie ono też stosowane w obszarze prorozwojowych usług dla MŚP oraz kompleksowego wsparcia promocji oferty MŚP oraz ich internacjonalizacji. Ostateczne efekty tych usług są trudne do oszacowania i mogą się pojawić dopiero w dłuższej perspektywie czasowej, a wsparcie dotacyjne będzie zachętą do podejmowania przez MŚP działań w tych obszarach.</p> <p>Instrumenty finansowe będą stosowane do wspierania inwestycji w zakresie budowy, rozbudowy lub odtworzenia infrastruktury przedsiębiorstw, mających na celu utrzymanie lub zwiększenie zdolności produkcyjnych, które charakteryzują się niewielkim ryzykiem inwestycyjnym i małym potencjałem innowacyjnym, natomiast dużym potencjałem do generowania przychodów. Łączenie dotacji oraz instrumentów finansowych w ramach jednej operacji będzie dotyczyło inwestycji przedsiębiorstw znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju, mających utrudniony dostęp do finansowania oraz z obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją i miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Będzie ono miało również zastosowanie w przypadku przedsiębiorstw wracających na rynek po uprzedniej likwidacji działalności, a także wsparcia MŚP dotyczącego inwestycji początkowej, związanej z wyposażeniem/doposażeniem przedsiębiorstwa w celu wprowadzenia na rynek nowych/udoskonalonych produktów/usług/technologii, w szczególności w sektorach o wyższej wydajności, z dużym udziałem działalności przemysłowej średnio-wysokiej i wysokiej techniki, w przypadku którego element dotacyjny zniweluje relatywnie większe ryzyko inwestycyjne.</p> <p>W odniesieniu do działań z zakresu wsparcia terenów inwestycyjnych planuje się wsparcie w formie dotacji. Będzie ono stosowane do finansowania inwestycji podnoszących konkurencyjność przedsiębiorstw. Konieczne jest zatem wygenerowanie silnej zachęty do realizacji innowacyjnych przedsięwzięć, zwłaszcza realizowanych w obszarach inteligentnych specjalizacji i komplementarnych z rozwiązaniami Gospodarki 4.0 i ochroną środowiska (GOZ), generujących wzrost liczby wysokiej jakości miejsc pracy. Również wsparcie terenów inwestycyjnych będzie musiało mieć bezzwrotny charakter z uwagi na wysoki koszt i długi okres zwrotu</p>
<p>(iv) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie procesu identyfikacji nowych kierunków badawczo-wdrożeniowych w ramach PPO. • Wsparcie rozwoju współpracy między: przedsiębiorstwami, przedsiębiorstwami a sektorem nauki oraz przedsiębiorstwami, sektorem nauki, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz podmiotami sektora publicznego w procesie tworzenia, rozwoju i wdrażania innowacji oraz

	<p>rozwoju mechanizmów dyfuzji wiedzy w gospodarce, jak również transferu technologii.</p> <ul style="list-style-type: none">• Wzmocnienie potencjału intelektualnego dla działalności innowacyjnej oraz B+R.• Rozwój innowacyjnych usług dla przedsiębiorstw (m.in. w zakresie uświadamiania korzyści wynikających z cyfryzacji i zastosowania rozwiązań z zakresu Przemysłu 4.0 oraz GOZ).• Zwiększanie zdolności regionalnych ekosystemów innowacji do sieciowania przedsiębiorstw z sektorem nauki oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi.• Budowanie i wzmacnianie powiązań klastrowych.• Budowa potencjału ośrodków innowacji i inkubatorów przedsiębiorczości. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• CR 2019 – zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi w celu zwiększania umiejętności w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz instytucjach badawczych w zakresie obszarów inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.• Projekt UP: Wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wspieranie transferu wiedzy i wykorzystywanie zaawansowanych technologii.• KSRR2030: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym poprzez tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych poprzez innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na RIS.• SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną oraz wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych.• Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie „Strategii produktywności 2030”.• Raport Agencji Rozwoju Przemysłu „Integracja rynku robotyki i automatyki przemysłowej z rynkiem teleinformatyki. Szanse i wyzwania polskiego Przemysłu 4.0.”.• Projekt Mapy drogowej transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.• SRWL2030: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu w zakresie wykorzystania potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych.• Raport „Kierunki rozwoju polityki klastrowej w Polsce po 2020 roku”.• RSI <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania wynikające z zakresu interwencji mają za zadanie wspierać budowanie szeroko rozumianego potencjału innowacyjnego regionu. Tym</p>
--	--

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

	samym, w związku z brakiem generowania przychodów, wymagają stosowania dotacji.
--	---

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Cel Polityki 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej

Cel szczegółowy	Uzasadnienie (podsumowanie)
(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii w budynkach użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz w przedsiębiorstwach.• Rozwiązanie problemów społ. - ekonomicznych związanych ze wzrostem cen energii (ubóstwo energetyczne).• Poprawa jakości powietrza, a także wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.• Rozwój i modernizacja infrastruktury ciepłowniczej/chłodniczej. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• CR 2019 - zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu zwiększenia udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii oraz zmniejszenia jej zużycia.• CSR 2020: ukierunkowanie inwestycji na transformację ekologiczną (...), w szczególności na (...) czyste i wydajne wytwarzanie i wykorzystanie energii (...).• Komunikat KE Europejski Zielony Ład (11.12.2019 r.).• Projekt UP: Efektywność energetyczna.• (projekt) Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030.• KSRR2030: Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska oraz zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.• KPD dotyczący efektywności energetycznej dla Polski 2017 w zakresie oszczędności energii pierwotnej oraz poprawy efektywności energetycznej;• Polityka energetyczna Polski do 2040 r.: Poprawa efektywności energetycznej.• Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 – ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych, wzrost udziału OZE do 32%, zwiększenie efektywności energetycznej do 32,5%.• Aktualizacja „Programu ochrony powietrza dla strefy - Aglomeracja Lubelska ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 z uwzględnieniem pyłu PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu” - W zakresie realizacji celów długoterminowych do 2030 dotyczących ochrony powietrza.

	<ul style="list-style-type: none"> • SRWL2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie ochrony walorów środowiska. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Inwestycje z zakresu efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach są finansowo wykonalne, co istotnie zmniejsza potencjalną lukę finansową w tym obszarze poprzez dostęp do zewnętrznego finansowania rynkowego. Rozwiązaniem będzie zastosowanie dotacji, w których poziom dofinansowania powiązany jest z osiągnięciem określonych celów efektywności energetycznej (wyższy stopień efektywności energetycznej – wyższy poziom dofinansowania). Zwiększenie efektywności energetycznej budynków publicznych będzie odbywało się za pomocą dotacji, które przyniosą znacznie lepsze efekty ekologiczne i przyczynią się do szybszego osiągnięcia celów klimatycznych. Zastosowanie dotacji zwiększy bowiem liczbę przedsięwzięć termomodernizacyjnych oraz umożliwi zastosowanie wydajniejszych technologii w stosunku do form zwrotnych. Efektywność energetyczna w budynkach wielorodzinnych (z wyjątkiem budynków komunalnych) będzie wspierana z wykorzystaniem instrumentów finansowych, ze względu na generowanie oszczędności oraz trudności w pozyskaniu finansowania zewnętrznego z rynku. W przypadku obszaru sieci ciepłowniczych podkreślić należy, że inwestycje dążą do zmniejszenia kosztów, które obciążają odbiorców końcowych poprzez zmniejszenie ilości sprzedawanego ciepła. Transformacja energetyczna wykorzystująca jakąkolwiek formę wsparcia zwrotnego pociągałaby nieuzasadnione koszty, które zostałyby przerzucone na odbiorców ciepła i spowodowałyby odwrót od ciepła systemowego w stronę indywidualnych instalacji będących źródłem niskiej emisji. Tworzenie infrastruktury efektywnych systemów ciepłowniczych nie może odbywać się bez uwzględnienia aspektu społecznego.</p> <p>Zastosowanie instrumentów finansowych w obszarze efektywności energetycznej budynków wielorodzinnych będzie uwzględniać zachętę w postaci łączenia ich z dotacją. Skróci ona bowiem okres zwrotu kosztów inwestycji, a jej poziom będzie uzależniony od osiągniętych efektów oszczędności energetycznej i redukcji CO₂ w wyniku realizacji przedsięwzięcia w stosunku do stanu wyjściowego. Wyjątkiem będą przedsięwzięcia obejmujące budynki mieszkalne, dla których z uwagi na przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu przewiduje się stosowanie wyłącznie dotacji.</p>
<p>(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie bezpieczeństwa energetycznego regionu poprzez dywersyfikację źródeł energii (zwiększanie udziału OZE w bilansie energetycznym). • Rozwiązanie problemów społ.-ekonom. związanych ze wzrostem cen energii (ubóstwo energetyczne).

	<ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie w ogólnym zużyciu udziału energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych.• Poprawa jakości powietrza. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• CR 2019 - zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu zwiększenia udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii oraz zmniejszenia zużycia energii poprzez wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł.• CSR 2020: ukierunkowanie inwestycji na transformację ekologiczną (...), w szczególności na (...) czyste i wydajne wytwarzanie i wykorzystanie energii (...).• KSRR2030: Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska w celu zwiększenia spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.• Projekt UP: Wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł.• Polityka energetyczna Polski do 2040 r.: Rozwój odnawialnych źródeł energii.• Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 – ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych, wzrost udziału OZE do 32%, zwiększenie efektywności energetycznej do 32,5%.• SRWL 2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie zrównoważonego rozwoju systemów infrastruktury technicznej oraz ochrony walorów środowiska. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Instrumenty finansowe będą miały zastosowanie do dużych inwestycji ukierunkowanych na produkcję energii w celu jej sprzedaży, realizowanych przez klastry energii. Dotacje będą miały zastosowanie dla inwestycji w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wyłącznie na własne potrzeby, których elementem mogą być magazyny energii. Udział województwa lubelskiego w generowaniu produktu krajowego brutto w 2017 roku wyniósł 3,8% i był niższy o 31% niż średnia kraju (wg GUS z dnia 31.12.2019r), stąd konieczne jest użycie dotacji jako zachęty i generowania niezbędnego impulsu inwestycyjnego dla odbiorców nienastawionych na zysk z tytułu sprzedaży energii, nieposiadających środków, które pozwoliłyby na sfinansowanie inwestycji w OZE.</p> <p>Instrumenty finansowe zastosowane będą w przypadku odbiorców pozostających w luce finansowej ze względu na działalność nieukierunkowaną na maksymalizację zysku. Zaliczają się do nich związki wyznaniowe i organizacje pozarządowe, którym inwestycje przynoszą oszczędności. Wykorzystanie instrumentów finansowych w formie</p>
--	---

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

	<p>pożyczek z umorzeniem przyspieszy wzrost udziału OZE w końcowym zużyciu energii.</p> <p>Instrumenty finansowe będą miały zastosowanie w przypadku inwestycji realizowanych przez wytwórców, którzy nadwyżki produkowanej i wprowadzanej do sieci energii elektrycznej sprzedają w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej.</p>
<p>(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona przed skutkami zagrożeń naturalnych. • Rozwój infrastruktury służącej zmniejszeniu skutków powodzi i suszy. • Zwiększenie poziomu zagospodarowania/retencjonowania wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych. • Wspieranie małej retencji. • Wsparcie i rozwój systemów ratownictwa oraz prognozowania i ostrzegania środowiskowego. • Wsparcie procesów planistycznych oraz mechanizmów zarządzania dostosowaniem do zmian klimatu. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CR 2019: Zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi w celu przystosowania się do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe. • SOR: Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii Środowisko. • KSRR2030: Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska oraz zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów. • Polityka ekologiczna państwa 2030 — strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej: łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zapobieganie ryzyku klęsk żywiołowych. • SRWL2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie ochrony walorów środowiska. Wzmocnienie kapitału społecznego w zakresie bezpieczeństwa publicznego. • Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2020 – 2023 z perspektywą do roku 2027. • Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Osiągnięcie założonych celów przystosowania do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe wymaga zastosowania dotacji, aby sprawnie przeprowadzić działania, które dążą do osiągnięcia Europejskiego Zielonego Ładu.</p>
<p>(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spełnienie wymogów UE dotyczących osiągnięcia / utrzymania dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie dostępu do odpowiedniej ilości i jakości wody dla społeczeństwa i gospodarki. • Rozwój systemów, ujęć, uzdatniania, dostawy i magazynowania wody. • Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (w tym kanalizacji deszczowej) oraz oczyszczania ścieków. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CR 2019: Zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako priorytetowe w celu promowania zrównoważonej gospodarki wodnej. • SOR: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie ochrony walorów środowiska. • KSRR2030: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. • Polityka ekologiczna państwa 2030–strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego. • SRWL 2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie ochrony walorów środowiska. • Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Wyzwaniem we wspieraniu zrównoważonej gospodarki wodnej jest podjęcie działań ukierunkowanych na poprawę stanu jakościowego i ilościowego wód, poprzez rozwój infrastruktury związanej z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków oraz poprawę dostępu ludności do wody pitnej dobrej jakości, co ma kluczowe znaczenie dla jakości życia ludzi i prawidłowego funkcjonowania ekosystemów. Efekt ten będzie można uzyskać poprzez zastosowanie dotacji w celu zachęty do dążenia utrzymywania dobrego stanu wód.</p>
<p>(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami. • Zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych na składowiskach. • Spełnienie wymogów UE dotyczących osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu odpadów. • Przywrócenie funkcjonalności środowiskowej oraz potencjału rozwojowego terenów zanieczyszczonych, zdegradowanych w tym rekultywacja składowisk. • Redukcja zasobochłonności i emisyjności gospodarki, jako wzmacnianie gospodarki opartej na obiegu zamkniętym. <p>Zgodność:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CR 2019: Zgodność z potrzebami inwestycyjnymi w celu wspierania przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym w szczególności.

	<ul style="list-style-type: none"> • SOR: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie ochrony walorów środowiska. • KSRR2030: Realizowanie przedsięwzięć w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz rozwoju instalacji do przetwarzania bioodpadów. Przedsięwzięcia polityki regionalnej w tym zakresie dotyczyć będą przede wszystkim systemów selektywnego zbierania odpadów oraz innowacyjnych projektów dotyczących ich recyklingu. • Polityka ekologiczna państwa 2030–strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej: Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska w zakresie gospodarki odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. • SRWL 2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie ochrony walorów środowiska • Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2020 – 2023 z perspektywą do roku 2027. • Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022. • Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Osiągnięcie założonych celów środowiskowych i wzmocnienie transformacji w kierunku GOZ wymaga stosowania dotacji. Niewystarczająca ilość środków finansowych powoduje opóźnienia lub całkowicie wstrzymuje inwestycje. Ochrona środowiska, a nie czynniki rynkowe, odgrywają w tym obszarze kluczową rolę.</p>
<p>(vii) wzmocnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie oraz przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej, właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków. • Doskonalenie systemów ochrony przyrody i wsparcie zarządzania chronionymi zasobami przyrody. • Ograniczenie antropopresji na terenach chronionych oraz cennych przyrodniczo. • Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury na terenach zurbanizowanych. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CSR 2019: Zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi w celu przystosowania się do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe. • SOR: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie ochrony walorów środowiska. • KSRR2030: Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska.

	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej: Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska. • SRWL 2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych) • Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu zachowania i wzmocnienia różnorodności biologicznej mają na celu pełniejsze poszanowanie ochrony przyrody i krajobrazu w rozwoju społecznym i gospodarczym, a więc nie będą bezpośrednio generowały przychodów, dlatego zasadne jest zastosowanie wsparcia dotacyjnego.</p>
<p>(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa systemu zachęt do korzystania ze środków transportu publicznego zamiast pojazdów silnikowych indywidualnych. • Stworzenie spójnej, zintegrowanej sieci dróg rowerowych i pieszo-rowerowych wraz z niezbędną infrastrukturą. • Przyspieszenie inwestycji związanych z budową/rozbudową inteligentnych systemów transportowych ITS. • Wprowadzenie rozwiązań ograniczających tzw. niską emisję, poprzez wspieranie działań na rzecz multimodalnej mobilności oraz integrację transportu indywidualnego i zbiorowego. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CR 2019: Zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako priorytetowe w celu wspierania zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej. • CSR 2020: Zalecenie 3: (...) zrównoważony transport (...). • Projekt UP: Transport niskoemisyjny i mobilność miejska. • SOR: Poprawa warunków rozwojowych polskich miast w zakresie realizacji strategii zrównoważonej mobilności miejskiej w powiązaniu z działaniami dotyczącymi kompleksowych programów rozbudowy infrastruktury systemów transportu publicznego, rekomendacji dla polityki transportowej wskazanymi w obszarze Transport. Aktywizacja potencjałów miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze w zakresie rozwijania i integrowania systemów transportu zbiorowego usprawniających jakość połączeń w miastach, między nimi a ich wiejskim otoczeniem i ważnymi sąsiadującymi ośrodkami. • KSRR2030: Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach w ramach infrastruktury transportowej. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym oraz wzmacnianie szans rozwojowych obszarów

	<p>słabszych gospodarczo poprzez tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce. Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów w zakresie infrastruktury transportowej.</p> <ul style="list-style-type: none">• SRWL 2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych). <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Przedsięwzięcia w tym obszarze ukierunkowane są na osiągnięcie celów środowiskowych (niska lub zerowa emisja) oraz społeczno-gospodarczych (poprawa dostępności transportowej). Należą do zadań z zakresu usług publicznych, które są wysoce kapitałochłonne i jednocześnie deficytowe, stąd stosowane będą tylko dotacje.</p>
--	--

Cel Polityki 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności

Cel szczegółowy	Uzasadnienie (podsumowanie)
<p>(ii) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rozbudowa infrastruktury transportowej oraz poprawa dostępności do sieci TEN-T.• Stworzenie sprawnego, przyjaznego środowisku systemu drogowego, który zwiększy mobilność mieszkańców i dostępność do rynku pracy i nauki.• Rozwój zintegrowanego systemu transportu oraz tworzenie warunków do integracji różnych gałęzi transportu.• Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym.• Poprawa mobilności transgranicznej. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• CR 2019: Zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu: osiągnięcia zrównoważonej mobilności intermodalnej obejmującej TEN-T i połączenia transgraniczne.• CSR 2020: Zalecenie 3: (...) zrównoważony transport (...).• Projekt UP: Rozwój lądowej infrastruktury transportowej (punktowej i liniowej) w ramach sieci bazowej i kompleksowej TEN-T oraz poza nią (transport drogowy, szynowy/kolejowy, wodny śródlądowy, morski, lotniczy).• Komunikat KE Europejski Zielony Ład (11.12.2019 r.).• SOR: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów poprzez tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki w Polsce Wschodniej i w innych obszarach słabszych gospodarczo. Wzmocnienie kapitału społecznego w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów.• KSRR2030: Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach w zakresie infrastruktury transportowej. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów w zakresie infrastruktury transportowej.• SRT do roku 2030: Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. Poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. Poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

	<ul style="list-style-type: none">• SRWL2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie zrównoważonego rozwoju systemów infrastruktury technicznej. Wzmocnienie kapitału społecznego w zakresie bezpieczeństwa publicznego.• Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Inwestycje z zakresu rozwoju zrównoważonego transportu i poprawy dostępności transportowej są newralgiczne dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu. Istnieje potrzeba zwiększenia atrakcyjności oraz udziału wykorzystania transportu publicznego. Inwestycje w tych obszarach są kosztowne, dlatego koniecznym warunkiem skutecznej interwencji jest zastosowanie dotacji.</p>
--	--

Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych

EFRR

Cel szczegółowy	Uzasadnienie (podsumowanie)
<p>(ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków sprzyjających włączeniu społecznemu poprzez rozwój infrastruktury na każdym etapie kształcenia, w tym w zakresie uczenia się przez całe życie. • Przeciwdziałanie barierom i deficytom w dostępie do wysokiej jakości infrastruktury w zakresie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem. • Polepszenie stanu infrastruktury i wyposażenia szkół i placówek oświatowych, celem świadczenia wysokiej jakości usług edukacyjnych (w tym w zakresie zdalnego nauczania) oraz dostosowania oferty edukacyjnej do szybko zmieniających się technologii i trendów na rynku pracy. • Potrzeba dostosowania infrastruktury wspierającej praktyczną naukę zawodu. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Równe szanse i dostęp do zatrudnienia. • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu promowania równego dostępu do kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz poprawy ich jakości, skuteczności i adekwatności do potrzeb rynku pracy. • Projekt UP: Działania na rzecz upowszechniania i podnoszenia jakości edukacji przedszkolnej, rozwoju nowoczesnego szkolnictwa wyższego oraz kwalifikacji i kompetencji kadry akademickiej i naukowej, włączenia dostępności w programach kształcenia, szczególnie w zakresie projektowania uniwersalnego. • SOR: Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych. • KSRR2030: Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach oraz zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym poprzez rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów. • SRWL2030: Wzmocnienie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu włączenia społecznego, szkoleń i uczenia się przez całe życie powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
<p>(iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie różnych form dobrej jakości pomocy mieszkaniowej.

<p>społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój/deinstytucjonalizacja usług społ. wykonywanych na rzecz marginalizowanych społeczności. • Zwiększenie potencjału instytucji systemu usług społecznych. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Ochrona socjalna i integracja społeczna. • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu poprawy równego i szybkiego dostępu do wysokiej jakości, zrównoważonych i przystępnych cenowo usług (...). • Projekt UP: Obszar włączenie i integracja społeczna. • SOR: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne oraz wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy. Wzmocnienie kapitału społecznego. • KSRR2030: Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych. Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach w zakresie infrastruktury społecznej. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych. • SRWL 2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie włączenia i integracji społecznej. <p>Uzasadnienie form wsparcia: Skuteczne przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz ich negatywnym skutkom wymaga działań o charakterze wspierającym i wzmacniającym, co wyłącza możliwość stosowania zwrotnych form wsparcia.</p>
<p>(v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie infrastruktury gwarantującej równy dostęp do wysokiej jakości usług publicznych świadczonych przez placówki opieki zdrowotnej. • Odejście od modelu skoncentrowanego na lecznictwie szpitalnym (przeniesienie świadczeń możliwych do realizacji poza szpitalem do POZ, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, opieki domowej i środowiskowej). • Podnoszenie jakości świadczonych usług zdrowotnych, w tym dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami. • Koordynacja usług zdrowotnych, usług społecznych i opieki długoterminowej. • Przejście z opieki stacjonarnej/instytucjonalnej do form środowiskowych. • Deinstytucjonalizacja świadczenia usług zdrowotnych i społecznych. • Wspieranie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych, w szczególności w priorytetowych dziedzinach medycyny oraz dziedzinach wynikających z potrzeb epidemicznych, zidentyfikowanych na poziomie kraju lub województwa. • Poprawa efektywności i jakości systemu ochrony zdrowia poprzez stworzenie rozwiązań dla systemu ochrony zdrowia podnoszących ich efektywność ekonomiczną i medyczną.

	<ul style="list-style-type: none"> • Stosowanie nowoczesnych form świadczenia usług medycznych i opiekuńczych (telerehabilitacja, opieka zdalna) oraz poprawy ich dostępności. • Wsparcie działań mających na celu tworzenie centrów leczniczych (profilowanie jednostek ochrony zdrowia). • Wsparcie odporności systemów ochrony zdrowia na zagrożenie epidemiczne. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Ochrona socjalna i integracja społeczna. • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu poprawy dostępności, skuteczności i odporności systemu opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej. • Projekt Umowa Partnerstwa: Działania w obszarze ochrony zdrowia. • SOR: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, spójność społeczna. Poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych. • KSRR2030: Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych. Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach. • SRWL 2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie poprawy jakości świadczenia usług zdrowotnych. • Priorytety dla Regionalnej Polityki Zdrowotnej dla Województwa Lubelskiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Wyzwania z zakresu systemu ochrony zdrowia, także w kontekście pojawiających się zagrożeń i kryzysów, muszą być traktowane priorytetowo oraz mieć zapewnione finansowanie w formie dotacji.</p>
<p>(vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost jakości życia mieszkańców województwa lubelskiego. • Podniesienie atrakcyjności turystycznej województwa lubelskiego. • Poprawa dostępności do przestrzeni publicznej, usług publicznych oraz usług z zakresu kultury i istniejącej infrastruktury turystycznej i kulturalnej. • Zapewnienie warunków do rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego oraz zwiększenie dostępności do usług z zakresu dziedzictwa kulturowego. • Stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zasoby kultury i nowe produkty turystyczne. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt UP: Działania w obszarze kultury i turystyki. • SOR: Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. • KSRR2030: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność

	<p>inwestycyjną obszarów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych poprzez rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • SRKS 2030: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich oraz wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne. • SRWL2030: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu w zakresie innowacyjnego wykorzystania walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwoju usług wolnego czasu oraz wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia: Działania z zakresu dziedzictwa kulturowego oraz turystyki, koncentrują się na rozwoju społecznym i wsparciu potencjału regionu, co przemawia za wykorzystaniem dotacji. Przychody osiągane przez instytucje kultury w ramach prowadzonej działalności stanowią jedynie niewielki odsetek kosztów funkcjonowania tych instytucji.</p>
--	--

EFPS+

Cel szczegółowy	Uzasadnienie (podsumowanie)
<p>(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podjęcie przedsięwzięć aktywizacyjnych na rzecz wsparcia osób pozostających bez zatrudnienia oraz poprawy sytuacji na rynku pracy osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących w ramach umów cywilnoprawnych, ubogich pracujących wynikająca ze zmian zachodzących na rynku pracy. • Potrzeba skutecznej aktywizacji zawodowej nakierowanej na zwiększenie, nabycie lub zmianę kwalifikacji, kompetencji/umiejętności, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców. • Potrzeba realizacji przedsięwzięć mających na celu pomoc odbiorcom wsparcia w zdobyciu doświadczenia zawodowego oraz zwiększenie ich mobilności zawodowej. • Koncentracja działań na potrzebach osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy w celu ich przywrócenia lub poprawy sytuacji na rynku pracy. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Równe szanse i dostęp do zatrudnienia. Uczciwe warunki pracy. Ochrona socjalna i integracja społeczna. • CR 2019: zgodność ze wszystkimi potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu poprawy dostępu do zatrudnienia, w szczególności w przypadku osób długotrwale bezrobotnych, a także osób nieaktywnych zawodowo, w celu zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, jak również w celu modernizacji instytucji rynku pracy,

	<p>wspierania możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji, w tym dla pracowników z zagranicy, oraz lepszego przewidywania zmian.</p> <ul style="list-style-type: none">• CSR 2020 r.: Zalecenie nr 2: łagodzenie wpływu kryzysu na zatrudnienie.• Projekt UP: Działania w obszarze rynku pracy oraz na rzecz rozwoju zasobów ludzkich.• SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną oraz rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski, Polityka migracyjna jako instrument zarządzania zasobami ludzkimi.• KSRR2030: Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych oraz rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego.• SRWL2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu wzmacniania rynku pracy mające na celu poprawę dostępu do zatrudnienia, budowanie działań przeciwdziałających spowolnieniu gospodarczemu, powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
<p>(b) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none">• Potrzeba aktualizacji posiadanej wiedzy i umiejętności pracowników PSZ wynikająca ze zmian zachodzących na rynku pracy, jak i nowelizacji przepisów prawa.• Zapewnienie pracownikom PSZ wsparcia ukierunkowanego na rozwijanie kompetencji miękkich.• Identyfikacja potrzeb rynku pracy poprzez realizację badań dotyczących sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy.• Promowanie doradztwa zawodowego prowadzącego do świadomego dokonywania decyzji o wyborze kariery edukacyjno-zawodowej w oparciu o wiedzę na temat potrzeb rynku pracy.• Konieczność podjęcia działań przeciwdziałających spowolnieniu gospodarczemu wywołanemu w szczególności przez czynniki egzogeniczne w tym wdrożenie instrumentów wypracowanych lub uregulowanych na poziomie krajowym. <p>Zgodność z:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Równe szanse i dostęp do zatrudnienia. • CR 2019: zgodność ze wszystkimi potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu poprawy dostępu do zatrudnienia, w szczególności w przypadku osób długotrwale bezrobotnych, a także osób nieaktywnych zawodowo, w celu zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, jak również w celu modernizacji instytucji rynku pracy, wspierania możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji, w tym dla pracowników z zagranicy, oraz lepszego przewidywania zmian. • Projekt UP: Obszar rynek pracy, zasoby ludzkie. • SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski. • KSRR2030: Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego, wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych poprzez Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie poprzez wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem. • SRWL2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia: Działania z zakresu wzmacniania rynku pracy mające na celu poprawę dostępu do zatrudnienia, budowanie działań przeciwdziałających spowolnieniu gospodarczemu, powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
<p>(d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profilaktyka problemów zdrowotnych u osób pracujących w celu przeciwdziałania czynnikom ryzyka dla zdrowia. • Opracowanie i wdrażanie programów polityki zdrowotnej obejmujących w szczególności profilaktykę, diagnostykę i rehabilitację. • Dostosowanie pracowników, pracodawców, przedsiębiorców i przedsiębiorstw do zmian. • Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych w środowisku pracy, w tym zarządzanie wiekiem w przedsiębiorstwach. • Adaptacja środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników.

	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwdziałanie zjawisku niedopasowania kwalifikacji, kompetencji, umiejętności pracowników do wymagań pracodawców (tzw. zjawisku „luki kompetencyjnej”). • Umożliwienie godzenia pracy z obowiązkami rodzinnymi, opiekuńczymi. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Równe szanse i dostęp do zatrudnienia. Uczciwe warunki pracy. Ochrona socjalna i integracja społeczna. • CR 2019: zgodność ze wszystkimi potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu poprawy dostępu do zatrudnienia, w szczególności w przypadku osób długotrwale bezrobotnych, a także osób nieaktywnych zawodowo, w celu zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, jak również w celu modernizacji instytucji rynku pracy, wspierania możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji, w tym dla pracowników z zagranicy, oraz lepszego przewidywania zmian. • • Projekt UP: Działania w obszarze rynku pracy, rozwoju zasobów ludzkich, ochrony zdrowia. • SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony w obszarze spójności społecznej. Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski. • KSRR2030: Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych oraz rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. • SRWL2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu wzmacniania rynku pracy mające na celu poprawę dostępu do zatrudnienia, budowanie działań przeciwdziałających spowolnieniu gospodarczemu, powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
<p>(e) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dopasowanie systemów edukacji i kształcenia do potrzeb rynku pracy. • Skracanie dystansu między rynkiem pracy, a ofertą edukacyjną (upowszechnienie oraz wzmocnienie atrakcyjności edukacji zawodowej). • Polepszenie wsparcia doradztwa zawodowego i edukacyjno-zawodowego względem potrzeb rynku pracy, dobrej jakości i

<p>kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego</p>	<p>skutecznych systemów przyuczania do zawodu i praktyk zawodowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie prestiżu kształcenia zawodowego. • Intensyfikacja działań w zakresie rozwoju E- edukacji. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Równe szanse i dostęp do zatrudnienia. Uczciwe warunki pracy. • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu promowania równego dostępu do kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz poprawy ich jakości, skuteczności i adekwatności do potrzeb rynku pracy. • CSR 2020: zalecenie 2: Podnoszenie umiejętności cyfrowych. • Projekt UP: Działania w obszarze edukacji i kompetencji. • SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną poprzez wspieranie kształcenia zawodowego dla „Przemysłu 4.0”. Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w narodowym systemie innowacji. Kompetencje na rzecz rozwoju. • KSRR2030: Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego. • SRWL2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego. • Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030: Stworzenie możliwości i warunków do rozwoju i doskonalenia umiejętności niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu budowania wysokiej jakości i atrakcyjności kształcenia mające na celu niwelowanie barier w dostępie do edukacji, dopasowanie systemów edukacji do potrzeb rynku pracy powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
<p>(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niwelowanie barier i deficytów w dostępie do edukacji na każdym jej szczeblu (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego) oraz miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego. • Dostosowanie oferty szkół i placówek oświatowych do potrzeb przedsiębiorców. • Zwiększenie udziału dzieci/uczniów/słuchaczy z niepełnosprawnościami w edukacji realizowanej w ośrodkach

<p>szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>wychowania przedszkolnego, szkołach i placówkach ogólnodostępnych.</p> <ul style="list-style-type: none">• Wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych, które umożliwi im wszechstronny rozwój edukacyjny i zawodowy.• Podnoszenie umiejętności praktycznych uczniów szkół, niezbędnych w znalezieniu zatrudnienia.• Intensyfikacja działań w zakresie poprawy jakości i atrakcyjności kształcenia, w tym kształcenia zawodowego.• Wsparcie szkół w zakresie realizacji doradztwa zawodowego lub edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów/słuchaczy.• Poprawa poziomu umiejętności podstawowych i przekrojowych zarówno wśród uczniów, jak i osób dorosłych.• Zwiększenie aktywności edukacyjnej dorosłych, stworzenie atrakcyjnej, elastycznej oferty przekwalifikowania osób dorosłych. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• EFPS: Równe szanse i dostęp do zatrudnienia. Uczciwe warunki pracy.• CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu promowania równego dostępu do kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz poprawy ich jakości, skuteczności i adekwatności do potrzeb rynku pracy.• Projekt UP: Obszar Edukacja i kompetencje.• SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę dane i doskonałość organizacyjną poprzez wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w narodowym systemie innowacji. Kompetencje na rzecz rozwoju. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki.• KSRR2030: Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.• SRWL2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego.• Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu budowania wysokiej jakości i atrakcyjności kształcenia mające na celu niwelowanie barier w dostępie do edukacji, dopasowanie systemów edukacji do potrzeb rynku pracy powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
---	--

<p>(h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie kompleksowych programów na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo, w szczególności osób defaworyzowanych na rynku pracy, osób biernych zawodowo, wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, społeczności marginalizowanych, obywateli państw trzecich. • Rozwój instrumentów wspierających aktywność społeczną i zawodową osób z grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, osób bezdomnych, osób opuszczających zakłady karne. • Wsparcie integracji obywateli państw trzecich, w szczególności migrantów zarobkowych w procesie integracji na rynku pracy. • Rozwój sektora ES. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EFPS: Równe szanse i dostęp do zatrudnienia. Uczciwe warunki pracy. • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako priorytetowe w celu wspierania aktywnego włączenia, rozwiązania problemu deprawacji materialnej i wspierania integracji społeczno-gospodarczej cudzoziemców. • Projekt UP: Obszar rynku pracy, zasoby ludzkie. • SOR: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony w obszarze spójności społecznej. Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy. • KSRR2030: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego; Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie. • SRWL2030: Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego oraz włączenia i integracji społecznej. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu włączenia społecznego mające na celu skuteczne przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz ich negatywnym skutkom powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
<p>(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym</p>	<p>Wyzwania:</p>

<p>usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>	<ul style="list-style-type: none">• Zapewnienie równego i szybkiego dostępu do usług społecznych i zdrowotnych oraz rozwój zintegrowanych form ich świadczenia.• Rozwój procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych i zdrowotnych.• Rozwój zindywidualizowanych usług społecznych świadczonych w warunkach domowych i półstacjonarnych.• Wdrażanie modeli opieki koordynowanej, w tym zintegrowanej pomocy społecznej i opieki zdrowotnej.• Wzmocnienie instytucji odpowiedzialnych za dostarczanie usług społecznych i zdrowotnych poprzez podnoszenie bezpieczeństwa epidemicznego i zapewnienie środków ochrony osobistej.• Opracowanie i wdrażanie programów polityki zdrowotnej obejmujących w szczególności profilaktykę, diagnostykę i rehabilitację.• Poprawa dostępu do wysokiej jakości profilaktyki poprzez realizację kompleksowych, wieloletnich programów promocji zdrowia i profilaktyki chorób adresowanych zgodnie z potrzebami poszczególnych grup ludności.• Obniżenie odsetka osób długotrwale korzystających z usług pomocy społecznej oraz przeciwdziałanie niekorzystnym skutkom długotrwałego korzystania z systemu opieki społecznej.• Działania na rzecz wyrównania szans dzieci zagrożonych ubóstwem i przeciwdziałanie dziedziczeniu biedy.• Przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu wynikającemu m.in. z selektywnie ograniczonego dostępu do dóbr i usług publicznych.• Przeciwdziałanie wykluczeniu ze społeczności lokalnej, w tym w szczególności osób bezdomnych, osób opuszczających zakłady karne, ubogich pracujących, osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami.• Zapewnienie skutecznego wsparcia osób opuszczających pieczę zastępczą,• Zapewnienie skutecznego i kompleksowego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.• Przeciwdziałanie marginalizacji i niskiemu udziałowi w życiu społecznym osób starszych. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• EFPS: Ochrona socjalna i integracja społeczna.• CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi określonymi jako wysoce priorytetowe w celu promowania aktywnego i
---	--

	<p>zdrowego starzenia się, poprawy równego i szybkiego dostępu do wysokiej jakości, zrównoważonych i przystępnych cenowo usług oraz w celu poprawy dostępności, skuteczności i odporności systemu opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Projekt UP: Działania w obszarze włączenia i integracji społecznej oraz ochrony zdrowia.• SOR: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony w zakresie spójności społecznej. Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.• KSRR2030: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.• SRWL2030: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu w zakresie promocji i rozwoju usług prozdrowotnych oraz gospodarki senioralnej. Wzmacnianie kapitału społecznego w zakresie rozwijania kapitału ludzkiego, poprawy jakości świadczenia usług zdrowotnych oraz włączenia i integracji społecznej.• Regionalna Polityka Zdrowotna dla Województwa Lubelskiego. <p>Uzasadnienie form wsparcia:</p> <p>Działania z zakresu włączenia społecznego mające na celu skuteczne przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz ich negatywnym skutkom powinny być wspierane w formie dotacji, ze względu na silny wymiar społeczny oraz brak generowania bezpośrednich korzyści ekonomicznych.</p>
--	---

Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych

Cel szczegółowy	Uzasadnienie (podsumowanie)
<p>(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none">• Marginalizacja całych części miast wynikająca m.in. z degradacji przestrzeni miejskich, w tym występowanie w miastach obszarów wymagających przywrócenia żywotności, estetyki, bezpieczeństwa, funkcjonalności oraz wartości rynkowej.• Konieczność aktywizacji współpracy w obszarach funkcjonalnych miast województwa lubelskiego.• Wykorzystanie dojrzałości instytucjonalnej 5 partnerstw osiągniętej w ramach zintegrowanej i strategicznej interwencji dokonanej ze środków RPOWL 2014-2020 i uzyskanego w ten sposób doświadczenia.• Potrzeba zwiększenia wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.• Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych.• Wykorzystanie endogenicznych potencjałów w celu wzmocnienia i zwiększenia odporności lokalnych gospodarek. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none">• Agenda miejska UE.• CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi w celu wspierania zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich oraz wzmocnienia zdolności administracyjnych władz lokalnych.• Projekt UP: Europa bliżej obywateli.• SOR: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów. Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych, rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków) subregionalnych i lokalnych).• KSRR2030: Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami. Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Zwiększenie wykorzystywania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych. Rozwój infrastruktury

	<p>wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.</p> <ul style="list-style-type: none"> • SRWL2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych). <p>Uzasadnienie form wsparcia</p> <p>Wyzwania związane z obszarem interwencji ukierunkowane są na zmniejszanie natężenia zdiagnozowanych, negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Interwencja publiczna ma charakter wieloaspektowy (aspekty gospodarcze, społeczne, przestrzenne, środowiskowe i kulturowe) i wyłącznie pomocowy, stąd wymaga użycia wsparcia w formie dotacji.</p>
<p>(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	<p>Wyzwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kumulacja szczególnie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w szczególności na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją. • Powstrzymanie procesów degradacji przestrzeni publicznych na terenach wiejskich. • Słaba pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich. • Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych. • Wykorzystanie endogenicznych potencjałów w celu wzmocnienia i zwiększenia odporności lokalnych gospodarek. <p>Zgodność z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CR 2019: zgodność z potrzebami inwestycyjnymi w celu wspierania zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich oraz wzmocnienia zdolności administracyjnych władz lokalnych. • Projekt UP: Europa bliżej obywateli. • SOR: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Rozwój zrównoważony terytorialnie. Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów. Rozwój obszarów wiejskich. • KSRR2030: Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami. Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.

	<p>Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.</p> <ul style="list-style-type: none">• SRWL2030: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych w zakresie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. <p>Uzasadnienie form wsparcia</p> <p>Wyzwania związane z obszarem interwencji ukierunkowane są na zmniejszanie natężenia zdiagnozowanych, negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Interwencja publiczna ma charakter wieloletni, kompleksowy i wyłącznie pomocowy, stąd wymaga użycia wsparcia w formie dotacji, również ze względu na jej ukierunkowanie na obszary wiejskie, które koncentrują ww. zjawiska.</p>
--	---

2. Priorytety

2.1 Priorytety inne niż pomoc techniczna

2.1.1. Priorytet I *Badania naukowe i innowacje*

2.1.1.1. *Cel szczegółowy- 1(i) rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii*

2.1.1.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Cel wsparcia: wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej województwa lubelskiego oraz wykorzystywania zaawansowanych technologii.

Realizacja wsparcia przyczyni się do zwiększenia intensywności wykorzystania technologii i wiedzy w gospodarce, poszerzenia grupy przedsiębiorstw opierających swoją działalność o wykorzystanie innowacji, zwiększenia produktywności przedsiębiorstw i poprawy ich pozycji w światowych łańcuchach dostaw, zwiększenia potencjału aplikacyjnego badań naukowych realizowanego przez jednostki naukowe.

Rezultaty wsparcia będą widoczne przede wszystkim w sektorze przedsiębiorstw, ale również w sektorze publicznym.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

W zakresie projektów badawczo-rozwojowych ukierunkowanych na wzrost innowacyjności gospodarki pomoc skierowana zostanie na: prowadzenie działalności B+R przez przedsiębiorstwa i konsorcja z ich udziałem, wdrażanie wyników prac B+R i innowacji przez MŚP, rozwój systemu proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorców (w tym w zakresie zarządzania własnością intelektualną) oraz wsparcie infrastruktury B+R (w szczególności w przedsiębiorstwach). Ważnym elementem planowanych przedsięwzięć będzie wsparcie rozwoju innowacyjności w zakresie zielonych technologii oraz stymulacja innowacji prośrodowiskowych.

Ponadto, w ramach interwencji wspierane będą działania mające na celu inicjowanie rozwoju współpracy w sektorze badawczo-wdrożeniowym pomiędzy przedsiębiorstwami a sektorem nauki. Współpraca tych środowisk wymaga dostosowania się do zmieniających się uwarunkowań czy też nierzadko przepracowania wykorzystywanych dotychczas narzędzi, metod i instrumentów. Uwzględniając specyfikę regionu oraz działające na jego obszarze poszczególne przedsiębiorstwa oraz branże, w których działają, a także założenia przyjęte do *RSI*, niezbędne jest dalsze budowanie potencjału regionu w zakresie wsparcia działalności badawczo rozwojowej.

W kontekście pandemii COVID-19 konieczne jest uwzględnienie wsparcia prowadzenia badań i wdrażania wyników prac B+R (prowadzonych przez przedsiębiorstwa, jednostki naukowe oraz konsorcja, w tym z podmiotami leczniczymi wykonującymi działalność leczniczą¹ specjalizującymi się w badaniu wirusów i chorób zakaźnych) w zakresie nowoczesnych technologii medycznych, w tym e-medycznych, związanych z poprawą bezpieczeństwa biologicznego i ochrony społeczeństwa.

Planowane rodzaje działań:

¹ W rozumieniu Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2020 poz. 295 z późn. zm.)

- rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej organizacji badawczych prowadzących działalność gospodarczą (zakup aparatury i urządzeń laboratoryjnych oraz wartości niematerialnych i prawnych, na bazie których planowane jest prowadzenie działalności B+R na rzecz przedsiębiorstw oraz usługi szkoleniowe w zakresie wykorzystania nabytej infrastruktury);
- wsparcie infrastruktury badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach (w tym usługi szkoleniowe w zakresie wykorzystania nabytej infrastruktury);
- komercjalizacja wiedzy obejmująca kompleksowe działania dotyczące usług związanych z pobudzaniem transferu technologii i komercjalizacją badań, m.in. analiza innowacyjnych pomysłów pod kątem możliwości ich wdrożenia i komercjalizacji, opracowanie strategii komercjalizacji, opracowanie studiów wykonalności, przeprowadzenie badań rynkowych, usługi wyceny własności intelektualnej;
- projekty badawczo-rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa lub ich konsorcja (w tym w partnerstwie z organizacjami badawczymi), mające na celu opracowanie nowych produktów/usług, procesów lub też wprowadzenie znaczących ulepszeń do istniejących produktów/usług, procesów;
- opracowanie lub zlecenie opracowania rozwiązań technicznych, technologicznych i/lub organizacyjnych (badania przemysłowe lub prace rozwojowe lub wsparcie innych faz procesu projektowego) zakończone wdrożeniem do etapu pierwszej produkcji;
- projekty badawczo-wdrożeniowe realizowane przez przedsiębiorstwa lub ich konsorcja (w tym w partnerstwie z organizacjami badawczymi), zmierzające do komercjalizacji wyników prac B+R przez przedsiębiorstwa;
- wdrożenie wyników prac B+R oraz innowacji przez MŚP.

Katalog beneficjentów

Głównymi beneficjentami wsparcia będą przedsiębiorstwa, organizacje badawcze, ośrodki innowacji. Dodatkowo w zakresie interwencji związanej z pandemią Covid-19 beneficjentami będą podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą², udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

- Projekt dotyczący publicznej infrastruktury badawczej może być wspierany tylko jeśli spełnia jeden z poniższych warunków: stanowi element lub całość infrastruktury organizacji badawczych spoza Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej (o wysokim potencjale badawczym) lub służy realizacji agendy badawczej, której zakres jest zgodny z regionalną inteligentną specjalizacją i został uzgodniony w ramach kontraktu programowego.
- W odniesieniu do publicznej infrastruktury badawczej przewiduje się możliwość finansowania przedsięwzięć dotyczących infrastruktury, która będzie wykorzystywana głównie do działalności gospodarczej.
- Wśród stosowanych narzędzi wspierania działalności innowacyjnej wyróżnione zostaną m.in. innowacyjne (w szczególności zielone) zamówienia publiczne, w tym zamówienia przedkomercyjne (PCP), a także opracowywanie i testowanie nowych instrumentów wspierania innowacyjności gospodarki w odpowiedzi na pojawiające się nowe potrzeby i wyzwania, zgodnie z koncepcją inteligentnej specjalizacji.
- Wsparcie działalności B+R i innowacyjności będzie skoncentrowane na kwestiach priorytetowych, istotnych z punktu widzenia przyszłości gospodarki oraz wyzwań społecznych i środowiskowych.

² W rozumieniu Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2020 poz. 295 z późn. zm.)

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

- Bazując na doświadczeniach z perspektywy finansowej 2014-2020 planowane jest kontynuowanie wsparcia prac B+R w formule *Wspólnych Przedsięwzięć*, które zostanie dodatkowo rozszerzone na nowe obszary RIS, wypracowane w ramach PPO, realizowanego w CS 1(iv).
- Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny, nie wyklucza się jednak trybu niekonkurencyjnego.

Główne grupy docelowe

Główne grupy docelowe objęte wsparciem: przedsiębiorstwa, organizacje badawcze, osoby prowadzące działalność naukową, mieszkańcy województwa lubelskiego korzystający z rezultatów projektu (wsparcie w kontekście COVID-19).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym 1(i) przy wprowadzaniu na rynek nowych produktów będą uwzględniane różnice w użytkowaniu produktów przez poszczególne grupy społeczne i różnice pomiędzy KiM. W przypadku robót budowlanych niezbędne jest zastosowanie rozwiązań technicznych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb użytkowników np. zainstalowanie przeciwpożarowych sygnałów ostrzegawczych.

Zobowiązanie do prowadzenia polityki równości szans m.in. równościowa rekrutacja (stosowanie procedur rekrutacyjnych opartych na obiektywnych kryteriach, powoływanie mieszanych zespołów/grup do realizacji celów i zadań, promowanie równości szans jako elementu kultury organizacyjnej; monitoring wynagrodzeń – analiza poziomu wynagrodzeń co pozwala na kształtowanie sprawiedliwego systemu płac oraz na kontrolowanie poziomu współczynnika dyskryminacji płacowej.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.1.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa	5	90
I	1 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 08	Nominalna wartość sprzętu na potrzeby badań naukowych i innowacji	euro	680 000	13 580 000
I	1 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 10	Przedsiębiorstwa współpracujące z organizacjami badawczymi	przedsiębiorstwa	3	63

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	1 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne	euro	0	Nie dotyczy	17 000 000	system teleinformatyczny	
I	1 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 03	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	przedsiębiorstwa	0	Nie dotyczy	90	system teleinformatyczny	

2.1.1.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	001 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	002 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	004 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	005 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	006 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w MŚP (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	008 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	009 Działania badawcze i innowacyjne w mikroprzedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	010 Działania badawcze i innowacyjne w MŚP, w tym tworzenie sieci kontaktów	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	011 Działania badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	029 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i uczelniami wyższymi, koncentrujące się na gospodarce niskoemisyjnej, odporności i przystosowaniu się do zmian klimatu	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	030 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami koncentrujące się na gospodarce o obiegu zamkniętym	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1 (i)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
---	------	--------------------	------	---------------------------------------	--

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

2.1.1.2. Cel szczegółowy – 1(iv) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

2.1.1.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Cel wsparcia jest umożliwienie zrównoważonego rozwoju regionu. Realizacja wsparcia pozwoli zidentyfikować nowe kierunki działalności B+R w ramach PPO, przyczyni się do tworzenia i rozwoju nowych usług świadczonych na rzecz transformacji technologicznej gospodarki w kierunku Przemysłu 4.0 i GOZ, umożliwi integrację regionalnego systemu wspierania innowacyjności, powiązanego z RIS, w tym rozwój regionalnych powiązań klastrowych. Zaplanowana interwencja, ukierunkowana na zachodzące zmiany, w tym na zmiany związane z wystąpieniem pandemii COVID-19, zapewni konkurencyjność gospodarki, umocni współpracę organizacji badawczych i przedsiębiorstw w zakresie B+R, usprawni procesy komercjalizacji technologii i dyfuzji innowacji.

Rezultaty wsparcia będą widoczne zarówno w sektorze przedsiębiorstw, jak i w sektorze publicznym.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

Zakres interwencji obejmować będzie dwie grupy działań: 1) wsparcie PPO na rzecz inteligentnej specjalizacji, pozwalającego na koncentrację zasobów w branżach i technologiach o najwyższym potencjale społecznym i ekonomicznym, 2) działania z zakresu wdrażania transformacji technologicznej w przedsiębiorstwach i GOZ.

W obydwu grupach pomoc zorientowana zostanie na wzmacnianie efektywnych mechanizmów koordynacji poziomu: krajowego i regionalnego, oraz zwiększenie interdyscyplinarności w oparciu o realizację projektów badawczych-wdrożeniowych.

Planowane rodzaje działań:

- wsparcie procesu identyfikacji nowych kierunków badawczo-wdrożeniowych w ramach PPO;
- wsparcie powstawania i realizacji regionalnych i ponadregionalnych agend badawczych we współpracy z poziomem krajowym w ramach wspólnych przedsięwzięć;
- projekty wspierające rozwój współpracy w sektorze badawczo-wdrożeniowym;
- rozwój innowacyjnych usług dla przedsiębiorstw (m.in. w zakresie cyfryzacji i zastosowania rozwiązań z zakresu Przemysłu 4.0 oraz GOZ);
- zwiększanie zdolności regionalnych ekosystemów innowacji do sieciowania przedsiębiorstw z sektorem nauki oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi;
- budowanie i wzmacnianie powiązań klastrowych, w tym podnoszenie kwalifikacji koordynatorów oraz kadry biura klastra, wsparcie finansowe klastrów załączkowych (z wyjątkiem umiędzynarodowienia i potencjału infrastrukturalnego) oraz wzrostowych regionalnych w związku z nową usługą;
- budowa potencjału ośrodków innowacji i inkubatorów przedsiębiorczości z uwzględnieniem, iż beneficjentem będzie samorząd województwa lub jego jednostka organizacyjna posiadająca osobowość prawną lub instytucja, w której samorząd województwa posiada większość udziałów lub akcji.

Katalog beneficjentów

Głównymi beneficjentami wsparcia będą: ośrodki innowacji, organizacje branżowe/klastry, organizacje badawcze, konsorcja organizacji badawczych i przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu

terytorialnego posiadające osobowość prawną lub jednostki, w której samorząd województwa posiada większość udziałów lub akcji.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

- Preferowane będą projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionu oraz tworzone przez interdyscyplinarne konsorcja.
- W wybranych typach projektów preferowana będzie realizacja wsparcia na obszarach zmarginalizowanych (zgodnie ze strategią rozwoju ponadlokalnego) lub w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.
- Wsparcie procesu identyfikacji nowych kierunków badawczo-wdrożeniowych w ramach PPO, aktualizacji i monitorowania postępów wdrażania RIS oraz koordynacji współpracy w sektorze badawczo-wdrożeniowym będzie możliwe dzięki realizacji projektu strategicznego.
- Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny, zaplanowano jednak możliwość wykorzystania trybu niekonkurencyjnego dla projektu w zakresie PPO oraz projektu dotyczącego budowy potencjału ośrodków innowacji i inkubatorów przedsiębiorczości.

Główne grupy docelowe

Głównymi grupami docelowymi będą przedsiębiorstwa, organizacje badawcze, ośrodki innowacji, organizacje branżowe/klastry, IOB.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego 1(iv)) przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym 1(iv) zostanie to zapewnione m.in. poprzez wspieranie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, przez realizację działań w projektach z zastosowaniem infrastruktury dostosowaną dla osób ze szczególnymi potrzebami jak i produktami, które będą mogły być użytkowane przez wszystkich.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

W ramach CS przewidziano przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe, wynikające z charakteru identyfikowanych potrzeb, uwarunkowań transformacji przemysłowej oraz pozycji geograficznej województwa. W szczególności, zakres interwencji będzie uwzględniał inicjatywy z udziałem międzynarodowych zespołów badawczych oraz partnerów krajowych i zagranicznych, posiadających doświadczenie we wdrażaniu transformacji technologicznej przedsiębiorstw.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.1.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wspartych klastrów	sztuka	1	16
I	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 16	Udział podmiotów instytucjonalnych w procesie przedsiębiorczego odkrywania	sztuka	75	150

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne	euro	0	Nie dotyczy	1 690 000	system teleinformatyczny	
I	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba przedsiębiorstw w zaangażowanych we wsparte klastry	sztuka	0	Nie dotyczy	736	system teleinformatyczny	
I	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 98	Pracownicy MŚP kończący szkolenia w zakresie rozwoju umiejętności i w zakresie inteligentnej specjalizacji,	osoby	0	Nie dotyczy	90	system teleinformatyczny	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

					transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości						
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

2.1.1.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	020 Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki i obiekty przemysłowe)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	023 Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw dostosowania się do zmian	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	024 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	026 Wsparcie dla klastrów innowacyjnych, w tym między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i organami publicznymi oraz sieciami biznesowymi, z korzyścią głównie dla MŚP	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	027 Procesy innowacji w MŚP (innowacje w zakresie procesów, organizacji, marketingu, i współtworzenia, innowacje zorientowane na użytkownika i motywowane popytem)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	028 Transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i sektorem szkolnictwa wyższego	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	029 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i uczelniami wyższymi, koncentrujące się na gospodarce niskoemisyjnej, odporności i przystosowaniu się do zmian klimatu	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	030 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami koncentrujące się na gospodarce o obiegu zamkniętym	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	09 Nie dotyczy	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iv)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

2.1.2. Priorytet II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu

2.1.2.1. Cel szczegółowy 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

2.1.2.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Celem wsparcia jest wdrożenie w sektorze publicznym rozwiązań cyfrowych, zapewniających wysoki poziom jakości i dostępności e-usług skierowanych do obywateli i przedsiębiorstw. Realizacja wsparcia przyczyni się do zwiększenia zakresu danych dostępnych w postaci cyfrowej oraz usprawnienia procesów w administracji publicznej. Rezultatem interwencji będzie usprawnienie realizacji procedur administracyjnych, zwiększenie podaży, jakości i dostępności e-usług publicznych o wysokim poziomie dojrzałości (minimum na 3 poziomie dojrzałości e-usługi publicznej według skali przyjętej przez Komisję Europejską w e-Government Benchmarking Report 2009), szczególnie w obszarach kluczowych dla mieszkańców i przedsiębiorców, a także łatwiejszy i szerszy dostęp do zasobów, w tym danych i informacji gromadzonych w sektorze publicznym.

Rezultaty wsparcia będą widoczne przede wszystkim w sektorze publicznym.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

W zakresie dotyczącym cyfryzacji sektora publicznego pomoc, skierowana zostanie w szczególności na:

- zwiększenie podaży i podnoszenie jakości e-usług sektora publicznego oraz cyfryzację i zwiększenie dostępności danych publicznych (w tym ich standaryzację i strukturyzację), a także cyfrowych zasobów o znacznym potencjale ponownego wykorzystania, pozostających w dyspozycji podmiotów spoza sektora publicznego;
- wsparcie rozwoju innowacyjnych rozwiązań w obszarze cyberbezpieczeństwa, rozwój narzędzi służących do zbierania, analizy i wymiany informacji o zagrożeniach, podatnościach i incydentach, rozbudowa infrastruktury służącej podniesieniu poziomu odporności na cyber zagrożenia;

Ważnym elementem planowanych przedsięwzięć będzie rozwój niezbędnych dla nowoczesnej gospodarki kompetencji i umiejętności cyfrowych.

Planowane rodzaje działań:

- rozwój elektronicznych usług publicznych na poziomie regionalnym i lokalnym (tworzenie, cyfryzacja nowych usług, poprawa funkcjonalności i e-dojrzałości istniejących usług, integracja usług, tworzenie i rozwijanie platform służących udostępnianiu usług, rozwój infrastruktury informatycznej jednostek, wsparcie systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją, rejestrów publicznych, rozwoju aplikacji i systemów bazodanowych);
- udostępnienie informacji sektora publicznego oraz cyfrowych zasobów pozostających w dyspozycji podmiotów spoza sektora publicznego w zakresie zasobów naukowych, kulturowych i administracji (digitalizacja/cyfryzacja i udostępnianie zasobów w formie otwartych danych, rozwój repozytoriów cyfrowych wraz z infrastrukturą dla bezpiecznego i długoterminowego przechowywania zasobów, tworzenie i rozwijanie platform służących udostępnianiu zasobów cyfrowych w sposób otwarty pozwalający na ponowne wykorzystanie i dalsze przetwarzanie oraz tworzenie aplikacji w oparciu o udostępnione cyfrowo ISP);

- rozwój, modernizacja i integracja danych geodezyjnych zasobów powiatowych oraz zasobów wojewódzkich, ich udostępnienie w celu tworzenia związanych z nimi usług cyfrowych;
- projekty z zakresu infrastruktury informacji przestrzennej;
- projekty z zakresu usług e-zdrowia oraz informatyzacji jednostek w sektorze ochrony zdrowia mające na celu zapewnienie interoperacyjności i integrację systemów informatycznych świadczeniodawców z centralną architekturą informatyczną e-zdrowia, w tym: wsparcie rozwoju elektronicznej dokumentacji medycznej, rozwiązań z zakresu telemedycyny, sztucznej inteligencji oraz cyfryzacji procesów back-office i rozwoju infrastruktury informatycznej służącej poprawie dojrzałości cyfrowej placówek medycznych;
- projekty z zakresu rozwoju cyberbezpieczeństwa, tj. wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów, o zasięgu regionalnym i lokalnym.

Katalog beneficjentów

Głównymi beneficjentami wsparcia będą jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, organizacje badawcze, organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą³ udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

- Preferowane będą projekty o najwyższym poziomie dojrzałości e-usługi publicznej.
- Preferowana będzie realizacja wsparcia na obszarach zmarginalizowanych (zgodnie ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub planem działań ZIT) lub w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.
- W zakresie działań związanych ze zwiększeniem podaży, jakości i dostępności e-usług publicznych, wsparcie będzie finansowane poprzez dotacje.
- Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny, zaplanowano jednak możliwość wykorzystania trybu niekonkurencyjnego dla zidentyfikowanych projektów realizowanych w ramach instrumentu ZIT, a także projektu dot. rozwijania zasobu geodezyjnego.

Główne grupy docelowe

Mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu oraz ich pracownicy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację

³ W rozumieniu Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2020 poz. 295 z późn. zm.).

seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym CS 1(ii) zostanie to zapewnione poprzez rozwój niezbędnych dla nowoczesnej gospodarki kompetencji i umiejętności cyfrowych. Wsparcie w tym zakresie będzie kierowane do pracowników sektora publicznego z zachowaniem zasad równości szans kobiet i mężczyzn oraz dostępności (proces rekrutacji zaplanowany tak, aby nikomu nie ograniczał dostępu, materiały szkoleniowe w formie dostępnej (np. elektronicznej z możliwością druku lub odwrócenia kontrastu). W celu szczegółowym CS 1(ii) zostanie to również zapewnione poprzez konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu wszystkim obywatelom (bez względu na wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość, pochodzenie etniczne, religię, wyznanie i orientację seksualną oraz status rodziny), w tym poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania i stosowania w produktach projektu standardu dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.2.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 14	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	instytucje	9	179

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 11	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	użytkownicy/rok	509 365	2021	811 655	system teleinformatyczny	

2.1.2.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	016 Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	017 Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji zgodne z kryteriami redukcji emisji gazów cieplarnianych lub kryteriami efektywności energetycznej	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	018 Usługi i aplikacje IT w zakresie kompetencji cyfrowych i włączenia cyfrowego	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	019 Usługi i aplikacje w zakresie e-zdrowia (w tym e-opieka, internet rzeczy w zakresie aktywności fizycznej i nowoczesnych technologii w służbie osobom starszym)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	037 TIK: inne rodzaje infrastruktury TIK (w tym zasoby lub wyposażenie komputerowe o dużej skali, centra danych, czujniki i inne urządzenia bezprzewodowe) zgodne z kryteriami redukcji emisji gazów cieplarnianych i kryteriami efektywności energetycznej	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	

Wymiar 2 – forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
----	------	--------------------	-------	----------------------------------	--

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

2.1.2.2. Cel szczegółowy- 1(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

2.1.2.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Celem wsparcia jest wspieranie konkurencyjności oraz zwiększenie poziomu cyfryzacji MŚP. Realizacja wsparcia przyczyni się do przyspieszenia procesów automatyzacji i robotyzacji przedsiębiorstw, zwiększenia produktywności przedsiębiorstw, zwiększenia intensywności wykorzystania technologii i wiedzy w gospodarce, zwiększenia możliwości adaptacji i dostosowania się przedsiębiorstw do sytuacji rynkowej, rozwoju usług wspierających prowadzenie działalności na wczesnym etapie rozwoju, a także do umiędzynarodowienia działalności MŚP i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego. Realizacja wsparcia przyczyni się także do zwiększenia zaawansowania cyfrowego MŚP, a w szczególności do rozwoju Przemysłu 4.0 oraz modeli biznesowych wykorzystujących rozwiązania cyfrowe, opartych na gromadzeniu, analizie, wymianie i przetwarzaniu danych.

Rezultaty wsparcia będą widoczne przede wszystkim w sektorze przedsiębiorstw.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

W zakresie dotyczącym wspierania konkurencyjności MŚP oraz zwiększenia poziomu cyfryzacji przedsiębiorstw pomoc zostanie skierowana w szczególności na:

- inwestycje w MŚP, w szczególności zwiększające ich zaawansowanie technologiczne i zdolność do wdrażania innowacji (przede wszystkim w zakresie rozwiązań w ramach koncepcji Przemysłu 4.0) oraz zapewniające wygenerowanie lokalnie atrakcyjnych miejsc pracy;
- internacjonalizację MŚP poprzez wzmacnianie potencjału eksportowego lubelskich firm obejmującą m.in. organizację wystaw i spotkań biznesowych mających na celu nawiązanie kontaktów biznesowych oraz zdobycie nowych rynków zbytu, kanałów dystrybucji, w tym elektronicznych hurtowych i detalicznych kanałów dystrybucji, a także organizację wizyt studyjnych, misji gospodarczych oraz udział w międzynarodowych imprezach targowo-wystawienniczych; interwencja powinna stymulować wdrażanie w przedsiębiorstwach kompleksowych strategii eksportowych;
- tworzenie lepszych warunków organizacyjno-prawnych oraz infrastrukturalnych na rzecz MŚP poprzez rozwój potencjału jednostek samorządu terytorialnego, regionalnych i lokalnych instytucji prorozwojowych do prowadzenia interwencji wspierających działalność przedsiębiorstw (przedsiębiorstwa różnej wielkości, będące na różnych etapach rozwoju), w tym usługi inkubacyjne promocja gospodarcza województwa lubelskiego;
- przygotowanie wyselekcjonowanych terenów inwestycyjnych i infrastruktury biznesowej (jak hale produkcyjne, magazyny czy centra logistyczne) służących prowadzeniu działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa;
- inwestycje w transformację modeli biznesowych przedsiębiorstw w kierunku Przemysłu 4.0 i gospodarki opartej na danych, cyfryzacja przedsiębiorstw, zwiększenie wykorzystania systemów procesowych, wsparcie przestawienia się firm na cyfrowy łańcuch dostaw i wprowadzanie produktów i usług opartych na TIK do codziennej działalności, digitalizacja procesów eksportowych, wzmocnienie potencjału przedsiębiorstw do ponownego wykorzystania informacji lub współdzielenia zasobów przedsiębiorstw;
- wsparcie prorozwojowych usług dla przedsiębiorców.

Ważnym elementem planowanych przedsięwzięć będzie również rozwój e-kompetencji w społeczeństwie. Dodatkowo w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19, a w przyszłości - innych czynników globalnego/europejskiego/krajowego kryzysu, konieczne jest uwzględnienie wsparcia MŚP w

zakresie inwestycji związanych z dostosowaniem profilu działalności i modelu biznesowego do zmian w gospodarce, w tym także związanych z poprawą bezpieczeństwa pracowników i ograniczeniem ryzyk występujących w miejscach pracy.

Planowane rodzaje działań:

- przygotowanie wyselekcjonowanych terenów inwestycyjnych⁴ w tym uzbrojenie i zapewnienie odpowiedniej jakości infrastruktury biznesowej (jak hale produkcyjne, magazyny czy centra logistyczne) lub poprawa infrastruktury istniejących terenów;
- zapewnienie szerokiego wachlarza wysokiej jakości usług prorozwojowych dla MŚP prowadzących do zwiększenia ich konkurencyjności, produktywności, innowacyjnego rozwoju przy wykorzystaniu potencjału IOB/ośrodków innowacji;
- wsparcie dla MŚP dotyczące inwestycji początkowej, związanej z wyposażeniem/doposażeniem przedsiębiorstwa w celu wprowadzenia na rynek nowych/udoskonalonych produktów/usług/technologii, w szczególności w sektorach o wyższej wydajności, z dużym udziałem działalności przemysłowej średnio-wysokiej i wysokiej techniki, a jako dodatkowy element projektów wsparcie zastosowania nowoczesnych technologii IT;
- kompleksowe wsparcie promocji oferty MŚP oraz ich internacjonalizacja, począwszy od analizy możliwości wejścia na rynki zagraniczne, poprzez wsparcie w opracowaniu i wdrożeniu strategii wejścia przedsiębiorstwa na rynek zagraniczny, promocję oferty MŚP poprzez udział w targach, wystawach i misjach gospodarczych oraz rozwijanie zaawansowanych form współpracy międzynarodowej;
- wsparcie MŚP na wczesnym etapie rozwoju, obejmujące inwestycje w infrastrukturę oraz nowoczesne technologie IT służące wprowadzeniu nowych produktów/usług/technologii, w tym wsparcie przedsiębiorstw powracających na rynek po uprzedniej likwidacji działalności;
- usługi inkubacyjne dla nowopowstałych firm;
- wsparcie rozwoju produktów i usług opartych na TIK w przedsiębiorstwach, w tym cyfryzacja procesów wewnętrznych przedsiębiorstw, wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych wspomagających bieżącą działalność firm (B2E), wsparcie rozwoju współpracy między przedsiębiorstwami w oparciu o rozwiązania TIK (B2B), wykorzystanie TIK w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem (B2C),
- wsparcie tworzenia systemów, platform analitycznych, w tym wspólnych platform analitycznych przedsiębiorstw;
- projekty z zakresu rozwoju cyberbezpieczeństwa (tj. wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów) realizowane przez MŚP.

Katalog beneficjentów

Głównymi beneficjentami wsparcia będą MŚP lub podmioty wdrażające instrumenty finansowe, natomiast w obszarze dot. wsparcia terenów inwestycyjnych, promocji oferty MŚP i ich internacjonalizacji oraz tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i obsługi inwestora -

⁴ Typ projektu dot. terenów inwestycyjnych będzie realizowany wyłącznie, jeśli zmianie ulegną zastrzone kryteria, przede wszystkim związane z koniecznością obniżenia wsparcia w przypadku lokowania na terenie inwestycyjnym dużego przedsiębiorstwa, ograniczeniem możliwości dofinansowania infrastruktury drogowej, zakazem niepowielania dostępnej infrastruktury terenów inwestycyjnych, wymogiem maksymalnego wykorzystania tworzonych w ramach wsparcia terenów inwestycyjnych. Ograniczenia te, nałożone przez KE w perspektywie finansowej 2014-2020, doprowadziły, iż działanie, które miało przyczynić się do zwiększenia potencjału inwestycyjnego województwa lubelskiego i stworzenia dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, spotkało się z minimalnym zainteresowaniem.

jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, regionalne i lokalne instytucje prorozwojowe.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

- W wybranych typach projektów preferowane będą projekty przyczyniające się do powstawania trwałych miejsc pracy.
- W wybranych typach projektów preferowana będzie realizacja wsparcia na obszarach zmarginalizowanych (zgodnie ze strategiami rozwoju ponadlokalnego lub planem działań ZIT) lub w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.
- Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny, zaplanowano jednak możliwość wykorzystania trybu niekonkurencyjnego dla projektu w zakresie wsparcia promocji oferty MŚP i ich internacjonalizacji.

Główne grupy docelowe

Grupy docelowe objęte wsparciem: MŚP i ich pracownicy, duże przedsiębiorstwa i ich pracownicy (dotyczy wsparcia terenów inwestycyjnych).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W CS 1(iii) zostanie to zapewnione poprzez zastosowanie zasady projektowania uniwersalnego z uwzględnieniem specyficznych potrzeb użytkowników. Projektowane systemy teleinformatyczne, dokumenty oraz strony internetowe powinny spełniać standardy WCAG 2.1. na poziomie AA w odniesieniu do stron internetowych, systemów teleinformatycznych i dokumentów. Istotne będzie zapewnienie możliwości pracy na odległość lub elastycznych form zatrudnienia dla KiM. Rekrutacja uczestników projektu jak i szkoleń będzie uwzględniała możliwość dotarcia do wszystkich zainteresowanych poprzez różne kanały przekazu. Zapewniony zostanie równy dostęp dla kobiet i mężczyzn i/lub osób z niepełnosprawnościami do szkoleń/usług doradczych i do wykonywania różnorodnych zawodów oraz adekwatności proponowanych szkoleń i doradztwa do potrzeb rynku pracy

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

W ramach celu szczegółowego zaplanowano wsparcie działań związanych z promocją przedsiębiorstw na rynkach krajowych i międzynarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS oprócz dotacji zaplanowano zastosowanie instrumentów finansowych, zakres ich zastosowania wskażą wyniki oceny ex-ante instrumentów finansowych przeprowadzonej przez ekspertów zewnętrznych. Instrumenty finansowe będą stosowane do wspierania inwestycji w zakresie budowy, rozbudowy lub odtworzenia infrastruktury przedsiębiorstw, mających na celu utrzymanie lub zwiększenie zdolności produkcyjnych, które charakteryzują się niewielkim ryzykiem inwestycyjnym i małym potencjałem innowacyjnym, natomiast dużym potencjałem do generowania przychodów. Łączenie dotacji oraz instrumentów finansowych w ramach jednej operacji będzie dotyczyło inwestycji przedsiębiorstw znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju, mających utrudniony dostęp do finansowania oraz z obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją i miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Będzie ono miało również zastosowanie w przypadku przedsiębiorstw wracających na rynek po uprzedniej likwidacji działalności, a także wsparcia MŚP dotyczącego inwestycji początkowej, związanej z wyposażeniem/doposażeniem przedsiębiorstwa w celu wprowadzenia na rynek nowych/udoskonalonych produktów/usług/technologii, w szczególności w sektorach o wyższej wydajności, z dużym udziałem działalności przemysłowej średnio-wysokiej i wysokiej techniki, w przypadku którego element dotacyjny zniweluje relatywnie większe ryzyko inwestycyjne.

2.1.2.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	1 (iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem	przedsiębiorstwa	42	849

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne	euro	0	Nie dotyczy	15 000 000	system teleinformatyczny	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

II	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 03	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	przedsiębiorstwa	0	Nie dotyczy	208	system teleinformatyczny	
----	--------	------	--------------------	--------	--	------------------	---	-------------	-----	--------------------------	--

2.1.2.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	001 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	002 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	005 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	006 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w MŚP (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	013 Cyfryzacja MŚP (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe, ośrodki innowacji cyfrowych, żywe laboratoria, przedsiębiorcy internetowi i przedsiębiorstwa ICT typu start-up, usługi B2B)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	015 Cyfryzacja MŚP lub dużych przedsiębiorstw (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe, ośrodki innowacji cyfrowych, żywe laboratoria, przedsiębiorcy internetowi i przedsiębiorstwa ICT typu start-up, usługi B2B) zgodna z kryteriami redukcji emisji gazów cieplarnianych lub kryteriami efektywności energetycznej	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	018 Usługi i aplikacje IT w zakresie kompetencji cyfrowych i włączenia cyfrowego	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	020 Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki i obiekty przemysłowe)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	021 Rozwój działalności i umiędzynarodowienie MŚP, w tym inwestycje produkcyjne	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	024 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
----	------	--------------------	--------	--	--

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
II	EFRR	Stabiej rozwinięte	1(iii)	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac

2.1.3. Priorytet III Ochrona zasobów środowiska i klimatu

2.1.3.1. Cel szczegółowy 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.3.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Cele i rezultaty wsparcia:

Działania związane z dostosowaniem do zmian klimatu i podejmowaniem działań zapobiegawczych, mających na celu łagodzenie skutków występowania zagrożeń naturalnych, w tym ekstremalnych zjawisk pogodowych są kluczowym elementem polityki Unii Europejskiej w sektorze środowiska. Dla minimalizowania przyczyn i skutków najczęściej obserwowanych zjawisk katastrofalnych – powodzi i suszy – istnieje potrzeba wsparcia służącej temu infrastruktury, z uwzględnieniem wariantów w najmniejszym stopniu wpływających negatywnie na środowisko naturalne. Potrzebne są działania ukierunkowane na magazynowanie wody (zarówno w zbiornikach retencyjnych jak i w profilu glebowym) oraz na zwiększenie poziomu zagospodarowania/retencjonowania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstawania, w szczególności na terenach zurbanizowanych. Dlatego też istotne są inwestycje z zakresu małej retencji oraz rozwoju błękitnej i zielonej infrastruktury, w szczególności ochrona istniejącej zieleni miejskiej oraz zwiększenie udziału powierzchni biologicznie czynnych na obszarach zurbanizowanych. W skutecznej ochronie przed skutkami zagrożeń naturalnych znaczącą rolę odgrywają również inwestycje we wsparcie systemów ratownictwa i ostrzegania środowiskowego. Dodatkowym wzmocnieniem podejmowanych działań będzie edukacja w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych. Rezultatem wsparcia będzie minimalizowanie skutków zmian klimatu dla środowiska, gospodarki i społeczeństwa województwa lubelskiego. Zwiększona retencja wody, mająca na celu spowolnienie lub powstrzymanie odpływu wody (w tym wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych), będzie miała wpływ na poprawę bilansu wodnego oraz na zmniejszenie zagrożenia podtopieniami, powodzią oraz suszą w regionie, co w konsekwencji przełoży się również na ograniczenie strat w środowisku i gospodarce. Wzmocnienie systemów ratownictwa oraz podniesienie sprawności służb ratowniczych wpłyną na poprawę bezpieczeństwa ludności województwa poprzez możliwość szybszej reakcji na zdarzenia będące skutkiem zagrożeń naturalnych. Działania dotyczące adaptacji terenów zurbanizowanych do obserwowanych uwarunkowań klimatycznych i związanych z tym zjawisk pozwolą na zwiększenie odporności miast na bodźce klimatyczne, poprawią jakość mikroklimatu w przestrzeni miejskiej oraz przyczynią się do kształtowania skutecznej polityki środowiskowej w odpowiedzi na negatywne konsekwencje związane ze zmianami klimatu.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Realizacja celu dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe będzie obejmować w szczególności:

- Rozwój potencjału służb publicznych poprzez wyposażenie w sprzęt i materiały do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń naturalnych, w tym doposażenie magazynów przeciwpowodziowych;
- Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego;
- Budowę, przebudowę, rozbudowę, remont budowli i urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów;
- Wspieranie inwestycji w zakresie małej retencji wodnej;

- Budowę, przebudowę, rozbudowę, remont infrastruktury służącej do retencjonowania i/lub zagospodarowania wód opadowych, w tym między innymi rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury oraz zastosowanie wodoprzepuszczalnych nawierzchni;
- Budowę i modernizację systemów zaopatrzenia w wodę do spożycia w przypadkach uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu;
- Projekty w zakresie adaptacji do zmian klimatu miast poniżej 100 tys. mieszkańców oraz nieposiadających planów adaptacji;
- Działania informacyjno-edukacyjne i edukacyjne w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych - jako element szerszego projektu związanego z adaptacją do zmian klimatu.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej,
- Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- Spółki Wodne i ich związki,
- Spółdzielnie mieszkaniowe, Wspólnoty mieszkaniowe,
- Podmioty tworzące system szkolnictwa wyższego i nauki,
- Organizacje pozarządowe,
- Instytucje oświatowe,
- Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska,
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (zgodnie z definicją zawartą w zaleceniu Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, Dz.U. L 124 z 20.05.2003), prowadzące działalność gospodarczą na terenie województwa lubelskiego, potwierdzoną wpisem do odpowiedniego rejestru.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno - gospodarczego rozwoju regionu, w tym także m.in. projektów realizowanych w formule ZIT po spełnieniu określonych warunków. Projekty powinny realizować cele lub zadania publiczne, zgodne z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi. Dofinansowanie działań infrastrukturalnych związanych z poprawą małej retencji na terenie województwa lubelskiego będzie się opierało o założenia Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna. A zatem, co do zasady wspierane będą projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód. Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód możliwe będzie po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej i znajdujących się w Aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami.

Projekty infrastrukturalne w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe powinny uwzględniać naturalne warunki siedliskowe w obszarze inwestycji, a w przypadku

lokalizacji na obszarach objętych formami ochrony przyrody, uwzględnić również zasady ich ochrony zawarte w odrębnych dokumentach planistycznych.

Działania z zakresu edukacji dotyczącej kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych mogą być realizowane wyłącznie jako element projektu.

Główne grupy docelowe

Grupą docelową podejmowanych działań będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Działania w ramach celu szczegółowego 2(iv) obejmować będą m.in. konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu dla wszystkich użytkowników, poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania i dostosowania wspartej infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami np. poprzez możliwość samodzielnego użytkowania/obsługi danego produktu projektu. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

W ramach działalności informacyjno-promocyjnej istnieje obowiązek zakupu urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia podczas przeprowadzanych szkoleń.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.3.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	sztuka	40	400
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 24	Inwestycje w nowe lub zmodernizowane systemy monitorowania, gotowości, ostrzegania i reagowania w kontekście klęsk żywiołowych – katastrof w przypadku klęsk żywiołowych	EUR	22 472	224 719
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmiany klimatu	hektary	3,15	31,51
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 28	Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	hektary	46 854	468 542
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Pojemność obiektów małej retencji	metry sześciennie	30 662	30 6 622

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

							odniesienia				
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 35	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	0	Nie dotyczy	2 000 000	system teleinformatyczny	
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 36	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwko niekontrolowanemu rozprzestrzenianiu się ognia	osoby	0	Nie dotyczy	2 000 000	system teleinformatyczny	
III	2 (iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 37	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi i pożarów lasów)	osoby	0	Nie dotyczy	2 000 000	system teleinformatyczny	

2.1.3.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	058 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powodzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	059 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	060 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

				katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	
--	--	--	--	--	--

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (iv)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.3.2. Cel szczegółowy 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.1.3.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Cele i rezultaty wsparcia:

Uwzględniając cel Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej, zakładający dążenie przez państwa członkowskie do osiągnięcia / utrzymania dobrego stanu wód, kluczową kwestią w zakresie zrównoważonej gospodarki wodnej jest podjęcie działań w sektorze gospodarki wodno-ściekowej ukierunkowanych na poprawę jakości wód. Istnieje potrzeba rozwoju infrastruktury związanej z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków w celu zwiększenia udziału osób objętych zbiorczymi systemami, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i terenów atrakcyjnych turystycznie, obszarów chronionych oraz w bliskim sąsiedztwie obszarów chronionych, a także do zmniejszenia ładunków zanieczyszczeń przenikających do wód. Do kompleksowego porządkowania gospodarki ściekowej konieczne są również działania związane z zagospodarowaniem osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków. Ponadto istotnym aspektem zrównoważonej gospodarki wodnej jest poprawa dostępu ludności do wody pitnej dobrej jakości, niezawodności systemów zaopatrzenia w wodę, w tym ograniczenie strat w dostawach wody i zmniejszenie ryzyka wystąpienia awarii, a także promowanie projektów służących optymalizacji i racjonalizacji zużycia wody. Podjęte działania pozytywnie wpłyną na stan ilościowy i jakościowy wód podziemnych, stanowiących główne źródło zaopatrzenia ludności i gospodarki w wodę w województwie lubelskim, przyczynią się do poprawy stanu środowiska naturalnego, a także jakości życia mieszkańców, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

W ramach wsparcia zrównoważonej gospodarki wodnej przewiduje się następujące typy projektów:

- kompleksowa budowa, modernizacja komunalnych sieci kanalizacyjnych oraz budowa, modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych w aglomeracjach od 2 do 10 tys RLM wraz z zagospodarowaniem osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków;
- projekty w zakresie gospodarki ściekowej na obszarach osadnictwa rozproszonego (prydomowe oczyszczalnie ścieków) w aglomeracjach od 2 do 10 tys RLM wraz z zagospodarowaniem osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków, jako element projektów w zakresie kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej aglomeracji;
- projekty dotyczące budowy, modernizacji systemów kanalizacji deszczowej w ramach wsparcia zrównoważonej gospodarki wodnej (jako element projektu);
- projekty z zakresu budowy, modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę z uwzględnieniem ujęcia, uzdatniania oraz przesyłu wody, dla których zapewniony jest odpowiedni sposób zagospodarowania ścieków, w tym również wyposażenie w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia;
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną;
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki;
- Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne;
- Spółki wodne i ich związki,

- Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno - gospodarczego rozwoju regionu, w tym także m.in. projektów realizowanych w formule ZIT po spełnieniu określonych warunków. Projekty powinny realizować cele lub zadania publiczne, zgodne ze SRWL2030 roku i innymi dokumentami strategicznymi.

Dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie KPOŚK wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Masterplanem dla wdrażania dyrektywy Rady z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG), zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach. Inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową, realizowane na terenie aglomeracji ujętej w KPOŚK, będą mogły ubiegać się o dedykowane tym obszarom dofinansowanie jedynie w przypadku posiadania obowiązującej uchwały w sprawie wyznaczenia aglomeracji, zgodnie z ustawą Prawo wodne.

W tym kontekście wsparcie będą mogły uzyskać projekty zapewniające, w jak największym stopniu, realizację zobowiązań wynikających z dyrektywy 91/271/EWG, w tym również w zakresie zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych (w odniesieniu do nowo budowanych bądź modernizowanych oczyszczalni ścieków) z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi. W uzasadnionych przypadkach przewidywana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich, obszarach atrakcyjnych turystycznie, obszarach chronionych i w ich bliskim sąsiedztwie oraz na obszarach osadnictwa rozproszonego pod warunkiem zapewnienia ekonomicznie uzasadnionych i trwałych finansowo rozwiązań. Premiowane będą projekty, które w znacznym stopniu przyczyniają się do realizacji zapisów SUE RMB z uwagi na położenie województwa głównie w zlewni rzeki Wisły. Realizacja projektów związanych ze wsparciem systemów zaopatrzenia w wodę, będzie możliwa tylko w ramach kompleksowych projektów regulujących gospodarkę ściekową lub gdy na danym terenie jest zapewniona sieć kanalizacyjna lub jest realizowana a obszarach osadnictwa rozproszonego, na terenach wiejskich, obszarach atrakcyjnych turystycznie, obszarach chronionych i w bliskim sąsiedztwie obszarów chronionych, pod warunkiem zapewnienia ekonomicznie uzasadnionych i trwałych finansowo rozwiązań (np. przydomowych oczyszczalni ścieków) gwarantujących prawidłowe zagospodarowanie powstałych nieczystości. Wsparcie projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej będzie realizowane z preferowaniem zadań na terenach wiejskich, obszarach atrakcyjnych turystycznie, obszarach chronionych i w bliskim sąsiedztwie obszarów chronionych, z zastrzeżeniem, że inwestycje na obszarach chronionych dotyczyć będą zmniejszenia negatywnego oddziaływania na te obszary.

Główne grupy docelowe

Grupą docelową podejmowanych działań będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne

ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym 2 (v) zostanie to zapewnione poprzez działania, które obejmować będą m.in. konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu dla wszystkich użytkowników, poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania czy dostosowania wspartej infrastruktury do potrzeb OzN czy innymi dysfunkcjami, przez możliwość samodzielnego użytkowania/obsługi danego produktu projektu. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.3.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 30	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	kilometr	21	206
III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	kilometr	13	129

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba oczyszczalni komunalnych wspartych ścieków	sztuka	1	11
III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba nowych indywidualnych/przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuka	226	2 263
III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Długość wspartej sieci kanalizacji deszczowej	kilometr	3,00	26,00

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 41	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	osoby	0	Nie dotyczy	115 297	system teleinformatyczny	
III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 42	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	0	Nie dotyczy	29 687	system teleinformatyczny	
III	2 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonego oczyszczaniu	RLM	0	Nie dotyczy	55 766	system teleinformatyczny	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.1.3.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	062 Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	063 Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia) zgodne z kryteriami efektywności	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	064 Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, konkretne działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu, ponowne użycie, ograniczanie wycieków)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	065 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	066 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (v)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.3.3. Cel szczegółowy- 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.3.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Cele i rezultaty wsparcia:

Głównym celem interwencji jest wsparcie wdrażania racjonalnego gospodarowania odpadami ze szczególnym uwzględnieniem hierarchii postępowania z odpadami. Kontynuacja działań związanych z właściwym zagospodarowaniem odpadów wpłynie na ograniczenie wykorzystywania zasobów naturalnych oraz negatywnego oddziaływania na środowisko. Rozbudowa systemu Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) w gminach usprawni proces selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, a w szczególności wydzielenie odpadów niebezpiecznych z odpadów komunalnych zgodnie z art. 20 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającą niektóre dyrektywy (zmienionej Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r.). W celu osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu odpadów konieczne jest zwiększenie efektywności selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz wzmocnienie infrastruktury do sortowania, a następnie recyklingu i innych procesów odzysku tych odpadów, ze szczególnym uwzględnieniem selektywnego zbierania bioodpadów i upowszechniania kompostowania domowego. Działania te przyczynią się do realizacji obowiązku ograniczenia ilości odpadów unieszkodliwianych na składowiskach, w celu wydłużenia czasu eksploatacji składowisk i zmniejszenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko. Jednym z celów jest również przywrócenie funkcjonalności środowiskowej oraz potencjału rozwojowego terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacji terenów zdegradowanych, przede wszystkim składowisk odpadów.

W celu minimalizacji negatywnych skutków zdrowotnych dla mieszkańców województwa kontynuowane będzie wsparcie usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest. W obliczu zagrożenia epidemicznego i związanego z tym wzrostu ilości odpadów medycznych wsparciem objęte zostaną instalacje do unieszkodliwiania odpadów medycznych, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa środowiska i zdrowia mieszkańców. Istotnym działaniem wpisanym w przechodzenie na gospodarkę o obiegu zamkniętym jest wprowadzanie nisko odpadowych technologii produkcji oraz technologii zapewniających wykorzystanie możliwie wszystkich składników stosowanych surowców.

Rezultatem wsparcia będzie wzmocnienie systemów gospodarki odpadami poprzez modernizację i rozwój niezbędnej infrastruktury do zagospodarowania odpadów komunalnych w tym selektywnego zbierania, przygotowania do ponownego użycia, recyklingu i innych metod odzysku. Zapewnienie właściwego przebiegu procesu selektywnego zbierania odpadów komunalnych przyczyni się do uzyskania większej liczby frakcji i wyższej jakości zbieranych odpadów surowcowych, co umożliwi ich bardziej efektywne zagospodarowanie. Zwiększenie wydajności linii sortowniczych zapewni bezpieczeństwo i niezawodność funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie. Inwestycje w kierunku zapobiegania powstawaniu odpadów, naprawy i ponownego użycia oraz recyklingu ograniczą ilości odpadów unieszkodliwianych na składowiskach, szczególnie w zakresie ilości odpadów ulegających biodegradacji. Dodatkowe możliwości przerobowe Zakładów Zagospodarowania Odpadów w zakresie odzysku, w tym recyklingu odpadów umożliwią spełnienie wymogów dotyczących osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu i ponownego użycia. Modernizacja istniejących instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, przeznaczonych do unieszkodliwiania zmieszanych odpadów komunalnych pozwoli na przystosowanie linii technologicznych do recyklingu substancji organicznych z selektywnie zbieranych odpadów organicznych. Podjęte działania, w szczególności dotyczące gospodarowania odpadami medycznymi

oraz odpadami zawierającymi azbest pozytywnie wpłyną na bezpieczeństwo środowiska oraz na zdrowie mieszkańców regionu. Jednym z rezultatów podjętych działań będzie również przyspieszenie rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów oraz przywrócenie funkcjonalności terenów zdegradowanych i zanieczyszczonych odpadami. Inwestycje w rozwój recyklingu odpadów przyczynią się do redukcji zasobochłonności i emisyjności przedsiębiorstw oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Realizacja CS w zakresie wspierania przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, będzie obejmować w szczególności kompleksowe projekty w zakresie infrastruktury usprawniającej gospodarkę odpadami zgodną z hierarchią postępowania z odpadami i w tym:

- Projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, dotyczące:
 - Infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych (w tym budowa / modernizacja PSZOK, punktów napraw i przygotowania do ponownego użycia, systemowe zagospodarowanie odpadów w kompostownikach przydomowych),
 - Infrastruktury do recyklingu i innych procesów odzysku odpadów wraz z procesami przygotowania odpadów do ich odzysku (budowa/rozbudowa linii sortowniczych odpadów, modernizacja instalacji przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji, budowa instalacji do przygotowania wyselekcjonowanych frakcji odpadów do recyklingu),
 - Modernizacji istniejących instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych wraz z dostosowaniem do przetwarzania odpadów biodegradowalnych zbieranych selektywnie;
- Rekultywację składowisk odpadów innych niż obojętne i niebezpieczne;
- Projekty w zakresie usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest;
- Projekty polegające na wsparciu instalacji do unieszkodliwiania odpadów medycznych;
- Projekty mające na celu zminimalizowanie zużycia surowców, ilości wytwarzanych odpadów produkcyjnych, emisji zanieczyszczeń i strat energii służące osiągnięciu założeń GOZ;
- Projekty polegające na zamykaniu obiegu odpadów organicznych, w tym przetwarzanie/wykorzystanie odpadów organicznych np. biomasa i bioprodukty.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne,
- Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska,
- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (zgodnie z definicją zawartą w zaleceniu Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, Dz.U. L 124 z 20.05.2003), prowadzące działalność gospodarczą na terenie województwa lubelskiego, potwierdzoną wpisem do odpowiedniego rejestru.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno - gospodarczego rozwoju regionu, w tym także m.in. projektów realizowanych w formule ZIT po spełnieniu

określonych warunków. Projekty powinny realizować cele lub zadania publiczne, zgodne ze SRWL2030 roku i innymi dokumentami strategicznymi.

Wsparcie działań musi być zgodne z zamierzonym sposobem gospodarowania odpadami uwzględnionym w Planie gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego, z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi oraz z horyzontalnymi politykami Wspólnoty, w tym w zakresie osiągnięcia celów ujętych w Dyrektywie 2008/98/WE (zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r.) i hierarchią postępowania z odpadami. Warunkiem wsparcia inwestycji infrastrukturalnych dotyczących gospodarowania odpadami komunalnymi, pochodzącymi ze strumienia odpadów komunalnych oraz odpadów zawierających azbest i odpadów medycznych będzie ich ujęcie w planie inwestycyjnym stanowiącym załącznik do zaktualizowanego planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego.

Główne grupy docelowe

Grupą docelową podejmowanych działań będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, z uwzględnieniem Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej, Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ) oraz art. 6a i 67 Rozporządzenia Ogólnego (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 Konwencji ONZ. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym 2 (vi) zostanie to zapewnione poprzez działania, które obejmować będą m.in. konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu dla wszystkich użytkowników, poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania czy dostosowania wspartej infrastruktury do potrzeb OzN czy innymi dysfunkcjami, przez możliwość samodzielnego użytkowania/obsługi danego produktu projektu. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.3.3.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	2 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 34	Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów	tony	1 173	11 730
III	2 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	Mg	10 235	102 351

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
III	2 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 47	Odpady poddane recyklingowi	(tony / rok)	0	Nie dotyczy	16 088	system teleinformatyczny	
III	2 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba osób objętych systemem zagospodarowania odpadów	osoby	0	Nie dotyczy	408 627	system teleinformatyczny	
III	2 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba gospodarstw domowych, z których usunięto wyroby zawierające azbest	sztuka	0	Nie dotyczy	7 735	system teleinformatyczny	
III	2 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 48	Odpady wykorzystywane jako surowce	(tony / rok)	0	Nie dotyczy	33 415	system teleinformatyczny	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.1.3.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	067 Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	069 Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	070 Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: odpady resztkowe i niebezpieczne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	071 Promowanie wykorzystania materiałów pochodzących z recyklingu jako surowców	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	072 Wykorzystanie materiałów pochodzących z recyklingu jako surowców zgodnie z kryteriami efektywności	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	073 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	074 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów zgodnie z kryteriami efektywności	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	075 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vi)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.3.4. Cel szczegółowy 2(vii) wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.3.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Cele i rezultaty wsparcia:

Województwo lubelskie charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi oraz dużą różnorodnością biologiczną i krajobrazową. Jednak z uwagi na postępującą ekspansję człowieka, przekształcenia i degradację siedlisk, nadmierną eksploatację zasobów naturalnych, jak również zanieczyszczenie środowiska oraz nasilające się zagrożenia naturalne związane ze zmianami klimatu, w tym rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych, istnieje potrzeba podjęcia działań zmierzających do powstrzymania utraty różnorodności biologicznej środowiska przyrodniczego. Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia zwiększające potencjał przyrodniczy regionu przez działania bezpośrednio związane z ochroną zagrożonych wyginięciem oraz rzadkich gatunków i siedlisk przyrodniczych. Dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego istotna będzie również budowa i rozwój ośrodków oraz centrów ochrony bioróżnorodności, a także rozwój zielonych oraz niebieskich inwestycji. Ponadto z uwagi na dynamiczny rozwój turystyki na terenie województwa istnieje potrzeba ochrony miejsc o znacznych walorach przyrodniczych poprzez rozbudowę infrastruktury, ułatwiającej kanalizowanie ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Dodatkowym instrumentem, który przyczyni się do kompleksowej ochrony bioróżnorodności regionu będzie wsparcie systemu zarządzania chronionymi zasobami przyrody, w tym planowanie oraz wdrażanie właściwych rozwiązań ochronnych dla obszarów chronionych. Efektem powyższych działań będzie wzmocnienie mechanizmów zarządzania ochroną przyrody, zmniejszenie antropopresji na obszary cenne przyrodniczo, a także skuteczna ochrona zasobów różnorodności biologicznej oraz trwałe zachowanie jej wszystkich elementów.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Realizacja CS w zakresie sprzyjania bioróżnorodności i rozwojowi zielonej infrastruktury w środowisku miejskim oraz zmniejszenie zanieczyszczenia możliwa będzie poprzez:

- Działania ochronne mające na celu zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków;
- Budowa, rozwój ośrodków oraz centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime na obszarach miejskich i pozamiejskich. np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki;
- Rozbudowa i doposażenie ośrodków rehabilitacji dzikich zwierząt;
- Przebudowa/remont ośrodków edukacji ekologicznej, w tym doposażenie zaplecza dydaktycznego;
- Rozwój infrastruktury związanej z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo służącej ograniczeniu antropopresji i degradacji środowiska;
- Wsparcie mechanizmów zarządzania ochroną przyrody i krajobrazu poprzez opracowanie dokumentów planistycznych dla form ochrony przyrody oraz inwentaryzację przyrodniczą i krajobrazową;
- Zastosowanie błękitno – zielonej infrastruktury do ochrony różnorodności biologicznej i zapewnienia ciągłości w strukturze krajobrazu.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia;
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną;
- Parki Krajobrazowe i Zespoły Parków Krajobrazowych;
- Podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające obszarami chronionymi;
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska;
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;

- Podmioty tworzące system szkolnictwa wyższego i nauki;
- Organizacje pozarządowe;
- Instytucje oświatowe;
- Ośrodki edukacji ekologicznej;
- Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska;
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki;
- Spółdzielnie Mieszkaniowe, Wspólnoty Mieszkaniowe.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno - gospodarczego rozwoju regionu, w tym także m.in. projektów realizowanych w formule ZIT po spełnieniu określonych warunków. Projekty powinny realizować cele lub zadania publiczne, zgodne z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi.

Dofinansowaniu będą podlegać projekty zgodne z Programem Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027, zmierzające do poprawy stanu środowiska, redukujące negatywne oddziaływanie działalności człowieka na środowisko naturalne oraz sprzyjające kształtowaniu postaw proekologicznych. Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie dedykowane inwestycjom, które będą służyły wyłącznie ochronie środowiska naturalnego, poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz zapewnią ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób zwiedzających. Projekty realizowane na obszarach chronionych w celu uzyskania wsparcia będą musiały wykazać zgodność zaplanowanych do realizacji zadań z planami ochrony zgodnie z ustawą o ochronie przyrody oraz z aktami prawa miejscowego, dotyczącymi zakresu działań dopuszczalnych na obszarze objętym właściwą formą ochrony przyrody.

Główne grupy docelowe

Grupą docelową podejmowanych działań będą mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym 2(vii) zostanie to zapewnione poprzez m.in. konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu dla wszystkich użytkowników, poprzez wymóg uwzględnienia

zasady uniwersalnego projektowania, który zapewni możliwość samodzielnego korzystania z produktów projektów np. ośrodków edukacji ekologicznej.

W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

W ramach działalności informacyjno-edukacyjnej działania na rzecz równości i niedyskryminacji będą mogły być realizowane poprzez zakup urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia podczas przeprowadzanych zajęć dydaktycznych.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.3.4.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wspartych form ochrony przyrody	sztuki	40	405
III	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 36	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	hektary	1 415	14 147
III	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wspartych obiektów związanych z ochroną przyrody	sztuki	2	22
III	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na	Długość wspartych szlaków turystycznych	kilometry	12	119

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

				późniejszym etapie prac				
III	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody	sztuki	9	87

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
III	2 (vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 95	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0	Nie dotyczy	722 941, 00	system teleinformatyczny	

2.1.3.4.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	079 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (vii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.4. Priorytet IV Efektywne wykorzystanie energii

2.1.4.1. Cel szczegółowy 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

2.1.4.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Cele i rezultaty wsparcia:

W odniesieniu do długoterminowej, strategicznej wizji Unii Europejskiej związanej z przejściem na gospodarkę neutralną dla klimatu do roku 2050 kluczową kwestią staje się dalsza transformacja sektora energetycznego, w kierunku dekarbonizacji poprzez dywersyfikację źródeł wytwórczych energetyki zrównoważonej oraz poprawy efektywności energetycznej. Podjęcie kompleksowych działań zwiększających efektywność energetyczną w budynkach użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz w przedsiębiorstwach, a także racjonalne gospodarowanie energią w połączeniu z działaniami związanymi z digitalizacją energetyki wywoła efekt synergii, co pozwoli zredukować emisję gazów cieplarnianych i poprawi jakości powietrza w regionie. Dla zmniejszenia zapotrzebowania na energię, potrzebny jest kompleksowy zakres działań modernizacyjnych, zarówno w odniesieniu do budynków, urządzeń technicznych lub instalacji i procesów technologicznych (np. w zakresie ogrzewania, wentylacji, chłodzenia, przygotowania ciepłej wody i oświetlenia energooszczędnego), w połączeniu z wymianą systemów ogrzewania na systemy niskoemisyjne wraz z instalacją urządzeń OZE. Znaczącą rolę odgrywają również inwestycje w lokalne systemy ciepłownicze, które skutkują ograniczeniem niskiej emisji oraz poprawą bezpieczeństwa dostaw ciepła. Kompleksowe wsparcie działań dotyczących termomodernizacji oraz zmniejszania zapotrzebowania na energię przyczyni się do rozwiązania problemów społeczno-ekonomicznych związanych ze wzrostem cen energii, co pozwoli na ograniczenie zjawiska ubóstwa energetycznego). Osiągnięcie wysokiej efektywności energetycznej staje się koniecznością w odniesieniu do sektora publicznego i mieszkaniowego prowadząc do poprawy jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji. W działaniach przedsiębiorstw doprowadzi to do zmniejszenia wolumenu zużycia energii elektrycznej i ciepłej w danym sektorze, co przełoży się na spadek kosztów prowadzenia działalności i utrzymanie konkurencyjnej pozycji na rynku. Wytwarzanie energii z OZE będzie istotnym elementem obniżenia emisyjności przemysłu oraz dywersyfikacji źródeł wytwarzania w miksie energetycznym regionu. Transformacja ta przyczyni się do minimalizowania skutków zmian klimatu, ochrony jakości powietrza oraz wzmocnienia potencjału energetycznego regionu.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Realizacja celu zwiększenia efektywności energetycznej będzie obejmować w szczególności:

- Projekty w zakresie podnoszenia efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach wynikające z audytu (np. ograniczenie energochłonności, energooszczędne oświetlenie wewnętrzne i zewnętrzne, modernizacja systemu grzewczego, minimalizacja strat ciepła, obiegi zamknięte);
- Kompleksowa termomodernizacja budynków w przedsiębiorstwach wraz z instalacją urządzeń OZE;
- Zastosowanie technologii odzysku energii wraz z systemem wykorzystania energii ciepła odpadowego w ramach przedsiębiorstwa;
- Zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w procesach wytwórczych w przedsiębiorstwach, w tym przebudowa lub wymiana instalacji technologicznych oraz ciągów transportowych linii produkcyjnych;

- Budowa/przebudowa/wymiana nieefektywnych źródeł ciepła opartych o paliwa stałe, w tym zastosowanie systemów grzewczych opartych na niskoemisyjnych źródłach energii /OZE wraz z przyłączami budynków do sieci gazowej i miejskiej sieci ciepłowniczej;
- Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej w tym: instalacja urządzeń OZE, systemów zarządzania energią, przyłączeniem do ciepła systemowego oraz promowaniem energooszczędności;
- Kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych, w tym: instalacja urządzeń OZE, systemów zarządzania energią, przyłączeniem do ciepła systemowego oraz promowaniem energooszczędności;
- Efektywne sieci ciepłownicze/chłodnicze wraz z magazynami energii (budowa/rozbudowa/modernizacja);
- Budowa/rozbudowa/przebudowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego;

Katalog beneficjentów:

- Mikro, małe przedsiębiorstwa (zgodnie z definicją zawartą w zaleceniu Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, Dz.U. L 124 z 20.05.2003), prowadzące działalność gospodarczą na terenie województwa lubelskiego, potwierdzoną wpisem do odpowiedniego rejestru,
- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, spółdzielnie energetyczne, porozumienia cywilnoprawne reprezentowane przez klastry energii, obywatelskie społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej,
- Podmioty prowadzące działalność oświatową lub ich organy prowadzące,
- Podmioty tworzące system szkolnictwa wyższego i nauki,
- Wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- Instytucje kultury,
- Szpitale i inne podmioty prowadzące działalność leczniczą,
- Organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną,
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno - gospodarczego rozwoju regionu, w tym także m.in. projektów realizowanych w formule ZIT po spełnieniu określonych warunków. Projekty powinny realizować cele lub zadania publiczne, zgodne z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi. Wszystkie projekty będą musiały wykazać wyraźny pozytywny wpływ na środowisko, przedstawiony w formie oszczędności energii, obniżonej emisji CO₂ i pyłu PM 10 oraz PM 2,5 do atmosfery, zgodnie z zapisami Dyrektywy 2008/50/WE (zmienionej Dyrektywą 2015/1480/WE), lub wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Dofinansowanie działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej będzie opierało się o założenia wynikające z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2002 z dnia 11 grudnia 2018 r. zmieniającej dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej. W przypadku realizacji projektów dotyczących głębokiej termomodernizacji konieczne będzie spełnienie warunków, w szczególności odnoszących się do art. 9c, w związku ze zmianami dotyczącymi opomiarowania i informacji o rozliczeniach.

Wsparcie będzie odbywać się również na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę 2010/31/UE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków i dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej. Jednocześnie wsparcie będzie przyznawane zgodnie z ustawą o wspieraniu termomodernizacji i remontów, z uwzględnieniem przepisów Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie oraz przepisów ustawy o efektywności energetycznej.

Projekty dotyczące energooszczędnego oświetlenia powinny być zgodne z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 października 2009 r. 2009/125/UE ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią, zmienioną dyrektywą 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej.

Wszystkie projekty uzyskujące wsparcie, będą musiały wykazać najkorzystniejszą relację między kwotą wsparcia, podejmowanymi działaniami i osiąganymi celami.

Zakres działań, w odniesieniu do budynków, urządzeń technicznych lub instalacji i procesów technologicznych, powinien wynikać z audytów/ocen energetycznych lub dokumentów równoważnych. Dodatkowe inwestycje, niewynikające wprost z audytu/oceny ex ante, mogą zostać uznane za kwalifikowalne pod warunkiem, że przyczyniają się do kompleksowej realizacji innych priorytetów UE i stanowią jedynie dodatkowy element projektu.

Główne grupy docelowe

Mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Działania w ramach celu szczegółowego 2 (i) obejmować będą m.in. konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu wszystkim odbiorcom poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania. W przypadku robót budowlanych niezbędne będzie przeprowadzenia analizy rozwiązań projektowych pod kątem dostępności i zastosowania rozwiązań technicznych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb wszystkich użytkowników (np. poprzez zainstalowanie przeciwpożarowych sygnałów ostrzegawczych głosowych, wizualnych, dublowanie sygnałów informacyjnych: wzrokowe (tablice informacyjne, piktogramy, oznaczenia graficzne), dźwiękowe (systemy audio), dotykowe (oznaczenia w alfabecie Braille'a, różnice w strukturze nawierzchni), werbalne (punkty

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

informacji i pomocy). W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Zastosowanie instrumentów finansowych w obszarze efektywności energetycznej budynków wielorodzinnych będzie uwzględniać zachętę w postaci łączenia ich z dotacją. Skróci ona bowiem okres zwrotu kosztów inwestycji, a jej poziom będzie uzależniony od osiągniętych efektów oszczędności energetycznej i redukcji CO₂ w wyniku realizacji przedsięwzięcia w stosunku do stanu wyjściowego. Wyjątkiem będą przedsięwzięcia obejmujące budynki mieszkalne, dla których z uwagi na przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu przewiduje się stosowanie wyłącznie dotacji.

2.1.4.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	2 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem	przedsiębiorstwo	27	267
IV	2 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 18	Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	sztuka	1 223	12 232
IV	2 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 19	Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej	metry kwadratowe	41 152	411 523
IV	2 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 20	Wybudowane lub zmodernizowane sieci ciepłownicze i chłodnicze	metry	1 669	16 686
IV	2 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia	Liczba wspartych energooszczędnych punktów świetlnych	sztuka	4 191	41 915

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

				na późniejszym etapie prac				
--	--	--	--	----------------------------	--	--	--	--

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	2 (i)	EFRR	Stabiej rozwinięte	RCR 26	Roczne zużycie energii pierwotnej	MWh/rok	207 735 451,03	2018	176 575 133,38	system teleinformatyczny	
IV	2 (i)	EFRR	Stabiej rozwinięte	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2/rok	82 803,14	2020	74 522,83	system teleinformatyczny	

2.1.4.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	038 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP oraz działania wspierające	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	040 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP lub w dużych przedsiębiorstwach oraz działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	041 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	042 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	044 Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	045 Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	046 Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

				klimatek, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	
--	--	--	--	--	--

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	<i>Do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Stabiej rozwinięte	2 (i)	<i>Do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.4.2. Cel szczegółowy – 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.1.4.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Cele i rezultaty wsparcia:

W procesie transformacji energetycznej gospodarki regionu opartej obecnie głównie na węglu istotną rolę odgrywa zmiana miksu energetycznego poprzez wzrost udziału odnawialnych źródeł energii. Dywersyfikacja źródeł wytwarzania energii i redukcja ich emisyjności jest zgodna z polityką zrównoważonego rozwoju i przyczyni się do osiągnięcia zadeklarowanego przez Polskę co najmniej 23% udziału OZE w końcowym zużyciu energii brutto w 2030 r. (zużycie łącznie w elektroenergetyce, ciepłownictwie i chłodnictwie oraz na cele transportowe). Rosnące potrzeby energetyczne gospodarki regionu warunkują wzrost znaczenia producentów energii rozproszonej z OZE oraz wspólnot energetycznych np. klastrów energii i spółdzielni energetycznych. Należy dążyć do wzrostu liczby prosumentów i zwiększenia liczby obszarów zrównoważonych energetycznie na poziomie lokalnym.

Zapewnienie wsparcia dla spółdzielni energetycznych oraz klastrów energii stanowić będzie istotny element we wspieraniu transformacji energetycznej regionu w kierunku uniezależnienia się od zewnętrznych dostawców nośników energetycznych. Samobilansujące się lokalne systemy wytwórców i konsumentów energii mają ważne, wielopłaszczyznowe znaczenie dla prowadzenia dalszego rozwoju w kierunku neutralności klimatycznej i gospodarki o obiegu zamkniętym.

Województwo lubelskie jest regionem, który obok pasa nadmorskiego uznawany jest za najlepszy do wykorzystania energii słonecznej. Suma rocznego nasłonecznienia wynosi ok. 1050-1150 kWh/m² (średnia dla kraju: 950-1150 kWh/m²).

W związku z powyższym przewidywany jest dalszy rozwój instalacji wykorzystujących promieniowanie słoneczne, a także wzrost znaczenia biomasy, biogazu, geotermii, wody, wiatru oraz pomp ciepła w ciepłownictwie systemowym oraz indywidualnym. Podjęte działania przyczynią się do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii w miksie energetycznym kraju oraz pozwolą w efektywny sposób wykorzystać atuty położenia regionu (duży stopień nasłonecznienia). Istotny wpływ na skalę wykorzystania OZE ma postęp technologiczny – zarówno w zakresie aktualnie znanych sposobów wytwarzania energii, jak i w zupełnie nowych technologiach, ale także w technologiach magazynowania energii.

Podejmowane interwencje przyczynią się do osiągnięcia celów wyznaczonych na 2030 r. jak i pomogą w uzyskaniu neutralności klimatycznej do 2050 r. Inwestycje w OZE przyczynią się do aktywizacji gospodarczej regionu, posiadającego zidentyfikowany potencjał odnawialnych źródeł energii, który jest wciąż w znacznym stopniu niewykorzystany. Wzrost wykorzystania energii z OZE na poziomie przedsiębiorstw, a także gospodarstw domowych i lokalnych społeczności przyczyni się do ograniczenia zużycia paliw kopalnych, ograniczenia emisji CO₂ i pyłów do atmosfery na poziomie lokalnym i globalnym, zwiększy efektywność energetyczną wspartych obiektów, ograniczy straty energii przesyłanej na odległość. Pozwoli także na skuteczne rozwiązywanie problemów społeczno-ekonomicznych związanych ze wzrostem cen energii poprzez zmniejszenie zużycia i obniżenie kosztów korzystania z energii uzyskanej z surowców nieodnawialnych przyczyniając się do ograniczenia zjawiska ubóstwa energetycznego.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Realizacja celu promowania odnawialnych źródeł energii będzie obejmować w szczególności:

- Budowa instalacji do produkcji biopaliw, biopłynów i biometanu,
- Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej (również z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci).

- Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła (również z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE).
- Budowa/rozbudowa/przebudowa lokalnych źródeł energii produkujących energię elektryczną i/lub ciepło/paliwa zdekarbonizowane z OZE na potrzeby lokalne, niewymagająca przesyłania jej na duże odległości w oparciu o lokalne zidentyfikowane zasoby lub wraz z infrastrukturą sieciową.

Katalog beneficjentów:

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (zgodnie z definicją zawartą w zaleceniu Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, Dz.U. L 124 z 20.05.2003) oraz duże przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą na terenie województwa lubelskiego, potwierdzoną wpisem do odpowiedniego rejestru,
- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- spółdzielnie energetyczne, porozumienia cywilnoprawne reprezentowane przez klastry energii, obywatelskie społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej,
- Podmioty prowadzące działalność oświatową lub ich organy prowadzące,
- Podmioty tworzące system szkolnictwa wyższego i nauki,
- Spółdzielnie i Wspólnoty mieszkaniowe,
- Instytucje kultury,
- Szpitale i inne podmioty lecznicze prowadzące działalność leczniczą,
- Organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną,
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno - gospodarczego rozwoju regionu, w tym także m.in. projektów realizowanych w formule ZIT po spełnieniu określonych warunków. Projekty powinny realizować cele lub zadania publiczne, zgodne z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi. Wszystkie wspierane projekty będą musiały wykazać wyraźny pozytywny wpływ na środowisko, przedstawiony w formie oszczędności energii, obniżonej emisji CO₂ i pyłu PM 10 oraz PM 2,5 do atmosfery, zgodnie z zapisami Dyrektywy 2008/50/WE (zmienionej Dyrektywą 2015/1480/WE), lub wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Kluczowe dla oceny projektów będą rozwiązania zapewniające maksymalną dyspozycyjność (wysoka efektywność i współczynnik wykorzystania, sterowalność, wykorzystanie magazynu energii) z relatywnie najniższym kosztem wytworzenia energii oraz zaspokajające lokalne potrzeby energetyczne (ciepło, energia elektryczna, transport), ale także związane z gospodarką odpadami (zgodną z hierarchią postępowania z odpadami) i wykorzystaniem miejscowego potencjału. Interwencja powinna koncentrować się na obszarach najbardziej predestynowanych do rozwoju OZE, zgodnie z mapą potencjałów OZE wskazaną w aktualnych dokumentach strategicznych, a także na wszystkich obszarach (głównie miejskich) sprzyjających tworzeniu i rozwojowi zorganizowanych form energetyki prosumenckiej. Zgodnie z istniejącym potencjałem OZE w Regionie priorytetowo traktowane będą projekty dotyczące wykorzystania energii słonecznej i biomasy.

Projekty dotyczące wykorzystania biomasy oraz produkcji biokomponentów, biopaliw i biometanu powinny uwzględniać zasady minimalizowania ryzyka wylesiania zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych,

a także powinny uwzględniać konsumpcję produktów z łańcucha dostaw niepowodujących wylesiania zgodnie z Komunikatem do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczącego zintensyfikowania działań UE na rzecz ochrony i odtwarzania światowych lasów COM (2019) 353 final.

Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK. Projekty powinny ograniczać zjawisko ubóstwa energetycznego.

Główne grupy docelowe

Mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Działania w CS 2 (ii) obejmować będą m.in. konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu wszystkim odbiorcom poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania. W przypadku robót budowlanych niezbędne będzie przeprowadzenia analizy rozwiązań projektowych pod kątem dostępności i zastosowania rozwiązań technicznych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb wszystkich użytkowników (np. zainstalowanie przeciwpożarowych sygnałów ostrzegawczych głosowych, wizualnych, dublowanie sygnałów informacyjnych: wzrokowe (tablice informacyjne, piktogramy, oznaczenia graficzne), dźwiękowe (systemy audio), dotykowe (oznaczenia w alfabecie Braille'a, różnice w strukturze nawierzchni), werbalne (punkty informacji i pomocy). W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Instrumenty finansowe zastosowane będą w przypadku odbiorców pozostających w luce finansowej ze względu na działalność nieukierunkowaną na maksymalizację zysku. Zaliczają się do nich związki wyznaniowe i organizacje pozarządowe, którym inwestycje przynoszą oszczędności. Wykorzystanie instrumentów finansowych w formie pożyczek z umorzeniem przyspieszy wzrost udziału OZE w końcowym zużyciu energii.

Instrumenty finansowe będą miały zastosowanie w przypadku inwestycji realizowanych przez wytwórców, którzy nadwyżki produkowanej i wprowadzanej do sieci energii elektrycznej sprzedają w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej.

2.1.4.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	2 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 22	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	MW	15	150

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	2 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO ₂ /rok	82 803, 14	2020	74 522, 83	system teleinformatyczny	
IV	2 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 31	Wytworzona energia odnawialna ogółem	MWh/rok	0	Nie dotyczy	142 601	system teleinformatyczny	

2.1.4.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	047 Energia odnawialna: wiatrowa	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	048 Energia odnawialna: słoneczna	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	049 Energia odnawialna: biomasa	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	050 Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	077 Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	03 Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (ii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.4.3. Cel szczegółowy 2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

2.1.4.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Cele i rezultaty wsparcia:

Stopniowa transformacja gospodarki na gospodarkę niskoemisyjną, a tym samym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i innych substancji to kluczowe wyzwanie w kierunku zapewnienia czystego środowiska oraz element długofalowego zrównoważonego rozwoju.

Wsparcie będzie ukierunkowane na kompleksowe podejście do tematyki niskoemisyjności na wszystkich typach obszarów, w tym na obszarach miejskich, gdzie istotny będzie rozwój systemów transportu zbiorowego.

Mimo znacznych inwestycji w mobilność miejską istnieją luki w dostępie mieszkańców obszarów słabo zurbanizowanych do transportu publicznego. Istotnym problemem jest też postępująca suburbanizacja dużych ośrodków miejskich, która generuje problemy transportowe, stanowiące jedną z barier rozwojowych oraz prowadzi do zwiększenia zapotrzebowania na dojazdy w takim stopniu, że istniejący transport publiczny nie może go zaspokoić. Jednocześnie samorządów nie stać na sfinansowanie efektywnego transportu publicznego, ponieważ rozproszenie zabudowy potęguje nakłady potrzebne na dostarczenie usług publicznych. Duża zależność od transportu indywidualnego zwiększa emisję, m.in. dwutlenku węgla, pyłów zawieszonych, pogarsza bezpieczeństwo na drodze oraz prowadzi do zagęszczenia ruchu, co – wraz z niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla rowerzystów i pieszych – obniża jakość życia w miastach i podwyższa koszty społeczne.

Zgodnie z polityką Unii Europejskiej w obszarze zielonej i zrównoważonej gospodarki najważniejszym wyzwaniem w obszarze transportu niskoemisyjnego będzie wsparcie zbiorowej i indywidualnej mobilności w celu lepszego zrównoważenia systemu transportowego, zmniejszenia negatywnego oddziaływania transportu na środowisko oraz redukcji zatłoczenia motoryzacyjnego (kongestii). Interwencje będą prowadzić do zintensyfikowania ruchu pieszego i rowerowego, rozwoju inteligentnych systemów transportowych ITS, a także wprowadzania rozwiązań ograniczających tzw. niską emisję, poprzez wspieranie działań na rzecz multimodalnej mobilności, oraz integrację transportu indywidualnego i zbiorowego. Celem jest zintegrowanie systemów transportowych w miejskich obszarach funkcjonalnych, z uwzględnieniem infrastruktury sprzyjającej elektromobilności.

Wsperane będą działania, które przyczynią się do podniesienia popularności multimodalnych form podróży, takich jak: korzystanie ze środków transportu publicznego zamiast pojazdów silnikowych indywidualnych, inwestycji prowadzących do integracji transportu indywidualnego i zbiorowego (w tym parkingów park&ride, bike&ride, wyposażonych w stacje ładowania pojazdów elektrycznych) oraz dążenie do zwiększenia częstotliwości kursowania transportu zbiorowego na obszarach pozamiejskich. Istotną kwestią jest zakup taboru niskoemisyjnego przeznaczonego do publicznego transportu zbiorowego.

W efekcie spodziewane jest zwiększenie atrakcyjności i popularności komunikacji publicznej, dzięki czemu ograniczone zostanie korzystanie z transportu indywidualnego z udziałem pojazdów spalinowych. Wpłynie to korzystnie na realizację celów związanych z ograniczeniem emisji szkodliwych substancji do środowiska oraz zwiększy bezpieczeństwo i komfort uczestników ruchu, a także atrakcyjność przestrzeni publicznych.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Realizacja celu zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej będzie obejmować w szczególności:

- Zakup oraz modernizację niskoemisyjnego taboru szynowego, trolejbusowego i autobusowego dla połączeń miejskich i podmiejskich wraz z niezbędną infrastrukturą (np. stacje ładowania pojazdów

elektrycznych, stacje tankowania paliw alternatywnych, infrastruktura OZE na potrzeby transportu), w tym dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

- Budowę, rozbudowę i przebudowę infrastruktury transportu publicznego (np. sieci kolei aglomeracyjnej; pętle trolejbusowe i autobusowe; wiaty z aktywną informacją pasażerską; zaplecze techniczne do obsługi taboru; infrastruktura punktowa np. przystanki, wysepki; centra przesiadkowe; dworce intermodalne; obiekty P&R, B&R), w tym dostosowanie jej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- Inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany w centrach miast i ich obszarach funkcjonalnych (np. system roweru miejskiego z infrastrukturą rowerową: stojaki, wiaty rowerowe, stacje samoobsługowej naprawy rowerów; drogi rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe; wspólny bilet; przejścia dla pieszych, azyle dla pieszych, chodniki).
- Inwestycje (budowa, rozbudowa i przebudowa) związane z systemami zarządzania ruchem i energią, komunikacją miejską i bezpieczeństwem w komunikacji (ITS).
- Inwestycje związane z energooszczędnym oświetleniem ulicznym i drogowym, jako element szerszego projektu związanego z infrastrukturą transportową.
- Inwestycje w infrastrukturę drogową transportu publicznego (np. buspasy; obiekty przeznaczone do transportu publicznego: tunele, wiadukty; przebudowa skrzyżowań w celu ułatwienia oraz/lub nadania priorytetu transportowi publicznemu w ruchu: pasy skrętów dla autobusów, śluzy na skrzyżowaniach, infrastruktura drogowa przy pętlach kolei aglomeracyjnych/trolejbusowych/autobusowych, stacjach kolejowych lub obiektach P&R, B&R wraz z odcinkami dróg łączących je bezpośrednio z drogami miejskimi; budowa/remont osłon przeciw olśnieniowym, ekranów akustycznych; budowa/przebudowa kanalizacji teletechnicznej; wyposażenie dróg i ulic w niezbędne obiekty i urządzenia drogowe służące bezpieczeństwu ruchu pojazdów transportu publicznego).
- Działania informacyjno-promocyjne i edukacyjne promujące transport zbiorowy i bezpieczeństwo ruchu w transporcie publicznym jako element szerszego projektu związanego z infrastrukturą transportową.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- Podmioty świadczące usługi transportu publicznego na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenie miast objętych działaniem wyłonione do świadczenia tych usług zgodnie z Prawem zamówień publicznych.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno - gospodarczego rozwoju regionu, w tym także m.in. projektów realizowanych w formule ZIT po spełnieniu określonych warunków. Projekty powinny realizować cele lub zadania publiczne, zgodne z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi. Wszystkie wspierane projekty będą musiały wykazać wyraźny pozytywny wpływ na środowisko, przedstawiony w formie oszczędności energii, obniżonej emisji CO₂ i pyłów PM 10 oraz PM 2,5 do atmosfery, zgodnie z zapisami Dyrektywy 2008/50/WE (zmienionej Dyrektywą 2015/1480/WE), lub wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Dla osiągnięcia jak najlepszego efektu prowadzonej interwencji promowane będzie zintegrowane podejście do działań związanych z kształtowaniem systemu transportowego np. poprzez tworzenie i realizację planów zrównoważonej mobilności (SUMP), planów dotyczących gospodarki niskoemisyjnej, strategii ponadlokalnych lub planów działań ZIT. Promowane będzie

wdrażanie nowych, innowacyjnych rozwiązań, pozwalających na jak najlepsze wykorzystanie dostępnych opcji transportowych, w tym przede wszystkim transportu publicznego, ruchu rowerowego i pieszego, a także nowoczesnych form poruszania się (urządzenia transportu osobistego, systemy oparte o współużytkowanie). Działania ukierunkowane będą również na wykorzystanie technologii cyfrowych i inteligentnych systemów transportowych. Technologie cyfrowe i teleinformatyczne powinny być postrzegane jako istotny komponent infrastruktury. Funkcjonowanie ITS powinno przyczyniać się do uprzywilejowania transportu zbiorowego w ruchu, tak by transport publiczny stanowił realną alternatywę dla transportu indywidualnego samochodowego. Projekty z zakresu transportu publicznego będą musiały zapewnić odpowiedni poziom usług transportowych dla osób z niepełnosprawnościami i o ograniczonej możliwości poruszania się.

Główne grupy docelowe

Mieszkańcy województwa lubelskiego, osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Działania w CS 2(viii) obejmować będą m.in. konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu dla wszystkich odbiorców poprzez wymóg zasady uniwersalnego projektowania.

W przypadku infrastruktury transportowej czy taboru komunikacji publicznej muszą być one dostosowane do potrzeb OzN oraz innych uczestników o ograniczonych możliwościach np. osób starszych, matek z wózkami dziecięcymi. Kluczowym celem działań projektowych i budowlanych (w zakresie infrastruktury) oraz konstruktorskich (w zakresie taboru) jest dostosowanie infrastruktury i pojazdów do ich potrzeb. W efekcie pojazdy oraz infrastruktura powinny tworzyć spójny organizm zawierający kompatybilne, powtarzalne, a przede wszystkim funkcjonalne i łatwe w użyciu rozwiązania. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.4.3.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	2 (viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 57	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	pasażerowie	385	3 850
IV	2 (viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 58	Wspierana infrastruktura rowerowa	kilometry	20	198
IV	2 (viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych (szt.)	sztuki	1	6

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	2 (viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 62	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	użytkownicy/rok	0	Nie dotyczy	5 138 127	system teleinformatyczny	
IV	2 (viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 64	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	użytkownicy/rok	189 460	2020	722 941	system teleinformatyczny	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.1.4.3.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	081 Infrastruktura czystego transportu miejskiego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	082 Tabor czystego transportu miejskiego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	083 Infrastruktura rowerowa	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	084 Cyfryzacja transportu miejskiego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	085 Cyfryzacja transportu, gdy ma częściowo na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych: transport miejski	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	086 Infrastruktura paliw alternatywnych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 (viii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.5. Priorytet V Zrównoważony system transportu

2.1.5.1. Cel szczegółowy - 3(ii) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

2.1.5.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

1. Infrastruktura drogowa

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Jednym z kluczowych elementów polityki spójności Unii Europejskiej w sektorze transportu jest dążenie do utworzenia jednolitego europejskiego systemu transportu oraz osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu. Oznacza to ukierunkowanie prowadzonych działań na zadania mające na celu zrównoważony rozwój sektora transportu, m.in. poprzez uzupełnienie deficytów w obszarze infrastruktury, poprawę mobilności, przy jednoczesnym osiągnięciu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń oraz poprawę bezpieczeństwa w ruchu. W związku z tym, w ramach niniejszego celu szczegółowego, wsparciem zostanie objęta infrastruktura drogowa na obszarze województwa lubelskiego poprawiająca dostępność i spójność sieci transportowej regionu oraz ułatwiająca dostęp do sieci TEN-T, a także przyczyniająca się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego (w tym bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu) oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń z pojazdów.

Podejmowane działania przyczynią się do wzmocnienia układu powiązań drogowych w regionie, zwłaszcza na obszarach oddalonych od ośrodków rozwoju gospodarczego, na obszarach nadgranicznych, na obszarach o specyficznych walorach uzdrowiskowych i turystycznych oraz na obszarach miast.

W województwie lubelskim nadal odnotowuje się wysokie ryzyko występowania zdarzeń drogowych, a za główne przyczyny wypadków uznaje się: nadmierną prędkość, niedostateczną dbałość o niechronionych użytkowników ruchu oraz niedociągnięcia infrastrukturalne, w związku z tym konieczne są działania poprawiające bezpieczeństwo w ruchu drogowym, również w zakresie uzupełnienia infrastruktury dla niezmotywowanych, które będą obligatoryjnym elementem realizowanych projektów. Dodatkowo jako element uzupełniający w projektach możliwa będzie realizacja zadań związanych z poprawą przepustowości ruchu na drogach, m.in. poprzez automatyzację procesów sterowania i kontroli ruchu, które przyczynią się m.in. do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń z pojazdów. Lepsze skorelowanie różnych rodzajów transportu i preferowanie transportu zbiorowego usprawni ruch na obszarach miejskich województwa lubelskiego, przyczyni się do ograniczenia emisji spalin oraz zmniejszy zatępienie komunikacyjne. Budowa nowych systemów z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego przyczyni się do zmniejszenia ilości zdarzeń drogowych i liczby ofiar śmiertelnych wypadków samochodowych. Nowe inteligentne systemy zarządzania ruchem przyczynią się do zwiększenia przepustowości głównych szlaków komunikacyjnych na obszarze większych miast.

W rezultacie nastąpi poprawa warunków ruchu na drogach, w tym wzrost bezpieczeństwa ruchu, skrócenie czasu podróży, tym samym zwiększy się mobilność mieszkańców. Usprawnienie połączeń transportowych pozytywnie wpłynie na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa lubelskiego.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

W zakresie infrastruktury drogowej przewiduje się następujące działania:

- inwestycje ukierunkowane na poprawę dostępności do sieci TEN-T lub przejść granicznych w ciągach dróg o kategorii niższej niż drogi krajowe, w tym także w miastach;
- inwestycje ukierunkowane na poprawę dostępności do terminali intermodalnych/ centrów

logistycznych;

- inwestycje ukierunkowane na poprawę dostępności do miejsc inwestycyjnych;
- inwestycje ukierunkowane na poprawę dostępności miast;
- inwestycje ukierunkowane na odciążenie miast od ruchu samochodowego, w tym m.in. poprzez budowę obwodnic;
- inwestycje ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym działania z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników dróg;
- inwestycje ukierunkowane na integrację różnych gałęzi transportu przy wykorzystaniu dróg o kategorii niższej niż drogi krajowe, ze szczególnym uwzględnieniem skomunikowania istniejących i planowanych węzłów transportowych;
- inwestycje w rozwój usług publicznego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru do wykonywania usług publicznego transportu zbiorowego (drogowe przewozy subregionalne);
- działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (systemy typu „wspólny bilet”);
- inwestycje w rozwój systemów cyfrowych niezbędnych do zarządzania bezpieczeństwem i usprawnieniem w ruchu drogowym.

Katalog beneficjentów:

Do głównych grup beneficjentów należą jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia oraz podmioty świadczące usługi transportu publicznego na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenie miast objętych działaniem wyłonione w trybie przewidzianym w ustawie o publicznym transporcie zbiorowym.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów będzie tryb niekonkurencyjny. Wsparcie udzielane będzie w formie dotacji.

Zastosowanie trybu niekonkurencyjnego podyktowane jest kategorią podmiotów, które ubiegać mogą się o dofinansowanie – beneficjentami realizowanych zadań będą jednostki sektora finansów publicznych, które zgodnie z obowiązującym prawem odpowiadają za zarządzanie infrastrukturą drogową. W zakresie proponowanego wsparcia projekty będą realizowane zgodnie z celami SRWL2030, Programem Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego do 2030 r. oraz Planem Rozwoju Dróg Wojewódzkich. Będą to projekty dotyczące zrównoważonego transportu, polegające głównie na rozbudowie/ przebudowie dróg istniejących, prowadzące do wzrostu ich nośności oraz budowie nowych dróg, m.in. obwodnic, w szczególności zapewniające połączenie z siecią TEN-T (w tym także w miastach), z przejściami granicznymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z istniejącymi lub nowymi terenami inwestycyjnymi, a także zapewniające poprawę dostępności miast i ich odciążenie od ruchu samochodowego. Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą musiały wykazać się pozytywnym wpływem na zmniejszenie zatorów i usunięcie wąskich gardeł oraz uwzględniać elementy bezpieczeństwa ruchu drogowego (przejścia dla pieszych, azyle dla pieszych, separatory, bariery ochronne, itp.). Preferowane do wsparcia będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania przekładającym się na gotowość do ich realizacji. Zastosowanie trybu niekonkurencyjnego w ramach niniejszego celu szczegółowego umożliwi precyzyjne skierowanie środków na projekty służące wypełnieniu występujących luk infrastrukturalnych. W ramach celu szczegółowego, w trybie niekonkurencyjnym, realizowane będą projekty o kluczowym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, oraz projekty dotyczące realizacji zadań lub celów publicznych, uprzednio zidentyfikowane.

2. Infrastruktura i transport kolejowy

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Działania w ramach niniejszego celu szczegółowego skierowane będą na poprawę dostępności transportu kolejowego w regionie, a co za tym idzie przyczynią się do zwiększenia jego konkurencyjności.

Wsparcie obejmie budowę, modernizację lub przebudowę dworców kolejowych oraz zakup taboru kolejowego do przewozów o charakterze regionalnym.

Inwestycje w zakresie zakupu nowoczesnego, bezemisyjnego taboru kolejowego do przewozów o charakterze regionalnym, dostosowanego do osób o ograniczonej mobilności oraz budowy, modernizacji lub przebudowy dworców kolejowych przyczynią się do poprawy wewnętrznej spójności regionu, skrócenia czasu podróży, redukcji emisji zanieczyszczeń oraz poprawy bezpieczeństwa i jakości życia w regionie.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

W zakresie infrastruktury i transportu kolejowego przewiduje się następujące działania:

- zakup nowoczesnego, bezemisyjnego taboru kolejowego do przewozów o charakterze regionalnym, dostosowanego do osób o ograniczonej mobilności;
- inwestycje w infrastrukturę kolejową zarządzaną przez samorząd terytorialny lub podległe mu jednostki.

Katalog beneficjentów:

Do głównych grup beneficjentów należą jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.

Główne kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów będzie tryb niekonkurencyjny.

Zastosowanie trybu niekonkurencyjnego podyktowane jest ograniczonym katalogiem beneficjentów – w przypadku infrastruktury kolejowej mamy do czynienia z monopolem kompetencyjnym.

Główne grupy docelowe

Grupą docelową podejmowanych interwencji będą mieszkańcy województwa lubelskiego i turyści oraz osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu *przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 Konwencji ONZ. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.*

W celu szczegółowym 3(ii) podejmowane będą działania polegające na dostosowaniu infrastruktury i taboru do potrzeb OzN i osób z innymi ograniczeniami np. ruchowymi. Działania i przygotowane materiały

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

promocyjne zgodne ze standardem dostępności uwzględniają usługi dostępnościowe – audiodeskrypcja, napisy, tłumacz języka migowego.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.
Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.5.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	3 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 44	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	kilometry	1	23
V	3 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 46	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – poza TEN-T	kilometry	2,65	53
V	3 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	sztuka	1	6

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	3 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	osob/rok	40 110	2015	48 132	system teleinformatyczny	
V	3 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późni	Liczba osób korzystających z zakupionego lub zmodernizowanego kolejowego	Oso ba/rok	0	Nie dotyczy	137 053	system teleinformatyczny	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

				ejszy m etapie prac	taboru pasażerskiego w ciągu roku (w zależności od wysokości alokacji oraz realizacji typu projektu obejmującego wskaźnik)						
--	--	--	--	------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

2.1.5.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	089 Nowo wybudowane lub rozbudowane drugorzędne połączenia drogowe z siecią drogową i węzłami TEN-T	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	090 Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	093 Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	094 Cyfryzacja transportu: transport drogowy	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	095 Cyfryzacja transportu, gdy ma częściowo na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych: transport drogowy	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	098 Inne nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	102 Inne przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	107 Bezemisyjny / zasilany energią elektryczną tabor kolejowy	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 2 – forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	3 (ii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

2.1.6. Priorytet VI Rozwój infrastruktury społecznej i zdrowotnej

2.1.6.1. Cel szczegółowy 4(ii) (EFRR) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

2.1.6.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Celem interwencji jest poprawa dostępności do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia. Wspierane będą działania zmierzające do modernizacji i unowocześnienia infrastruktury, w szczególności w celu realizacji wysokiej jakości kształcenia, dostępnego dla wszystkich uczniów/słuchaczy. Działania mają na celu w szczególności rozwój ośrodków wychowania przedszkolnego, szkół i placówek ogólnodostępnych do przyjęcia uczniów/słuchaczy z niepełnosprawnościami oraz wzmocnienie ich potencjału sprzętowego i infrastrukturalnego. Działania związane z rozbudową infrastruktury będą uwzględniać uwarunkowania demograficzne występujące na danym obszarze oraz zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Zaplanowano również działania ukierunkowane na wzmocnienie potencjału do realizacji nauczania w systemie zdalnym (on-line).

Istotnym wyzwaniem jest przede wszystkim poprawa warunków kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami. Tempo dotychczasowych zmian w tej sferze jest niewystarczające. Konieczność wprowadzenia opisanych wyżej rozwiązań jest ewidentna i niezbędna. Ma szczególne znaczenie zwłaszcza w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich, gdzie nakłady pieniężne na edukację dzieci z niepełnosprawnościami są znacznie bardziej ograniczone. Osoby takie są w większym stopniu narażone na wykluczenie społeczne.

Rezultatem interwencji będzie wzrost jakości kształcenia oraz wzrost dostępności nauczania dla wszystkich uczniów/słuchaczy w regionie (w tym nauczania w systemie zdalnym). Realizacja zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami przyczyni się do wzrostu udziału uczniów/słuchaczy z niepełnosprawnościami w nauczaniu w szkołach/placówkach ogólnodostępnych, jak również do wzrostu zatrudnialności nauczycieli, będących osobami z niepełnosprawnościami.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

- Inwestycje w infrastrukturę edukacji przedszkolnej, w tym w szczególności na obszarach deficytowych, m.in.: budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym (m.in. place zabaw), i zapewnieniem niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- Inwestycje w infrastrukturę edukacji ogólnej (w tym szkoły specjalne przysposabiające do pracy), m.in. budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja obiektów edukacyjnych wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia dla szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne, które pozwoli na wsparcie procesu rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy oraz umożliwi proces doskonalenia indywidualnego podejścia do pracy z uczniem wykazującym specjalne potrzeby edukacyjne, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

- Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego w celu dostosowania do potrzeb rynku pracy, m.in. budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja infrastruktury placówek oświaty i zapewnienie niezbędnego wyposażenia placówek gwarantującego wysoką jakość kształcenia w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- Inwestycje w infrastrukturę kształcenia ustawicznego w celu zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie, m.in. budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja infrastruktury placówek oświaty wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- Inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa wyższego (w tym wyższego zawodowego) w celu podniesienia jakości kształcenia i dostosowania do potrzeb rynku pracy, m.in. budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja infrastruktury uczelni wyższych i zapewnienie niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- W ramach ww. punktów wsparcie na rzecz poprawy dostępności infrastruktury edukacyjnej do wysokiej jakości edukacji dla osób z niepełnosprawnościami, sprzyjającej włączeniu społecznemu. Wspierane działania muszą być zgodne z zasadą uniwersalnego projektowania.
- Wdrażanie rozwiązań pozwalających na realizację zadań edukacyjnych w systemie on-line oraz podniesienie standardu technologicznego systemu zdalnego nauczania, poprzez rozwój niezbędnej infrastruktury (umożliwiającej m.in. skuteczne wykorzystywanie dostępu do szybkiego szerokopasmowego internetu), wyposażenie w niezbędny sprzęt oraz dostosowanie do warunków odpowiadających możliwościom osób z niepełnosprawnościami.

Katalog beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.
- Uczelnie wyższe.
- Organy prowadzące ośrodki wychowania przedszkolnego, szkoły i placówki oświatowe, w tym placówki kształcenia ustawicznego.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

- Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny.
- Preferowane będą projekty realizowane w oparciu o istniejącą bazę lokalową oraz projekty przewidujące zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- Preferowane będą projekty realizowane na obszarach wiejskich, na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją.
- Preferowana będzie komplementarność wsparcia z EFS+.

Główne grupy docelowe

Ośrodki wychowania przedszkolnego, szkoły i placówki oświatowe (w tym placówki doskonalenia zawodowego), szkoły wyższe z terenu woj. lubelskiego, ich uczniowie/słuchacze i wychowankowie. Mieszkańcy województwa lubelskiego, a także podmioty gospodarcze i instytucje korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty*

Praw podstawowych Unii Europejskiej, Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ) oraz art. 6a i 67 Rozporządzenia Ogólnego (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 Konwencji ONZ. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez przestrzeganie zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i stosowanie zasady uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Podejmowane będą w szczególności działania dotyczące dostosowania infrastruktury gwarantującej równy dostęp dla wszystkich użytkowników, w szczególności osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami. Działania nakierowane będą również na stosowanie standardu dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA, w zakresie wdrażania rozwiązań pozwalających na wykonywanie edukacji w systemie on-line.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.6.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4 (ii)	EFRR	Stabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wspartych przedszkoli	sztuka	2	41
VI	4 (ii)	EFRR	Stabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wspartych szkół	sztuka	7	145

Wskaźniki rezultatu

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 70	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki nad dziećmi	osoba/r ok	0	Nie dotyczy	2 788	system teleinformatyczny	
VI	4 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 71	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	osoba/r ok	0	Nie dotyczy	26 100	system teleinformatyczny	

2.1.6.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	121 Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	122 Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa podstawowego i średniego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	123 Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa wyższego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	124 Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (ii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.6.2. Cel szczegółowy 4(iii) (EFRR) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

2.1.6.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Na terenie województwa lubelskiego zauważalne są dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych z dominującą pozycją instytucjonalnych form pomocy. Wskaźnik ubóstwa mieszkańców województwa jest wyższy od przeciętnego w Polsce, dodatkowo coraz większe wyzwanie dla systemu stanowi postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Ograniczony dostęp do wysokiej jakości usług społecznych dotyka w największej mierze osoby wykluczone, zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym m.in. rodziny wielodzietne, osoby bezrobotne, dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej, osoby starsze, osoby opuszczające zakłady karne, osoby opuszczające placówki pieczy zastępczej, osoby bezdomne czy osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, osoby z zaburzeniami psychicznymi w tym osoby uzależnione i ich rodziny. Kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania negatywnym trendom w obszarze włączenia i integracji społecznej ma rozwój usług świadczonych na poziomie społeczności lokalnych opartych na formach zdeinstytucjonalizowanych. Niezbędne jest podjęcie działań związanych ze wsparciem infrastruktury usług społecznych, m.in. w zakresie: przejścia z usług instytucjonalnych na usługi świadczone w środowisku lokalnym, wsparcia mieszkalnictwa o charakterze wspomaganym i chronionym, czy deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.

Konieczne jest wzmacnianie instytucji pomocy społecznej i integracji społecznej, w tym instytucji odpowiedzialnych za dostarczanie usług społecznych poprzez podnoszenie bezpieczeństwa epidemicznego w tych instytucjach.

Celem interwencji jest upowszechnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę niezbędną do ich realizacji. Przedmiotowe wsparcie pozwoli na osiągnięcie następujących rezultatów:

- wzrost dostępności do wysokiej jakości usług społecznych na obszarze całego województwa,
- wzmocnienie potencjału instytucji systemu pomocy i integracji społecznej,
- wzmocnienie odporności systemu usług społecznych na zagrożenie epidemiczne,
- wsparcie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych i rozwój środowiskowych form pomocy.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Działania przewidziane do realizacji w ramach celu obejmują:

- Roboty budowlane i wyposażenie infrastruktury usług społecznych i integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji (bezpośrednio wykorzystywanej przez osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym).
- Modernizacja, adaptacja (do potrzeb osób potrzebujących) oraz zakup wyposażenia infrastruktury niezbędnej do świadczenia środowiskowych form wsparcia w miejscu zamieszkania.
- Roboty budowlane i wyposażenie infrastruktury placówek zapewniających całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.
- Roboty budowlane i wyposażenie infrastruktury mieszkalnictwa o charakterze wspomaganym i chronionym (w uzasadnionych przypadkach także zakup lokali mieszkalnych na przedmiotowe cele).

- Wsparcie infrastruktury (mieszkania/lokale - z wyłączeniem budowy nowych obiektów) wykorzystywanej w ramach najmu socjalnego.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- Organizacje pozarządowe.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi.

Ze względu na horyzontalną zasadę deinstytucjonalizacji, środki europejskie mogą być przeznaczane wyłącznie na infrastrukturę placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej, a więc z poszanowaniem zasad indywidualizacji wsparcia, zapewnienia osobom kontroli nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą, pierwszeństwa indywidualnych potrzeb mieszkańców przed wymaganiami organizacyjnymi.

Główne grupy docelowe

Mieszkańcy województwa lubelskiego, w tym społeczności lokalne, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub ubóstwem, otoczenie osób wykluczonych społecznie, a także podmioty gospodarcze i instytucje korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu 4 (iii) zostanie to zapewnione poprzez równy dostęp do produktów, rezultatów projektu wszystkim obywatelom (bez względu na wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość, pochodzenie etniczne, religię, wyznanie i orientację seksualną oraz status rodziny), w tym poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania czy dostosowania wspartej infrastruktury do potrzeb OzN. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną działania nakierowane będą na stosowanie standardu dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA. Interwencja przyczyni się do zwiększenia równego dostępu do wysokiej jakości usług, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup defaworyzowanych.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.
Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.6.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne	sztuka	1	8

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Rzeczywista liczba użytkowników społecznych świadczonych we wspartych obiektach	Osoba	0	Nie dotyczy	384	system teleinformatyczny	

2.1.6.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (iii)	127 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (iii)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
----	------	--------------------	---------	--	--

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (iii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(iii)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (iii)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (iii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.6.3. Cel szczegółowy 4(v) (EFRR) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

2.1.6.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Stany chorobowe, niepełnosprawność oraz podeszły wiek to czynniki, które w znacznym stopniu zwiększają ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego, przy czym kluczowe znaczenie odgrywa tu utrata zdrowia. Szacuje się, że choroby i niepełnosprawność stanowią trzecią w kolejności przyczynę pozostawania biernym zawodowo (po emeryturze oraz okresie nauki). Brak lub ograniczenie dostępu do wysokiej jakości usług ochrony zdrowia może przyczynić się do trwałego, często nieodwracalnego pogorszenia zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym, w tym do podjęcia i utrzymania zatrudnienia przez część populacji. Kluczowym wyzwaniem dla systemu ochrony zdrowia w województwie lubelskim jest stworzenie warunków realizacji usług w sposób adekwatny do zdiagnozowanych potrzeb i wyrównanie różnic w dostępie do świadczeń w całym regionie, m.in. poprzez wzmocnienie roli Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ) i Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej (AOS) w świadczeniu usług zdrowotnych. Konieczna jest również koordynacja usług zdrowotnych z usługami społecznymi i ich deinstytucjonalizacja, w tym rozwój opieki długoterminowej – w szczególności dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami i chorobami psychicznymi w tym osób uzależnionych. Wystąpienie pandemii COVID – 19 ujawniło potrzebę wsparcia systemu opieki zdrowotnej w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom związanym z chorobami zakaźnymi w regionie oraz ich skutkom. Konieczne jest podjęcie interwencji mających na celu wzmocnienie odporności i wydolności systemu opieki zdrowotnej w czasach kryzysu. Celem podejmowanych działań będzie zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych, w szczególności w priorytetowych dziedzinach medycyny lub dziedzinach wynikających z potrzeb epidemicznych, zidentyfikowanych na poziomie województwa i/lub kraju. Dodatkowo, w związku z aktualnie panującymi trendami demograficznymi istnieje konieczność wsparcia inwestycji z zakresu: geriatry, rehabilitacji, usług opiekuńczo-leczniczych i paliatywno-hospicyjnych oraz dziedzin medycyny, ukierunkowanych na opiekę nad matką i dzieckiem. Jednocześnie z uwagi na fakt, że zaburzenia psychiczne stanowią jedną z głównych przyczyn niepełnosprawności, obniżenia dobrostanu jednostki i jej otoczenia oraz skrócenia długości życia, a także wychodząc naprzeciw zmianom systemowym, służącym wdrażaniu modelu środowiskowego w opiece psychiatrycznej, zakłada się również wsparcie dla Centrów Zdrowia Psychicznego. W rezultacie podjętych działań nastąpi:

- poprawa jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych na obszarze całego województwa,
- wzmocnienie potencjału instytucji systemu ochrony zdrowia,
- wzmocnienie odporności i zdolności systemu ochrony zdrowia do przeciwdziałania zagrożeniu epidemicznemu,
- deinstytucjonalizacja usług zdrowotnych.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Działania przewidziane do realizacji w ramach celu obejmują:

- Wsparcie infrastruktury podmiotów ochrony zdrowia w tym m.in. w zakresie robót budowlanych i zakupu wyposażenia medycznego oraz – jako element projektu – rozwiązań w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt) w ramach ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych (POZ, AOS) oraz stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych.

Katalog beneficjentów:

- Podmioty lecznicze w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

- głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu lub projektów dotyczących realizacji celów lub zadań publicznych, zgodnych z SRWL2030 i innymi dokumentami strategicznymi. Wyłączeniu ze wsparcia podlegać będą podmioty, które kwalifikują się do otrzymania wsparcia w ramach programów krajowych,
- warunkiem realizacji wsparcia w zakresie opieki paliatywnej bądź hospicyjnej oraz w zakresie świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych wykonywanych w ramach opieki długoterminowej powinien być rozwój zdeinstytucjonalizowanych form opieki nad pacjentem,
- warunkiem realizacji wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego będzie zgodność inwestycji z „Załoženiami ram strategicznych w zakresie deinstytucjonalizacji w obszarze zdrowia na lata 2021-2030”,
- inwestycje w obszarze zdrowia powinny być zgodne z Policy paper dla obszaru zdrowia na lata 2021-2027 wraz z mapą potrzeb zdrowotnych oraz z planami transformacji w obszarze zdrowia oraz strategią deinstytucjonalizacji,
- premiowane będą projekty zakładające przeniesienie akcentów z usług wymagających hospitalizacji na rzecz POZ i AOS, jak również wspierające rozwój opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki.

Główne grupy docelowe

Mieszkańcy województwa lubelskiego, w tym w szczególności mieszkańcy obszarów o niezadowalającej dostępności do usług zdrowotnych, społeczności lokalne, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub ubóstwem i ich otoczenie, pacjenci podmiotów leczniczych, personel medyczny a także podmioty gospodarcze i instytucje korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym 4(iv) zostanie to zapewnione poprzez konieczność zapewnienia równego dostępu do produktów, rezultatów projektu wszystkim obywatelom (bez względu na wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość, pochodzenie etniczne, religię, wyznanie i orientację seksualną oraz status rodziny), w tym

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

poprzez wymóg uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania czy dostosowania wspartej infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną działania nakierowane będą na stosowanie standardu dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.6.3.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (końcowy 2029)
VI	4 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	sztuka	2	41

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 73	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	użytkownicy / rok	0	Nie dotyczy	198 797	system teleinformatyczny	

2.1.6.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (v)	128 Infrastruktura zdrowotna	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (v)	129 Wyposażenie opieki zdrowotnej	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (v)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.6.4. Cel szczegółowy 4(vi) (EFRR) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

2.1.6.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Kultura i dziedzictwo kulturowe stanowią podstawowy element budowy tożsamości regionalnej i lokalnej. Dziedzictwo kulturowe stanowi dziś z jednej strony przedmiot ochrony, z drugiej zaś potencjał, który winien zostać wykorzystany dla potrzeb rozwoju. Bogactwo zasobów turystycznych województwa lubelskiego stanowią: dobrze zachowane, atrakcyjne środowisko przyrodnicze oraz spuścizna kulturowa będąca wynikiem styku cywilizacji. Teren województwa lubelskiego od wieków był bowiem obszarem współistnienia i przenikania się wielu kultur, wyznań, języków i narodowości. Stwarza to możliwość rozwoju funkcji turystycznej jako istotnego czynnika aktywizacji obszaru i źródła dochodu mieszkańców. Zasoby kultury są ważnym czynnikiem tworzenia postaw kreatywnych w społeczeństwie, istotnie wpływają m.in. na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej regionu, determinują rozwój turystyki, tworzą rynek pracy, wpływają na rozwój przemysłów kultury i kreatywnych, stanowiąc ważny czynnik wzrostu gospodarczego oraz są płaszczyzną do włączenia społecznego. Jednym z czynników ograniczających wykorzystanie ww. atutów jest niewystarczający stan infrastruktury związanej z kulturą i turystyką. Usługi turystyczne koncentrują się przede wszystkim na obszarach o unikatowych zasobach przyrodniczych i kulturowych. Dlatego też głównym wyzwaniem w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego, związanym z podnoszeniem atrakcyjności turystycznej regionu, jest poprawa stanu zabytków i potencjału szlaków kulturowych, rozwój produktów i oferty turystycznej regionu oraz budowanie pozytywnego wizerunku województwa lubelskiego jako regionu atrakcyjnego turystycznie. Rozwój instytucji kultury jest czynnikiem stymulującym i katalizatorem zmian w obszarze innowacji społecznych. Efekty tych działań wspierać będą aktywizację i integrację społeczną mieszkańców województwa. Istotnym elementem będzie także eliminowanie barier, na jakie napotykały osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, borykające się z problemem dyskryminacji w dostępie do dóbr kultury, braku możliwości czynnego w niej uczestnictwa oraz osoby z niepełnosprawnościami. Projektowane działania przyczynią się do zwiększenia dostępności obiektów kultury poprzez ich przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dziedzictwo kulturowe, zasoby kultury oraz walory turystyczne regionu są ważnym czynnikiem wpływającym pozytywnie na rozwój gospodarczy i społeczny, przyczyniając się do rozwoju kompetencji społecznych i wzrostu integracji społecznej. Inicjatywy o charakterze kulturalnym wzmocniają poczucie wspólnoty i tożsamości. Umiejętne zarządzanie walorami środowiskowymi łączyć musi wieloaspektowe działania mające na celu zachowanie i ochronę walorów środowiskowych z gospodarczym ich wykorzystaniem. Wystąpienie pandemii COVID – 19 ujawniło potrzebę wsparcia instytucji kultury w zakresie stworzenia nowych sposobów upowszechniania dóbr kultury i uczestnictwa w kulturze w sytuacjach kryzysowych, ograniczających sposób świadczenia usług przez niniejsze instytucje. Podjęcie planowanych działań pozwoli na osiągnięcie następujących rezultatów:

- zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego,
- wzrost dostępności do obiektów kultury w tym dla osób z niepełnosprawnościami.

I. Dziedzictwo i kultura

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typy projektów

1. Dostosowanie obiektów zabytkowych do pełnienia funkcji związanych z kulturą poprzez prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, modernizację (z wyłączeniem rozbiórki) dotyczące zabytków i zespołów tych zabytków wraz z ich otoczeniem.
2. Poprawa dostępności i zwiększenie oferty kulturalnej przyczyniającej się do aktywnego udziału w kulturze poprzez roboty budowlane, modernizację infrastruktury instytucji kultury (w szczególności ośrodki kultury, biblioteki publiczne itp.).
3. Zakup, modernizacja wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako element projektu), roboty budowlane, modernizacja infrastruktury technicznej i sanitarnej (w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami) – wyłącznie jako element projektów wymienionych w pkt 1 i 2.
4. Prace konserwatorskie zabytków ruchomych (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).
5. Projekty z zakresu ochrony dziedzictwa niematerialnego.
6. Projekty dotyczące nowych produktów w dziedzinie kultury.
7. Monitoring i zabezpieczenie obiektów infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń.
8. Rewaloryzacja i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków.
9. Działania związane z imprezami kulturalnymi, takimi jak wystawy i festiwale oraz kampanie promocyjne, bezpośrednio związane ze wsparciem infrastrukturą kulturalną (wyłącznie jako element projektu).
10. Zapewnienie niezbędnych warunków funkcjonowania instytucji i twórców kultury w sieci (wyłącznie jako element projektu).

Katalog beneficjentów

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.
2. Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną.
3. Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska, kultury, turystyki.
4. Parki narodowe i krajobrazowe.
5. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.
6. Organizacje pozarządowe.
7. Szkoły i uczelnie artystyczne (przesiewzięcia tych podmiotów muszą być ujęte w kontrakcie programowym).
8. Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki.
9. Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne.
10. Kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

II. Turystyka

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

1. Wsparcie tworzenia nowych, rozbudowa istniejących miejsc atrakcyjnych turystycznie poprzez roboty budowlane, modernizację, wyposażenie infrastruktury ułatwiającej dostęp do miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie, m.in. infrastruktura zlokalizowana wokół istniejących zbiorników wodnych (kąpieliska, plaże, pomosty, mola, przystanie wodne, bulwary, ścieżki rowerowe, ścieżki edukacyjne i dydaktyczne, promenady).

Dopuszcza się realizację działań związanych z zagospodarowaniem terenu wokół obiektów (m.in. budowa miejsc parkingowych) wyłącznie jako element projektu.

2. Roboty budowlane, modernizacja szlaków turystycznych i wyposażenie ich w niezbędną infrastrukturę (w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).
3. Projekty dotyczące nowych produktów w dziedzinie turystyki wykorzystujące walory historyczne, kulturowe i przyrodnicze województwa lubelskiego.

Katalog beneficjentów

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.
2. Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną.
3. Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, działające w sferze ochrony środowiska, kultury, turystyki.
1. Parki narodowe i krajobrazowe.
2. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.
3. Organizacje pozarządowe.
4. Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki.
5. Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

1. W ramach CS nie dopuszcza się budowy nowych budynków.
2. W przypadku turystyki typy projektów dopuszczone do realizacji muszą obejmować swoim zasięgiem co najmniej dwa powiaty.
3. Przedmiotem projektów realizowanych w ramach wsparcia sektora kultury i turystyki będą obiekty związane wyłącznie z funkcją kulturalną lub turystyczną.
4. Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny, dopuszcza się również zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu.

Główne grupy docelowe

I. Dziedzictwo i kultura

Mieszkańcy województwa lubelskiego, w tym osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu, turyści.

II. Turystyka

Mieszkańcy województwa lubelskiego, w tym osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu, turyści.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w

tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia i niedyskryminacji będą realizowane w projektach poprzez takie rozwiązania architektoniczne, które zapewnią możliwość samodzielnego korzystania z produktów i rezultatów projektów, tj. usług, atrakcji turystycznych, dóbr kulturalnych, przestrzeni, wszystkim użytkownikom. Konieczne jest uwzględnienie w projektach zasad uniwersalnego projektowania, czyli powszechnej dostępności dla wszystkich osób. Pozwoli to zwiększyć aktywność wszystkich użytkowników, w tym OzN, seniorów, dzieci w sferze turystycznej i kulturalnej. Zaproponowane rozwiązania zapewnią eliminację barier, wykluczenie lub ograniczenie ze względu np. na formę niepełnosprawności czy wiek. W przypadku usług świadczonych drogą elektroniczną zastosowany zostanie standard dostępności cyfrowej WCAG 2.1. na poziomie AA.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.6.4.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuka	10	202
VI	4 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem	sztuka	4	72
VI	4 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Długość wspartych szlaków turystycznych	kilometry	5,5	111

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

VI	4 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne oraz turystyczne objęte wsparciem	osoby/rok	0	Nie dotyczy	888 982	system teleinformatyczny	
VI	4 (vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	odwiedzający/rok	0	Nie dotyczy	63 668	system teleinformatyczny	

2.1.6.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod		Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (vi)	127 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego		Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (vi)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)		Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod		Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (vi)	01 Dotacja		Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod		Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (vi)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego		Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod		Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (vi)	09 Nie dotyczy		Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod		Kwota (w EUR)
VI	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (vi)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac		Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.7. Priorytet VII Zwiększanie *spójności społecznej*

2.1.7.1. Cel szczegółowy 4(h) (EFS+) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

2.1.7.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Charakterystyka obszaru integracji społecznej w województwie lubelskim wskazuje, że ryzyko wykluczenia i sfera ubóstwa dotyczy grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy i borykających się z problemem bezrobocia. Niezbędne są działania ukierunkowane przede wszystkim na zwiększenie szans w znalezieniu zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku dostępu do określonych dóbr i usług, braku posiadanych kwalifikacji, czy też z innych czynników powodujących ograniczenie szans określonych grup społecznych na równoprawny z większością społeczeństwa udział w życiu społecznym i zawodowym.

Ważnym elementem wsparcia będzie eliminowanie różnego rodzaju barier, na jakie napotykają osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, borykające się z problemem dyskryminacji na rynku pracy. Istotnym jest aktywizacja społeczna i włączenie do rynku pracy osób najbardziej oddalonych od rynku pracy, które nie są gotowe do podjęcia pracy (bierne zawodowo) oraz społeczności marginalizowanych (w szczególności społeczności białoruskiej, ukraińskiej i romskiej). Skala tego wyzwania jest szczególnie poważna w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich. Działania będą również ukierunkowane na wsparcie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w szczególności migrantów zarobkowych. Wymaga to kompleksowych działań integracyjnych, wsparcia w celu poprawy funkcjonowania w polskim społeczeństwie, pomocy psychologicznej i aktywizacji zawodowej.

Wsparcie zostanie dostosowane do zdiagnozowanych specyficznych potrzeb poszczególnych grup docelowych, co zapewni zindywidualizowane podejście do odbiorców usług. Grupy docelowe przewidziane do objęcia wsparciem są zróżnicowane pod względem wieku, doświadczeń życiowych, zdrowotnym, pochodzenia i miejsca zamieszkania, w związku z tym interwencja powinna być zaplanowana w taki sposób, żeby aktywizacja społeczna lub zawodowa tych osób zakończyła się powodzeniem. Możliwe będzie wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych m.in. w postaci pomocy prawnej, psychologicznej, terapii uzależnień, streetworkingu. Przewiduje się również przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, w szczególności osób starszych.

Mając na względzie rolę sektora ES w prowadzeniu aktywnej polityki na rzecz integracji społecznej i włączenia społecznego niezmiernie ważne jest podejmowanie wszelkich działań polegających na wzmacnianiu potencjału sektora ES w regionie. Silny i stabilny sektor ES będzie brał aktywny udział w tworzeniu kapitału społeczno - gospodarczego regionu, poprzez rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Wsparcie w obszarze ES będzie silnie nastawione na tworzenie miejsc pracy dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w nowych i istniejących przedsiębiorstwach społecznych. Zakłada się bezpośrednie wsparcie PS m.in. poprzez: świadczenie usług wsparcia dla rozwoju ES dla Podmiotów PES i PS, wsparcie finansowe w formie dotacji na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, usługi wspierające rozwój PS realizowane w szczególności za pośrednictwem BUR. Wzmocnieniu sektora ES może służyć większe wykorzystanie potencjału jednostek reintegracyjnych. Potencjał sektora ES może zostać wykorzystany w zakresie zielonej transformacji i łagodzenia jej skutków społecznych przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu poprzez wzmacnianie

świadomości w zakresie konieczności oszczędnego korzystania z energii, pomoc finansową w zakresie dopłat do kosztów korzystania z czystej energii czy włączenia PES w szerszym zakresie w działania proklimatyczne. Istotny będzie również rozwój PES w obszarze usług społecznych.

W wyniku interwencji zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów:

- zwiększenie szans na przygotowanie do wejścia lub powrotu na rynek pracy osób wykluczonych, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym, społeczności marginalizowanych, obywateli państw trzecich, migrantów zarobkowych,
- rozwój ES, w tym wzrost zatrudnialności w sektorze ES w regionie,
- wzrost współczynnika aktywności zawodowej i uczestnictwa w życiu społecznym osób znajdujących się w trudnej sytuacji, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- zmniejszenie poziomu i skutków ubóstwa.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Typy projektów aktywizacja społeczna i zawodowa:

- Kompleksowe programy na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo, w szczególności osób defaworyzowanych na rynku pracy, społeczności marginalizowanych, obywateli państw trzecich, wykorzystujące instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej.
- Wsparcie integracji obywateli państw trzecich, w szczególności migrantów zarobkowych, w procesie integracji na rynku pracy oraz zatrudniających ich przedsiębiorców, m.in. poprzez usługi, które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie, m.in. kursy języka polskiego, szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej, szkolenia zawodowe, dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce.
- Działania na rzecz popularyzacji informacji dotyczących rynku pracy – możliwości legalnego zatrudnienia, wsparcie przedsiębiorców zatrudniających obcokrajowców poprzez kampanię informacyjną o zaletach zatrudniania obywateli państw trzecich oraz kształtowanie w społeczności postawy otwartej międzykulturowo oraz wsparcie przedsiębiorców zatrudniających osoby z innych grup defaworyzowanych.

Typy projektów Ekonomii Społecznej:

- Wsparcie tworzenia i utrzymania miejsc pracy w sektorze ES, w szczególności w PS.
- Usługi wsparcia rozwoju ES dla PES i PS, w tym usługi animacyjne, inkubacyjne i biznesowe OWES,
- Usługi wspierające rozwój PS realizowane w szczególności za pośrednictwem BUR.
- Działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników PES i OWES.

Katalog beneficjentów aktywizacja społeczna i zawodowa:

- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- Związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- Instytucje pomocy i integracji społecznej,
- Podmioty świadczące usługi społeczne użyteczności publicznej,
- Podmioty ekonomii społecznej,
- Podmioty reintegracyjne,
- Instytucje rynku pracy,
- Ochotnicze Hufce Pracy,
- Organizacje pozarządowe,

Katalog beneficjentów Ekonomia Społeczna:

- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej,

- Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w szczególności organizacje pozarządowe, organizacje non-profit (w przypadku działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników OWES).

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Projekty będą wybierane w trybie konkurencyjnym. Dopuszcza się również możliwość wyboru projektów w trybie niekonkurencyjnym, w szczególności projektów upowszechniających informacje dotyczące rynku pracy dla obywateli państw trzecich. W projektach konkurencyjnych premiowane będą działania ukierunkowane na wsparcie i aktywizację społeczno – zawodową ludności romskiej.

Główne grupy docelowe

Grupy docelowe w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej:

- osoby lub rodziny wykluczone społecznie, zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie,
- osoby bierne zawodowo,
- osoby należące do społeczności marginalizowanych,
- osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
- imigranci, migranci zarobkowi, obywatele państw trzecich,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby opuszczające zakłady karne.

Grupy docelowe w zakresie Ekonomii Społecznej:

- osoby wykluczone społecznie, zagrożone wykluczeniem społecznym,
- osoby bierne zawodowo,
- osoby marginalizowane, w tym osoby bezdomne, uzależnione od alkoholu lub narkotyków lub innych środków odurzających, zwalniane z zakładów karnych, uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, osoby spełniające kryteria, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- imigranci, migranci zarobkowi, obywatele państw trzecich,
- osoby o niskich kwalifikacjach,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby bezdomne.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez promowanie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Dotyczy to w szczególności działań nakierowanych na promowanie zrównoważonego pod względem płci dostępu do rynku pracy, równych warunków pracy i rozwoju kariery, lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Działania wspierać będą także równy dostęp do wysokiej jakości szkoleń oraz ich ukończenia, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wpłyną one na zwiększenie udziału kobiet w zatrudnieniu, a także przyczynią się do godzenia życia zawodowego i osobistego, zwalczania feminizacji ubóstwa i dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy oraz w edukacji i szkoleniach.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów wynikających z Gminnych Programów Rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.7.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięte	CO03	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	Osoba	2 201	11 006

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VII	4(h)	<u>EFS+</u>	<u>Słabiej rozwinięte</u>	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	Osoba	71%	2020	71%	System teleinformatyczny	

2.1.7.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	134 Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.7.2. Cel szczegółowy 4(k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

2.1.7.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Celem interwencji jest poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, w szczególności dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zwłaszcza na obszarach o niskim dostępie do ww. usług. Zakłada się wspieranie procesu deinstytucjonalizacji, tak w obszarze zdrowia jak i poprzez rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, zwiększenie wolumenu usług dostępnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami i seniorów. Celem działań jest wsparcie rozwoju zintegrowanych form usług w sposób zindywidualizowany, przy zachowaniu podmiotowości jednostki, poszanowaniu jej praw i potrzeb, w środowisku jej zamieszkania, w warunkach domowych lub półstacjonarnych. W realizacji usług społecznych i zdrowotnych przewiduje się wykorzystanie szeroko pojętych technologii cyfrowych. Działania będą prowadzone m.in. za pośrednictwem tworzonych lub funkcjonujących centrów usług społecznych, ze wsparciem rozwoju dostarczanych przez nie usług. Przewiduje się wsparcie szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej.

W zakresie wsparcia osób starszych, osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami znajdą się usługi opiekuńcze i asystenckie, zarówno w miejscu zamieszkania, jak i poza nim. Realizacja ww. działań możliwa będzie poprzez organizację nowych i rozwijanie już istniejących placówek wsparcia dziennego, mieszkań chronionych/wspomaganych.

Wsparcie zostanie również ukierunkowane na rozwój inicjatyw zwiększających dostępność do usług świadczonych w społeczności lokalnej, np. w formie dziennego czy też rodzinnego domu pomocy, asystenta osoby potrzebującej wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami, rozwoju usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, a także tworzenia/funkcjonowania placówek wsparcia dziennego, w tym dziennych i rodzinnych domów pomocy dla osób starszych, upowszechnienie systemów teleopieki, ale też opieki długoterminowej/hospicyjnej i paliatywnej.

Przewiduje się również wsparcie dla opiekunów faktycznych osób starszych lub wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z zakresu opieki nad tymi osobami, w tym również szkoleń. Realizowane będą działania z zakresu tworzenia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i zakup sprzętu rehabilitacyjnego, natomiast dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności rozwijane będą usługi transportowe "door to door".

Wyzwaniem dla regionu jest zjawisko ubóstwa. Problem ubóstwa i wykluczenia społecznego dotyczy dzieci, młodzieży i rodziny. W szczególności zagrożone nim są rodziny wielodzietne, osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej. Rodziny, obok ubóstwa dotknięte są najczęściej, długotrwałym bezrobociem, trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi oraz problemami uzależnień i przemocy domowej. Przewiduje się zintegrowane działania mające na celu zapobieganie pogłębianiu się zjawiska ubóstwa dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych, a w konsekwencji do zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Rezultatem interwencji będzie również zwiększenie szans na integrację oraz zmniejszenie ubóstwa wśród dzieci. Ubóstwo dzieci skutkuje m.in. niedożywieniem, problemami zdrowotnymi, edukacyjnymi, psychologicznymi wpływając na ich przyszłe życie jako osób dorosłych. Wsparcie powinno pełnić funkcję kompensacyjną, oferując dzieciom pomoc niwelującą skutki sytuacji, w której się znalazły. Działania te mogą być zarówno bezpośrednio skierowane do dzieci, jak i nakierowane na całe rodziny doświadczające biedy. W zakresie łagodzenia skutków ubóstwa dzieci prowadzone będą m.in. działania na rzecz integracji społecznej rodzin wielodzietnych, ubogich rodzin z dziećmi i rodziców samotnie wychowujących dzieci. Interwencja polegać będzie zarówno na realizacji usług wsparcia rodziny i dzieci, jak i rodzinnej pieczy zastępczej. W zakresie wsparcia rodziny realizowane będą usługi wspierające i interwencyjne ukierunkowane na wspieranie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją i niewydolnością wychowawczą we właściwym pełnieniu ich funkcji. W zakresie wsparcia procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej przewiduje się tworzenie specjalistycznych rodzin zastępczych, w tym opiekujących się dziećmi z niepełnosprawnościami oraz wsparcie tych rodzin w zakresie opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami, jak też szkolenie kadr. W odniesieniu do wyzwań jakie niesie wsparcie dzieci i młodzieży w różnego rodzaju ośrodkach dopuszczalne jest wsparcie m.in. regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, domów pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, młodzieżowe ośrodki wychowawcze. W ramach interwencji realizowane będą działania związane z deinstytucjonalizacją świadczenia usług zdrowotnych i społecznych, w tym m.in. rozwoju opieki długoterminowej, dziennej, domowej, wytchnieniowej, psychiatrycznej, paliatywnej, które ułatwią funkcjonowanie sprawującym opiekę rodzinom osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Wsparcie będzie kierowane w szczególności dla osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi. Przewiduje się wdrażanie modeli opieki koordynowanej, co wpłynie na wzrost dostępności usług zdrowotnych i społecznych. Koordynacja usług społecznych i zdrowotnych jest niezbędna biorąc pod uwagę długofalowe trendy demograficzne oraz rosnące zapotrzebowanie na tego typu usługi. Wdrażane będą standardy opracowane na poziomie krajowym m.in.: Dienne Domy Opieki Medycznej, Dienne Centra Wsparcia Pamięci itp. Zakłada się również działania zwiększające dostępność do świadczeń z zakresu opieki psychiatrycznej dla dzieci, młodzieży i dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem innych niż stacjonarne formy opieki psychiatrycznej. Działania w obszarze zdrowia będą polegały również na realizacji programów polityki zdrowotnej w celu podniesienia jakości życia, m.in. w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji. Obszar wsparcia będzie wynikał z potrzeb epidemicznych, zidentyfikowanych na poziomie krajowym lub wojewódzkim. Zaplanowane działania będą miały na celu dostosowanie usług zdrowotnych do prognoz demograficznych i obejmą wsparciem osoby szczególnie wymagające wsparcia w zakresie usług zdrowotnych (głównie dotyczy najmłodszych, jak i starszej części populacji). Działania będą również polegały na wsparciu instytucji opieki długoterminowej w szczególności dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami i chorobami psychicznymi. Możliwa będzie też realizacja projektów z wykorzystaniem nowoczesnych form świadczenia usług medycznych i opiekuńczych (np. telemedycyna, telerehabilitacja, teleopieka).

W celu osiągnięcia efektu skali standardy dostępności wypracowane w ramach POWER (dla POZ i szpitali) oraz standard dostępności, który ma zostać wypracowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (dla AOS) będą wdrażane w podmiotach leczniczych również z poziomu regionalnego (przy zachowaniu zasady, że dany podmiot leczniczy może skorzystać ze wsparcia tylko

jednokrotnie z poziomu krajowego albo regionalnego). Podobnie na poziomie regionalnym będzie realizowane wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym na podstawie modeli wypracowanych na poziomie krajowym.

Wystąpienie pandemii COVID-19 w 2020 r. ujawniło potrzebę wsparcia systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom związanym z chorobami zakaźnymi w regionie oraz ich skutkom. Niezbędne jest wzmocnienie potencjału instytucji pomocy społecznej, integracji społecznej (publicznych i prywatnych) i instytucji działających w obszarze ochrony zdrowia.

W wyniku interwencji zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów:

- Wzrost dostępności mieszkańców województwa lubelskiego do zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnej oraz do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych.
- Wzrost uczestnictwa w życiu społecznym osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci, marginalizowanych, imigrantów.
- Zmniejszenie skutków społecznych ubóstwa u dzieci.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Usługi społeczne:

- Rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, w formach dziennych i całodobowych.
- Rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami.
- Wsparcie tworzenia warunków i usług w zakresie opieki osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania.
- Wsparcie opiekunów osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym m.in. opieka wytchnieniowa, poradnictwo, kształcenie potrzebne do opieki.
- Wsparcie w zakresie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych, w tym wsparcie kadry tych mieszkań.
- Działania wspierające proces deinstytucjonalizacji usług społecznych, w tym szkolenie kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej.
- Wsparcie dla tworzenia lub funkcjonowania placówek świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej i ich usług, w tym centrów usług społecznych.
- Rozwój usług dla rodzin wychowujących dzieci, w tym przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze.
- Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej poprzez tworzenie jej rodzinnych form, usługi wsparcia dla rodzin zastępczych oraz szkolenie kadr.
- Kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą.
- Rozwój usług wsparcia dla młodzieży przebywającej w różnego rodzaju ośrodkach, np. ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych.
- Działania wspierające system adopcji (w tym wsparcie kandydatów na rodziców adopcyjnych) oraz działania na rzecz wsparcia postadopcyjnego.
- Działania ukierunkowane na łagodzenie skutków społecznych ubóstwa dzieci, w tym działania integracyjne, aktywizacyjne, wspierające skierowane do dzieci i rodzin.

Usługi zdrowotne:

- Regionalne programy zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu.

- Wdrażanie modeli opieki koordynowanej, w tym zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych (w tym na podstawie modeli wypracowanych na poziomie krajowym).
- Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym na podstawie modeli wypracowanych na poziomie krajowym.
- Wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych.
- Działania ukierunkowane na przeciwdziałanie zagrożeniom związanym z chorobami zakaźnymi w regionie oraz ich skutkom.
- Opracowanie programów polityki zdrowotnej.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne.
- Związki, porozumienia i stowarzyszenia jst.
- Podmioty świadczące usługi społeczne.
- Organizacje pozarządowe.
- Podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą lub ich podmioty tworzące.
- Podmioty ekonomii społecznej.
- Ochotnicze Hufce Pracy.
- Instytucje pomocy i integracji społecznej, instytucje prowadzące pracę z rodziną.
- Podmioty świadczące usługi społeczne użyteczności publicznej, w tym ośrodki wsparcia w tym specjalistyczne ośrodki wsparcia), instytucje wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, jednostki specjalistycznego poradnictwa.
- Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej.
- Przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r., poz. 162) we wszelkich formach przewidzianych dla wykonywania działalności gospodarczej, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Projekty w zakresie usług społecznych i zdrowotnych będą wybierane w trybie konkurencyjnym. Dopuszcza się również możliwość wyboru projektów w trybie niekonkurencyjnym, w szczególności w zakresie opracowania projektów regionalnych programów zdrowotnych i ukierunkowanych na przeciwdziałanie zagrożeniom związanym z chorobami zakaźnymi w regionie oraz ich skutkom a także w zakresie prowadzenia działalności badawczej związanej z rozpoznawaniem zapotrzebowania na usługi społeczne i różne rodzaje wsparcia.

W trybie niekonkurencyjnym zostanie zrealizowany projekt związany z utworzeniem Samorządowego Centrum Wsparcia będącego regionalnym centrum zarządzającym usługami opiekuńczymi świadczonymi na rzecz osób starszych i niesamodzielnych, z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania, obejmujący m.in. zakup wyposażenia, sprzętu niezbędnego do świadczenia usług, przeszkolenie personelu, sfinansowanie systemu usług zdalnych wykorzystywanych przez Centrum. Dopuszcza się również możliwość wyboru projektów w trybie niekonkurencyjnym, w szczególności w zakresie szkoleń i doradztwa dla kadr instytucji pomocy i integracji społecznej, kadr prowadzących pracę z rodziną oraz pracowników publicznych służb zatrudnienia, specjalistycznych usług w zakresie profilaktyki, diagnozy i terapii FASD i podnoszenia kwalifikacji specjalistów.

Wsparciem zostanie objęte całe województwo lubelskie, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów, w których występują ograniczenia w dostępie do usług zdrowotnych lub społecznych. Premiowana będzie również komplementarność wsparcia w ramach usług społecznych finansowana z EFS+ ze wsparciem

infrastrukturalnym w ramach EFRR. Dodatkowo preferowane będą projekty ukierunkowane na wsparcie osób narażonych na ubóstwo, w tym gospodarstwa domowe w skład których wchodzi min. jedna osoba z niepełnosprawnością oraz ukierunkowane na wsparcie i rozwój mieszkalnictwa wspomaganego i chronionego.

Interwencja w obszarze zdrowia powinna być zgodna z Policy paper dla obszaru zdrowia na lata 2021-2027 wraz z mapą potrzeb zdrowotnych, z planami transformacji w obszarze zdrowia oraz strategią deinstytucjonalizacji. Dodatkowo stosowane będą mechanizmy koordynacji stworzone na poziomie centralnym/ krajowym.

Główne grupy docelowe

- osoby lub rodziny wykluczone lub zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób,
- dzieci i młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym,
- rodzina, w tym rodzina dysfunkcyjna lub rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, podmioty świadczące usługi zdrowotne i społeczne oraz ich personel, w tym pracownicy, współpracownicy i wolontariusze oraz osoby korzystające ze wsparcia tych podmiotów,
- instytucje prowadzące pracę z rodziną i ich pracownicy oraz osoby korzystające ze wsparcia tych instytucji,
- osoby/podmioty wskazane w programach polityki zdrowotnej,
- osoby, których bezpieczeństwo zdrowotne jest zagrożone w związku z sytuacją epidemiczną, w kraju lub regionie (np. osoby objęte kwarantanną, pacjenci szpitali itd.) oraz ich otoczenie.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez promowanie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Podejmowane działania będą zapewniały dostępność, m.in. dzięki technologiom informacyjno-komunikacyjnym oraz poprzez promowanie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej. Przyczyniać się one będą do zwiększenia równego dostępu do wysokiej jakości usług, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup defaworyzowanych, poprawy dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych, skuteczności i odporności systemów opieki zdrowotnej i usług opieki długoterminowej. Zaplanowane

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

działania będą wyrównywać szanse w dostępie do usług publicznych, co wpłynie na realizację koncepcji niezależnego życia i równoprawny udział każdej jednostki w życiu społecznym.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów wynikających z Gminnych Programów Rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.7.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	Osoba	9 164	61 093

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuka	2 251	2020	4 467	System teleinformatyczny	
VII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba osób świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	osoba	0	Nie dotyczy	22%	system teleinformatyczny	

2.1.7.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	158 Działania w celu zwiększenia równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.8. Priorytet VIII Zaspokajanie potrzeb rynku pracy

2.1.8.1. Cel szczegółowy 4(a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

2.1.8.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Zmiany zachodzące na rynku pracy, wynikające z czynników demograficznych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia realizacji przedsięwzięć aktywizacyjnych na rzecz wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Kryzys spowodowany przez COVID-19, skutkujący wzrostem poziomu bezrobocia, spowodował konieczność objęcia wsparciem osób, które utraciły zatrudnienie w warunkach pandemii.

Interwencja na rzecz odbiorców wsparcia ma na celu zwiększenie dostępu do zatrudnienia dla wszystkich osób poszukujących pracy (w tym bezrobotnych pozostających w rejestrach urzędów pracy), znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, a zwłaszcza: kobiet, osób młodych, osób starszych osób długotrwale bezrobotnych, osób o niskich kwalifikacjach, poprzez skuteczną aktywizację zawodową - w szczególności zwiększenie, nabycie lub zmianę kwalifikacji, kompetencji/umiejętności, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców. Realizowane będą przedsięwzięcia, mające na celu pomoc odbiorcom wsparcia w zdobyciu doświadczenia zawodowego. Interwencja EFS+ obejmie również działania przyczyniające się do wsparcia mobilności zawodowej, w tym w wymiarze mobilności geograficznej dla odbiorców wsparcia, u których zidentyfikowano problem z zatrudnieniem w miejscu zamieszkania m.in. poprzez realizację działań w ramach sieci EURES.

Pandemia COVID-19 spowodowała również konieczność uelastyczenia działań Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ) w odniesieniu do pracodawców i osób pracujących.

Jedną z barier funkcjonowania na rynku pracy jest konieczność sprawowania opieki nad osobami zależnymi, dlatego w ramach działania przewiduje się udzielanie tego typu wsparcia jako towarzyszącego działaniom skierowanym na aktywizację zawodową. Przez lata najbardziej popularną i typową formą nawiązania stosunku pracy pomiędzy pracodawcą i pracownikiem była umowa o pracę. W kontekście coraz bardziej złożonego i dynamicznie zmieniającego się rynku pracy oraz upowszechniania się nowych form zatrudnienia, pracodawcy częściej zawierają z pracownikiem także inne rodzaje umów, np. umowy cywilno-prawne, bądź proponują tzw. samozatrudnienie. Ze względu na upowszechnianie się tego zjawiska, istotne w ramach proponowanego wsparcia będzie również zapewnienie większego dostępu do stabilnego zatrudnienia oraz możliwości podnoszenia kwalifikacji i kompetencji/umiejętności dla osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, umowach cywilnoprawnych oraz osób ubogich pracujących.

Działania na rzecz osób odchodzących z rolnictwa, będą miały na celu ich skuteczną aktywizację zawodową, poprzez zwiększenie, nabycie, zmianę lub aktualizację kwalifikacji zawodowych, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców. Realizowane będą przedsięwzięcia umożliwiające odbiorcom wsparcia zdobycie doświadczenia zawodowego.

W wyniku interwencji zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów:

- Zwiększenie poziomu zatrudnienia w tym osób z grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy;

- Zwiększenie poziomu kwalifikacji lub kompetencji/umiejętności zgodnych z zapotrzebowaniem regionalnego rynku pracy;
- Zwiększenie liczby miejsc pracy powstałych w wyniku samozatrudnienia;
- Poprawa sytuacji na rynku pracy osób: zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących w ramach umów cywilnoprawnych, ubogich pracujących;
- Poprawa sytuacji na rynku pracy przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, jak i ich pracowników znajdujących się w trudnej sytuacji zawodowej, spowodowanej kryzysem na rynku pracy.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

- Programy aktywizacji zawodowej obejmujące instrumenty i usługi rynku pracy, w tym dotacje na samozatrudnienie oraz wsparcie adaptacyjne pracownika w zakresie dostosowania kwalifikacji, kompetencji/umiejętności pracownika/ stażysty/praktykanta zatrudnionego w ramach projektu do potrzeb pracodawcy oraz profilu wykonywanej pracy.
- Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) w ramach sieci EURES - realizacja tego typu działań ma mieć charakter warunkowy, uzależniony od zdiagnozowanych potrzeb regionalnych rynków pracy.
- Aktywizacja zawodowa osób młodych.

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne w tym posiadające osobowość prawną, związki, porozumienia i stowarzyszenia JST, urzędy pracy w zakresie prowadzonej działalności ustawowej
- Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej,
- Organizacje pozarządowe,
- Podmioty ekonomii społecznej,
- Agencje zatrudnienia,
- Instytucje szkoleniowe posiadające wpis do Rejestrów Instytucji Szkoleniowych prowadzonych przez wojewódzkie urzędy pracy,
- Instytucje dialogu społecznego, instytucje partnerstwa lokalnego,
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych,
- Pracodawcy.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania w ramach przedmiotowego celu będzie tryb konkurencyjny. Tryb niekonkurencyjny przewidziano dla projektów:

- kompleksowej aktywizacji osób bezrobotnych w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia realizowanych przez powiatowe urzędy pracy województwa lubelskiego w zakresie realizacji zadań ustawowych,
- aktywizacji zawodowej młodzieży realizowanej przez Ochotnicze Hufce Pracy z terenu województwa lubelskiego w celu zwiększenia ich szans na znalezienie zatrudnienia w zakresie realizacji zadań ustawowych.

Główne grupy docelowe

- Osoby pozostające bez pracy, w tym osoby bezrobotne, pozostające w rejestrach urzędów pracy;
- Osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, umowach cywilno-prawnych, osoby ubogie pracujące i osoby odchodzące z rolnictwa;
- Przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe, jak i ich pracownicy – w odniesieniu do działań związanych z łagodzeniem skutków sytuacji kryzysowych występujących na rynku pracy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez promowanie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Dotyczy to w szczególności działań nakierowanych na promowanie zrównoważonego pod względem płci dostępu do rynku pracy, równych warunków pracy i rozwoju kariery, lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Działania wspierać będą także równy dostęp do wysokiej jakości szkoleń oraz ich ukończenia, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wpłyną one na zwiększenie udziału kobiet w zatrudnieniu, a także przyczynią się do godzenia życia zawodowego i osobistego, zwalczania feminizacji ubóstwa i dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy oraz w edukacji i szkoleniach.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów wynikających z Gminnych Programów Rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.8.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięte	CO01	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoba	11 953	29 883

Wskaźniki rezultatu

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VIII	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięte	CO04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek po opuszczeniu programu	osoba	60%	2020	60%	system teleinformatyczny	

2.1.8.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów programu (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	134 Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	142 Działania na rzecz promowania aktywności zawodowej kobiet oraz zmniejszenia segregacji na rynku pracy ze względu na płeć	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.8.2. Cel szczegółowy 4(b) (EFS+) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływow i mobilności na rynku pracy

2.1.8.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Podjęte przedsięwzięcia odpowiadają na problemy publicznych instytucji rynku pracy. Realizowane działania powinny być jednocześnie w większym stopniu zorientowane na efekty. Podejście gwarantujące respektowanie potrzeb i potencjału klientów publicznych Instytucji Rynku Pracy rozumianych nie tylko jako osoby poszukujące pracy, ale także tę pracę oferujących oraz poszerzenie możliwości odpowiedzi na ich potrzeby – to główne wyzwania dla modernizacji instytucji rynku pracy. Aktualizacja wiedzy i umiejętności pracowników publicznych służb zatrudnienia będzie miała bezpośredni wpływ na efektywność i elastyczność podejmowanych działań dopasowanych do potrzeb odbiorców usług. Jeden z celów działania, jakim jest doskonalenie potencjału instytucji rynku pracy na wszystkich poziomach, szczególnie wobec konieczności dostosowania usług do zmieniającego się rynku pracy, zostanie osiągnięty dzięki profesjonalizacji kadr Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ), poprzez podniesienie kwalifikacji, kompetencji/umiejętności ich pracowników, w tym m.in. szkolenia pracowników Instytucji Rynku Pracy, studia podyplomowe, seminaria itp. Aby zwiększyć efektywność działań instytucji rynku pracy, niezbędne i niezwykle istotne jest również zapewnienie skutecznego systemu informowania o zapotrzebowaniu na kwalifikacje, kompetencje/umiejętności oraz istniejących niszach rynkowych, stanowiących potencjał do zakładania działalności gospodarczej poprzez badanie zmieniającej się sytuacji na rynku pracy. Zmiany zachodzące na rynku pracy, które wynikają z czynników demograficznych, strukturalnych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia. Skuteczność podejmowanych działań zależy bowiem w dużym stopniu od właściwego zdiagnozowania potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia oraz od dopasowania do nich odpowiednich instrumentów i form wsparcia, uwzględniających specyfikę i potrzeby regionalnego i lokalnego rynku pracy. W związku z utrzymującym się niedoborem siły roboczej w Polsce, atrakcyjność polskiego rynku pracy dla migrantów zarobkowych będzie mieć bardzo duże znaczenie. Dlatego istotne jest wykorzystanie potencjału PSZ w zakresie wspierania polskich pracodawców poszukujących pracowników poza granicami kraju, jak również w zakresie wspierania obywateli polskich poszukujących pracy za granicą.

W wyniku interwencji zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów:

- Podniesienie kwalifikacji, kompetencji/umiejętności pracowników instytucji rynku pracy oraz zapewnienie im wsparcia w pracy z osobami znajdującymi się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy;
- Zwiększenie dostępności informacji na temat aktualnej sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy, w tym m.in. potrzeb zatrudnieniowych pracodawców oraz istniejących nisz rynkowych stanowiących potencjał do zakładania działalności gospodarczej.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

Projekty służące wzmocnieniu i rozwojowi instytucji rynku pracy obejmujące:

- Upowszechnianie i promowanie usług doradztwa i poradnictwa zawodowego oraz innych usług świadczonych przez instytucje rynku pracy, w tym dofinansowanie zatrudnienia nowych pracowników;
- Podnoszenie kwalifikacji, kompetencji/umiejętności pracowników PSZ wynikających z potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy;

- Wdrożenie instrumentów przeciwdziałających spowolnieniu gospodarczemu wywołanemu w szczególności przez czynniki egzogeniczne (np. sytuacja epidemiczna) wypracowanych lub uregulowanych na poziomie krajowym;
- Wsparcie PSZ w świadczeniu usług w ramach sieci EURES mające na celu zwiększenie pomocy dla polskich pracodawców w pozyskiwaniu pracowników z innych państw członkowskich UE/EFTA (w tym migrantów powrotnych) oraz w celu pomocy polskiem bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia za granicą na unijnym rynku pracy przy zachowaniu równowagi na regionalnych i lokalnych rynkach pracy;
- Prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz dotyczących sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy w ramach regionalnych obserwatoriów rynku pracy.

Katalog beneficjentów:

- Publiczne Służby Zatrudnienia;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie (w odniesieniu do działań związanych z działalnością regionalnych obserwatoriów rynku pracy).

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się także tryb niekonkurencyjny w szczególności w przypadku zadań realizowanych przez wojewódzki urząd pracy w odniesieniu do działań związanych z działalnością regionalnych obserwatoriów rynku pracy.

Główne grupy docelowe

- *pracownicy instytucji rynku pracy*

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez promowanie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Dotyczy to w szczególności działań nakierowanych na promowanie zrównoważonego pod względem płci dostępu do rynku pracy, równych warunków pracy i rozwoju kariery, lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Działania wspierać będą także równy dostęp do wysokiej jakości szkoleń oraz ich ukończenia, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wpłyną one na zwiększenie udziału kobiet w zatrudnieniu, a także przyczynią się do godzenia życia zawodowego i osobistego, zwalczania feminizacji ubóstwa i dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy oraz w edukacji i szkoleniach.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów wynikających z Gminnych Programów Rewitalizacji.

Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.8.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4 (b)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba pracowników IRP objętych wsparciem w Programie	osoba	222	1 108

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VIII	4 (b)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba pracowników IRP, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu Programu	osoba	63%	2020	64%	System teleinformatyczny	

2.1.8.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	140 Wsparcie na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów na rynku pracy	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	141 Wsparcie na rzecz mobilności pracowników	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.8.3. Cel szczegółowy 4(d) (EFS+) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

2.1.8.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia:

Jednym z najważniejszych wyzwań demograficznych w regionie jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa, zbyt wczesne wychodzenie z rynku pracy, oraz niski współczynnik aktywności zawodowej osób starszych. Interwencja w obszarze ochrony zdrowia ukierunkowana będzie na oddziaływanie na rynek pracy poprzez przeciwdziałanie dezaktywacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych osób w wieku aktywności zawodowej, w szczególności osób starszych. Przedsięwzięcia koncentrować się będą na przeciwdziałaniu bierności zawodowej powodowanej stanem zdrowia poprzez profilaktykę, diagnostykę i rehabilitację. Prowadzona będzie kompleksowa i specjalistyczna diagnostyka, zwłaszcza w odniesieniu do chorób o największym wpływie na przerywanie aktywności zawodowej. W ramach interwencji realizowane będą działania w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia, co przyczyni się do wzmocnienia profilaktyki zdrowotnej. Dodatkowo, w kontekście zwiększenia zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i ich pracowników, istotne będzie stworzenie odpowiedniego zabezpieczenia zdrowotnego, m.in. poprzez zapewnienie warunków sprzyjających poprawie i utrzymaniu dobrego stanu zdrowia osób pracujących. W celu zwiększenia skuteczności powyższych działań w ich realizację będą włączeni pracodawcy.

Zapewnienie stabilnego rozwoju gospodarki w województwie lubelskim wymaga dostosowania się przedsiębiorstw do zmieniających się warunków na rynku, w związku z tym kolejnym wyzwaniem, dla realizowanych działań będzie utrzymanie istniejących miejsc pracy w regionie, przystosowanie pracowników i pracodawców do zmian zachodzących na rynku pracy, poprawa jakości zarządzania zasobami ludzkimi. Istotne będzie upowszechnienie zastosowania elastycznych form zatrudnienia, wsparcie dla pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy, jak również pracy na odległość oraz działania zapewniające większą równowagę między życiem zawodowym, a prywatnym z uwagi na sprawowaną opiekę nad osobami zależnymi. Ponadto w celu utrzymania liczby osób pracujących w gospodarce niezbędna jest aktywizacja osób starszych.

Istnieje potrzeba wsparcia pracodawców w obszarze zarządzania wiekiem i kompetencjami pracowników (np. mentoring w zakresie przekazywania wiedzy i kompetencji koniecznych do sprawnego działania w danej dziedzinie), jak również dostosowanie miejsc pracy do potrzeb osób starszych. Niezbędne będą także działania mające na celu zatrzymanie starszych pracowników na rynku pracy i podnoszenie ich kompetencji, w szczególności cyfrowych.

Kryzys społeczno-gospodarczy spowodowany epidemią COVID-19 oraz zachodzące procesy przemian gospodarczych, często o charakterze recesji, mają bezpośredni wpływ na sytuację pracodawców i ich pracowników, a w konsekwencji grożą ryzykiem redukcji zatrudnienia w przedsiębiorstwach. Wymusza to potrzebę wprowadzania działań mających na celu minimalizowanie jej negatywnych skutków poprzez wspieranie w budowaniu zdolności do gotowości reagowania przez przedsiębiorstwa na sytuacje wyjątkowe.

Zastosowane narzędzia pozwolą na przystosowanie pracowników do zmieniających się warunków i stale rosnących oczekiwań w środowisku pracy. W sytuacjach kryzysowych niezbędne jest wypracowanie rozwiązań pozwalających na szybkie reagowanie na rynku pracy. Działania te przyczynią się do kontynuacji zatrudnienia w przedsiębiorstwach.

Ponadto dynamiczne tempo zmian zachodzących na rynku pracy powoduje konieczność podjęcia działań w zakresie elastycznego reagowania na pojawiające się na rynku pracy zapotrzebowanie na nowe kwalifikacje, kompetencje/umiejętności. Podejmowane inicjatywy mają na celu zwiększenie kwalifikacji, kompetencji/umiejętności, w tym kompetencji cyfrowych pracowników i pracodawców. Celem realizowanych zadań jest przeciwdziałanie zjawisku niedopasowania kwalifikacji, kompetencji/umiejętności pracowników do wymagań pracodawców oraz poprawa jakości zarządzania zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwach. Ponadto interwencja zwiększy szansę mieszkańców regionu na utrzymanie zatrudnienia, zmianę ścieżki kariery zawodowej oraz mobilność zawodową. Proponowane rodzaje wsparcia przyczynią się do poprawy adaptacyjności firm i ich pracowników.

W wyniku interwencji zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów:

- Ograniczenie dezaktywizacji zawodowej i opuszczania rynku pracy z przyczyn zdrowotnych;
- Zwiększenie dostępu do usług rehabilitacyjnych umożliwiających aktywność zawodową;
- Polepszenie stanu zdrowia osób objętych działaniami profilaktycznymi;
- Zwiększenie potencjału zatrudnieniowego przedsiębiorstw dotkniętych kryzysem;
- Wydłużenie okresu aktywności zawodowej osób starszych;
- Zwiększenie zasobów wykwalifikowanych pracowników;
- Wzmocnienie rozwoju zawodowego i podniesienie kwalifikacji, kompetencji/umiejętności pracowników i pracodawców.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

- Realizacja programów zdrowotnych opracowanych na poziomie krajowym;
- Regionalne programy zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu realizowane zgodnie ze schematami znajdującymi się w repozytorium AOTMiT lub wdrażane jako kontynuacja RPZ uzgodnionych z AOTMiT w perspektywie finansowej 2014-2020
- Opracowanie programów polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki, diagnostyki, jak i rehabilitacji;
- Działania wspierające rehabilitację umożliwiającą powrót do pracy;
- Adaptacja środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, w tym eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, m.in. działania edukacyjne oraz w zakresie przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące ich do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia;
- Kompleksowe działania służące wydłużeniu zdolności do pracy osób starszych, uwzględniające zarządzanie wiekiem, w przedsiębiorstwach poprzez upowszechnianie mentoringu w miejscu pracy, rozwijanie kompetencji i kwalifikacji osób starszych, promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się;
- Wsparcie pracodawców z sektora prywatnego we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, w tym we wprowadzaniu pracy zdalnej;
- Outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika;
- Wypracowanie rozwiązań służących ochronie pracowników, zagrożonych utratą zatrudnienia w wyniku zaistniałej sytuacji kryzysowej, m.in.:
 - a) poradnictwo psychologiczne,
 - b) doradztwo zawodowe,
 - c) dodatki motywacyjne dla osób realizujących mentoring w miejscu zatrudnienia,
 - d) środki finansowe na kontynuację zatrudnienia,
 - e) dostosowanie stanowisk pracy do potrzeb pracowników i pracodawców,

- f) formy wsparcia dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników projektu (np. pakiet usług prozdrowotnych m.in. rehabilitacyjnych, edukacja prozdrowotna),
- g) refundacja kosztów opieki nad osobą zależną.

– Usługi rozwojowe w Podmiotowym Systemie Finansowania dla pracodawców i ich pracowników, zgodne z ich zidentyfikowanymi potrzebami (system popytowy w oparciu o BUR).

Katalog beneficjentów:

- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne w tym posiadające osobowość prawną, związki, porozumienia i stowarzyszenia JST.
- Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w szczególności organizacje pozarządowe, organizacje non-profit,
- Podmioty ekonomii społecznej, posiadające doświadczenie w zakresie działań profilaktycznych,
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych,
- Podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą lub ich podmioty tworzące,
- Pracodawcy,
- Instytucja Zarządzająca Programem.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny. Dopuszcza się także tryb niekonkurencyjny.

Główne grupy docelowe

- osoby kwalifikujące się do programów zdrowotnych, w tym w wieku aktywności zawodowej,
- personel służb świadczący usługi zdrowotne,
- pracownicy (w tym osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, pracujące w ramach umów cywilnoprawnych, ubogie pracujące),
- pracownicy zagrożeni zwolnieniem, pracownicy przewidziani do zwolnienia lub osoby zwolnione z przyczyn niedotyczących pracownika,
- przedsiębiorcy oraz ich pracownicy/kadra zarządzająca,
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdą odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez promowanie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Dotyczy to w szczególności działań nakierowanych na promowanie zrównoważonego pod względem płci dostępu do rynku pracy, równych warunków pracy i rozwoju kariery, lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Działania promować będą również równy dostęp do wysokiej jakości szkoleń oraz ich ukończenia, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Działania wpłyną na zwiększenie udziału kobiet w zatrudnieniu oraz przyczynią się do godzenia życia zawodowego i osobistego, zwalczania feminizacji ubóstwa i dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy oraz w edukacji i szkoleniach. Promowany będzie równy dostęp i korzystanie z opieki zdrowotnej.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów wynikających z Gminnych Programów Rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.8.3.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4 (d)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej dzięki EFS	osoba	15 501	155 014
VIII	4 (d)	EFS+	Słabiej rozwinięte	CO04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek objętych wsparciem w programie	osoba	25 798	128 991

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

VIII	4 (d)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba osób, które dzięki wsparciu Europejskiego Funduszu Społecznego+ podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie/ Liczba osób, które w wyniku realizacji wsparcia podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoba	42%	2020	57%	System teleinformatyczny	
VIII	4 (d)	EFS+	Słabiej rozwinięte	CR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu.	osoba	20%	2020	25%	System teleinformatyczny	

2.1.8.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	140 Wsparcie na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów na rynku pracy	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	144 Działania na rzecz zdrowego i dostosowanego środowiska pracy uwzględniające zagrożenia dla zdrowia i obejmujące m.in. promocję aktywności fizycznej	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	146 Wsparcie na rzecz przystosowywania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.9. Priorytet IX Lepsza edukacja

2.1.9.1. Cel szczegółowy 4(e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego

2.1.9.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Celem interwencji jest wzmocnienie potencjału podmiotów, realizujących zadania oświatowe - w zakresie efektywności, jakości oraz dostępności nauczania adekwatnego do wymogów rynku pracy, oraz wsparcie uczniów/słuchaczy - w zakresie nabywania umiejętności, wyboru zawodu lub ścieżki kształcenia. Realizowane będą programy ukierunkowane na wsparcie systemu edukacji w regionie, tj. wdrożenie systemowych rozwiązań w zakresie doradztwa zawodowego oraz edukacyjno-zawodowego, które przyczynią się do trafnego wyboru ścieżki kariery przez poszczególnych uczniów, jak również wsparcie systemu oświaty w regionie (w szczególności szkół i nauczycieli) w realizacji procesu nauczania w systemie zdalnym, opartym o nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne. Aby możliwe było efektywne wsparcie w postaci doradztwa zawodowego lub edukacyjno-zawodowego, niezbędna jest promocja kształcenia zawodowego w regionie, ukierunkowana na wsparcie uczniów/słuchaczy w wyborze zawodu lub dalszej ścieżki kształcenia. Służyć ma temu m.in. organizacja targów edukacyjnych z udziałem szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz pracodawców, czy też spotkania zawodoznawcze/ wizyty studyjne.

Powyższe działania pozwolą na wzmocnienie efektywności i jakości systemu oświaty w regionie, jak również przyczynią się do zwiększenia dostępności nauczania (np. poprzez upowszechnienie systemu zdalnego nauczania i rozwój kompetencji cyfrowych kadr oświaty). Rozwój doradztwa zawodowego i edukacyjno-zawodowego oraz promocja kształcenia zawodowego, przyczynią się do ukierunkowania szkół prowadzących kształcenie zawodowe do reagowania na potrzeby rynku pracy, natomiast ucznióm/słuchaczy - zmotywują do nabywania umiejętności oraz świadomego wyboru zawodu bądź dalszej ścieżki kształcenia.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

Typy projektów

- Programy systemowego wsparcia doradztwa zawodowego lub edukacyjno-zawodowego.
- Programy wdrażające systemowe rozwiązania w zakresie zdalnego nauczania i rozwoju kompetencji cyfrowych kadr oświaty w regionie.
- Promocja i upowszechnienie informacji w zakresie kształcenia zawodowego w regionie, m.in. poprzez targi edukacyjne, spotkania zawodoznawcze / wizyty studyjne w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe i u pracodawców.
- Działania na rzecz upowszechnienia idei uczenia się przez całe życie.

Katalog beneficjentów

- Samorząd Województwa Lubelskiego lub jego jednostki organizacyjne.
- Podmioty realizujące zadania ustawowe w zakresie oświaty.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

Ze względu na charakter wsparcia, działania będą realizowane w trybie niekonkurencyjnym przez podmioty do tego uprawnione. W przypadku promocji kształcenia zawodowego i programów doradztwa zawodowego lub edukacyjno-zawodowego wymagane są projekty kompleksowe, realizowane we współpracy z pracodawcami oraz szkołami wyższymi.

Główne grupy docelowe

Katalog grup docelowych obejmuje podmioty/osoby z terenu woj. lubelskiego, tj.:

- Szkoły i placówki oświatowe realizujące kształcenie ogólne, ich kadra oraz uczniowie/słuchacze,
- Szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe, ich kadra oraz uczniowie/słuchacze,
- Organy prowadzące szkoły i placówki, o których mowa w tirecie pierwszym i drugim,
- Pracodawcy,
- Rodzice/opiekunowie prawni uczniów szkół i placówek oświatowych,
- Podmioty prowadzące kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych, ich kadra oraz słuchacze.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez promowanie w ramach rozwiązań systemowych równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Podejmowane działania wspierać będą równy dostęp do wysokiej jakości włączającego kształcenia i szkoleń oraz promować ich ukończenie, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Działania przyczynią się w szczególności do godzenia życia zawodowego i osobistego oraz zwalczania dyskryminacji ze względu na płeć w edukacji i szkoleniach.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach CS nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.9.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	4 (e)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem w programie	sztuka	57	566

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IX	4 (e)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących wypracowane formy wsparcia systemu edukacji	sztuka	0	Nie dotyczy	20%	System teleinformatyczny	

2.1.9.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (e)	149 Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (e)	151 Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 2 – forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (e)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (e)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (e)	02 Rozwój kompetencji cyfrowych i tworzenie miejsc pracy w sektorze cyfrowym	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (e)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

2.1.9.2. Cel szczegółowy 4(f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

2.1.9.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Celem interwencji jest wspieranie dostępności oraz wzrost jakości i efektywności edukacji w regionie, na każdym jej etapie (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego). Szczególny nacisk zostanie położony na edukację włączającą, dostępną dla osób z niepełnosprawnościami w szkołach i placówkach ogólnodostępnych (w tym wzrost zatrudnialności nauczycieli z niepełnosprawnościami poprzez odpowiednie dostosowanie szkół i placówek oświatowych), kształcenie umiejętności przekrojowych i kompetencji kluczowych na rynku pracy, rozwój umiejętności cyfrowych, w szczególności w przypadku osób starszych. W tym celu realizowane będą działania wspierające lepszą jakość i dostępność edukacji na wszystkich etapach kształcenia: od edukacji przedszkolnej, poprzez kształcenie ogólne i zawodowe, po kształcenie ustawiczne w regionie. Interwencja będzie realizowana na trzech płaszczyznach - od wsparcia osób, tj. dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów/ słuchaczy szkół i placówek oświatowych z woj. lubelskiego oraz ich rodziców/opiekunów prawnych, osób zainteresowanych podwyższaniem umiejętności i kwalifikacji, po wsparcie szkół i placówek systemu oświaty w regionie oraz ich kadry.

Kluczowe będzie doradztwo zawodowe lub edukacyjno-zawodowe, w tym zajęcia zawodoznawcze dla uczniów/słuchaczy, które przyczynią się do świadomych i zgodnych z potrzebami rynku pracy wyborów dalszej ścieżki zawodowej lub ścieżki kształcenia. Organizacja wsparcia psychologiczno-pedagogicznego przyczyni się do lepszej kondycji psychicznej dzieci/uczniów/słuchaczy, co w związku z dużym ryzykiem wystąpienia w tej grupie osób chorób i zaburzeń psychicznych (w tym liczbą samobójstw wśród dzieci i młodzieży szkolnej) ma niebagatelne znaczenie. Wsparcie w zakresie doskonalenia kompetencji wychowawczych zostanie skierowane również do rodziców/opiekunów prawnych dzieci i uczniów oraz do nauczycieli, tak aby możliwe było wszechstronne stymulowanie rozwoju dzieci i młodzieży. Kontynuowana będzie realizacja programów stypendialnych dla uczniów szczególnie uzdolnionych, które umożliwią im wszechstronny rozwój edukacyjny i zawodowy.

Zakłada się również działania na rzecz rozwoju jakości nauczania w szkołach i placówkach oświatowych, współpracę szkół z pracodawcami i sektorem szkolnictwa wyższego, jak również wsparcie osób dorosłych w nabywaniu i doskonaleniu umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Szczególny nacisk zostanie położony na rozwój innowacyjnych form i metod nauczania, w tym w zakresie edukacji zdalnej, oraz wzrost jakości zarządzania szkołami.

Zaplanowane działania przyczynią się do wzrostu dostępności edukacji, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami, zwiększenia jakości nauczania oraz potencjału świadczenia usług edukacyjnych przez szkoły i placówki oświatowe, jak również rozwój umiejętności i wzrost kompetencji/kwalifikacji dzieci/uczniów/słuchaczy szkół i placówek oświatowych, jak również kadry systemu oświaty w regionie. Działania przyczynią się również do zwiększenia odsetka osób dorosłych w regionie, które korzystają z form kształcenia ustawicznego i w jego wyniku podniosły swoje umiejętności, kwalifikacje, w tym zawodowe oraz kompetencje.

Rezultatem wsparcia będzie wzrost dostępności wysokiej jakości kształcenia w regionie. Nastąpi także poprawa warunków lokalowych i bazy dydaktycznej w nowych i istniejących już szkołach i placówkach oświatowych, w tym w ośrodkach wychowania przedszkolnego. Rezultatem wsparcia będzie również wzmocnienie wychowawczej i wspierającej funkcji przedszkola i szkoły w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zapewnienie wysokiej jakości kształcenia osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym osobom z niepełnosprawnościami oraz uczniom zdolnym.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów:

W zakresie edukacji przedszkolnej:

- Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego i związanej z tym bazy lokalowej i dydaktycznej.
- Unowocześnianie istniejącej bazy lokalowej i dydaktycznej w zakresie edukacji przedszkolnej.
- Programy rozwojowe ośrodków wychowania przedszkolnego (OWP), uwzględniające m.in.:
 - dostosowanie OWP do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami,
 - dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wychowawcze oraz specjalistyczne,
 - pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla dzieci w wieku przedszkolnym oraz wsparcie rodziców/opiekunów prawnych i nauczycieli w zakresie stymulowania rozwoju dziecka, jak również rozwijania kompetencji wychowawczych i opiekuńczych, działania na rzecz wzmacniania relacji i współpracy kadry z rodzicami/opiekunami prawnymi,
 - doskonalenie zawodowe kadry OWP (w tym nauczycieli i kadr zarządzających), w szczególności w zakresie pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z dziećmi zdolnymi i z dziećmi z niepełnosprawnościami podnoszenie jakości systemu zarządzania OWP.

W zakresie kształcenia ogólnego i zawodowego:

- Programy rozwojowe szkół, uwzględniające m.in.:
 - dostosowanie szkół i realizowanego nauczania do potrzeb uczniów/słuchaczy oraz nauczycieli z niepełnosprawnościami,
 - organizacja i realizacja dodatkowej oferty dydaktycznej, przyczyniającej się do rozwoju umiejętności podstawowych, przekrojowych i zawodowych niezbędnych na rynku pracy, w tym kompetencji cyfrowych, oraz rozwijającej talenty i zainteresowania uczniów (w tym uczniów zdolnych),
 - wyposażenie szkół w niezbędny sprzęt, w tym rozwój pracowni przedmiotowych,
 - organizację i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów/słuchaczy (w tym realizację zajęć rewalidacyjnych), wsparcie rodziców/opiekunów prawnych uczniów i nauczycieli w zakresie stymulowania rozwoju ucznia oraz doskonalenia umiejętności wychowawczych,
 - doradztwo zawodowe lub edukacyjno-zawodowe dla uczniów (w tym indywidualne oraz na każdym etapie kształcenia zajęcia zawodoznawcze u pracodawców),
 - współpracę szkół ponadpodstawowych z pracodawcami, w szczególności organizację staży dla uczniów u pracodawców,
 - wsparcie uczniów szkół ponadpodstawowych w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień i kwalifikacji zwiększających ich szanse na rynku pracy,
 - doskonalenie zawodowe nauczycieli,
 - działania służące podnoszeniu jakości systemu zarządzania szkołami i placówkami oświatowymi, w tym podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej,
 - wdrażanie nowych, innowacyjnych form nauczania.
- Programy pomocy stypendialnej dla uczniów/słuchaczy szczególnie uzdolnionych.

W zakresie kształcenia zawodowego:

- Współpraca szkół i centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego z pracodawcami i szkołami wyższymi w celu zwiększenia potencjału szkół, w szczególności poprzez organizację zajęć dla uczniów/słuchaczy.
- Dodatkowe zajęcia specjalistyczne umożliwiające uczniom/słuchaczom uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy i umiejętności zawodowych.
- Wsparcie nauczycieli (w tym nauczycieli zawodu) oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu w zakresie uzyskiwania uprawnień lub kwalifikacji do nauczania zawodu oraz w zakresie odbywania staży/szkoleń branżowych.
- Wsparcie osób posiadających przygotowanie zawodowe uznane przez dyrektora szkoły lub placówki za odpowiednie do prowadzenia zajęć z zakresu kształcenia zawodowego w zakresie uzyskiwania uprawnień lub kwalifikacji do nauczania zawodu oraz w zakresie odbywania staży/szkoleń branżowych.

W zakresie kształcenia ustawicznego:

- Wsparcie osób dorosłych w rozwoju i nabywaniu nowych umiejętności, kwalifikacji i kompetencji, w tym podniesienia kwalifikacji zawodowych, a także umiejętności podstawowych i przekrojowych oraz ich weryfikacja poprzez odpowiednie egzaminy
- Wsparcie jakości kształcenia i rozwoju elastycznego systemu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w tym realizowanych w trybie zdalnym.

Katalog beneficjentów

- Podmioty uprawnione do prowadzenia edukacji przedszkolnej, tj. publiczne i niepubliczne przedszkola lub inne funkcjonujące formy wychowania przedszkolnego lub ich organy prowadzące.
- Szkoły i placówki oświatowe oraz ich organy prowadzące.
- Jednostki samorządu terytorialnego (oraz ich jednostki organizacyjne), ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.
- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz ich organy prowadzące.
- Podmioty uprawnione do prowadzenia kształcenia ustawicznego oraz ich organy prowadzące.
- Samorząd Województwa Lubelskiego (w zakresie programów pomocy stypendialnej).
- Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej; osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych (w zakresie wsparcia przez BUR).

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia:

Działania będą realizowane głównie w trybie konkurencyjnym, z preferencją dla edukacji włączającej, aby kształcenie mogło być prowadzone w szkołach i placówkach ogólnodostępnych, a nie specjalnych. Tryb niekonkurencyjny przewidziano dla projektów stypendialnych. Ponadto, premiowane będzie podnoszenie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli oraz doskonalenie zawodowe nauczycieli w zakresie pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Preferowane będą projekty, które zakładają współpracę szkół i placówek oświatowych ze szkołami wyższymi oraz pracodawcami. Premiowana będzie również komplementarność wsparcia z EFRR oraz Programem Rozwoju Kompetencji Cyfrowych.

Główne grupy docelowe

- Dzieci w wieku przedszkolnym oraz ich rodzice/opiekunowie prawni.

- Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego z terenu woj. lubelskiego oraz ich kadra (w tym nauczyciele).
- Szkoły i placówki oświatowe z terenu woj. lubelskiego oraz ich kadra (w tym nauczyciele) i uczniowie/słuchacze (w tym szczególnie uzdolnieni), jak również ich rodzice/opiekunowie prawni.
- Instruktorzy praktycznej nauki zawodu.
- Pracodawcy.
- Osoby dorosłe zgłaszające z własnej inicjatywy chęć podnoszenia, uzupełnienia umiejętności, kompetencji i kwalifikacji, w tym kwalifikacji zawodowych.
- Podmioty uprawnione do prowadzenia kształcenia ustawicznego z terenu województwa lubelskiego oraz ich kadra (w tym nauczyciele).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

W celu szczegółowym zostanie to zapewnione m.in. poprzez uwzględnianie potrzeb dzieci i osób z grup defaworyzowanych, w szczególności w ramach edukacji włączającej, promowanie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Podejmowane działania wspierać będą równy dostęp do wysokiej jakości włączającego kształcenia i szkoleń, promować ich ukończenie, ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Działania przyczynią się do godzenia życia zawodowego i osobistego oraz zwalczania dyskryminacji ze względu na płeć w edukacji i szkoleniach.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie w przedmiotowym celu szczegółowym zaplanowano wykorzystanie instrumentu ZIT. Instrument ZIT będzie realizowany na terenie obszarów strategicznej interwencji w postaci Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wskazanych w SRWL2030. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów wynikających z Gminnych Programów Rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.9.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	4 (f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	Douzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoba	7 088	47 252
IX	4 (f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu	sztuka	173	690

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IX	4 (f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	sztuka	86%	2020	90%	System informatyczny	

2.1.9.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	148 Wsparcie na rzecz wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (z wyłączeniem infrastruktury)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	149 Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	151 Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	02 Rozwój kompetencji cyfrowych i tworzenie miejsc pracy w sektorze cyfrowym	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	05 Niedyskryminacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IX	EFS+	Słabiej rozwinięte	4 (f)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.10. Priorytet X Rozwój zrównoważony terytorialnie

2.1.10.1. Cel szczegółowy- 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

2.1.10.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Problematyka urbanizacji oraz rozwój miast stanowią ważną część krajowej i europejskiej polityki regionalnej. Uwzględnia ona w szczególności zintegrowane podejście do zagadnień rozwojowych, a także wskazuje ważną rolę miast i obszarów funkcjonalnych w rozwoju kraju i regionów. Miasta odgrywają kluczową rolę w tworzeniu warunków rozwojowych, stanowią centra koncentracji zasobów ludzkich, kapitału ekonomicznego, technologicznego i kulturowego. Zróżnicowanie rozwojowe miast województwa lubelskiego obserwowane jest na płaszczyźnie społecznej, ekonomicznej, jak i instytucjonalnej, co znajduje odzwierciedlenie w poziomie ich konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej. Konsekwencją nagromadzenia niekorzystnych czynników społeczno-gospodarczych na terenach miejskich jest ograniczona możliwość rozwoju i wykorzystania posiadanych potencjałów. Grupą obszarów o szczególnej koncentracji problemów rozwojowych są miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Miasta te cechuje regres w rozwoju. Utratę funkcji społeczno-gospodarczych i administracyjnych pogłębia depopulacja i niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej. Problemy miast wymagają od lokalnych samorządów podjęcia zintegrowanych działań, dostosowanych do indywidualnych potrzeb danego obszaru i lokalnej społeczności. Obok działań wspierających lokalny rozwój gospodarczy konieczne są działania na rzecz dostosowania tkanki miejskiej do nowych wyzwań, poprawy atrakcyjności osiedleńczej, w tym także dostępności i jakości usług publicznych i co ważne - planowania działań rozwojowych w ujęciu funkcjonalnym, szerszym niż granice administracyjne poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Przed lokalnymi społecznościami stoi wyzwanie wypracowania strategii terytorialnych, które w najbardziej adekwatny sposób określą potrzeby, zdefiniują cele oraz wskażą najbardziej efektywne do podjęcia działania.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

Wyzwaniom tym służyć będą interwencje integrujące dziedziny takie, jak w szczególności:

- rewitalizacja obszarów zdegradowanych, realizowana na podstawie gminnych programów rewitalizacji. Realizowane w tym zakresie przedsięwzięcia będą obejmowały kompleksowe działania mające na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni zurbanizowanej i zjawiskom kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej oraz poprawę środowiska zamieszkania. Działania w ramach rewitalizacji będą miały charakter kompleksowy;
- ochrona, rozwój i promowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury. Realizowane w tym zakresie inwestycje będą obejmowały m.in. działania na rzecz ochrony zabytków ruchomych, roboty budowlane i modernizacyjne dotyczące zabytków i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem oraz obiektów infrastruktury kultury, zachowanie, upowszechnianie i ochronę dziedzictwa niematerialnego, digitalizację dóbr kultury. Działania w tych dziedzinach tematycznych powinny mieć na celu zintegrowany rozwój społeczno-gospodarczy miejskich obszarów funkcjonalnych przy jednoczesnym zwiększeniu atrakcyjności turystycznej tych obszarów;
- bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli - seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i rodziców z małymi dziećmi;
- rozwój obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych o właściwości uzdrowiskowe i walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej. Realizowane w tym zakresie inwestycje będą obejmowały m.in. działania w zakresie budowy i rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, obiektów dziedzictwa naturalnego wraz z zagospodarowaniem terenów wokół, tworzenia sieciowych produktów turystycznych;

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób komplementarny na potrzeby oraz problemy rozwojowe miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, w SRWL2030 wyznaczono obszary strategicznej interwencji, na terenie których podejmowana będzie interwencja za pomocą zintegrowanych instrumentów terytorialnych. Na wyznaczonych terenach miejskich obszarów funkcjonalnych znajduje się 11 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, wskazanych jako obszary strategicznej interwencji w KSRR2030. Ponadto podejmowane będą również działania rewitalizacyjne na zdegradowanych obszarach miejskich.

Inwestycje w drogi lokalne możliwe będą wyłącznie jako element zapewniający integralność podejmowanych interwencji i tylko w przypadku, gdy prowadzić będą one do poprawy funkcjonalności oraz rozwoju infrastruktury transportu publicznego. Wydatki na drogi lokalne będą stanowiły mniejszość wydatków.

Wsparcie ukierunkowane na rozwój kultury nie będzie obejmować działań na rzecz budowy nowych obiektów kubaturowych - budynków.

Podejmowane interwencje prowadzić mają do zmniejszenia nierówności społeczno-gospodarczych w wymiarze terytorialnym na poziomie lokalnym, poprzez oddolne rozwiązywanie problemów społecznych, gospodarczych i przestrzenno-środowiskowych oraz budowę trwałego kapitału społecznego. Rezultatem podejmowanych działań uzgadnianych w trybie partycypacyjnym będzie podniesienie jakości życia oraz wyrównanie dysproporcji rozwojowych prowadzące do wzmocnienia pozycji miast. Wszystkie realizowane działania muszą zapobiegać zmianom klimatycznym.

Katalog beneficjentów

Do głównych grup beneficjentów należą:

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego,
- parki narodowe i krajobrazowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno- prywatne,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- MŚP.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

Realizowane działania z wykorzystaniem instrumentów terytorialnych takich jak: ZIT i IIT muszą wynikać ze strategii terytorialnych.

W formule ZIT realizowane będą wyłącznie przedsięwzięcia określone w strategiach rozwoju ponadlokalnego przewidujących realizację ZIT lub w Planach działań ZIT, wprowadzających kompleksowe i spójne dla całego obszaru funkcjonalnego rozwiązania. Projekty ZIT mogą realizować wszystkie cele polityki spójności wskazane w rozporządzeniu ogólnym, tj. oprócz dedykowanego CP5 również określone w ramach CP 1-4, zgodnie z zapisami Programu.

Dla obszarów tematycznych CS 5(i) realizowanych w formule ZIT przewiduje się niekonkurencyjny tryb wyboru projektów. Jednym z warunków realizacji instrumentu ZIT jest zawiązanie sformalizowanej formy współpracy samorządów w ramach zidentyfikowanych w SRWL2030 miejskich obszarów funkcjonalnych.

W ramach IIT realizowane będą wyłącznie przedsięwzięcia ujęte w gminnych programach rewitalizacji pełniących funkcję planów działań IIT, zlokalizowanych na wyznaczonych obszarach rewitalizacji na terenach miejskich. Programy rewitalizacji muszą zostać pozytywnie zaopiniowane przez IZ. W ramach rewitalizacji możliwość realizacji działań inwestycyjnych będzie uzależniona od potrzeb społecznych mieszkańców obszaru

rewitalizacji poprzez powiązanie działań infrastrukturalnych z działaniami współfinansowanymi z EFS+. Głównym trybem wyboru projektów rewitalizacyjnych będzie tryb konkurencyjny. Zastosowane będą preferencje dla działań rewitalizacyjnych realizowanych na obszarach miast średnich tracących funkcje społeczno- gospodarcze zdelimitowanych w KSRR2030.

Ponadto, w zakresie CS 5(i) preferowane będą projekty przyczyniające się do osiągnięcia celów klimatycznych wynikających ze strategii „Europejskiego Zielonego Ładu”.

Główne grupy docelowe

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach celu szczegółowego będą mieszkańcy miast województwa lubelskiego wraz z ich otoczeniem funkcjonalnym, w tym miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Ze względu na kluczową rolę miast w strukturze funkcjonalno-przestrzennej regionu, realizowane projekty oddziaływać będą na mieszkańców całego województwa lubelskiego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antidyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia i niedyskryminacji będą realizowane w projektach poprzez takie rozwiązania architektoniczne, które zapewnią możliwość samodzielnego korzystania z produktów projektów, tj. m.in. usług, atrakcji turystycznych, kulturalnych, obiektów użyteczności publicznej wszystkim osobom, bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Konieczne jest uwzględnienie w projektach zasad uniwersalnego projektowania, czyli powszechnej dostępności dla wszystkich osób. Pozwoli to zwiększyć aktywność wszystkich użytkowników, w tym OzN, seniorów, dzieci zarówno w sferze społecznej jak i zawodowej oraz stworzy podstawy do integracji i pełniejszego zaangażowania się w życie społeczne.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania realizowane w ramach celu szczegółowego objęte zostaną instrumentami terytorialnymi, tj. ZIT oraz innym instrumentem terytorialnym (IIT).

Podejście terytorialne w ramach instrumentu ZIT planuje się wykorzystać wobec OSI w postaci MOF wskazanych w SRWL2030 w celu wzmocnienia czynników miastotwórczych oraz przywrócenia funkcji miastom, które utraciły na znaczeniu społeczno-gospodarczym i potencjałe rozwojowym. Zdefiniowane problemy odnoszą się w tym przypadku do terytorium mającego wyraźną odrębność i specyfikę ze względu na zurbanizowany charakter, istniejące niewykorzystywane potencjały oraz warunki dla skutecznego przeprowadzenia interwencji dzięki podejściu zintegrowanemu.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

ZIT będzie z jednej strony formą koordynacji wsparcia w ramach Programu, z drugiej natomiast narzędziem koncentrowania partnerstw na wspólnych celach. Pomiędzy IZ a Związkiem ZIT wynegocjowany i uzgodniony zostanie pakiet strategicznych przedsięwzięć, które uzyskają skoordynowany dostęp do osi priorytetowej dedykowanej CP 5 jak i innych osi priorytetowych w zakresie zdefiniowanym przez IZ. Mechanizm ten służyć będzie też koordynacji zewnętrznej, ponieważ powstające strategie rozwoju ponadlokalnego/plany działań ZIT identyfikować będą również przedsięwzięcia kwalifikujące się do wsparcia w ramach innych – komplementarnych – narzędzi finansowania (np. krajowych programów operacyjnych, Krajowego Planu Odbudowy).

Podstawą realizacji Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) będą gminne programy rewitalizacji opracowane zgodnie z ustawą o rewitalizacji w celu wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów miejskich.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.1.10.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
X	5 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 74	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	72 294	1 445 882
X	5 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Strategie	1	17
X	5 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Obiekty kultury i turystyki (szt.) cultural and tourism sites	8	150
X	5 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0,14	2,89

Wskaźniki rezultatu

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
X	5 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby/rok	0	Nie dotyczy	1 213 766	system teleinformatyczny	
X	5 (i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba osób korzystających z efektów wspartych projektów rewitalizacyjnych	Osoby/rok	0	Nie dotyczy	159 485	system teleinformatyczny	

2.1.10.1.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	165 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	167 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	168 Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	01 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	02 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	03 Miejskie obszary funkcjonalne	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	17 Dzielnice miejskie	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	18 Miasta, małe miasta i przedmieścia	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
---	------	--------------------	-------	---------------------------------------	--

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (i)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.1.10.2. Cel szczegółowy- 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

2.1.10.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Opis celów i rezultatów wsparcia

Obszarami największej koncentracji problemów rozwojowych i w największym stopniu zagrożonymi trwałą marginalizacją w województwie lubelskim są skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast. Obszary te cechuje peryferyjne położenie poza obszarami największych aglomeracji i słaba dostępność transportowa. Wyróżnia je m.in. niski poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunalną. Problemem jest także deprawacja infrastruktury publicznej, co negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców. Obszary te borykają się z niekorzystną sytuacją demograficzną, a także ze słabym dostępem do podstawowych usług publicznych. Istotnym zagrożeniem jest dalsze pogarszanie się ich słabej pozycji konkurencyjnej, co może prowadzić do ich trwałej społecznej i ekonomicznej marginalizacji.

W województwie obserwujemy zróżnicowanie obszarów wiejskich, wynikające z różnej przeszłości historycznej i odmiennego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz warunków przyrodniczych. Złożona problematyka obszarów wiejskich wymaga od lokalnych interesariuszy, tj. samorządów, stowarzyszeń, przedsiębiorców podjęcia działań związanych z racjonalnym wykorzystaniem lokalnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz przyrodniczych. Wkomponowanie w wiejską przestrzeń gospodarczą nowych pozarolniczych funkcji zdecydowanie przyspieszy rozwój społeczno-gospodarczy zapobiegnie depopulacji i zapewni lepszy standard życia.

Wielofunkcyjne wykorzystanie kapitału społecznego i przestrzeni może zdecydowanie przyspieszyć rozwój społeczno-gospodarczy terenów wiejskich.

Opis interwencji - rodzaje planowanych działań, typów projektów

Służąc temu będą interwencje integrujące dziedziny takie, jak:

- rewitalizacja obszarów wiejskich w oparciu o gminne programy rewitalizacji. Realizowane w tym zakresie przedsięwzięcia będą obejmowały kompleksowe działania mające na celu przeciwdziałanie degradacji infrastruktury i przestrzeni publicznej oraz poprawę środowiska zamieszkania;
- ochrona, rozwój i promowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury. Realizowane w tym zakresie inwestycje będą obejmowały m.in. działania w zakresie ochrony zabytków ruchomych, roboty budowlane i modernizacyjne dotyczące zabytków i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem oraz obiektów infrastruktury kultury, zachowanie, upowszechnianie i ochronę dziedzictwa niematerialnego, digitalizację dóbr kultury. Działania w tych dziedzinach tematycznych powinny mieć na celu zintegrowany rozwój społeczno-gospodarczy wiejskich obszarów przy jednoczesnym zwiększeniu ich atrakcyjności turystycznej;
- bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli - seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i rodziców z małymi dziećmi;
- rozwój obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych o właściwości uzdrowiskowe i walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej. Realizowane w tym zakresie inwestycje będą obejmowały m.in. działania w zakresie budowy i rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, obiektów dziedzictwa naturalnego wraz z zagospodarowaniem terenów wokół, tworzenia sieciowych produktów turystycznych.

Inwestycje w drogi lokalne możliwe będą wyłącznie jako element zapewniający integralność podejmowanych interwencji i tylko w przypadku, gdy prowadzić będą one do poprawy funkcjonalności oraz rozwoju infrastruktury transportu publicznego. Wydatki na drogi lokalne będą stanowiły mniejszość wydatków. Wsparcie ukierunkowane na rozwój kultury nie będzie obejmować działań na rzecz budowy nowych obiektów kubaturowych – budynków.

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich jest szansą na ożywienie społeczno-gospodarcze oraz zachowanie ciągłości kulturowej i tradycji podnoszącej poczucie identyfikacji i tożsamości regionalnej. Innowacyjne podejście do wykorzystania zasobów lokalnych wzmocni pozytywny wizerunek i pozycję regionu jako atrakcyjnego miejsca aktywnego wypoczynku i życia. Rozwój w oparciu o niematerialne dziedzictwo kultury będzie sprzyjał zacieśnianiu więzi społecznych, a także aktywizacji zawodowej mieszkańców, przyczyni się do wykorzystania unikalnych zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dzięki rozwojowi dodatkowych sfer działalności uzupełniających podstawową funkcję rolniczą, poprawie ulegnie sytuacja ekonomiczna gospodarstw. Rezultatem podejmowanych działań będzie zmniejszenie dysproporcji rozwojowych, ograniczenie różnic w jakości życia na obszarach wiejskich oraz przeciwdziałanie depopulacji tych obszarów. Wszystkie działania muszą zapobiegać zmianom klimatycznym.

Katalog beneficjentów

Do głównych grup **beneficjentów** należą:

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego, parki narodowe i krajobrazowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne,
- spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej,
- Lokalne Grupy Działania,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- MŚP.

Główne/kierunkowe zasady udzielania wsparcia

Realizowane działania muszą wynikać ze strategii terytorialnych w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych (IIT).

W ramach IIT realizowane będą przedsięwzięcia wynikające z gminnych programów rewitalizacji oraz strategii rozwoju ponadlokalnego opracowywanych przez partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego o charakterze formalnym na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją wyznaczonych w KSRR2030 Instrument IIT dedykowany jest partnerstwom z obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. W ramach IIT dot. partnerstw z obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją kwalifikowalne będą jedynie wydatki dot. projektów/części projektów realizowanych na terenie gmin województwa lubelskiego zagrożonych trwałą marginalizacją, zdelimitowanych w KRSS2030. Wdrażane będą również przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji obszarów wiejskich, realizowane na terenach wskazanych w opracowanych gminnych programach rewitalizacji.

Głównym trybem wyboru projektów będzie tryb konkurencyjny. Zastosowane będą preferencje dla działań rewitalizacyjnych realizowanych na obszarach gmin zagrożonych trwałą marginalizacją zdelimitowanych zgodnie z KSRR2030.

Główne grupy docelowe

Grupą docelową działań podejmowanych w ramach celu szczegółowego będą mieszkańcy województwa lubelskiego, w tym społeczności lokalne szczególnie zagrożone trwałą marginalizacją, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub ubóstwem, otoczenie osób wykluczonych społecznie, a także podmioty gospodarcze i instytucje korzystające z rezultatów projektu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach celu szczegółowego przestrzegane będą zasady horyzontalne, o których mowa w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w art. 10 *Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, z uwzględnieniem *Karty Praw podstawowych Unii Europejskiej*, *Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja ONZ)* oraz art. 6a i 67 *Rozporządzenia Ogólnego* (także w zakresie spełnienia horyzontalnych warunków podstawowych zgodnie z Załącznikiem III), jak również właściwe przepisy krajowe oraz stosowne wytyczne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu przestrzegane będą zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Istotne będzie również zapewnienie dostępności produktów, towarów i usług dla wszystkich użytkowników, zgodnie obowiązującymi przepisami, w tym art. 9 *Konwencji ONZ*. Zasady horyzontalne, w tym wyrównywanie szans i polityka antydyskryminacyjna znajdują odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia i niedyskryminacji będą realizowane w projektach poprzez takie rozwiązania architektoniczne, które zapewnią możliwość samodzielnego korzystania z produktów projektów, tj. m.in. usług, atrakcji turystycznych, kulturalnych, obiektów użyteczności publicznej wszystkim osobom, bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Konieczne jest uwzględnienie w projektach zasad uniwersalnego projektowania, czyli powszechnej dostępności dla wszystkich osób. Pozwoli to zwiększyć aktywność wszystkich użytkowników, w tym OzN, seniorów, dzieci zarówno w sferze społecznej jak i zawodowej oraz stworzy podstawy do integracji i pełniejszego zaangażowania się w życie społeczne.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania realizowane w ramach celu szczegółowego objęte zostaną Innymi Instrumentami Terytorialnymi: instrumentem dedykowanym obszarom zagrożonym trwałą marginalizacją oraz instrumentem dotyczącym rewitalizacji obszarów wiejskich. Preferowane będą działania zlokalizowane w subregionalnych obszarach strategicznej interwencji, wyznaczonych w SRWL2030 pod warunkiem zapewnienia zgodności z kierunkami interwencji/ tematycznymi obszarami wsparcia wyszczególnionymi dla danych obszarów w powyżej wskazanej strategii.

Działaniami realizowanymi w ramach celu szczegółowego objęte zostaną partnerstwa z obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. Dodatkowo, oprócz interwencji realizowanej w ramach instrumentu terytorialnego wdrażanego w CP 5, projekty ujęte w opracowanych przez partnerstwa strategiach rozwoju ponadlokalnego uzyskają preferencje (np. dodatkowe punkty) w naborach dotyczących w szczególności obszarów tematycznych wskazanych w KSRR2030. Premiowana będzie również zgodność projektu z kierunkami interwencji wynikającymi ze SRWL2030 określonymi dla OSI subregionalnych.

Wsparcie ukierunkowane zostanie również do obszarów wiejskich podejmujących przedsięwzięcia rewitalizacji obszarów zdegradowanych, wyznaczonych w Gminnych Programach Rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach CS główną formą finansowania będzie dotacja. Nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.1.10.2.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
X	5 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuka	8	165
X	5 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	hektary	1,08	21,6

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
X	5 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby /rok	0	Nie dotyczy	630 630	system teleinformatyczny	
X	5 (ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na późniejszym etapie prac	Liczba osób korzystających z efektów wspartych projektów rewitalizacyjnych	Osoby /rok	0	Nie dotyczy	73 647	system teleinformatyczny	

2.1.10.2.3. Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	165 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	167 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	168 Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	172 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla działań typowych dla EFS+ koniecznych do wdrożenia części	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

				operacji objętej EFRR i bezpośrednio z nią związanych)	
--	--	--	--	--	--

Wymiar 2 – forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	01 Dotacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	24 Inne rodzaje terytoriów objętych wsparciem	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 (ii)	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.2. Priorytety dotyczące pomocy technicznej

2.2.1. Priorytet dotyczący pomocy technicznej

2.2.1.1. Interwencja w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań:

Działania w ramach tego priorytetu ujmujemy w trzech grupach ze względu na cele interwencji, którym służą:

- 1) Wsparcie instytucji zarządzającej i instytucji wdrażających Program: Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027:
 - zapewnienie odpowiednio licznego i wykwalifikowanego personelu poprzez finansowanie jego wynagrodzeń, ciągłego procesu podnoszenia jego kwalifikacji i umiejętności oraz wyposażenia go w zaplecze lokalowo-techniczne umożliwiające najbardziej efektywną pracę w zakresie sprawnego realizowania Programu;
 - finansowanie kosztów procesów realizowanych przez instytucję zarządzającą i instytucje wdrażające, niezbędnych do prawidłowego przygotowania i wdrażania Programu (takich jak zarządzanie systemem realizacji i budżetem Programu, programowanie zakresu interwencji, wybór, rozliczanie i kontrola projektów, certyfikacja, zarządzanie finansowe, monitorowanie i sprawozdawczość, ewaluacja, informacja i promocja, pomoc techniczna);
 - wsparcie funkcjonowania komitetów (np. KM), grup roboczych oraz innych ciał dialogu społecznego uczestniczących we wdrażaniu Programu i umożliwiających partycypację mieszkańców regionu w realizacji Programu poprzez udział ich przedstawicieli w pracach tych gremiów;
 - wsparcie eksperckie i prawne w ww. procesach służących wdrażaniu Programu.
- 2) Wsparcie beneficjentów Programu: Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027:
 - rozwój kompetencji beneficjentów i potencjalnych beneficjentów Programu poprzez organizację konferencji i spotkań informacyjnych oraz specjalistycznych szkoleń przygotowujących do skutecznego aplikowania o środki w ramach Programu, a następnie prawidłowego prowadzenia i rozliczania projektów realizowanych w ramach Programu.
- 3) Wsparcie komunikacji i widoczności Programu: Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 oraz Funduszy Europejskich jako takich.
 - działania informacyjne i promocyjne dot. m.in. uruchomienia Programu, możliwości finansowania, a także prezentacji efektów wdrażania polityki spójności w regionie. Szczegółowe informacje nt. celów, grup docelowych, kanałów komunikacji oraz działań przewidzianych do finansowania w ramach niniejszej grupy działań znajdują się w rozdziale 7. KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ.

Główne grupy docelowe

Grupy docelowe osi priorytetowej Pomoc Techniczna możemy określić w dwóch wymiarach, w zależności od stopnia kontaktu ze środkami dystrybuowanymi w ramach tej osi:

- bezpośrednia grupa docelowa: instytucja zarządzająca i instytucje wdrażające Program,
- pośrednia grupa docelowa: pracownicy instytucji zarządzającej i instytucji wdrażających Program, faktyczni i potencjalni beneficjenci Programu, faktyczni i potencjalni uczestnicy projektów realizowanych w ramach Programu, ogół mieszkańców województwa lubelskiego.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

2.2.1.2. Wskaźniki

Wskaźniki produktu							
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	sztuka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	sztuka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	liczba przeprowadzonych ewaluacji	sztuka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej	sztuka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	sztuka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	sztuka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	liczba opracowanych ekspertyz	sztuka	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.2.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Wymiar 1 – zakres interwencji				
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	179 Informacja i komunikacja	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	180 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	181 Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	182 Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+				
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	EFRR	słabiej rozwinięte	<i>Do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Wymiar 7 – „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR				
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
XI	EFRR	stabilniej rozwinięte	<i>Do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>Do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

3. Plan finansowy

Obecnie prezentowane dane mają charakter poglądowy i będą ulegały modyfikacji na dalszym etapie prac.

3.1 Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Środki finansowe w rozbiciu na poszczególne lata									
Fundusz	Kategoria regionu	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	ogółem
EFRR	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	1 325 000 000
EFS+	Słabiej rozwinięte	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	443 000 000
Ogółem		Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Do uzupełnienia na dalszym etapie prac	1 768 000 000

3.2 łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Numer celu polityki lub pomoc techniczna	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego (łącznie koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu	Wkład Unii (a)	Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	Stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)
							Publiczny (c)	Prywatny (d)		
CP1	Priorytet 1	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	85 950 000	15 167 648	7 583 824	7 583 824	101 117 648	85,00%
CP1	Priorytet 2	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	158 500 000	27 970 589	13 985 295	13 985 294	186 470 589	85,00%
CP2	Priorytet 3	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	181 500 000	32 029 412	16 014 706	16 014 706	213 529 412	85,00%
CP2	Priorytet 4	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	373 910 000	65 984 118	32 992 059	32 992 059	439 894 118	85,00%
CP3	Priorytet 5	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	203 700 000	35 947 060	17 973 530	17 973 530	239 647 060	85,00%
CP4	Priorytet 6	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	121 590 000	21 457 060	10 728 530	10 728 530	143 047 060	85,00%
CP4	Priorytet 7	ogółem	EFS+	Słabiej rozwinięte	111 000 000	19 588 236	9 794 118	9 794 118	130 588 236	85,00%
CP4	Priorytet 8	ogółem	EFS+	Słabiej rozwinięte	177 000 000	31 235 295	15 617 648	15 617 647	208 235 295	85,00%

Załącznik do uchwały nr CCLXXV/4850/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 6 lipca 2021 r.

CP4	Priorytet 9	ogółem	EFS+	Słabiej rozwinięte	155 000 000	27 352 942	13 676 471	13 676 471	182 352 942	85,00%
CP5	Priorytet 10	ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	146 750 000	25 897 060	12 948 530	12 948 530	172 647 060	85,00%
PT		ogółem	EFRR	Słabiej rozwinięte	53 100 000	9 370 589	9 370 589	0	62 470 589	85,00%
			EFRR ogółem	Słabiej rozwinięte	1 325 000 000	233 823 536	121 597 063	112 226 473	1 558 823 536	85,00%
			EFS+ ogółem	Słabiej rozwinięte	443 000 000	78 176 473	39 088 237	39 088 236	521 176 473	85,00%
			Suma całkowita	Słabiej rozwinięte	1 768 000 000	312 000 009	160 685 300	151 314 709	2 080 000 009	85,00%

4. WARUNKI PODSTAWOWE

Na obecnym etapie prac uzupełniono informacje w zakresie tematycznych warunków podstawowych, za których spełnienie odpowiedzialne są władze województwa. Jeśli chodzi o pozostałe tematyczne warunki podstawowe oraz horyzontalne warunki podstawowe, to za ich spełnienie odpowiedzialne są podmioty/instytucje z poziomu centralnego; tabela w tym zakresie zostanie uzupełniona w momencie, kiedy przekazane zostaną stosowne kompleksowe informacje z MFIPR.

Horyzontalne warunki podstawowe							
Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do właściwych dokumentów	Uzasadnienie
Skuteczne mechanizmy monitorowania rynku zamówień publicznych	EFRR, EFS+	zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych		Istnienie mechanizmów monitorowania obejmujących wszystkie umowy w sprawie zamówień publicznych oraz postępowania w sprawie tych zamówień w ramach Funduszy zgodnie z prawodawstwem Unii dotyczącym zamówień. Wymóg ten obejmuje:			
				1. rozwiązania mające zapewnić gromadzenie faktycznych i wiarygodnych danych dotyczących postępowań w sprawie zamówień publicznych o wartości powyżej unijnych progów zgodnie z obowiązkami sprawozdawczymi na mocy art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE;			
				2. rozwiązania mające zapewnić, by dane obejmowały co najmniej następujące elementy: a) jakość i natężenie konkurencji: nazwiska/nazwy zwycięskich oferentów, liczba oferentów na początku postępowania oraz wartość umowy; b) informacja o ostatecznej cenie po zakończeniu postępowania i o udziale MŚP jako bezpośrednich oferentów, w przypadku, gdy systemy krajowe podają takie informacje;			
				3. rozwiązania mające zapewnić monitorowanie i analizę danych przez właściwe organy krajowe zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE i art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE;			
				4. rozwiązania mające zapewnić, by wyniki analiz były udostępniane publicznie zgodnie z art. 83 ust. 3 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 3 dyrektywy 2014/25/UE;			

				5. rozwiązania mające zapewnić, by wszelkie informacje wskazujące na przypadki podejrzonej zmywy przetargowej były przekazywane właściwym organom krajowym zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE.			
Narzędzia i zdolności umożliwiające skuteczne stosowanie zasad pomocy państwa	EFRR, EFS+	zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych		Instytucje zarządzające dysponują narzędziami i zdolnościami umożliwiającymi im weryfikację zgodności z zasadami pomocy państwa:			
				1. w odniesieniu do przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz objętych wymogiem odzyskania pomocy;			
Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych	EFRR, EFS+	zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych		2. poprzez dostęp do specjalistycznych porad i wytycznych w kwestiach pomocy państwa udzielanych przez ekspertów ds. pomocy państwa z podmiotów lokalnych i krajowych.			
				Istnienie skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „Kartą”), które obejmują:			
Wdrażanie i stosowanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE	EFRR, EFS+	zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych		1. ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami Karty;			
				2. rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.			
				Istnienie krajowych ram zapewniających realizację Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które obejmują:			
				1. cele ogólne obejmujące wymierne wartości docelowe, mechanizmy gromadzenia danych i monitorowania;			
				2. rozwiązania mające zapewnić, by w ramach przygotowywania i wdrażania programów odpowiednio zostały odzwierciedlone polityka, prawodawstwo i normy w zakresie dostępności;			
				3. rozwiązania dotyczące sprawozdawania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Konwencją oraz skarg o nieprzestrzeganie Konwencji			

				złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.			
Tematyczne warunki podstawowe							
Warunki podstawowe	Fundus z	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do właściwych dokumentów	Uzasadnienie
1. Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji	EFRR	1(i) 1(iv)	TAK	Strategia (strategie) inteligentnej specjalizacji powinna (powinny) być wspierane przez: 1. aktualną analizę wyzwań związanych z upowszechnianiem innowacji oraz cyfryzacją	TAK	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego przyjmująca analizę wąskich gardeł dyfuzji innowacji - Aktualizacja analizy wyzwań i wąskich gardeł na poziomie regionalnym, uzupełniająca w niezbędnym zakresie elementy analizy wykonanej na poziomie krajowym. 1. Zasady, tryb i harmonogram aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (uchwała ZWL Nr CLI/2924/2020 z dnia 2 czerwca 2020 r, uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego NR XVII/287/2020 z dnia 27 lipca 2020 r.) 2. Raport monitoringowy Regionalnej Strategii Innowacji do 2020 roku (uchwała ZWL Nr LXXXVIII/1869/2019 z dnia 07.11.2019 r.) 3. Raport pt. Przygotowanie danych wybranych wskaźników monitorowania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego 2020, dr Maciej Piotrowski, Magdalena Marciniak-Piotrowska, dr Michał Thlon, Małgorzata Janiec, Łukasz Macioch, Katarzyna Dziedzic,	Działania: 1. Analiza wąskich gardeł dyfuzji innowacji w województwie lubelskim opracowana na podstawie analizy SWOT zawartej w RSI WL 2020 2. Opracowanie raportu monitoringowego RSI WL 2020 3. Bieżąca analiza barier - prace LCBI 4. Wykorzystanie rezultatów projektu "HESS" realizowanego w województwie lubelskim przez JRC Platforma S3 5. Analiza wąskich gardeł dyfuzji innowacji w województwie lubelskim opracowana na podstawie analizy SWOT oraz analizy PEST zawartej w RSI WL 2030

Załącznik do uchwały nr CCLXXV/4850/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 6 lipca 2021 r.

					<p>Bartosz Nowicki, Dorota Thlon, InnoReg Sp. z o.o., kwiecień 2018,</p> <p>4. JRC Technical Report Higher Education for Smart Specialisation in Lubelskie, Poland; Marcin Kardas, Krzysztof Mieszkowski, John Edwards; March 2020,</p> <p>5. Analiza zagadnień szczegółowych przeprowadzona przez Lubelskie Centrum Badań nad Innowacyjnością w zakresie obszarów inteligentnej specjalizacji województwa lubelskiego (uchwała ZWL Nr CXCVII/3666/2020 z dnia 20.10.2020 r.),</p> <p>6. Synteza rekomendacji z projektów międzynarodowych dotyczących RIS3, realizowanych przez Instytucję Zarządzającą RSI Województwa Lubelskiego w latach 2016-2020 (uchwała ZWL Nr CCIII/3722/2020 z dnia 03.11.2020 r.),</p> <p>7. Raport pt. Analiza wyzwań, w tym wąskich gardeł w dyfuzji innowacji województwa lubelskiego, dr Marcin Kardas, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski, grudzień 2020,</p> <p>8. Raport pt. Strategiczne kierunki rozwoju gospodarczego województwa lubelskiego w kontekście regionalnej strategii innowacji, prof. nadzw. dr hab. Joanna Hołub-Iwan, dr inż. Jarosław</p>	
--	--	--	--	--	---	--

						Osiadacz, mgr Aldona Kucner, EU-CONSULT, styczeń 2021, 9. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego NR XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r.)	
				2. istnienie właściwej regionalnej lub krajowej instytucji lub podmiotu odpowiedzialnego za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji	TAK	<p>1. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku (uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego nr XLIX/794/2021 z dnia 31 października 2014 r.)</p> <p>2. Zasady, tryb i harmonogram aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego nr XVII/287/2020 z dnia 27 lipca 2020 r.)</p> <p>3. Uchwała Nr XXIX/611/2019 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie wraz z późniejszymi zmianami</p> <p>4. Uchwała nr XCVI/1987/2016 ZWL z dnia 26 kwietnia 2016 r. w sprawie powołania Rady ds. Innowacji</p> <p>5. Uchwała nr CLVIII/3025/2020 ZWL z dnia 23 czerwca 2020 r. o powołaniu Rady ds. Innowacji</p> <p>6. Regionalna Strategia Innowacji Województwa</p>	<p>Zachowanie ciągłości pracy i doświadczeń z wdrażania RSI WL 2020 oraz kontynuacja sprawdzonego modelu zarządzania IS w regionie.</p> <p>System wdrażania RSI WL tworzą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zarząd Województwa Lubelskiego - nadzór i koordynacja działania systemu innowacji w województwie; - Rada ds. Innowacji - animowanie procesu PPO, partycypacja w działaniach monitorujących wdrażanie RSI, utrwalanie partnerstwa na poziomie decyzyjnym; funkcjonowanie 4 grup roboczych przy Rdl - Instytucja Zarządzająca RSI WL (Departament Gospodarki i Wspierania Przedsiębiorczości, wskazany przez ZWL) wraz z wyspecjalizowaną komórką organizacyjną dedykowaną IS (Lubelskie Centrum Badań nad Innowacyjnością – komórka organizacyjna w DGiWP) - wdrażanie, realizacja, monitoring i ewaluacja RSI oraz procesu PPO. Całość tworzy sprawdzony system instytucjonalny wraz z źródłami finansowania wdrażania strategii inteligentnych specjalizacji w regionie.

						Lubelskiego do 2030 roku (uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r.)	Dodatkowo - stała współpraca z MR, MFiPR, NCBR, PARP oraz innymi regionalnymi instytucjami zarządzającymi w obszarze IS.
			3. narzędzia monitorowania i ewaluacji w celu pomiaru realizacji celów strategii;	TAK	<p>1. System monitoringu i ewaluacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego 2020 (uchwała ZWL Nr CVII/2176/2016 z dnia 07.06.2016 r.)</p> <p>2. Raport monitoringowy Regionalnej Strategii Innowacji do 2020 roku (uchwała ZWL Nr LXXXVIII/1869/2019 z dnia 07.11.2019 r.)</p> <p>3. JRC Technical Report Higher Education for Smart Specialisation in Lubelskie, Poland; Marcin Kardas, Krzysztof Mieszkowski, John Edwards; March 2020,</p> <p>4. Analiza zagadnień szczegółowych przeprowadzona przez Lubelskie Centrum Badań nad Innowacyjnością w zakresie obszarów inteligentnej specjalizacji województwa lubelskiego (uchwała ZWL Nr CXCVII/3666/2020 z dnia 20.10.2020 r.),</p> <p>5. Synteza rekomendacji z projektów międzynarodowych dotyczących RIS3, realizowanych przez Instytucję Zarządzającą RSI Województwa Lubelskiego w latach 2016-2020 (uchwała ZWL Nr CCIII/3722/2020 z dnia 03.11.2020 r.),</p>	<p>Zaprojektowanie działań w RSI WL 2030 dot. poprawy regionalnego systemu innowacji w zakresie:</p> <ol style="list-style-type: none"> funkcjonowania Rady ds. Innowacji wzmocnienia polityki klastrowej wzmocnienia instytucji otoczenia biznesu rozwoju procesu komunikacji i współpracy <p>Aktualizacja systemu monitoringu i ewaluacji RSI woj. lubelskiego poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> implementację rekomendacji z ewaluacji dotychczasowego systemu monitorowania i ewaluacji RSI WL zawartych w raporcie Monitoringowym RSI WL 2020 (XI.2019) oraz ocena ww. systemu w ramach projektu EMPINO. Istotną rolę odgrywać będą doświadczenia z realizacji projektu SMARTWATCH (INTERREG). zwiększenie poziomu integracji z systemem monitorowania SRWL2030 i Programu dzięki udziałowi w badaniach realizowanych przez PARP w ramach projektu Monitoring Krajowej Inteligentnej Specjalizacji oraz badaniach przeprowadzonych w ramach projektu HESS i Reg_Lab. Istotną rolę w tym procesie odegra również przewidywana możliwość integracji danych monitoringowych z poziomem regionalnego z danymi z 	

					<p>6. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r.),</p> <p>7. Raport pt. Strategiczne kierunki rozwoju gospodarczego województwa lubelskiego w kontekście regionalnej strategii innowacji, prof. nadzw. dr hab. Joanna Hołub-Iwan, dr inż. Jarosław Osiadacz, mgr Aldona Kucner, EU-CONSULT, styczeń 2021,</p> <p>8. Raport pt. Przygotowanie danych wybranych wskaźników monitorowania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego 2020, dr Maciej Piotrowski, Magdalena Marciniak-Piotrowska, dr Michał Thlon, Małgorzata Janiec, Łukasz Macioch, Katarzyna Dziejdz, Bartosz Nowicki, Dorota Thlon, InnoReg Sp. z o.o., kwiecień 2018</p> <p>9. Raport Feedback Paper - Specific Part Województwo Lubelskie opracowany w ramach projektu EmplInno S3 (Interreg),</p> <p>10. Raport EMPINNO RIS3 Monitoring Testing Plan Lubelskie opracowany w ramach projektu EmplInno S3 Monitoring (Interreg),</p> <p>11. Raport BOOSTING SMART_WATCH – policy recommendation opracowany</p>	<p>poziomu krajowego dzięki wykorzystaniu narzędzia SmartRadar</p>
--	--	--	--	--	---	--

						<p>w ramach projektu SMART_watch (Interreg),</p> <p>12. Raport Regionalne Obserwatoria wspierające proces rozwoju inteligentnych specjalizacji. Projekt SMART_watch Interreg Europa Środkowa,</p> <p>13. Raport Mapping and understanding the innovation potential of bioeconomy businesses in the Partner Regions. The case of the Lubelskie Region, Poland opracowany w ramach projektu BRIDGES (Interreg),</p> <p>14. Raport Analiza potencjału i możliwości rozwoju inwestycji i komercjalizacji w obszarze fotoniki w województwie lubelskim dr Maciej Piotrowski, Magdalena Marciniak-Piotrowska, dr Michał Thlon, Katarzyna Grudzień, Artur Kowalczyk, Bluehill sp. z o.o., marzec 2019.</p>	
			4. funkcjonowanie współpracy z zainteresowanymi stronami („proces przedsiębiorczego odkrywania”);	TAK	<p>1. Agendę badawczą wspólnego przedsięwzięcia z NCBiR Lubelska wyżyna technologii fotonicznych opracowaną w 2017 r;</p> <p>2. 29 projektów (15 poziom regionalny, 14 poziom krajowy) złożonych w ramach wspólnego przedsięwzięcia z NCBiR Lubelska wyżyna technologii fotonicznych. Na poziomie regionalnym zostało podpisanych 7 umów, które są realizowane;</p> <p>3. Autorski program akcelacyjny NLab: Lubelskie-</p>	<p>Kontynuacja działań procesu PPO realizowanego w oparciu o quadruple helix w trybie ciągłym:</p> <p>1. Rada ds. Innowacji – reprezentacja środowisk regionalnego systemu innowacji</p> <p>2. funkcjonowanie grup tematycznych w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji</p> <p>3. funkcjonowanie regionalnego laboratorium innowacji w oparciu o efekty przedsięwzięć/projektów:</p> <p>- HESS (zwiększenie udziału jednostek szkolnictwa wyższego w procesie PPO)</p>	

					<p>Nevada Acceleration Bridge opracowany w 2018 r;</p> <p>4. Projekt Innovation in CANcer PREVENTion with Med&Food tech (INTERREG CENTRAL EUROPE) opracowany w 2018 r.</p> <p>5. Projekt BIOAKCELERATOR PLUS – Regionalny Program Współpracy Nauka - Biznes wspierający rozwój biogospodarki jako kluczowej inteligentnej specjalizacji Lubelszczyzny (DIALOG) opracowany w 2018 r;</p> <p>6. Projekt NLPQT- Narodowe Laboratorium Fotoniki i Technologii Kwantowych (UMCS - udział w konsorcjum projektowym, POIR) opracowany w 2018 r;</p> <p>7. Projekt REINITIALISE – preserving fundamental rights in the use of digital technologies for e-health services (UMCS – koordynator projektu, Twinning H2020) opracowany w 2019 r.</p> <p>8. Projekt Building Regional Interconnections for the Development of a Greater Europe (UMCS - udział w konsorcjum projektowym, Erasmus+, Key Action 2, European Universities) opracowany w 2019/2020 r.</p> <p>9. Projekt NEFERTITI – Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration (Województwo Lubelskie przystąpiło do projektu w charakterze regionu</p>	<p>- Reg_Lab (pilot technologiczny – narzędzie ułatwiające przedsiębiorcom korzystanie z regionalnego potencjału naukowo-technologicznego, zwiększające ich zaangażowanie w proces PPO)</p> <p>- Wspólne Przedsięwzięcie dot. fotoniki realizowane z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju</p> <p>- ELISE Interreg (ekosystem innowacji w obszarze life science)</p> <p>- BRIDES Interreg Europe (transfer wiedzy i technologii)</p>
--	--	--	--	--	--	--

					<p>obserwującego, Horyzont 2020) – przystąpienie do projektu w 2018 r; 10. Program współpracy z Regionem Centralnym Dolnej Loary (Francja) z zakresu cosmetoscience, ukierunkowanego na międzynarodową współpracę nauki regionalnej i przedsiębiorstw (ELISE) (w trakcie opracowywania); 11. Mapę rozwoju biogospodarki Mapping and understanding the innovation potential of bioeconomy businesses in the Partner Regions The case of the Lubelskie Region, Poland opracowaną w ramach projektu BRIDGES w latach 2017/2018. 12. Przystąpienie Województwa Lubelskiego do European Photonic Alliance w ramach platformy S3 oraz nawiązanie współpracy z platformą technologiczną Photonics21 (2017 r.); 13. Nawiązanie współpracy pomiędzy Instytutem Uprawy i Nawożenia Gleb w Puławach z Desert Research Institute Nevada w zakresie water management (2018/2019 r); 14. Cykl tematycznych Forów Innowacji dedykowanych owocom miękkim oraz energii odnawialnej (EMPINNO S3 2018-2020). 15. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 przy realizacji</p>	
--	--	--	--	--	--	--

						Działania 1.2 i 1.3 dopuszczona była realizacja projektów przez przedsiębiorstwa w partnerstwie z innymi przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi, jednostkami naukowymi, szkołami wyższymi. Ponadto w ramach Działania 1.2 dodatkowo promowane były projekty, które zakładały nawiązanie współpracy z jednostkami naukowymi lub instytutami badawczymi.	
				5. działania mające na celu poprawę krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji, w stosownych przypadkach	TAK	<p>1. Zasady, tryb i harmonogram aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (uchwała ZWL Nr CLI/2924/2020 z dnia 2 czerwca 2020 r, uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego NR XVII/287/2020 z dnia 27 lipca 2020 r.)</p> <p>2. Raport pt. Analiza wyzwań, w tym wąskich gardeł w dyfuzji innowacji województwa lubelskiego, dr Marcin Kardas, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski, grudzień 2020</p> <p>3. Synteza rekomendacji z projektów międzynarodowych dotyczących RIS3, realizowanych przez Instytucję Zarządzającą RSI Województwa Lubelskiego w latach 2016-2020 (uchwała ZWL Nr CCIII/3722/2020 z dnia 03.11.2020 r.),</p> <p>4. Raport pt. Strategiczne kierunki rozwoju</p>	Zaprojektowanie działań w RSI WL 2030 dotyczących poprawy regionalnego systemu innowacji w następującym zakresie: 1. funkcjonowania Rady ds. Innowacji w aspekcie wzmacniania i utrwalania partnerstwa, dostrzeganie wspólnych celów, budowy zaufania 2. wzmocnienia polityki klastrowej poprzez komplementarne działania z poziomem krajowym i europejskim 3. wzmocnienia instytucji otoczenia biznesu w zakresie pobudzenia popytu na innowacje poprzez podniesienie jakości i efektywności na rzecz innowacyjności i konkurencyjności firm działających w ramach inteligentnych specjalizacji 4. rozwoju procesu komunikacji i współpracy w kierunku inkubowania innowacyjnych firm w oparciu o potencjał akademicki

						gospodarczego województwa lubelskiego w kontekście regionalnej strategii innowacji, prof. nadzw. dr hab. Joanna Hołub-Iwan, dr inż. Jarosław Osiadacz mgr Aldona Kucner, EU-CONSULT, styczeń 2021, 5. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (uchwała ZWL Nr CCXVIII/4003/2020 z dnia 22 grudnia 2020 r, Uchwała ZWL Nr CCXLI/4388/2021 z dnia 16 marca 2021 r, Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego NR XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021). 6. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 7. Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (SZOOP RPO WL 2014-2020).	
				6.W stosownych przypadkach działania wspierające transformację przemysłową	ND	ND	ND
				7. środki służące zacieśnieniu współpracy z partnerami spoza danego państwa członkowskiego w obszarach priorytetowych wspieranych w ramach strategii inteligentnej specjalizacji	TAK	1. Synteza rekomendacji z projektów międzynarodowych dotyczących RIS3, realizowanych przez Instytucję Zarządzającą RSI Województwa Lubelskiego w latach 2016-2020 (uchwała ZWL Nr CCIII/3722/2020 z dnia 03.11.2020 r.) 2. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (Uchwała Sejmiku	1.Współpraca międzyregionalna i ponadregionalna w obszarach IS: Platforma S3, realizacja projektów w ramach programu Interreg, programy własne oraz partnerskie wzmacniające internacjonalizację lubelskiej nauki i biznesu 2. Przystąpienie Województwa Lubelskiego do sieci ERRIN, ERRIAF, EIT 3. Promocja regionalnej gospodarki i poszczególnych sektorów i branż w obrębie IS regionu

					<p>Województwa Lubelskiego nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r.)</p> <p>3. JRC Technical Report Higher Education for Smart Specialisation in Lubelskie, Poland; Marcin Kardas, Krzysztof Mieszkowski, John Edwards; March 2020</p> <p>4. Raport Feedback Paper - Specific Part Województwo Lubelskie opracowany w ramach projektu EmplInno S3 (Interreg)</p> <p>5. Raport EMPINNO RIS3 Monitoring Testing Plan Lubelskie opracowany w ramach projektu EmplInno S3 Monitoring (Interreg)</p> <p>6. Raport Regionalne Obserwatoria wspierające proces rozwoju inteligentnych specjalizacji. Projekt SMART_watch Interreg Europa Środkowa</p> <p>7. Raport Mapping and understanding the innovation potential of bioeconomy businesses in the Partner Regions. The case of the Lubelskie Region, Poland opracowany w ramach projektu BRIDGES (Interreg)</p> <p>8. ELISE-Lubelskie Action Plan</p> <p>9. Porozumienie pomiędzy Stanem Nevada a Województwem Lubelskiem w sprawie realizacji programu akceleracyjnego „NLAB – Nevada –Lubelskie Acceleration Bridge” (2015 r.)</p>	
--	--	--	--	--	---	--

					10. Uchwała Nr XXXIV/460/2017 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 2 października 2017 r. w sprawie przystąpienia Województwa Lubelskiego do Europejskiej Sieci Regionów na rzecz Badań i Innowacji (ERRIN) 11. Uchwała Nr IX/133/2018 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie przystąpienia Województwa Lubelskiego, w charakterze regionu obserwującego, do projektu NEFERTITI – Networking European Farms to Enhance Cross Fertilisation and Innovation Uptake through Demonstration 12. Uchwała Nr CCXXXVIII/4704/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 19 grudnia 2017 r. w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie i włączenie się przez Województwo Lubelskie w prace inicjatywy pn. European Photonics Alliance w ramach PlatformS3 Smart Specialisation: Industrial Modernization	
2.1. Ramy strategiczne polityki na rzecz wsparcia renowacji budynków pod kątem efektywność	EFRR	2 (i)		1. Przyjęcie krajowej długoterminowej strategii renowacji na rzecz wsparcia renowacji krajowych zasobów budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, zgodnie z wymogami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844; strategia ta:		
				a) zakłada szacunkowe cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050;		
				b) przedstawia indykatywny zarys zasobów finansowych na wspieranie realizacji strategii;		

i energetycznych budynków mieszkalnych i niemieszkalnych				c) określa skuteczne mechanizmy promowania inwestycji w renowację budynków.			
				2. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii			
2.2. Zarządzanie w sektorze energii	EFRR	2 (i) 2 (ii)		Przedłożenie Komisji Zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z art. 3 rozporządzenia (UE) 2018/1999 i z zapewnieniem spójności z określonymi w porozumieniu paryskim długoterminowymi założeniami dotyczącymi redukcji emisji gazów cieplarnianych; plan ten obejmuje: 1. wszystkie elementy wymagane we wzorze przedstawionym w załączniku I do rozporządzenia (UE) 2018/1999;			
				2. zarys planowanych zasobów i mechanizmów finansowych w odniesieniu do środków promujących energię niskoemisyjną.			
2.3. Skuteczne wspieranie wykorzystania energii odnawialnej w poszczególnych sektorach i w całej Unii	EFRR	2 (ii)		Istnienie środków, które zapewniają: 1. zgodność z wiążącym krajowym celem dotyczącym energii odnawialnej na 2020 r. i z udziałem bazowym energii odnawialnej do 2030 r. lub podjęcie dodatkowych środków w przypadku, gdy udział bazowy nie jest utrzymywany przez okres jednego roku zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 i rozporządzeniem (UE) 2018/1999;			
				2. zgodnie z wymogami dyrektywy (UE) 2018/2001 i rozporządzenia (UE) 2018/1999 – zwiększenie udziału energii odnawialnej w sektorze ciepłownictwa i chłodnictwa zgodnie z art. 23 dyrektywy (UE) 2018/2001.			
2.4. Skuteczne ramy zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi	EFRR	2 (iv)		Istnienie krajowego lub regionalnego planu zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami i opracowanego na podstawie ocen ryzyka, z uwzględnieniem prawdopodobnych skutków zmian klimatu i istniejących strategii na rzecz przystosowania się do zmian klimatu; plan ten obejmuje: 1. opis kluczowych ryzyk, ocenionych zgodnie z art. 6 ust. 1 decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr			

i i katastrofami				1313/2013/UE, odzwierciedlający bieżący profil ryzyka i jego ewolucję w orientacyjnym okresie 25–35 lat. Ocena opiera się – w przypadku ryzyk związanych z klimatem – na prognozach i scenariuszach dotyczących zmian klimatu;			
				2. opis środków w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowości i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy podejmowanych w odpowiedzi na zidentyfikowane kluczowe ryzyka. W odniesieniu do wspomnianych środków zostaną określone priorytety w zależności od danych ryzyk i ich wpływu na gospodarkę, braków w zakresie zdolności oraz skuteczności i wydajności, z uwzględnieniem ewentualnych rozwiązań alternatywnych;			
				3. informacje na temat zasobów i mechanizmów finansowania dostępnych na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania związanych z zapobieganiem klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowością i reagowaniem na klęski żywiołowe i katastrofy.			
2.5. Aktualizowane planowanie koniecznych inwestycji w sektorze wodno-ściekowym	EFRR	2(v)		Dla każdego sektora lub obu tych sektorów istnieje krajowy plan inwestycji, który obejmuje:			
				1. ocenę obecnego stanu wdrożenia dyrektywy Rady 91/271/EWG i dyrektywy Rady 98/83/WE;			
				2. określenie i planowanie, w tym indykatywne szacunkowe dane finansowe, wszelkich inwestycji publicznych:			
				a) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, wraz z określeniem priorytetów ze względu na wielkość aglomeracji i wpływ na środowisko oraz z podziałem inwestycji na poszczególne aglomeracje			
				b) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 98/83/WE;			
c) wymaganych, aby zaspokoić potrzeby wynikające z dyrektywy (UE) 2020/2184, w szczególności w odniesieniu do zmienionych parametrów jakości określonych w załączniku I do tej dyrektywy;							
3. oszacowanie inwestycji niezbędnych do odnowienia istniejącej infrastruktury wodno-							

				ściekowej, w tym sieci, w zależności od ich wieku i planów amortyzacji;			
				4. wskazanie potencjalnych źródeł finansowania publicznego, jeżeli są potrzebne w celu uzupełnienia opłat pobieranych od użytkowników.			
2.6. Aktualizowane planowanie w zakresie gospodarowania odpadami	EFRR	2 (vi)		Istnienie planu (planów) gospodarowania odpadami, jak określono w art. 28 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE1, obejmujący (obejmujące) całe terytorium państwa członkowskiego; plan ten obejmuje (plany te obejmują):			
				1. analizę bieżącej sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami na danym obszarze geograficznym, w tym rodzaj, ilość i źródło powstających odpadów oraz ocenę kształtowania się tych danych w przyszłości, z uwzględnieniem spodziewanych skutków środków określonych w programie (programach) zapobiegania powstawaniu odpadów opracowanym (opracowanych) zgodnie z art. 29 dyrektywy 2008/98/WE;			
				2. ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym materialnego i terytorialnego zakresu selektywnego zbierania oraz środków służących poprawie jego funkcjonowania oraz potrzeby stworzenia nowych systemów zbierania;			
				3. ocenę luki inwestycyjnej uzasadniającą potrzebę zamknięcia istniejących obiektów gospodarowania odpadami oraz wprowadzenia dodatkowej lub zmodernizowanej infrastruktury gospodarowania odpadami, z informacją o źródłach dostępnych dochodów na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania;			
				4. informacje dotyczące kryteriów lokalizacji do celów identyfikacji przyszłych lokalizacji obiektów oraz dotyczące wydolności przyszłych instalacji przetwarzania odpadów.			
2.7. Ramy działań priorytetowych w przypadku koniecznych	EFRR	2 (vii)		W przypadku interwencji wspierających środki ochrony przyrody w związku z obszarami Natura 2000 objętymi zakresem dyrektywy Rady 92/43/EWG: istnienie ram działań priorytetowych na podstawie art. 8 dyrektywy 92/43/EWG, które obejmują			

środków ochrony obejmujących dofinansowanie unijne				wszystkie elementy wymagane we wzorze ram działań priorytetowych na lata 2021–2027 uzgodnionym przez Komisję i państwa członkowskie, w tym określenie środków priorytetowych i oszacowanie potrzeb w zakresie finansowania.			
3.1. Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR	3(ii)	NIE	Funkcjonowanie multimodalnego mapowania istniejącej i planowanej infrastruktury – z wyjątkiem szczebla lokalnego – do 2030 r., które:	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				1. zawiera ocenę ekonomiczną planowanych inwestycji, opartą na analizie zapotrzebowania i modelach przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ otwarcia rynków usług kolejowych;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				2. jest spójne z elementami zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu dotyczącymi transportu;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				3. obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu w sprawie CEF, zgodnie z odpowiednimi planami prac dotyczącymi korytarzy sieci bazowej TEN-T;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				4. przypadku inwestycji poza korytarzami sieci bazowej TEN-T, w tym na odcinkach transgranicznych, zapewnia komplementarność przez zapewnienie wystarczającego rozwoju połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności z siecią bazową TEN-T i jej węzłami;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				5. zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej oraz, w stosownych przypadkach, przedstawia sprawozdanie z wdrażania europejskiego systemu zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS) zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2017/6;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	

				6. wspiera multimodalność, określając potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeladunkowego oraz terminali pasażerskich;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				7. obejmuje środki istotne z punktu widzenia planowania infrastruktury, mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				8. przedstawia rezultaty oceny ryzyk dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa ruchu drogowego, wraz z mapowaniem dróg i odcinków narażonych na takie ryzyka oraz ustaleniem związanych z tym priorytetów inwestycyjnych;	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
				9. dostarcza informacji na temat zasobów finansowania odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania istniejącej i planowanej infrastruktury.	NIE	Realizacja kryteriów nastąpi poprzez uaktualnienie dokumentu pn. <i>Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego</i>	
4.1. Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnych polityk rynku pracy	EFS+	2 (a) 2 (b)		Istnienie ram strategicznych polityki na rzecz aktywnych polityk rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia; ramy te obejmują:			
				1. rozwiązania w zakresie sporządzania profili osób poszukujących pracy i oceny ich potrzeb;			
				2. informacje o wolnych miejscach pracy i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem potrzeb na rynku pracy;			
				3. rozwiązania służące zapewnieniu, by opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami;			
				4. rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu aktywnych polityk rynku pracy;			
				5. w odniesieniu do interwencji na rzecz zatrudnienia ludzi młodych – sprawdzone empirycznie, ukierunkowane ścieżki kariery przeznaczone dla			

				ludzi młodych niepracujących, niekształcących się ani nieszkolących się, w tym działania informacyjne i oparte na wymogach jakościowych uwzględniających kryteria wysokiej jakości przygotowania zawodowego i staży, w tym w kontekście realizacji programów gwarancji dla młodzieży.			
4.3. Ramy strategiczne polityki na rzecz systemu kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach.	EFRR EFS+	4(ii) 4(e) 4(f)		Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki w zakresie systemu kształcenia i szkolenia, które obejmują:			
				1. oparte na rzetelnych danych systemu przewidywania i prognozowania umiejętności;			
				2. mechanizmy i usługi monitorowania losów absolwentów do celów wysokiej jakości i skutecznego poradnictwa zawodowego dla osób uczących się w każdym wieku;			
				3. środki na rzecz zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości, przystępnego cenowo, odpowiedniego, wolnego od segregacji kształcenia i szkolenia sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz uczestnictwa w takim kształceniu i szkoleniu i ukończenia go, a także nabywania kluczowych kompetencji na wszystkich poziomach, w tym na poziomie szkolnictwa wyższego;			
				4. mechanizm koordynacji obejmujący wszystkie poziomy kształcenia i szkolenia, w tym szkolnictwo wyższe, oraz jasny podział obowiązków między odpowiednimi organami krajowymi lub regionalnymi;			
				5. rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu ram strategicznych polityki;			
				6. środki skierowane do osób dorosłych o niskich umiejętnościach zawodowych i niskich kwalifikacjach i osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz ścieżki poprawy umiejętności;			
				7. środki na rzecz wspierania nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i kadry akademickiej w odniesieniu do odpowiednich metod nauczania, oceny i walidacji kompetencji kluczowych;			

				8. środki na rzecz wspierania mobilności osób uczących się i kadry oraz transnarodowej współpracy podmiotów świadczących usługi w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym przez uznawanie efektów uczenia się i kwalifikacji.			
4.4. Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa	EFRR EFS+	4(iii) 4(h)		Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki lub ram ustawodawczych na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa, które obejmują: 1. opartą na rzetelnych danych diagnozę ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym ubóstwa dzieci, w szczególności pod względem równego dostępu do dobrej jakości usług dla dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji, a także pod względem bezdomności, segregacji przestrzennej i edukacyjnej, ograniczonego dostępu do podstawowych usług i infrastruktury oraz szczególnych potrzeb osób w każdym wieku znajdujących się w trudnej sytuacji;			
				2. środki na rzecz zapobiegania i zwalczania segregacji we wszystkich dziedzinach, w tym ochrony socjalnej, rynków pracy sprzyjających włączeniu społecznemu i dostępu do wysokiej jakości usług dla osób w trudnej sytuacji, w tym migrantów i uchodźców;			
				3. środki na rzecz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej;			
				4. rozwiązania dotyczące zapewnienia, aby opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym partnerami społecznymi i odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.			
4.6. Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej i długoterminowej	EFRR EFS+	4(v) 4(k)		Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki na rzecz zdrowia, które obejmują: 1. mapowanie potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym pod względem personelu medycznego i pielęgniarskiego, w celu zapewnienia zrównoważonych i skoordynowanych środków;			

				2. środki na rzecz zapewnienia efektywności, trwałości, dostępności i przystępności cenowej usług opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych z systemów opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej oraz osób, do których najtrudniej jest dotrzeć;			
				3. środki na rzecz wspierania usług środowiskowych i opartych na rodzinie poprzez deinstytucjonalizację, w tym profilaktyki i podstawowej opieki zdrowotnej, opieki w domu i usług środowiskowych.			

5. INSTYTUCJE PROGRAMU

Instytucje Programu			
Instytucje Programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakty	E-mail
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Lubelskiego	Marszałek Województwa Lubelskiego	kancelaria.marszalka@lubelskie.pl
Instytucja Audytowa	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (Ministerstwo Finansów)	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Sekretariat.DAS@mf.gov.pl
Podmiot otrzymujący płatności od Komisji	Ministerstwo Finansów	Departament Instytucji Płatniczej w Ministerstwie Finansów	Sekretariat.IP@mf.gov.pl

6. PARTNERSTWO

Zasada partnerstwa jest jedną z nadrzędnych zasad horyzontalnych, które określają sposób funkcjonowania funduszy europejskich. Oznacza ona współpracę między instytucjami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi oraz podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, a jej podstawę stanowi podejście oparte na wielopoziomowym systemie rządzenia.

Mając na względzie korzyści płynące z zaangażowania w partnerską współpracę szerokiego grona interesariuszy, od samego początku tworzenia Programu Samorząd Województwa Lubelskiego dąży do pełnej realizacji zasady partnerstwa, wyrażonej w art. 6 rozporządzenia ogólnego oraz rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) nr 240/2014z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Zapewnienie szerokiej partycypacji społecznej jako warunku skutecznego i efektywnego wykorzystania środków unijnych w latach 2021-2027, było więc jednym z najważniejszych wyzwań, szczególnie na etapie programowania wsparcia. W tym celu w procesie tworzenia Programu podjęto szereg działań, aby opinie i rekomendacje pozyskane zostały od jak największej liczby zainteresowanych osób i instytucji.

Proces przygotowania Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 oparty został na funkcjonowaniu Tematycznych Grup Roboczych (TGR) oraz Zespołu Sterującego ds. wsparcia procesu opracowania Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027.

Zadaniem TGR, powołanych na potrzeby przygotowania nowego programu, było opracowanie wkładu merytorycznego niezbędnego do stworzenia projektu, a docelowo ostatecznej wersji Programu. Utworzono 9 TGR w następujących obszarach:

- Inteligentne Lubelskie (wsparcie MŚP, B+I, TIK) – CP 1
- Środowisko - CP2
- Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna – CP2
- Transport - CP 3
- Rynek pracy – CP 4
- Włączenie społeczne (w tym integracja społeczna oraz usługi społeczne i zdrowie) - CP 4
- Kultura i turystyka - CP 4
- Kształcenie/edukacja - CP 4
- Zintegrowany rozwój terytorialny - CP 5

Dokładając wszelkich starań, aby jak najlepiej zaplanować przyszłą interwencję i w tym celu czynnie włączać do współpracy partnerów społeczno-gospodarczych, przy kształtowaniu składów TGR za istotne przyjęto kryterium zapewnienia jak najszerzej i zróżnicowanej reprezentacji instytucji oraz środowisk z regionu, które posiadają specjalistyczną wiedzę z poszczególnych dziedzin.

Dzięki temu w prace nad przygotowaniem Programu zostali włączeni przedstawiciele m.in. Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, Powiatowych Urzędów Pracy czy miast, które obecnie realizują instrument ZIT oraz SIT, LGD, ale również takich instytucji jak Wschodni Klaster Innowacji czy Instytut Nowych Syntez Chemicznych w Puławach. W skład TGR wchodzi również pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, podległych jednostek organizacyjnych (np. LAWP, WUP) oraz Członkowie Komitetu Monitorującego RPOWL 2014-2020.

Prace TGR koordynuje Zespół Sterujący ds. wsparcia procesu opracowania Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027, odpowiedzialny m.in. za zapewnienie spójności prowadzonych prac z

dokumentami strategicznymi z poziomu regionalnego i krajowego, monitorowanie postępu w realizacji założonych zadań. W jego skład wchodzi Dyrektorzy Departamentów Urzędu we właściwych merytorycznie dziedzinach planowanych do wsparcia z Programu.

Znaczenie miało także informowanie o postępie prac nad Programem na forum środowisk i instytucji, które mają swoich przedstawicieli w KM RPOWL 2014-2020.

Niezwykle istotnym elementem realizacji zasady partnerstwa na etapie programowania wsparcia jest powołanie i funkcjonowanie Grupy wspierającej prace nad przygotowaniem Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 (zgodnie z uchwałą nr 1/2020 Międzyresortowego Zespołu do spraw Funduszy Unii Europejskiej z dnia 22 października 2020 r. *dotyczącej grup roboczych wspierających prace nad przygotowaniem programów na lata 2021-2027*). Do zadań Grupy należy:

- wypracowanie celów i zakresów programów, uwzględniających efekty dotychczasowych prac poświęconych celom polityki spójności, efekty negocjacji pakietu legislacyjnego na lata 2021-2027 oraz uzgodnienia dotyczące Wspólnych Ram Finansowych;
- uzgodnienie wspólnych rozwiązań dla właściwych dokumentów programowych;
- zapewnienie komplementarności inwestycji polityki spójności zapisanych w krajowych i regionalnych programach i ich zgodności z celami krajowych i europejskich dokumentów strategicznych;
- zapewnienie komplementarności programów polityki spójności z innymi instrumentami Unii Europejskiej i Krajowym Planem Odbudowy.

W celu zapewnienia przejrzystości i koordynacji procesu programowania oraz partnerskiej współpracy, pomiędzy szerokim gronem interesariuszy w przygotowaniu *Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027*, w skład Grupy wchodzić będą przedstawiciele strony rządowej (organów administracji rządowej właściwych ze względu na zakres programu), samorządowej (Zarządu Województwa Lubelskiego, innych jednostek samorządu terytorialnego) oraz partnerów społecznych i gospodarczych (organizacji pozarządowych, związków zawodowych, organizacji otoczenia biznesu, środowisk naukowych, instytucji o charakterze regionalnym).

Szczególne znaczenie dla przygotowania Programu miały konsultacje społeczne. Podjęto wszystkie niezbędne działania, które zapewniły, że konsultacje miały wielostronny charakter. Do udziału w konsultacjach zaproszono szerokie grono osób i instytucji, a w szczególności przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społecznych i gospodarczych, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, środowisk akademickich, związków zawodowych i osoby prywatne. Konsultacje trwały od ... do

W ich trakcie zorganizowano łącznie konferencji i spotkań konsultacyjnych, w których wzięło udział ponad uczestników. W okresie trwania procesu konsultacyjnego, osoby i instytucje skorzystały z możliwości wyrażenia opinii na temat dokumentu, przekazując łącznie ... uwag.

Spełnienie zasady partnerstwa obejmuje także etap wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu. Kluczową rolę we wdrażaniu będzie pełnił Komitet Monitorujący Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 (w którego pracach zgodnie z art. 36 *Rozporządzenia ogólnego* będą uczestniczyli, na zasadach pełnoprawnych członków, przedstawiciele organizacji wymienionych w art. 6 *ww. Rozporządzenia*) oraz grupy robocze, poświęcone w szczególności wybranym kwestiom z zakresu realizacji programu powołane przez Komitet Monitorujący.

Zasada partnerstwa na etapie monitorowania i ewaluacji zostanie uwzględniona m.in. poprzez zapewnienie dostępu do informacji o postępach realizacji Programu oraz udział w dyskusji nad rezultatami ewaluacji, podczas której będą omawiane wyniki badań.

Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko:

7. KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ

Założenia ogólne

Komunikacja o Programie to informowanie o jego ofercie, rezultatach i wpływie polityki spójności na rozwój kraju i Unii Europejskiej.

Szczególne miejsce w komunikacji mają działania podnoszące świadomość ogółu społeczeństwa o roli i wartości dodanej wsparcia UE w ww. zakresie.

Komunikacja o Funduszach Europejskich w ramach Programu obejmuje systematyczne i powszechne informowanie o możliwościach, wynikach i wpływie polityki spójności i FE. Przekaz dotyczący celów FE i projektów (w tym zwłaszcza projektów o znaczeniu strategicznym) powiązany jest z informowaniem o celach rozwojowych UE opartych na wspólnych wartościach, upowszechniając idee integracji europejskiej. W efekcie ma na celu zwiększyć widoczność korzyści dla mieszkańców w ich życiu i tym samym podnieść świadomość o roli i znaczeniu UE.

Takie informowanie o Funduszach Europejskich stanowi element krajowego systemu komunikacji marki Fundusze Europejskie, który podkreśla cele i znaczenie Unii Europejskiej. Działania komunikacyjne wiążą cele programu z głównymi celami polityki spójności, które są zgodne z celami UE. Działania komunikacyjne prowadzone są przez IZ, IP, IW oraz IK UP we współpracy z instytucjami europejskimi, krajowymi, regionalnymi, a także partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami z województwa lubelskiego.

Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027.

Cele

Działania komunikacyjne mają na celu:

- aktywizację do sięgania po Fundusze Europejskie,
- wsparcie w realizacji projektów,
- zapewnienie wysokiej świadomości działań rozwojowych regionu, realizowanych przy pomocy Funduszy Europejskich oraz znaczenia przynależności do Unii Europejskiej w kształtowaniu przyszłości Europy.

Działania prowadzone są wyłącznie w obszarze Funduszy Europejskich w zakresie ww. celów, z wyłączeniem działań mających inny zakres np.: promowania instytucji lub osób oraz działań o charakterze politycznym.

Działania informacyjno-promocyjne dotyczące celów i możliwości finansowania działań z programu i na temat wyników programu i projektów, dopasowane są do potrzeb i oczekiwań konkretnych grup docelowych.

Grupy docelowe

- potencjalni beneficjenci,
- beneficjenci,
- ogół społeczeństwa.

Konkretne grupy priorytetowe uwzględniające specyfikę programu, a także te wymagające dodatkowych działań i opieki komunikacyjnej zostaną szczegółowo opisane w Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027.

Kanały komunikacji

Kanały i narzędzia komunikacji będą dobierane do grupy docelowej i będą wynikały z analizy bieżących trendów konsumpcji mediów przez poszczególne grupy odbiorców.

Planowane działania będą koncentrować się na wszystkich grupach docelowych, a wybór konkretnych kanałów i narzędzi będzie powiązany z wyznaczonymi celami. Priorytetowe kanały to m.in.:

- media o szerokim zasięgu (np. telewizja, radio, prasa, Internet, kino),
- media społecznościowe (kanały własne, w tym profil na Facebooku, Instagramie, YouTube oraz kampanie w kanałach płatnych),
- wydarzenia informacyjne i promocyjne,
- reklama zewnętrzna,
- publikacje i materiały audio-video,
- portal Funduszy Europejskich – wspólna platforma internetowa dla wszystkich programów,
- serwis internetowy Programu,
- sieć PIFE.

W komunikacji duży nacisk położony będzie na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego beneficjentów i zaangażowanie ich w rolę ambasadorów marki FE. Aby wesprzeć beneficjentów w promocji projektów, opracowano m.in. przewodnik i wzory grafik do pobrania.

Budżet

Szacunkowy budżet na działania komunikacyjne IZ i IP wynosi 4 160 000,00 euro w tym 3 536 000,00 euro wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Kwoty w podziale na grupy docelowe oraz cele określone są w rocznych planach.

Budżet na realizację działań informacyjnych i promocyjnych w podziale na lata w mln EUR

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Suma
0	0,5	0,5	0,5	0,75	0,75	0,5	0,4	0,75	4,16

Monitoring i ewaluacja

Działania komunikacyjne podlegają stałej ewaluacji i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych i skuteczności w dotarciu do grup docelowych. Służą temu m.in. bieżące badania ankietowe, badania jakościowe (FGI, IDI, analizy eksperckie), analizy użyteczności.

Ewaluacja strategiczna obejmuje systematyczne monitorowanie osiągnięcia założonych celów i wskaźników strategii komunikacji (w odstępie 1-3 miesięcy). Dodatkowo realizowane jest regularne badanie społeczeństwa polskiego pod kątem oceny wiedzy i świadomości oraz rozpoznawalności FE i dostarczenia użytecznych rekomendacji dla prowadzonych działań.

Monitoringowi i ocenie podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania, w tym m.in.:

1. Odsetek respondentów dostrzegających wpływ FE na rozwój województwa lubelskiego
2. Znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w województwie lubelskim
3. Odsetek mieszkańców województwa lubelskiego uważających, że osobiście korzystają z FE.

Ocena bieżąca i strategiczna działań komunikacyjnych dotyczących Funduszy Europejskich będzie podstawą do planowania kolejnych działań w tym obszarze i podejmowania ewentualnych działań naprawczych.

8. STOSOWANIE STAWEK JEDNOSTKOWYCH, KWOT RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI

Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Dane zostaną uzupełnione na późniejszym etapie przygotowania Programu

Planowane zastosowanie art. 94 i 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów	TAK	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeśli tak, proszę wypełnić aneks 1)	☒	☐
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeśli tak, proszę wypełnić aneks 2)	☒	☐

Załączniki do Programu (wzór określony w załączniku V do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów):

Aneks 1 - Wkład Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe

Aneks 2 – Wkład Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami

Aneks 3 - Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem